

3148

Δ. 1059

ΜΙΧΑΗΛ Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Ζ' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3438

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΟΓΔΟΗ

Ἀντίτυπα 1.000

Ἀριθ. ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως $\frac{34941}{27-7-1931}$

ANΕΥ ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟΥ
ΔΙΑ ΣΥΜΠΛΗΡΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ

Ἀριθ. Παιδείας $\frac{8735}{28-2-33}$

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ.,
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.
42 Ὁδὸς Σταδίου 42
1937

“Όλα τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου τούτου φέρουν τὴν σφραγίδα
τοῦ ἐκδότου καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως.

Μητρονόμος

ΑΛΑΙΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ

Η ΟΛΥΜΠΙΑ

Ὁ ἀνερχόμενος εἰς τὸ Κρόνιον ὄρος, τὸν λόφον, ὅστις ὑπέρεκειται τῆς παραποταμίας τοῦ Ἄλφειοῦ, ἐκεῖ ὅπου συμβάλλει εἰς τοῦτον τὰ ὕδατά του ὁ ἐκ τῆς Ἡλείας κατερχόμενος Κλάδεος, ἔχει ἐνώπιόν του θέαμα ἰσχυρῶς ταράσσον τὴν ψυχὴν. Πρὸ τῶν ποδῶν του ἐκτείνεται ἡ κοιλάς τῆς Ὀλυμπίας, ἣν οἱ ἀρχαῖοι ἐξέλεξαν ὡς τὸν κάλλιστον καὶ ἐπιφανέστερον τόπον τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀγῶνων θέσιν καὶ πανήγυριν κοινὴν καὶ καθιέρωσαν εἰς τὸν ὕπατον τῶν θεῶν, τὸν Ὀλύμπιον Δία.

Τὸν ἱερὸν τοῦτον χώρον δαφιλῶς ἐκόσμησεν ἡ φύσις. Αἱ ἀνώμαλοι, ἀλλὰ μαλακαὶ γραμμαὶ χθαμαλῶν δενδροκόμων βουνῶν, ἀποτελοῦντων τὰς ἐσχάτας παρωρείας τῆς Ἀρχαδικῆς Φολῆς, περιστρέφουσιν αὐτὸν ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἀνατολῶν. Πρὸς δυσμὰς παρορρεῖ ὁ Κλάδεος, διαορήξας τ' ἀνακόπτοντα τὴν ὁρμὴν του κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τεχνητὰ προχώματα καὶ ἀνοίξας ἐν τῇ κοιλάδι κρημνῶδη χαράδραν. Πρὸς νότον δ' ἀπλοῦται ἡ εὐρεία κοίτη τοῦ μεγίστου τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ποταμῶν, τοῦ ἔξ ἀνατολῶν ἀπὸ τῶν Ἀρχαδικῶν ὀρέων καταρρέοντος Ἄλφειοῦ, ὅστις διὰ τῶν ποικίλων ἐλιγμῶν τῶν θολῶν ρεϊθρῶν του σχηματίζει πληθὺν λευκαγῶν χαλικοστρώτων νησίδων. Περαιτέρω δὲ φράσ-

τῶν ἀγωνιστῶν καὶ θεωρῶν, τῶν Ἡλείων ἀρχόντων, τῶν ἱερέων, ναοφυλάκων καὶ νεωκόρων, τῶν πρὸς ἕμνησιν τῶν ἐπινικίων προσδραμόντων μουσουργῶν καὶ τῶν πολυαριθμῶν ἐμπόρων καὶ καπήλων τῶν ἀπανταχόθεν κομισάντων εἰς τὴν πανήγυριν τὰ ὄνια· τὸ πλῆθος τὸ συρρεῦσαν ἐκ τῶν ἀγούσων εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἑπτὰ ὄδων ἢ διαπεραιωθὲν ἐπὶ ἀκατίων* καὶ λέμβων καὶ σχεδιῶν* διὰ τοῦ Ἀλφειοῦ ἐκ τῶν στομιῶν αὐτοῦ ἢ ἐκ τῆς Τριφυλιακῆς ὄχθης, ἄγον δὲ καὶ πυκνάς ἀγέλας βοῶν καὶ ἄλλων βοσκημάτων ποίμνια πρὸς τὰς θυσίας καὶ τὴν διατροφήν τῶν πανηγυριστῶν. Ἐάν φαντασθῶμεν σύμπαν τὸ πλῆθος τοῦτο καταλαμβάνον κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγῶνων ἀπὸ βαθέος ὄρθρου τὰς κλιτύας τοῦ σταδίου ἢ τοῦ ἵπποδρόμου, τὸν δ' ἄλλον χώρον διαχόμενον εἰς τὰ ἱερά καὶ εἰς τὴν ἐκτὸς τῆς Ἀλτεως πόλιν, τὴν συνισταμένην ἐκ ποικίλων καταλυμάτων, καλυβῶν καὶ σκηνῶν, ἄλλων μὲν ἀπερίττων, ἄλλων δὲ πολυτελῶς διὰ χρυσοῦ καὶ πορφύρας καὶ ἄλλου πλοῦτου πολλοῦ κεκοσμημένων, εἰς τὴν αὐτοσχέδιον πόλιν τὴν ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἀναβλασάνουσαν χάριν τῆς πανηγύρεως, ἀμέσως δὲ μετὰ ταῦτα ἀπανθοῦσαν καὶ ἐξαφανιζομένην. Ἐάν τέλος φαντασθῶμεν εἰς τὸ πέρας τοῦ ποταμοῦ συνηθροισμένας μητέρας καὶ συγγενεῖς τῶν ἀθλητῶν καὶ περὶ αὐτὰς πολυπράγμονας γυναῖκας προσελθούσας ἐκ τῶν περιχώρων, ὅπως μακρόθεν βλέπωσι τὸν τόπον τῶν ἀγῶνων, οὗ τὴν πρόσδοον ἀπηγόρευεν αὐταῖς αὐστηρότατος νόμος, καὶ ἀδυνατοῦσαι ν' ἀκούσωσι τὴν ἱερὰν σάλπιγγα καὶ τὰ κηρύγματα τῆς νίκης, ἀκούσωσι τὸν συγκεχυμένον κρότον τοῦ ἀνευφημοῦντος τοῦς νικητὰς λαοῦ καὶ μάθωσιν ὡς τάχιστα τὴν τίχην φιλιτῶν ἀγωνιστῶν, λυθῆ δ' οὕτως ἢ ἐναγώνιος προσδοκία των. Ἐάν ταῦτα φαντασθῶμεν, θὰ δυνηθῶμεν ν' ἀναπαραστήσωμεν τὴν εἰκόνα τῆς Ὀλυμπίας κατὰ τὸν ἀγῶνα.

X. ΤΣΟΥΝΤΑ

Η ΠΟΜΠΗ ΤΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ

Τὰ Παναθήναια ἦσαν μεγίστη ἑορτὴ τῶν Ἀθηνῶν, διεκρίνοντο δὲ εἰς μεγάλα καὶ εἰς μικρά, καὶ τὰ μὲν μικρὰ ἑωρτάζοντο κατ' ἔτος, τὰ δὲ μεγάλα κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος καὶ διήρουν περισοτέρας ἡμέρας ἀπὸ τὰ μικρά.

Τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τῶν μεγάλων Παναθηναίων ἐγίνοντο διάφοροι μουσικοί, γυμνικοί καὶ ἵππικοί ἀγῶνες. Εἰς τοὺς μουσικοὺς ἀπηγγέλλοντο ὑπὸ ραψῶδων τὰ ποιήματα τοῦ Ὅμηρου καὶ ἠγωνίζοντο μεταξύ των ἀθληταί, κιθαρισταὶ καὶ ἀοιδοὶ ψάλλοντες τῇ συνοδείᾳ αὐλοῦ ἢ κιθάρας. Οἱ γυμνικοί ἀγῶνες περιελάμβαναν τὰ συνήθη ἀγωνίσματα, ἦτοι τὸν δρόμον, τὴν πάλην, τὸ παγκράτιον*, τὸ πένταθλον*, ἠγωνίζοντο δὲ εἰς αὐτοὺς χωριστὰ οἱ ἄνδρες, οἱ ἔφηβοι, οἱ παῖδες. Οἱ ἵππικοί συνίσταντο εἰς ἀγῶνας ἵππων μετ' ἀναβάτου ἢ ἵππων συρόντων ἄρματα (ὄχηματα ἑλαφρά), ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ αὐτῶν διάφορα εἶδη. Παρεκτὸς δὲ τούτων ἀναφέρονται ἀκόμη καὶ οἱ ἑξῆς ἀγῶνες: ἡ πυρρίχη, ἦτοι ὄρχησις με ὄπλα, ἡ λαμπαδηδρομία, ἦτοι δρόμος ἀνδρῶν κρατούντων ἀνημμένας λαμπάδας, καὶ ὁ ἀγὼν εὐανδρίας, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκάστη ἐκ τῶν δέκα φυλῶν εἰς τὰς ὁποίας, ἦσαν διηρημένοι οἱ Ἀθηναῖοι, παρουσίαζε γέροντάς τινας, ἐνῆκα δὲ ἡ ἐπιδείξασα τοὺς μᾶλλον θαλεροὺς καὶ ἀκμαίους.

Τέλος, πιθανώτατα ἐτελοῦντο λεμβοδρομίαι ἢ ἀγῶνες μεγαλύτερων πλοίων. Τὰ βραβεῖα δὲ, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον οἱ νικηταί, ἦσαν στέφανοι, χρήματα καὶ ἔλαιον ἀπὸ τὰς ἱερὰς ἐλαίας τῆς Ἀθηνᾶς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν πλησίον τοῦ Κολωνοῦ.

Οἱ ποικίλοι οὗτοι ἀγῶνες ἐγίνοντο εἰς διάφορα μέρη καὶ διήρουν, ὡς εἵπομεν ἀρχετὰς ἡμέρας, ἐτελείωναν δὲ διὰ τῆς παννυχίδος, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτελεῖτο λαμπαδηδρομία. Τὴν ἄλλην ἡμέραν προσέφεραν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν θεάν των ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὸν πέπλον τὸν ὁποῖον ὑφαιναν εὐγενεῖς παρθένοι τῶν Ἀθηνῶν, ἐργαστῖναι ὀνομαζόμεναι. Ἡ προσφορὰ αὐτοῦ ἦτο ὁ κύριος σκοπὸς τῆς ἑορτῆς τῶν Παναθηναίων καὶ διὰ τοῦτο ἐκομίζετο εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μετὰ μεγάλην τελετὴν. Τὴν ἡμέραν

ἐκείνην οἱ Ἀθηναῖοι ὅλοι καὶ πλεῖστοι ξένοι συνηθροίζοντο εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικὸν * (πλησίον τῆς Ἁγίας Τριάδος) καὶ ἐκεῖ ἐτίθεντο εἰς τάξιν. Τὴν πομπὴν διηύθυναν ἰδιαίτεροι ἄρχοντες, ἱεροποιοὶ ὀνομαζόμενοι, ἐλάμβανον δὲ μέρος εἰς αὐτὴν καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἱερεῖς καὶ ἱερεῖαι καὶ μάντιες διὰ τὰς θυσίας καὶ κήρυκες φροντίζοντες περὶ τῆς τάξεως. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν πολιτῶν ἠκολούθουν ὡς ὀπλίται, φέροντες δηλαδὴ ἀσπίδα καὶ λόγχην, οἱ δὲ πλουσιώτεροι ἐφιπποὶ καὶ μεταξὺ τούτων ἦσαν οἱ λαμπρότεροι καὶ ἀριστοκρατικώτεροι νέοι τῶν Ἀθηνῶν, ἐκ τῶν ὁποίων συνεκροτεῖτο τὸ ἵππικὸν τῆς πόλεως. Ὡδήγουν δὲ τοὺς μὲν πεζοὺς οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ταξίαρχοι, τοὺς δὲ ἵππεῖς οἱ φύλαρχοι καὶ οἱ ἵππάρχοι. Ἄλλοι τέλος ἤρχοντο ὀχοῦμενοι ἐπὶ τῶν λεγομένων πομπικῶν ζευγῶν, ἀμαμάτων δηλαδὴ, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ τοῦλάχιστον εἶχαν διαγωνισθῆ εἰς τοὺς ἵππικὸς ἀγῶνας τῶν προηγουμένων ἡμερῶν.

Εἰς μόνην τὴν πομπὴν ἐλάμβαναν μέρος καὶ αἱ κληφόροι, εὐγενεῖς Ἀθηναῖαι παρθένοι φέρουσαι κάνιστρα καὶ ἄλλα σκευὴ χρήσιμα εἰς τὰς θυσίας. Ἐκ τῶν ξένων δ' ἠκολούθουν πλὴν τῶν διαρκῶς ἐν Ἀθήναις ἐγκατεστημένων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ θυγατέρων αὐτῶν, οἱ θεωροί, ἤτοι οἱ ἀντιπρόσωποι ξένων πόλεων — ἰδίως τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν συμμάχων — ἀποστελλόμενοι ἐπίτηδες διὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων. Τέλος, μέγα μέρος τῆς πομπῆς ἀπετέλουν τὰ ἱερεῖα, ἤτοι οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα τὰ προωρισμένα εἰς θυσίαν· οἱ Ἀθηναῖοι προσέφεραν ἑκατόμβην (θυσίαν ἑκατὸν βοῶν), αἱ δὲ ἀποικίαι καὶ αἱ πόλεις τῶν συμμάχων ἦσαν ὑποχρεωμέναι νὰ στέλλουν μίαν ἀγελάδα καὶ δύο πρόβατα.

Ἡ πομπὴ αὕτη, ἀφοῦ ἐτίθετο εἰς τάξιν εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικόν, ἐξεκίνηε καὶ διὰ τοῦ Διυλοῦ εἰσήρχετο εἰς τὸν δρόμον, ὅστις ἦτο πλατεῖα ὁδὸς φέρουσα εἰς τὴν ἀγορὰν (μεταξὺ Θεσίου, Στοῆς Ἀττάλου καὶ Ἀρείου Πάγου), ἀπὸ τὴν ἀγορὰν δὲ ἀνέβαιναν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ πέπλος τῆς Ἀθηνᾶς ἕως ἐκεῖ ἐφέρετο κρεμάμενος ὡς ἰστὶον ἀπὸ τὰς κεραίας πλοίου κινουμένου διὰ τροχῶν, πρὸ τῆς εἰσόδου δὲ τῆς Ἀκροπόλεως κατεβιβάζετο καὶ ἐχομίζετο εἰς τὸν ναόν.

Τὰ ζῶα (βόες καὶ πρόβατα) ἀνέβαιναν ἐπίσης εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐκεῖ ἐθυσιάζοντο, ὃ δὲ κήρυξ μεγαλοφώνως ἤρχετο ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ ὑγείας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμά-

χων των. Κατόπον τὰ κρέατα διεμοιράζοντο εἰς τοὺς πολίτας καὶ ἡ ἑορτὴ ἐπεσφραγίζετο διὰ γενικῆς εὐωχίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπιναν ἀπὸ μεγάλα ποτήρια, τὰ ὅποια ἀπὸ τὴν ἑορτὴν ὠνομάζοντο Παναθηναϊκά.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ καταστήσουν τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων ὅσον τὸ δυνατὸν λαμπροτέραν καὶ μεγαλοπρεπεστέραν. Τὸ πρόγραμμα τῶν ἀγώνων ἦτο ποικιλώτατον, κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τῆς πομπῆς ἡ πόλις ἐπεδείκνυεν εἰς τοὺς ξένους τὸ πλῆθος τῶν ὀπλιτῶν καὶ ἱππέων τῆς, τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων πολιτῶν, τὸν πλοῦτον τοῦ δημοσίου καὶ τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν ὑπηκόων πόλεων. Τὴν λαμπρὰν αὐτὴν πομπὴν λοιπὸν ἠθέλησεν ὁ Φειδίας νὰ παραστήσῃ ἐπὶ τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος καὶ τὴν παρέστησε μὲ τέχνην καὶ δεξιότητα ἀξίαν τῆς μεγαλοφυΐας του, διότι δὲν προσεπάθησε ν' ἀπεικονίσῃ ὅλας ἐκείνας τὰς χιλιάδας λαοῦ παρελαύνοντος μὲ τάξιν καὶ ὁμοιόμορφον σχῆμα—ἡ εἰκὼν θὰ ἦτο τότε μικροπρεπὴς καὶ μονότονος—ἀλλὰ προσέθεσεν ἐκ τῆς ὅλης πομπῆς διαφόρους χαρακτηριστικὰς σκηνὰς πλήρεις ζωῆς καὶ κάλους. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν, ὅπου ἦτο ἡ εἴσοδος τοῦ ναοῦ, παριστάνοντο ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ζεὺς, ἡ Ἥρα καὶ ἄλλοι θεοί, ἐλθόντες νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ἑορτὴν καὶ τὴν θυσίαν, ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῶν εἰκονίζετο ἡ παράδοσις τοῦ πέπλου. Τὰς ἄλλας πλευρὰς ἐπλήρουν ἄνδρες νέοι καὶ πρεσβύτεροι μὲ μικρὰ ἱμάτια, στηριζόμενοι εἰς τὰς βακτηρίας των καὶ συνδιαλεγόμενοι, ἄλλοι ἔφιπποι καλπάζοντες ἢ ἐπὶ ἀρμάτων ὄχουμένοι, ἄλλοι ὀδηγοῦντες τὰ θύματα, ἄλλοι φέροντες ἀγγεῖα πλήρη οἴνου καὶ ἄλλοι αὐλοῦντες, πρὸς τοῦτους παρθένοι φοροῦσαι πολυπτύχους χιτῶνας καὶ βαστάζουσαι σκευὴ ἱερὰ ἢ ἡσύχως ἰστάμεναι. Ἡ μεγάλη αὐτὴ ποικιλία, ἡ θελιακὴ σεμνότης τῶν παρθένων, ἡ ἐλευθέρα καὶ ἀβίαστος στάσις τῶν συνδιαλεγομένων ἀνδρῶν, ἡ ζωρότης τῶν ἱππῶν, ἡ δύναμις τῶν δυστροπούντων βοῶν καὶ τέλος ἡ χάρις ὄλων τῶν μορφῶν τῶν κινήσεων αὐτῶν μαρτυροῦν, ὅτι ἡ ζωφόρος εἶναι ἀληθῶς ἔργον μεγάλου καλλιτέχνου.

“ΕΚ ΤΟΥ ΥΜΝΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑΝ,,

Σημείωσις Ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ ἀναλαμβάνουσα τὴν προστασίαν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν χαιρετίζει αὐτὴν καὶ προφητεύουσα τὸ λαμπρὸν μέλλον τῆς λέγει :

Χαρὰ σ' ἐσέ, χώρα λευκὴ καὶ χώρα εὐτυχισμένη!
 Καμιὰ μεριά σ' ὄλη τῇ γῆ, καμιὰ στήν οἰκουμένη
 δὲν ἦῤορε τέτοιο φυλαχτὸ σὰν τὸ δικό μου μάτι.
 Ἀπ' ἄλλες χώρες πέρασα γοργὰ γοργὰ τρεχάτη,
 καὶ μ' εἶδαν τῆς Ἑλλάδος μου τ' ἀγαπημένα μέρη
 σὰν ἄνεμο καὶ σὰν αἰτὸ καὶ σύννεφο κι' ἀστέροι.
 Ὅμως σ' ἐσέ τὸ θρόνο μου αἰῶνια θεμελιῶνω
 καὶ ρίξωσ' ἢ ἀγάπη μου σιὰ χώματά σου μόνο
 σὰν τὸ βαρὺ Ἀνκαβητὸ πὸν ξαφνικὰ μιὰ μέρα
 ἐκύλησ' ἀπ' τὰ χέρια μου καὶ ρίξωσ' ἐδῶ πέρα.
 Μέσ' στή χαρούμενη ζωὴ πὸν σὲ περικυκλώνει,
 μέσα σ' αὐτὴν παντοτεινὴ τῇ δύναμή μου κρύβω,
 ὅπως θὰ κρύβουν στίς μρυτιές μιὰ μέρα τὰ σπυδιά τους
 δυὸ παλικάρια ἀθάνατα γιὰ νὰ σὲ λευτερώσουν.
 Στοῦ λουλονδέγιου σου Ὑμητιοῦ τὰ δροσισμένα πλάγια
 τὸ ἀγρὸ τὸ μέλ' οἱ μέλισσες ἀκούραστα δουλεύουν,
 ὅσο πὸν νᾶρθη μιὰ στιγμή τὸ δρόμο νὰ τις δείξω
 νὰ πᾶν νὰ τ' ἀπιθώσουνε στοῦ Πλάτωνος τὰ χεῖλη.
 Πρὸς τῆς Πεντέλης τὴν κορφὴ τὰ μάτια των γοργώντας
 τῆς τέχνης τὸ μυστήριον θὰ πέρουν οἱ τεχνίτες.
 Στὰ μάρμαρά της κρύβεται τῆς ἔμορφιάς ὁ κόσμος!
 Θεὸ νᾶβγη ἀπὸ τὰ βᾶθη της ὁ Παρθενὸν μιὰ μέρα!
 Δικός σου εἶν' ὁ πολύκαρπος τῆς Ἐλευσίνος κάμπος,
 κι' ὁ Πάργης μὲ τὰ ἔλατα καὶ τ' ἄγρια θηρία,
 κι' ἢ ἄκο' ἀφροστέφανη τοῦ γαλανοῦ Φαλήρου.
 Δικός σου εἶν' ὁ λευκόφτερος καὶ γαλανὸς ἄερας
 πὸν σοῦ φυλάγει ἀμάραντη τῇ δροσερῇ τῇ νιότη,
 κι' ἴσα σ' ἐμὲ γοργὰ τὸ νοῦ τοῦ καθενὸς ὑψώνει.
 Δικὴ σου εἶναι κι' ἢ θάλασσα, πὸν θὰ τὴν ἀυλακώσουν

μιὰ μέρα τὰ καράβια σου κομοξαγουσιμένα
 καὶ θὰ σκοροποῦν σ' ἄλλες μεριές καὶ χῶρες τ' ὄνομά σου
 καὶ τρύμος θάναι στοὺς ἐχθροὺς καὶ ζήλια σὺς Νεραΐδες!
 Κι' εἶναι δική σου ἐτουτ' ἡ γῆ, ὅπου γεννάει περίσσια
 σῶκα χλωρά, στάχνα ξανθὰ καὶ κόκκινα σταφύλια.
 Ξέρω μεριές, ὅπου οἱ καρποὶ χλωρότεροι φυτρώνουν,
 μὰ ἐσ' εἶσαι ἡ πλουσιώτερη, γιατί καμιὰ δὲν ἔχει
 σὰν τοὺς δικούς σου τοὺς καρπούς: Ἐοῶς, ὦ Ἀθηναῖοι,
 σᾶς δίνει ἡ Δήμητρα γλυκιά τοῦ κάμπου τὴν ἀγάπη,
 κι' ἐγὼ σᾶς δίνω τὴ βαθιὰν ἀγάπη τῆς πατρίδος,
 ἄσβυστη, ἀγνή, πρωτιάκουστη ἀγάπη τῆς πατρίδος,
 ἄνθος τοῦ δένδρου τοῦ ἱεροῦ, ποὺ ἐδῶ φυτρώνει πρῶτα.
 Γι' αὐτὴν μιὰ μέρα ὁ Θησεύς, λεβέντης βασιλιάς σας,
 θ' ἀφήσῃ κάθε ἀνάπαυση καὶ κάθε μεγαλεῖο,
 καὶ θὰ διαλέξῃ δρόμο του τὸν δρόμιον, ὅπου φέρνει
 ἴσα σι' ἀχόρταγο θηριὸ τῆς μαζουσιμένης Κορήτης.
 Γι' αὐτὴν ὁ Κόδρος τὴν πλατιά βασιλικὴ χλαμῦδα
 θὰ τήρῃ κάμη σάβανο νὰ πέσῃ νὰ πεθάνῃ.
 Γι' αὐτὴν οἱ Ἀριστογείτορες ἀντρεϊέονται καὶ παίρνουν
 ἕνός τυράννου τὴ ζωὴ καὶ δίνου τὴ δική τους.
 Γι' αὐτὴν γεννάει σὰν κεραυνὸς τοὺς στίχους ὁ Δισχύλος,
 γι' αὐτὴν πεθαίνει ἄκακα σὴν φυλακὴ ὁ Σωκράτης,
 κι' ἀπάνου καὶ στὸν Ὀλυμπο φτερώνεται ὁ Φειδίας
 καὶ ξαγναντεύει τοὺς θεοὺς καὶ μὲ τὸ σκαλιοτήρι
 τοὺς ξαναπλάθει ξάστερους καὶ χρυσολεφαντένιους.
 Γι' αὐτὴν οἱ νοιοὶ θὰ ὀρχίζονται παλικάρσιον ὄρχο,
 κοντάρια, ἀσπίδες καὶ σπαθιά ὀρμητικὰ κινώντας:
 «Θὰ τὰ κρατῶ τὰ ὄπλα αὐτὰ δὲ θὰ τὰ ντροσιάσω
 καὶ μόνος καὶ μὲ συντροφιά κι' ἐδῶ κι ὅπου κι' ἂν λάχω.
 Θὰ πολεμήσω ἀκούραστα κι' ἀφρόντιστα θὰ πέσω
 καὶ τὴν πατρίδα μιὰ φορὰ μεγάλη θὰ τὴν κάμω
 καὶ τοὺς δικαίους θ' ἀγαπῶ καὶ θὰ τιμῶ τοὺς νόμους.
 Θὰ κατατρέχω τὸ κακό, θὰ σφάζω τὸν προδότη,
 κι' ἂν ἴσως ψέματα μιλῶ, κολάστε με, θεοὶ μου!»
 Κι' ὅταν μὲ μάτια δολερὰ σὲ ξαγναντέψῃ ὁ φθόνος
 κι' ἡ ἀκοίμητη Διχόνοια τὸ δόντι τῆς σοῦ τρίξῃ,
 κι' ὅταν βρεθοῦνε στόματα κακὰ γιὰ σὲ νὰ εἰποῦνε

καὶ στοχασμοὶ πὸν ν' ἀψηφοῦν τῇ φωτειρῇ σου χάρι,
 χαρὰ σ' ἐσέ, χώρα λευκὴ καὶ χώρα δοξασιμένη,
 κι' ἤρθεν ἡ ὥρα ἢ φοβερὴ ν' ἀστράψῃς νὰ βροντήσῃς,
 καὶ νὰ θαμπώσῃς κάθε νοῦ, νὰ κλείσῃς κάθε στόμα,
 καὶ τοὺς ἐπίβουλους θεοὺς νὰ διώξῃς ντροπιασμένους.
 Θ' ἀνάψω τρέλλα περισσὴ στὰ περσικὰ κεφάλια,
 θὰ φέρω ἀσκέρια ἀμέτροτα ἀπ' τῆς Ἀσίας τὰ βάρη,
 μὲ τὰ καράβια τῶν ἐχθρῶν θὰ κρύψω τοὺς γιालοὺς σου
 καὶ τότε τὸ κοντάρι μου τρομακτικὰ κινώντας,
 καὶ τότε τὴν ἀστραφτερὴν ἀπλώνοντας ἀσπίδα,
 θὰ πολεμήσω ἀδελφικὰ στὸ πλάγι τῶν παιδιῶν σου.
 Καὶ θὰ περάσουν οἱ γενιές καὶ θὰ διαβοῦν οἱ αἰῶνες,
 καὶ στὰ βαθειά σου τὰ νερά καὶ στὰ ψηλά βουνά σου
 θ' ἀντιλαλιέται ἡ νίκη σου, καὶ θὰ γροικιέται ἀκόμα
 ὁ ἀπειλισμένος ὁ δαρμός, τὸ σκούξιμο τοῦ Ξέρξη,
 γιὰ νὰ τ' ἀκοῦν οἱ τύραννοι νὰ τρεμοκοκκαλιάζουν!»

Εἶπες καὶ ξάφρον ἐσώπασες· ἀλλ' ὅμως πέρα ὡς πέρα
 καὶ στὰ βουνὰ καὶ στὶς καρδιές ἀντιλαλοῦν ἀκόμα
 τὰ λόγια σου προφητικά, μυστήριον γεμάτα.
 Ποτὲ τ' ἀνθρώπινα τ' αὐτιά δὲν εἶχανε γροικίσει,
 τέτοια βροντὴ, πὸν μέσα της νὰ κλῆ τέτοι' ἄρμονία,
 καὶ σάλπισμα πὸν νὰ μιῇ καὶ νὰ ξεφανερῶνῃ
 σὲ βάρη ἀγέννητου καιροῦ ἔναν καινούργιο κόσμον.

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Τὸ Στάδιον

Βλέπω μπροστὰ στὰ πρόθυρα, βιωμὸ αἵματοβαμμένο.
 Ἐκεῖ τ' δλόστραφτο σχοινί, δεμένο ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη
 προσμένει νὰ τ' ἀφήσουνε κάτω στὴ γῆ νὰ πέση,
 νὰ δώση αὐτὸ τὴν προσταγή, τὸ τρέξιμο ν' ἀρχίσῃ.
 Ὀλόρθη ἔμπρός του στέκεται τειράγωνη κολώνα,
 χιονόπλευκη μέσα στὴ σκιά κι' ἀστραφτερὴ στὸν ἥλιο.
 Βουβῆ σὰν τ' ἄλλα μάγμαρα δὲν εἶναι ἡ θεία χάρη
 βροντόφωνη τὴν ἔστησε κι' « Ἀ ρ ί σ τ ε υ ε ! » φωνάζει.
 Ἐχει δυὸ ἄλλες ἀδελφές, ὅμοιες μ' αὐτὴ στὴν ὄψη.
 Ἡ τρίτη στέκεται μακριὰ κατὰ τὴν ἄλλην ἄκρη,
 περήφανη, καμαρωτὴ κι' αὐτὴ φωνάζει : « Σ τ ρ έ ψ ε ! »
 Ἡ δεύτερη σηκώνεται ἀνάμεσα στίς δυὸ των,
 καὶ δίνει θάρρος καὶ ζωὴ σ' αὐτοὺς ποὺ τρέχουν πλάγια,
 καὶ λέγει στὸν καθένα των : « Β ι ά σ ο υ ν ά ξ ε π ε ρ ά σ η ς ! »

Οἱ Ἑλλανοδίκαι

Τὰ χεῖλη των ἀγέλαστα, βαριά τὰ μέτωπά των,
 μέσα στὰ βάθη τοῦ μυαλοῦ κρύβουν τὴ δίκαια κρίση
 Χιλιάδες μάτια δλόγωνα μὲ ζήλια τοὺς κοιτάζουν
 μ' αὐτοὶ κανένα δὲν θωροῦν, μηδὲ τὸ μάτι στρέφουν,
 γιατί ἡ πορφύρα ποὺ φοροῦν δειχνεὶ βαρὺ τὸν ὄγκο
 καὶ θέλουν νᾶναι καθαροὴ ἡ ἐλεύθερη ψυχὴ των.

ἽΟ Δρόμος

Βλέπω λεβέντες φτερωτοὺς κι' ἀραδιαστὰ βαλμένους
 μὲ τὸνα πόδι παραμπρός, μὲ τ' ἄλλο παραπίσω.
 Προσμένουνε τὴν προσταγή, τὸ τρέξιμο ν' ἀρχίσουν.
 Βλέπω νὰ γέροντ τὸ σχοινὶ καὶ καταγῆς νὰ πέφτῃ.
 Καὶ νά, τὰ πόδια φτερωτὰ τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο ἀνοίγουν!
 Καὶ ξεκινοῦνε μονομιᾶς καὶ τρέχουν, τρέχουν, τρέχουν.
 Τρέχουν καὶ μόλις ἀκκουμποῦν τὸ πόδι των στὸ χῶμα,
 τρέχουν μ' ἀνώρητα φτερὰ καὶ μάτι δὲν τοὺς φτάνει!
 Ὀχλοβοή, κραυγὲς χαρᾶς τὸ νικητὴ δοξάζουν!

Ἡ Πάλη

Καὶ βλέπω τώρα δλόγυμνος ζευγαρωτὰ βαλμένους.
 Ἔχει ὁ καθεὶς τὸ ταῖρι του κι' ἕνας τὸν ἄλλον βλέπει
 καὶ καρτεροῦνε βιαστικοὶ τὸ πάλαμα ν' ἀρχίσῃ.
 Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπ' ἐκεῖ τὴν προσταγὴ νὰ κράξῃ.
 Κι' ἀμέσως πιάνονται ἄρπαχτὰ τὰ λιπαρὰ ζευγάρια.
 Καὶ πότε σμίγουνε σφιχτὰ καὶ λὲς πὼς γίνοντ' ἕνα
 καὶ πότε πάλι ἀνοίγουνε μὲ τεντωμένα νεῦρα.
 Κι' ἄλλος βαριά ξαπλώνεται κι' ἄλλος δλόροθος στέκει,
 κι' ἄλλο ζευγάρι κατὰ γῆς κουβαριαστὰ κολιέται
 καὶ πότε ἀνασηκώνεται καὶ πότε πάλι γέρνει.

Τὸ Ἄλμα

Καὶ βλέπω ν' ἀναδεύονται πίσω ἀπὸ τὸν βατῆρα*,
 τὰ γυμνασμένα σώματα, τὸνα ἀπὸ τ' ἄλλο ἀνάγια.
 Σμίγουν οἱ δυὸ παλάμες των καὶ τρίβει ἡ μιὰ τὴν ἄλλη,
 θαρροῦνται καὶ σπασταροῦν οἱ νευρωμένες κνήμες
 καὶ μὲ λαχτάρια καρτεροῦν τὸ πήδημα ν' ἀρχίσῃ.
 Κι' ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπ' ἐκεῖ βροντόφωνα νὰ κράξῃ
 κι' ἀκούω ἀχνὸ ψιθύρισμα καὶ βλέπω τὸν καθένα
 νὰ ξεκινᾷ μὲ μιὰν ὀρμή, μὲ μιὰν ὀρμὴ νὰ τρέξῃ
 καὶ νὰ πατή τὸ πόδι του στὸ φανερὸ σημάδι,
 οὔτε μιὰ τρίχα παραμπρός, οὔτε μιὰ τρίχα πίσω,
 καὶ νὰ σηκώνεται ψηλὰ καὶ χαμηλὰ νὰ πέφτῃ

*Ο Δίσκος

Πάλι ἡσυχία ἀπλώνεται στὰ μαζεμένα πλήθη,
 κι' ἀχόρταγα τὰ μάτια των καρφώνουν στὴ βαλβίδα*,
 πὸν οἱ δισκοβόλοι θ' ἀνεβοῦν νὰ ρίξουνε τὸ δίσκο.
 Ἀκούω τὸν κήρυκα ἀπ' ἐκεῖ βροντόφωνα νὰ κράξῃ
 καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ μὲ τὸ δεξιὸν του χεῖρ
 νὰ παίρῃ τ' ὀλοστορόγγυλο καὶ πλακωτὸ λιθάρι,
 νὰ τὸ σηκώνῃ μονομιᾶς, χωρὶς στὸ πρόσωπό του
 παραμικρὴ ζαρωματιὰ τὸ βάρος του νὰ δείχνῃ.
 Βλέπω τ' ὀλόγυμνο κορμὶ νὰ γέρνῃ πρὸς τὰ κάτω,
 βλέπω τὸ πόδι τὸ δεξιὸν νὰ βγαίῃ ἔμπρὸς ἀπ' τ' ἄλλο
 καὶ βλέπω τὸν ἀγωνιστὴ νὰ στρέφῃ τὸ λιθάρι

και να τὸ φέρῃ δλόγυρα μ' ὄλη τὴ δύναμη του,
 κι' εὐθὺς ν' ἀνασηκῶνεται και να τοῦ δίνῃ δρόμο.
 Κι ἀκούω τοῦ δίσκου τὸν ἀχὸ πὸν σκίζει τὸν ἀέρα
 και τὸν θωροῦ να χάνεται και τὸν θωροῦ να πέφτῃ.
 Καὶ βλέπω κάποιον ἀπ' ἐκεῖ να βάζῃ ἕνα σημάδι
 κι' ἔρχεται τρίτος, τέταρτος, καθεὶς μὲ τὴ σειρὰ του,
 και γέρνει και σηκῶνεται και τὸ λιθάρι οἰχνεῖ.

Ὁ Στέφανος τῆς Νίκης

Βλέπω τὸν κήρυκα γοργὰ κι' δλόγυρα να τρέχῃ,
 κι' ἀκούω να κράζῃ τ' ὄνομα καθὼς και τὴν Πατρίδα,
 τοῦ νικητῆ πὸν νίκησε και σ' ὄλα βγῆκε πρῶτος.
 Καὶ βλέπω τὸν ἡμορφογιὸ και τ' ἄξιό παλικάρι
 να ξεκινᾷ ἀπ' τὸ σωρὸ κι' ἀγάλια να πηγαίνει,
 και ν' ἀκουμπᾷ στὰ γόνατα τ' ἀριστεροῦ του χέρι,
 καμαρωτός, περήφανος, πρὸς τὸ χρυσὸ τραπέζι,
 πὸν ἀπιθωμένα ἀπλώνονται τὰ λιόφυλλα στεφάνια.
 Χαρὰ στὸ γέρο τὸ γονιὸ πὸν τὸν θωρεῖ ἀπὸ πέρα,
 χαρὰ στὴ μάνα μακριά, πὸν καρτερεῖ μὲ πόθο...
 Χαρὰ στὴ δοξασμένη του και ξακουστῆ Πατρίδα,
 ὅπου γεννᾷ τέτοια παιδιὰ και τέτοια παλικάρια!

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΓΟΡΑ

Σ η μ. *Περὶ τοῦ Διαγόρου καὶ τῶν νίῶν του ὁ κ. Ἄντ. Κεραμόπουλος γράφει τὰ ἐξῆς:*

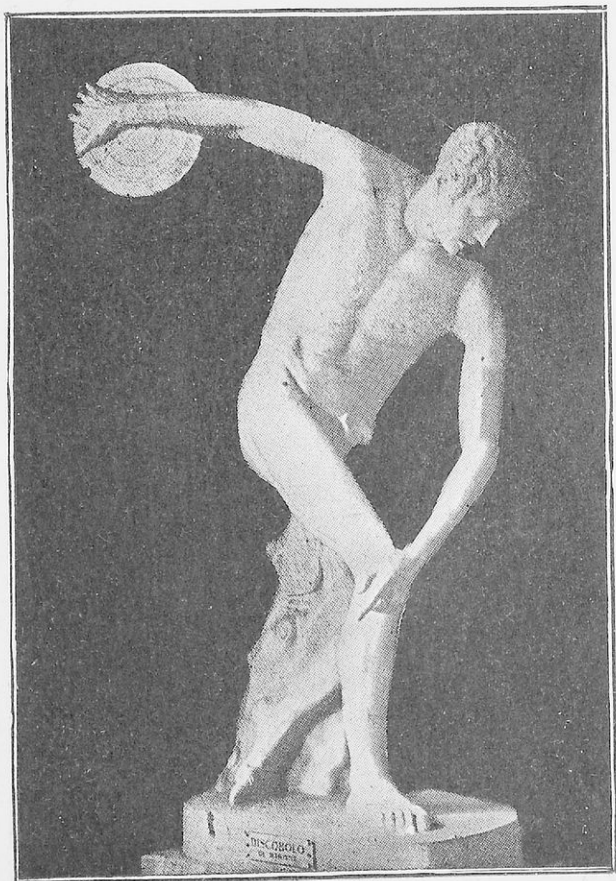
Ἐκ τῆς νήσου Ρόδου, ἣ ὁποία ἐξαπέστειλε ρωμαλεωτάτους πύκτας, ὑπετεροῦσα ὡς πρὸς τοῦτο καὶ αὐτὴν τὴν περιόδοξον διὰ τοὺς ἀγωνιστάς της νῆσον Αἴγιναν, εἶναι περίφημον τὸ εὐγενὲς γένος Διαγοριδῶν.

Ὁ Διαγόρας, ἀφοῦ ἐνίκησε εἰς πολλοὺς ἀγῶνας ὡς πύκτης, ἠτύχησε νὰ ἴδῃ καὶ τοὺς υἱούς του Ἄκουσίλαον, Δωριέα καὶ Δαμάγητον καὶ τοὺς ἐγγόνους του Εὐκλέα καὶ Πεισίροδον νικῶντας εἰς τὰ Ὀλύμπια.

Λέγεται δέ, ὅτι ἀπέθανε κατὰ τρόπον εὐτυχεστάτον. Εἶχαν δηλ. νικήσει εἰς τὴν Ὀλυμπίαν οἱ δύο υἱοὶ του Ἄκουσίλαος καὶ Δαμάγητος καὶ στεφανωθέντες ἐπευφημοῦντο ὑπὸ τοῦ πλήθους. Τότε οὗτοι ἀνευρίσκουν τὸν γέροντα πατέρα των ὁ ὁποῖος παρευρίσκετο εἰς τοὺς ἀγῶνας, θέτουν ἐπὶ τῆς λευκῆς κεφαλῆς του τοὺς στεφάνους, τοὺς ὁποῖους εἶχαν λάβει, καὶ σηκώσαντες αὐτὸν εἰς τοὺς ὤμους των περιέφεραν ἐν θριάμβῳ καὶ ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διός. Τότε Λάκων τις βλέπων τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐτυχίαν, ἀνέκραξεν: «Ἀπόθανε πλέον, ὦ Διαγόρα! Ἄρκετὴ εἶναι ἡ εὐτυχία σου· δὲν θὰ ἀναβῆς ἀθάνατος εἰς τὸν οὐρανόν!» (κάτθανε, Διαγόρα οὐκ εἰς Ὀλυμπον ἀναβῆσει). Καὶ ὁ Διαγόρας ἐξεπνευσεν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ σταδίου ἐπὶ τῶν βραχιόνων των νίῶν του, φιλούμενος ὑπ' αὐτῶν καὶ ραινούμενος δι' ἀνθέων ὑπὸ τοῦ πλήθους.

*Μέσα σὶ τὸ στάδιο τῆς χαρᾶς σαλεύει ἡ τρικυμία
τὰ πεντελήσια μάρμαρα σκεπάζει τα ὁ λαός.
Κι' ἀπὸ τὸ φῶς τ' ἀθάνατο ντυμένη ἡ Ὀλυμπία
φαντάζει, ἀστράφτει ὀλόγυρα, καὶ δείχεται ὡς ναός.*

*Νά τῆς Ἑλλάδος τὰ ξανθὰ καὶ ξακουστὰ βλαστάρια,
ποὺ πάλεψαν, ποὺ ἀκόντισαν, ποὺ ἐτρέξανε: Καὶ νά
τὰ μαῦρα καὶ τὰ χάλκινα κορμιά, ποὺ παλικάρια
τὸν Πέροση πέρα ἐσπρώξανε στῆς Θράκης τὰ βουνά.*

Ὁ δισκοβόλος τοῦ Μύρωνος

Οί πανοπλίες λάμπουνε στὸν ἥλιο καὶ τὰ τόξα,
 ποὺ νικηφόρα ἐστήσανε τὰ τρόπαια ἕναν καιρό,
 ποὺ βροντερὰ ἀντηλάλαξαν τὴ σαλαμίνια δόξα
 καὶ ποὺ τὸν κάμπο ἐβάψανε τὸν Θεόσιο αἱματηρό !

Καὶ νὰ τὰ ὠραῖα γεράματα τὰ εἰρηνικὰ τριγύρα,
 ποὺ μὲ τὰ κισσοστέφανα στήν τίμα κεφαλῆ,
 ἂν εἶναι τώρα γιὰ νὰ βγοῦν ἀπ' τῆς ζωῆς τὴ θύρα,
 ὅμως τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερο στὰ Ἑλύσια τοὺς καλεῖ

“Ὅλα μεγάλα καὶ λαμπρὰ κι' ἀμόλυντα καὶ ὠραῖα
 κάτω ἀπ' τὸν μάγον ἥλιον σου, Ἑλλάς μου φωτεινῆ :
 τ' ἀγάλματα, ποὺ δείχνονται πανέμορφα καὶ νέα,
 τὰ λάβαρα, ποὺ ὁ ἄνεμος μὲ ἀγάπη τὰ κινεῖ.

Τ' ἄσπρα μαλλιά καὶ τὰ ἱερὰ καὶ οἱ πορφυρῆς χλαμύδες
 καὶ οἱ σάλπιγγες ποὺ εἶναι ἕτοιμες τὶς νίκες γιὰ νὰ εἰποῦν,
 κι' οἱ μεγαλόφυγχες καρδιές, ποὺ οἱ μυστικῆς ἐλπίδες
 μὲ ἅγιο μεθύσι ἐγέμισαν κι' ἀδιάκοπα χτυποῦν.

Κι' ἦρθε στὴ μέση ὁ κήρυκας κι' ἐστάθηκε κι' ὑψώνει
 χρυσοῦ ραβδί, κι' ὀλόγυρα τὴν ἀγωνία θωρεῖς,
 κι' ἦρθε στὴ μέση ὁ κήρυκας καὶ κράζει : « Στεφανώνει
 τοὺς νικητὰς μὲ κότινον ἢ Ὀλυμπία πατρίς !

Ἡ Ρόδος παίρνει σήμερα τὶς δυὸ μεγάλες νίκες.
 Τοῦ Διαγόρα ὅς ξεθουνε τὰ δυὸ παιδιὰ μπροστά !»
 Κι' ἀπὸ τὰ πλήθη ἐπρόβαλαν πρὸς τοὺς ἑλληνοδίκες
 οἱ δυὸ ἀδελφοὶ—”Ω δίδυμα λουλούδια ταιριαστά !

Χαρά σὴν ποὺ σᾶς γέννησε, καὶ ποὺ σᾶς μοσκοβόλα
 τὰ πλαστικά, τ' ἀτσάλινα, τὰ δυνατὰ κορμιά,
 ποὺ βγαίνουν σὰν ἡμίθεοι μὲ μάτια φωτιβόλα
 μὲ τὰ πλατιά τους μέτωπα καὶ τὰ χυτὰ μαλλιά !...

« Χαίρετε, ὦ Ρόδιοι χαίρετε !»—ὁ ἑλληνοδίκης κράζει—
 « Τοῦ Διαγόρα εἴσαστε σεῖς τὰ φύτρα τὰ ἱερὰ,
 ποὺ ἡ φήμη μὲ τὸ οὐράνιο φῶς πλατεῖα τὴνε σκεπάζει
 ποὺ ἐφτὰ φορὲς τὴ χάρηκε τῆς νίκης τὴ χαρά.

Μ. Οἰκονόμου, Νεοελλ. Ἀναγνώσματος Α' τάξ. ἔκδ. 8η 1937 2

Ἦς τρικυμίσουν οἱ χαλκοί, κι' ἄς ἀντηχοῦν τὰ σείστρα,*
τὰ κύμβαλα ἄς ἠχήσουνε καὶ οἱ σάλπιγγες, ἔμπρός!»
Κι' ἀνέβη, ἀνέβη ὁ ἀλαλαγμὸς ἐπάνω ἀπ' τὴν κονίστρα,
ὅπου ὁ λαὸς ἐβόησε περὶ γυρο ἠχηρὸς.

Κι' ὅλοι κοιτάζανε δεξιὰ τοῦ γέρον τὴν κερκίδα.
Μὰ ὁ Διαγόρας ἄφθονα τὰ δάκρυα του κυλᾷ,
κι' ἀμίλητος τὰ μάτια του σφουγγάει μὲ τὴ γλαμύδα
καὶ τοῦ κρατεῖ ἢ συγκίνηση δεμένη τὴ λαλιά.

Καὶ οἱ νικητές, μὲ τὰ γλωρὰ στεφάνια τώρα, πᾶνε
καὶ τοῦ πατέρα τὸ λευκὸ κεφάλι τὰ φοροῦν,
κι' ὀρηκτικὰ τὸν ἄρπαξαν στοὺς ὤμους καὶ περῶνε
κι' ὦ θρίαμβος, ἀγέρωχα στὸ Στάδιο προχωροῦν.

Γύρω τὰ πλήθη τὸ ἱερὸ μεθύσι φλέγει τώρα
καὶ σειοῦν τοὺς κλάδους καὶ σκορποῦν τ' ἄνθια μ' ἀγνή χαρά,
καὶ κρᾶζουν! «ᾠ ἀπόθανε, ἀπόθανε, Διαγόρα!
ποῖα δόξα ἐστὶν ὠραιότερη θά ἐπιθυμῆσης πιά;»

Κι' ἐκεῖνος, ὡς ἐφθάσανε στὸ ἄγαλμα ἔμπρός τῆς Νίκης,
τ' ἄσπρο κεφάλι του ἔγειρε μὲ χαμογέλιο ἀχνὸ*
κι' εὐτυχισμένους τρεῖς φορὲς ὁ γέρον Ὀλυμπιονίκης
τὰ μάτια του παράδωσε στὸ φῶς τὸ ἀληθινὸ.

Γύρω ἐξεσποῦσε ὁ θρίαμβος κι' ἀλάλαζαν τὰ σείστρα
καὶ τὸν παιᾶνα οἱ σάλπιγγες χτυπούσανε ἠχηρὸ,
καὶ τ' ἄνθια πάντα ἐπέφτανε ἐπάνω στὴν κονίστρα
καὶ τ' ἄνθια πάντα ἐροαίνανε τὸν γέροντα νεκρὸ.

Α, ΠΟΡΦΥΡΑ

ΚΕΡΑΜΕΙΚΟΣ

"Οχι ὅπως λέν, ὅτι δὲν ζοῦν οἱ τόσο ἀγαπημένες
οἱ ἀρχαῖες οἱ Ἀπτικὲς μορφές στ' ἀνάγλυφα ἐκεῖ πέρα
τοῦ λιόχαρου Κεραμεικοῦ*· γιόι, γέροι, νιές παρθένες,
ὅλοι τους ζοῦν καὶ χαίρονται τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα.

Ἐὸ ξέρω· ἢ γῆ τοὺς ἔλυσσε πᾶνε καιροὶ καὶ χρόνια.
Ἄλλὰ οἱ λευκὲς τους οἱ ἀνχῆς κάτω ἀπ' τὸν Ἄδη ἀγάλη
ξεφύγαν καὶ σιὰ πέτρινα κορμιά τους τὰ αἰώνια
ἐδῶ ποῦ ζοῦσαν φώλιασαν, καὶ ζοῦν μαζί μας πάλι.

"Ὁ! Ζοῦνε. Ἡ κόρη μὲ σκυφτὰ τὰ μάτια τὰ μεγάλα
κοιτάει τ' ἀνάλαφρο πουλί, ποῦ κάπου σὲ μιὰ κόχη,
στὴ γούβα τοῦ μαρμάρου της πῆγε γὰ πιῆ μιὰ στάλα
ἀπ' τὸ νεράκι π' ἄφησεν ἐκεῖ τὸ πρωτοβορῶχι.

Πιὸ πέρα ὁ γέρος ἄρχοντας σιὸ χέρι του ἔχει κλείσει
τοῦ γιοῦ του, τοῦ μικροῦ τοῦ γιοῦ, τ' ἀγνό, τ' ἀθῶο τὸ χέρι.
Εἶν' ἀνοιξη· κι' ἀκούει κοντὰ τῆ λεύκα ποῦχει ἀρχίσει
γὰ τραγουδάη στ' ἄλόδροσο τοῦ Μάρτη μεσημέρι.

Κι' ἔστερα πάλι ὁ ὁμορφονιός, σιὸ κυπαρίσσι πλάϊ,
αὐτὸς μέσα στ' ἀτέλειωτο, τὸ γαλανὸ τοῦ Ἀπειροῦ,
γιὰ κοίτα! ἀνέβη στ' ἄτι του καὶ πάει κι' ὄλο πάει
σιὸν δρόμο τὸν ἀξένοιαστο τῆς νιότης παὶ τοῦ ὄνειρου.

Ο ΔΕΞΙΛΕΩΣ

Σημ. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Δεξιλέω, ἐκ τῶν εὐρημάτων τοῦ Κεραμεικοῦ* τῶν Ἀθηνῶν παριστάνει Ἀθηναῖον ἱππέα ὁρμῶντα ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀνατρέποντα ἓνα ὀπλίτην Σπαρτιάτην, τὸν ὁποῖον ἐτοιμάζεται νὰ κτυπήσῃ μὲ τὴν λόγχην. Πρόκειται περὶ μιᾶς ἐφόδου εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Κορίνθου κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Τὴν σφοδρὰν ὁρμητικότητα τοῦ Δεξιλέω μαρτυρεῖ ἡ γλαμύς, ἡ ὁποία ἀνεμίζεται εἰς ὠραίας πτυχάς. Ὁ νικητὴς Δεξιλέωσ κατὰ τὴν ἐφοδὸν ταύτην ἦ ὀλίγον βραδύτερον ἐφονεύθη. Πρὸς τιμὴν δὲ αὐτοῦ ὑψώθη ἡ φέρουσα τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο στήλη, εἰς τὴν βάσιν τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή:

ΔΕΞΙΛΕΩΣ ΛΥΣΑΝΙΟ ΘΟΡΙΚΙΟΣ
ΕΓΕΝΕΤΟ ΕΠΙ ΤΕΙΣΑΝΔΡΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ
ΑΠΕΘΑΝΕΝ ΕΠΙ ΕΥΒΟΛΙΔΟΥ
ΕΝ ΚΟΡΙΝΘΩ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΙΠΠΕΩΝ

Ὁ Τείσανδρος ἦτο ἄρχων τὸ 414, ὁ δὲ Εὐβολίδης τὸ 394.

Ἐπομένως ὁ Δεξιλέωσ ἔπεσε μόλις εἰκοσαέτης.

Ἐκ τοῦ ἀναγλύφου τούτου ὁ ποιητὴς ἐνεπνεύσθη τὸ κατωτέρω ποίημα:

Κι' ἀπὸ τὸ πρῶτο μάρμαρο κι' ἀπὸ τὸ πρῶτο μνήμα
ἀκούω φωνὴ πὸν χύνεται κι' ἀκούω φωνὴ πὸν λέει:
— Ἐμὲ μὲ λὲν Δεξιλέων. Ἐγὼ εἶμαι τῆς Ἀθῆνας
τὸ λατρεμένο τὸ παιδί, τ' ἀγέμιο παλικαρί.
Μ' ἀνάθρεψαν τὰ βροντιερά τραγούδια τεῦ Τυρταίου.
Καὶ τάρραξαν τὸν ὕπνο μου τὰ ὄνειρα τοῦ Αἰσχύλου.
Ἔξω στὸ δρόμο, στὴ δουλιὰ, στοῦ κάμπου τὸν ἀέρα
μοῦθρεψε ὁ ἥλιος τὸ κορμὶ καὶ τ' ἀνοιξε σὰν ἄνθος,
καὶ στὸ Γυμνάσιον ὁ Θεός, ὅπου βοηθαίει τὰ ρειάτα,
μοῦ τῶπλασεν ἀρμονικά, σφιχτό, χυτό, καὶ ὠραῖο.
Κι' ἐγὼ καθάλλα, φτερωτός, μέσα στοὺς πρώτους πρώτους,
συνιτρόφεψα τὸ ἱερὸ τῆς Ἀθηναῖς καράβι
κι' ἔλεγα: «Βάλε μου, θεά, τρανὴ καρδιὰ στὰ στήθη.
δῶσε φτερὰ στὰ πόδια μου καὶ δέναιη στὰ χέρια

νὰ πάω καὶ ἐγὼ νὰ ἀγωνισθῶ καὶ νικητὴς νὰ λάμπω
 στὸ πῆδημα, στὸ πάλαιμα, στὸ δρόμο στὸ λιθάρι».

Γιατὶ δὲν εἶναι πιὸ ἀκριβὴ τιμὴ στὸ παληκάρι
 παρὰ καρδιά ἀπὸ σίδερο σὲ φτερωμένο σῶμα.

Κι' ἐγὼ ὄνειρεύτηκα κι' ἐγὼ τῆς δόξας τὴ λαχτᾶρα.
 Ἄρχοντας, εἶπα νὰ ὑψωθῶ καὶ στρατηγὸς νὰ γίνω,
 στὸ θέατρον ἄξιος ποιητῆς τὰ πλήθη νὰ μαγεύω.

Κι' ἐγὼ μιὰ μέρα ν' ἀκονισθῶ βροντόφωνα στὴν Πύνα,
 ἀστροπελέκι στοὺς κακούς. Καὶ μὲ τοὺς φιλοσόφους,
 ἐκεῖ πού τρέχει ὁ Ἰλισσὸς γλυκὰ κι' ὅπου ξαπλώνει
 δροσᾶτον Ἰσκιο ὁ πλάτανος, κι' ἐγὼ νὰ ξεδιαλύνω
 τὰ μυστικὰ τῆς πλάσεως καὶ τῆς ψυχῆς τὰ σκότη.

Ἄλλ' ἓνας ἀγαθὸς θεὸς, ὅπου ποτὲ τὰ μάτια
 δὲ σήκωσε ἀπὸ πάνω μου καὶ πάντα μὲ φυλάγει,
 Αὐτὸς διώρισε γιὰ μὲ μιὰ δόξα πιὸ μεγάλη:
 Γιὰ τὴν πατρίδα νὰ ἀξιοθῶ, νὰ πάω νὰ πολεμήσω!

Καὶ νά, σαλπίζει ἡ σάλπιγγα πολεμιστήριον ἦχο,
 κι' ἡ Ἀθήνα μὲ τὰ ὄνειρα τοῦ Πλάτωνος, ἡ Ἀθήνα
 ξυπνάει γοργά, ἀντρεύεται, καθὼς ἡ Ἀθηναίη της,
 γαλήνια κόρη καὶ μαζί προμάχος θεριεμένη.

Ἡ Σπάρτη ἡ ἀνυπόταχτη μᾶς φοβερίζει, ἡ Σπάρτη!
 Θυμῆθηκα τὸν ὄροκο μου κι' ἀρματωμένους τρέχω.
 σὲ κυματόπλαστο ἄλογο θεσσαλικόν, ὁπθεὶ
 χαρὰ στὸν πόλεμο καὶ σκάφτει, αὐτιάζεται, δὲ στέκει.

Στὸ χέρι μου ἀνυπόμονο κουνιέται τὸ κοντάρι.
 Θαρρῶ πὸς μέσα μου ἡ καρδιά βροντοχτυπάει τοῦ Κόδρου,
 θαρρῶ, εἶναι σὰν τοῦ Αἴαντος* ψηλὸ τ' ἀνάστημά μου
 θαρρῶ, τὸ δρόμο ἓνας Θεὸς μοῦ δείχνει καὶ κανένας,
 νά, καὶ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ κόψη τὴν ὁρμή μου.

Μὲ τὸν ἐχθρὸν ἐσμίζαμε στὸν κάμπο τῆς Κορίνθου,
 Ἡλιοκαμένος καὶ τραχὺς καὶ ἀκράτητος Σπαρτιάτης,
 βοριάς χυμαί ἐπάνω μου πελώριος Σπαρτιάτης.

Τὰ χρόνια μου τὰ εἴκοσι πυρῶνονται καὶ βράζουν.
 Τῆς Σπάρτης ἄντρας εἶσ' ἐσὺ, παιδι εἶμαι τῆς Ἀθήνας.

Βοηθᾶτε μ' ἴσκιοι πατρικοὶ τῶν Μαραθωνομάχων!
 Σφιχτὰ κρατῶ μὲ τὸ ζερβὶ τὸ χαλινάρι, χύνω
 σὰ φλόγα τ' ἄλογο, πετῶ, σκύβω, γοργὰ τινάζω

τ' δλόμακρο κοντάρι μου, κατάστηθα τόν βροίσκω.
 Στά πόδια εμπρός τ' ἀλόγον μου κατακνύλαιο και πέφτει.
 Πέφτει, κι' ἐκεῖ πὸν τὸν πατω, κρυφὰ τὸν καμαρώνω.
 χωρὶς νὰ χάση τὴν ὀρμή, χωρὶς μιλιὰ νὰ βγάλλῃ,
 πέφτει και χάνεται και σβεῖ και φοβερίζει ἀκόμιο.
 Ἐμὲ μὲ λὲν Δεξιλέω, παιδὶ εἶμιο τῆς Ἀθήνας,
 πολέμησα και νίκησα κι' ἐγὼ γιὰ τὴν πατρίδα.
 Σὲ λίγο θάνατος ὀρμάει κι' ἀλύπητα και μένα
 μὲ παίρνει ἀπὸ τὴν γῆν αὐτή, μὲ φέρνει σ' ἄλλον κόσμιο.
 Δὲ μ' ἔρριξε στὰ Γάρταρα,* δὲ μ' ἄφησε στὸν Ἄδη.
 Μακαρισμένο, ἀθάνατο, μ' ἀνάστησε γιὰ πάντα
 στὰ μαρμαρένια Ἡλύσια,* στὰ Ἡλύσια τῆς Τέχνης.
 Ὁ χρόνος φεύγει, ἀλλάζει ἡ γῆ, περνοῦν λαοὶ και κόσμοι
 και πέφτουν και μαραίνονται σὰ φθινοπώρον φύλλα.
 Κι' ἐγὼ ἐδῶ ἀσάλευτος κι' ἀμάραντος προβάλλω
 και τῆς πατρίδος τὸν ἐχθρὸ στὰ πόδια μου τὸν ἔχω.
 Ὡ χάρη, ὦ νίκη τῆς ζωῆς, ἀνήκουστη εὐτυχία,
 Στά μαρμαρένια Ἡλύσια, στὰ Ἡλύσια τῆς Τέχνης!

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΡΥΛΟΙ

ΑΝΔΡ. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

Ο ΧΑΛΑΣΜΟΣ

Ἐφέροναμε γύρω τὰ Βάτικα* τότε. Μιὰ ἡμέρα ἐφθάσαμε ἀποσπεροῦ στοῦ Φαλακροῦ κι' ἐκονέψαμε. Λόγο πρὸς λόγο, ἐπάνω στοῦ φαγί, ἀκούει ὁ σύντροφός μου, πὼς οἱ παλιοκλησιές, πού τρέχει καὶ ζητεῖ, δὲν ἦσαν παρὰ στὴν Καστανιά, μιὰμιση ὥρα μακριὰ ἀπ' τὸ χωριό.

— Καὶ εἶναι παλιές; ἐρώτησε ἀμέσως μὲ σπουδὴ καὶ ἀνυπομονησία, σὰν τὸν πεινασμένο, πού ἀκούει ἔξαφνα, πὼς πλάκωσε καὶ τὸ φαγί.

— Πολὺ παλιές, εἶπεν ὁ παπάς, γέροντας σεβυστοὺς καὶ πολυκάτοχος*.

— Κι' ἔχουν μέσα τίποτα ζωγραφιές;

— Οὐ, βέβαια, ἔχουν ἱστορίες ὅλα τὰ τειχιὰ εἶναι ἱστορημένα.

— Οὐὐμ!.. ἔκαμε ὁ σύντροφός μου, ὡσὰν λεοντάρι, μὲ τριπλὴ εὐχάριστη γιὰ τὸ νόστιμο φαγί, τὸ ξεδιαλεγμένο κρασί καὶ τὸ πλούσιο εὐρεμά του.

Καὶ ὅλη τὴ νύχτα τὸν ἀκουα νὰ κυλιέται ἀπάνω στοῦ στρωμάτου ἀνυπόμονος ἕως νὰ ξημερώσῃ. Καὶ σὰν ἐπῆρ' ἡ ἡμέρα μ' ὄλο τὸ πυκνὸ πούσι*, πού ἐσκέπαζε τὸ χωριό καὶ ἀφάνιζε κάθε ἀντικείμενο γύρω, ἐσφίξαμε τὰ λουριά καὶ μ' ἓνα ὀδηγὸ ἐτραβήξαμε ἴσια στὴν Καστανιά.

Ἄχ! ἐκείνη τὴν αὐγὴ ποτὲ δὲν θὰ τὴν ξεχάσω! Ἐκεῖνο τὸν ἀνθοσπαρμένο τόπο μὲ τίς δροσιές καὶ τὸ χαμολόγι του ποτὲ δὲν

θά τὸν ἀφήσω ἀπὸ κοντά μου· τῶν πουλιῶν ἐκεῖνο τὸ λάλημα μέσα στὸ ἀγνὸ φῶς τῆς ἡμέρας ποτὲ δὲν θά τ' ἀλλάξω οὔτε μὲ ἀγγελικὴ ψαλμωδία. Τί Ἐδὲμ καὶ τί Παραδείσους! Ἐκεῖ ἦσαν ὅλα, ὅλα σκορπισμένα ἀπὸ τὸ πλούσιο χέρι τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ τὰ χρώματα καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἁρμονία μὲ τὴν τάξη του καὶ μὲ τὸ ρυθμὸ του καθένα. Καὶ ἐνῶ ὁ σύντροφός μου ἔτρεχε σὰν παλαβὸς ἀπὸ τὴν χαρὰ του ἐδῶ κι' ἐκεῖ μὲ τὰ στουπ-πόχαρτα καὶ τοὺς φακοὺς καὶ τὰ μέτρα του κι' ἐσκάλωνε ὡσὰν γατὶ ἀπὸ τὸν Ἅϊ-Νικόλα στὸν Ἅϊ-Γιάννη κι' ἀπὸ τὸν Ἅγιο Λιά στὸν Ἅγιο Κωνσταντῖνο καὶ στὴν Παναγία, ἐγὼ ἔμενα ἄφωνος, ἄλαλος, μὲ μάτια δλάνοιχτα νὰ βλέπω γύρω τὴν οὐρανοκατέβατη ἐκείνη σκηνογραφία.

— Σ' ἐκεῖνες τὶς κοντοραχοῦλες ἦταν ἀπλωμένη ἡ Χώρα· εἶπεν ἔξαφνα ὁ τσοπάνης πῶβωσε ἐκεῖ τὸ κοπάδι του.

— Ποιὰ Χώρα; ἐρώτησα ἐγὼ μὲ ἀπορία.

— Ἡ Μεγαχώρα, ἂν ἔχῃς ἀκουστά.

— Ἄ ἐδῶ ἦταν ἕκαμα μ' ἀπορία, τάχα, γιὰ νὰ τοῦ κεντήσω τὸ λόγο.

— Ἐδῶ. Κι' ἐκεῖνες ἦσαν οἱ ἐκκλησιεῖς τῆς. Εἶχε κι' ἄλλες ἀκόμη πολλές, μὰ γκρέμισαν.

— Πότε γκρέμισαν;

— Ξέρω κι' ἐγὼ! στὸ χαλασμὸ βέβαια. Ἔχεις ἀγοικητὰ γιὰ τὸ χαλασμὸ;

Καὶ μὲ τὸ λόγο, ἀπάν' ἀπὸ τὶς δροσοῦλες καὶ τὰ λούλουδα, κάτ' ἀπ' τὸν γλυκὸν ἥλιο τοῦ Ἀπριλίου, μέσα στὸ μοσχοβόλημα τῶν βοτανιῶν καὶ τῶν πουλιῶν τὰ λαλήματα, ἄκουσα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ βοσκοῦ τὸ χαλασμὸ τῆς Μεγαχώρας, καθὼς τὸν ἔλεγε.

Ἦταν τρανὸς βασιλιάς ὁ βασιλιάς τῆς Μεγαχώρας. Εἶχε λαὸ πολὺ καὶ ἄρματα περίσσα καὶ ξακουστοὺς ἀφεντάδες καὶ τὴ σοφὴ Δωδεκάδα* του. Εἶχε καὶ βασίλισσα ἀφέντρα καὶ κυρὰ μὲς' στὸ παλάτι· εἶχε καὶ μιὰ βασιλοπούλα, τὸ παίνεμα καὶ τὸ καμάρι τῆς Χώρας.

Φρόνιμοι ἦσαν οἱ ἀφεντάδες, φρόνιμη κι' ἡ βασίλισσα κι' ὁ βασιλιάς ἦταν φρόνιμος καὶ ἡ Δωδεκάδα του. Μὰ πιὸ φρόνιμη καὶ πιὸ πλούσια σ' ὅλες τὶς χάρεις ἦταν ἡ βασιλοπούλα. Ἐδιναν γνώμη οἱ ἀφεντάδες, ἔδιναν ἡ Δωδεκάδα, ἔδιναν ἡ βασίλισσα,

μὰ ὁ βασιλιάς θὰ ἔπαιρνε τὴ γνώμη τῆς βασιλοπούλας στὸ κάθε τί, γιατί ἐκεῖνης ἦταν ἡ πιὸ σοφώτερη γνώμη. Γιὰ τοῦτο κι' ὁ βασιλιάς τὴν ἀγαποῦσε πολὺ. Ὅλο τὸ βασιλείο του τὸδινε γιὰ δαύτη. Τίποτε δὲν εἶχε στὸ νοῦ παρὰ πῶς νὰ τὴν ξεφαντώνη, πῶς νὰ τὴν κρατῆ πάντα χαρούμενη καὶ καλόκαρδη.

Σ' ἓναν καιρὸ ἦρθε πείνα γερῆ στὸ βασιλείο· πείνα ποὺ λίγον ἔλειψε ὁ ἓνας νὰ φάη τὸν ἄλλον· ἡ πείνα μάτια δὲν ἔχει, λέει ὁ λόγος. Ὁ βασιλιάς δὲν ἤξερε τί νὰ κάνη· ἡ βασίλισσα ἐγύριζε μέσ' στὰ παλάτια τῆς, οἱ ἀφεντάδες ἔμεναν ἀχνοί* καὶ ἀνίδεοι. Ἡ δωδεκάδα συναζόταν κάθε μέρα· μὰ τοῦ κάκου ἔσπανε τὰ γεροντικά τῆς κεφάλια. Ἄλλες γνώμες ἔβγαιναν ὅσες ἤθελες· μὰ γιὰ τὸ κακὸ δὲν ἐσοφίζονταν τίποτε· ἐφίρναν* κι' ἐκεῖνα σὰν τ' ἀδιανὸ βαγένι στὸν ἥλιο τοῦ καλοκαιριοῦ.

Στὸ τέλος εἶπαν πὼς κάτι ἔβαλε τὸ καύκαλό* τους. Τραβοῦν καὶ πᾶν στὸ βασιλιά καὶ τὸν προσκυνοῦνε.

— Στους ὀρισμούς σου, ἀφέντη βασιλιά, καὶ κάτι νὰ σοῦ εἰποῦμε. Ἄλλη γιαιριά δὲν βρίσκουμε παρὰ νὰ δώσης διαταγὴ νὰ σφάξῃς ὅλους τοὺς γερόντους. Οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρῶν τὸ ψωμί· οὔτε γιὰ πόλεμον κάνουν, οὔτε γιὰ δουλιά. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρό, ὡς που νὰ περάσῃ τὸ κακὸ.

Ὁ βασιλιάς σὰν τ' ἄκουσε δὲν ἔβγαλε μιλιὰ. Δὲν τοῦ φαίνονταν δίκαιη ἡ γνώμη τῆς Δωδεκάδας. Καλά, γερόντοι ἦσαν κι' ἔτρωγαν χαράμι* τὸ ψωμί, μὰ ἦσαν ἄνθρωποι κι' ἐκεῖνοι. Τραβάει καὶ πάει ἴσια στὴ βασίλισσα.

— Τὸς καὶ τὸς, κυρά μου καὶ βασίλισσα, τῆς λέει. Ἡ Δωδεκάδα λέει νὰ σφάξουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρῶνε τὸ ψωμί· οὔτε γιὰ πόλεμο κάνουν, οὔδὲ γιὰ τίποτε. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρῶν οἱ νέοι καὶ ζοῦν διπλὸ καιρό, ὡς που νὰ περάσῃ τὸ κακὸ!

— Τί νὰ γένη; εἶπεν ἡ βασίλισσα. Ἄς χαθοῦν ἐκεῖνοι νὰ σωθοῦμ' ἔμεῖς οἱ ἄλλοι. . .

Μὰ ὁ βασιλιάς ἦταν δίκαιος, φαίνεται. Δὲν κοίταζε σώνει καὶ καλὰ νὰ σωθῆ ἑλόγου του, μὰ πῶς νὰ σώσῃ τὸ λαὸ τους. Τὸ ἤφερον' ἀπὸ δῶ, τὸ ἤφερον' ἀπ' ἐκεῖ, μὰ πάντα δίβουλος ἔμενε. Καλά, γερόντοι ἦσαν κι' ἔτρωγαν χαράμι τὸ ψωμί· μὰ ἦσαν ἄνθρωποι κι' ἐκεῖνοι.

Κινάει νά πάη και φιλεῖ τὴ βασιλοπούλα.

— Τὸς και τὸς, βασιλοπούλα και κόρη μου, τῆς λέει. Ἡ Δωδεκάδα λέει νά σφάζουμε τοὺς γερόντους· οἱ γερόντοι ἄδικα τὸ τρωῶν τὸ ψωμί. Ὅσο ψωμί θὰ φᾶν αὐτοί, τὸ τρωῶν οἱ νέοι και ζοῦν διπλὸ καιρό, ὡς πὺν νά περάσῃ τὸ κακό.

— Ἄχ, βασιλιά μου και πατέρα μου! λέει ἡ βασιλοπούλα δακρυσμένη, τί εἶναι τὸ κακὸ πὺν μελετᾶς νά κάνῃς!

— Τί νά κάνω; λέει ὁ βασιλιάς· δὲν κοιτᾶς πὺν πᾶμε νά χαθοῦμε ὅλοι;

— Και γιατί νά μὴν κάνῃς τᾶλλο; λέει ἡ βασιλοπούλα. Νά δώσῃς τὸ σίδηρο και τ' ἀτσάλι στοὺς χαλκιάδες νά κάνουν λι-σγάφια* και ἀξίνες και τσαπιά, νά τὰ μοιράσῃς στὸν κόσμο, νά δουλέψουν τὴ γῆ κι' ἡ γῆ νά τοὺς δώσῃ νά φᾶν ὅλος ὁ λαός.

Τ' ἄκουσε ὁ βασιλιάς και τᾶκανε. Σὲ λίγο ὅλη ἡ γῆ περιγύρα ἐδουλεύτηρε ἀπὸ τὶς ρεματιῆς και τὰ κορφοβούνια ψηλά κι' ἔθρεψε περίσσα τὸν κόσμο κι' ἐπλούτισε τὸ βασιλιά και τοὺς ἀφεντάδες και τὴ Δωδεκάδα.

Τότες πάει πιά· πασίχαρο τὸ βασίλειο· θεὸς ἡ βασιλοπούλα. Ὁ βασιλιάς δὲν ἤξερε τί νά τῆς πρωτοκάνῃ και πὺς νά τὴν ξαναταμείψῃ γιὰ τὸ καλὸ πὺν ἔφερε στὴ Χώρα μὲ τὴ συμβουλή τῆς. Τὴν ἔντυνε, τὴν ἐφούμιζε στὰ χρυσά και στὰ ὑφαντὰ σὰν νε-ραΐδα· τῆς ἔκανε χρυσὸ ἀργαστήρι νά φαίνη τὰ προικιά τῆς, χρυσὴ ἀνέμη ν' ἀνεμίζῃ, χρυσὴ ρόκα μ' ἐλεφαντένιο ἀδράχτι νά γνέθῃ τὶς δλόχρυσες βοντάκιες* τῶν δλόχρυσων μαλλιῶν και μιὰ κλωσού, χρυσὴ κλωσὸν μὲ τὰ πουλιά τῆς δλόγυρα γιὰ νά ξεφραντώνῃ. Κι' ἔλαμπε τ' ἀργαστήρι, κι' ἔλαμπεν ἡ ἀνέμη και ἡ ρόκα μὲ τὰ μαλλιά και ἡ κλωσὸν μὲ τὰ πουλιά τῆς γύρα στὴ χρυσοφορεμένη νεραΐδα, πᾶλαμπε κι' ἐκείνη στὴν ἔμορφιά και στὴν νοστιμιὰ και στὴν καλωσύνη, σὰν τὸν αὐγερινὸ μέσο ἀπὸ τ' ἄλλ' ἀστέρια.

Ἄς ἔρθομε τώρα και στὸ χαλασμό. Ἦταν πεθαμένος τότε ὁ βασιλιάς κι' ἡ κυρά του ἡ βασίλισσα κι' ἐβασίλευε μὲ ἀξιώτη και δικαιοσύνη τώρα ἡ βασιλοπούλα. Ἡ Μεγαχώρα ἐβούλιαζεν ἀπὸ τὰ πλούτη· ὅλοι, ἀφεντάδες και λαὸς και Δωδεκάδα, ἔπλε-γαν στὸ μάλαμα και στ' ἀσήμι. Ὁλος ὁ τόπος περιγύρα ἦταν καλλιεργημένος και ἀπὸ τότε βρίσκονται ἀκόμη τὰ διαμάντια, ἀπὸ τὶς ρεματιῆς κάτω ὡς τὰ κορφοβούνια ψηλά. Τί σιτάρι, τί

κριθάρι, τί καλαμπόκι, τί ἀμπελοχώραφα· ὅτι ἤθελες εὐρισκῆς
 στή Μεγαχώρα. Ὅλα ἀφθονά, ὅλα πλούσια, ὅλα μεγάλα !...

Μὰ νά πού τ' ἀφθονά, καί τὰ πλούσια καί τὰ μεγάλα βγήκαν
 σέ κακό κι' ἐρήμαξαν τόν ἄμοιρο τόν τόπο. Βέβαια, ἂν ἦταν
 φτωχός, ποιὸς θὰ τὸν κοίταξε· μὰ νά πού ἦταν πλούσιος καί οἱ
 κουρσάροι, πού πλούτος πάντα ζήταγαν κι' ἐρήμαξαν ὅλα τὰ
 Βάτικα τὸν παλιὸ καιρὸ, ἦρθαν καὶ χάλασαν κι' αὐτὴ τὴ Χώρα.

Ἦταν, μολογᾶνε, γιορτὴ στὴ Χώρα κι' ὄλος ὁ ντουνιας*,
 ἄντρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιὰ, ἦσαν μαζωμένοι κι' ἐχόρευαν
 στὴν ἄλωνα τ' Ἀϊ-Νικόλα. Ψυχὴ μοναχὴ δὲν ἔμεινε σὲ σπῆτι
 μέσα. Ἦσαν καὶ δυὸ προδότες ἀκουσμένοι μὲ τοὺς κουρσάρους.
 Μὰ ὁ ἓνας πιὸ χριστιανὸς ἦταν, φαίνεται· ἐσυλλογίστησε τὸ ντου-
 νιὰ πού θὰ χανόταν καὶ στὴ τελευταία ὥρα εἶπε νὰ τὸ πῆ στὸν
 κόσμο, νὰ σκορπίσουν στὰ βουνά. Μὰ καὶ πῶς νὰ τὸ πῆ ; Ὁ
 ἄλλος θὰ τ' ἄκουε καὶ θὰ τὸ ἔλεγε στοὺς κουρσάρους κι' ἀλίμονό
 του τοῦ ἄμοιρου. Στοχάσθηκε λοιπὸν νὰ τοὺς τὸ πῆ μὲ τρόπο
 κι' ὅσοι τὸν νοιώσουν νὰ φυλαχθοῦν καὶ νὰ μὴ τὸν νοιώσῃ ὁ
 ἄλλος καὶ τὸ πῆ στοὺς κουρσάρους κι' ἀλίμονό του τοῦ ἄμοι-
 ρου ! Πιάνεται λοιπὸν στὸ χορὸ καὶ φέροντας γύρα ἄρχισε νὰ
 τραγουδῇ :

*Δαιμομόντιλα καὶ πέτσες,
 δὲν ἀκοῦτε τίς τρομπέτιες ;
 Ὅστεγ' ἀπὸ καμιὰ ὥρα,
 νὰ εἴσατε στὴν πέρα Χώρα !...*

Κι' ἐχόρευε καὶ ξανάλεγε ὅλο τὸ ἴδιο τραγούδι :

*Δαιμομόντιλα καὶ πέτσες
 δὲν ἀκοῦτε τίς τρομπέτιες ;
 Ὅστεγ' ἀπὸ καμιὰ ὥρα
 νὰ εἴσατε στὴν πέρα Χώρα !...*

Μὰ πού ἀγρίκαε κανέναν ! Κι' ἂν ἂν ἀγρίκαε, πού καταλά-
 βαινε ! Τραγούδι, σοῦ λέει, εἶναι.

Μόνο δυὸ γριῆς τὸ νοιώσαν τὸ τραγούδι κι' ἐπῆρε ἡ μιὰ τὰ
 δυὸ της τὰ κορίτσια καὶ ἔπιασε τὸ βουνὸ κι' ἡ ἄλλη κριφτήκε
 πίσω ἀπὸ ἓνα σπαρτό. Γιατὶ πλάκωσαν μὲ μιᾶς οἱ κουρσάροι,
 ἄλλοι ἀπὸ δῶ κι' ἄλλοι ἀπ' ἐκεῖ μὲ τίς τρομπέτιες καὶ τίς φω-

νές τους, ἔσφαξαν, ἄρπαξαν, ἐσκότωσαν, πῆραν καὶ τὴ βασιλοπούλα, πᾶν στ' ἀνάθεμα !

Μὰ κι' ἡ κλωσοῦ, ἡ χρυσιὴ κλωσοῦ τῆς βυσιλοπούλας, μὲ τὰ χρυσὰ πουλιά της, ἐκεῖ στήν ἀλώνα τοῦ Ἁϊ-Νικόλα εἶναι θαμμένη ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ χαλασμοῦ. Μὰ ποιὸς μπορεῖ νὰ τὴν εὔρη, νὰ κἀνη τὴν τύχη του ;

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

ΔΥΟ ΜΥΓΔΑΛΙΕΣ

Ἡ μικροπαντρεμένη κι' ὄμορφη Εὐγενούλα εἶχε κανχηθῆ, ὅτι ὁ Χάρος δὲν τὴν παίρνει. Ὁ Χάρος τᾶκουσε, πολὺ τοῦ κακοφάνη.

— Ἐγὼ πεθαίνω, εἶπε στὴ μάννα της, μὰ ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ Κωνσταντῆς, μὴν τὸν πικροκαρδίσης. Πές του νὰ ξαναπαντρευθῇ.

*Κι' ὁ Κωνσταντῆς ἐρχότανε στὸν κάμπο καβαλλάρης,
μὲ πεντακόσιους ἄρχοντες, μὲ χίλια παλικάρια.
βλέπει Στανὸδ στὴν πόρτα του, παπάδες στὴν ἀδλή του.
Δίνει βιτσιὰ στὸ μαῦρο του καὶ στὴν ἀδλή του μπαίνει...
κι' ἐκεῖ μαχαίρι ἔβγαλε καὶ στὴν καρδιὰ τὸ μπήγει.
Κι' ὅταν τοὺς κατεβάσανε μέσα στὸν ἴδιο λάκκο,
κλαίγανε ξένοι καὶ δικοί, κλαίγανε κι' οἱ παπάδες !
Ἐκεῖ ποὺ θάψανε τὸ νιὸ φύτρωσε κυπαρίσσι,
κι' ἐκεῖ ποὺ θάψανε τὴ νιὰ φύτρωσε καλαμιώνα.
Βοργιάς βογγίζει στὰ κλαριά, σκῦφτουνε καὶ φιλιῶνται.*

Καὶ αὐτὰ μὲν λέγει ἡ παλαιὰ ποίησις : ἡ ποίησις δηλαδή. Δυὸ μυγδαλιές ὅμως ποὺ εἶναι σ' ἓνα ἐρημοκλήσι, κοντὰ στὸ Μαρούσι, διηγοῦνται καὶ κἀτι ἄλλο.

Κάμποσο μακριὰ ἀπὸ ἐκεῖ κτιζόταν ἓνα ἐξοχικὸ σπιτάκι. Τὸ κτιζε ὁ πατέρας γιὰ τὴν κόρη του.

Τὰ δυὸ του ἄρσενικὰ παιδάκια ἀνεβοκατέβαιναν στὴ σκαλωσιὰ καὶ κουβαλοῦσαν λάσπη.

Ἐξαφνα ἀκούστηκ' ἓνα κράκ! Ἔπεσ' ἡ σκαλωσιά, καὶ μαζί μ' αὐτὴν ἔπεσαν καὶ τὰ δυὸ παιδάκια.

Οὔτε στεναγμὸ μπόρεσαν νὰ βγάλουν.

Τὸ χωριὸ ἦταν μακριά. Τάθαψαν στὸ σκοτεινὸ ἐρημοκλήσι μέσ' στὸν ἴδιο λάκκο.

Τὰ παιδάκια εἶχαν μύγδαλα στὴν τσέπη τους.

Στὸ χρόνο ἐπάνω δυὸ μυγδαλιές ποὺ φύτρωσαν ἀπ' τὸν τάφο, εἶχαν γίνει δενδράκια.

Κανένας πιὰ δὲν ζῆ ἀπ' αὐτὸ τὸ σοί, μὰ οἱ μυγδαλιές βροσκονται ἀκόμα, καὶ κάθε χρόνο ἀνθίζουν καί, ὅταν ὁ Βοργιάς ἀναταράξῃ τὰ κλαργιά τους, αὐτὲς δὲν βαρυγκομοῦν.

Φύσα, Βοργιά, νὰ φιληθοῦν τ' ἀδέρφια!

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΤΟΥ ΓΙΟΦΥΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

Σαράντα πέντε μάστοροι κι' ἐξήντα μαθητάδες
γιοφύριν ἐθεμέλιωσαν στῆς Ἄρτας τὸ ποτάμι.

Ὅλημερὶς τὸ χτίζανε τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.

Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες.

«Ἀλοίμονο στοὺς κόπους μας, κρῖμα σὶς δουλεψές μας,
ὄλημερὶς νὰ χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμιέται!»

Πουλάκι ἐδιάβη κι' ἕκατοεν ἀντίκρου στὸ ποτάμι,

δὲν ἐκελάδε σὰν πουλί, μηδὲ σὰν χελιδόνι,

παρὰ ἐκελάδε κι' ἔλεγεν, ἀνθρώπινη λαλίτσα,

«Ἄν δὲν στοιχειώσετε ἄνθρωπο, γιοφύρι δὲν στεριώνει·

καὶ μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,

παρὰ τοῦ πρωτομάστορα, τὴν ὁμορφὴ γυναῖκα,

ποῦρχεται ἀργὰ τ' ἀποταχύ,* καὶ πάρωρα τὸ γιόμα*».

Γ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.

Πιάνει μὴνταί τῆς λυγερῆς, μὲ τὸ πουλί τ' ἀηδόνι:

«Ἄργα ντυθῆ, ἀργὰ ἀλλαχθῆ, ἀργὰ νὰ πάη τὸ γιόμα,

ἀργὰ νὰ πάη νὰ διαβῆ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι».

Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε κι' ἄλλοιῶς ἐπῆγε κι' εἶπε :
 —«Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γόμα,
 γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῆς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι».
 Νὰ τηνε κι' ἐξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη σιροῖτα.
 Τὴν εἶδε ὁ πρωτομάστορας, ραγίζειαι ἡ καρδιά του.
 Ἐπὶ μακρὰ τοὺς χαιρετᾷ κι' ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει
 —Γεῖά σας, χαρὰ σας μάστοροι, καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες·
 καὶ τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας κι' εἶναι βαρῶμισμένος !*
 —Τὸ δαχτυλίδι τόπεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα
 καὶ ποῖος νὰ μπῆ καὶ ποῖος νὰ βγῆ τὸ δαχτυλίδι νάβρω ;
 —Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι καὶ ἐγὼ νὰ πὰ στὸ φέρω,
 ἐγὼ νὰ μπῶ κι' ἐγὼ νὰ βγῶ, τὸ δαχτυλίδι νάβρω
 Μηδὲ καλὰ κατέβηκε, μῆδε στὴ μέση ἐπῆγε.
 —Τράβα, καλὲ μ' τὸν ἄλυσσο, τράβα τὴν ἄλυσίδα.
 τί ὄλον τὸν κόσμον ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ἤνθα.
 Ἐνας πιχάει* μὲ μυστρί κι' ἄλλος μὲ τὸ ἀσβέστη
 παίρνει κι' ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίνει μέγα λίθο.
 Ἐλοῖμογο στὴ μοῖρα μας, κοῦμα στὸ ριζικό μας !
 Τρεῖς ἀδερφάδες εἴμαστε, κι' οἱ τρεῖς κακογραμμένες
 ἢ μιάχτισε τὸ Δούναβη κι' ἢ ἄλλη τὸν Ἀφράτη.
 κι' ἐγὼ, ἢ πιὸ στερονότερη, τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι,
 Ὡς τρέμει τὸ καρνόφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
 κι' ὡς πέφτουν τὰ δειτροφύλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες !
 —«Κόρη, τὸν λόγον ἄλλαξε κι' ἄλλη κατὰρα δῶσε,
 πῶχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχη καὶ περάση».
 Κι' αὐτὴ τὸν λόγον ἄλλαξε, κι' ἄλλη κατὰρα δίνει :
 « Ἄν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
 κι' ἂν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιά, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες,
 τί ἔχω ἀδελφὸ στὴν ξενιτιά, μὴ λάχη καὶ περάση ! »

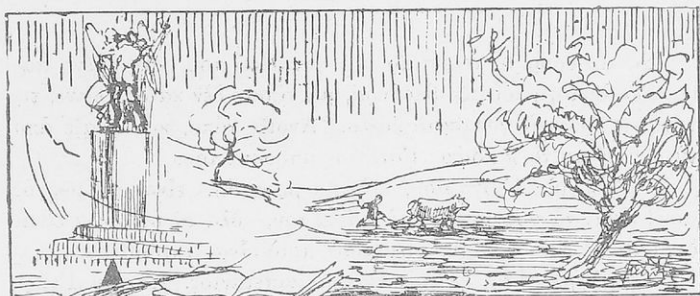

Η ΞΕΝΟΥΛΑ

- Ἐλένη προσενολογοῦν, Ἐλένη κάνουν νύφη
 Μῆνες τῆς τάζουν τὰ προικιά καὶ χρόνους τ' ἀντιπροίκια,
 τῆς τάζει κι' ὁ πατέρας τῆς κάτεργ^{3*} ἀρματωμένα,
 τῆς τάζουν καὶ τ' ἀδέρφια τῆς καράβια φορτωμένα,
 τῆς τάζει κι' ἡ μαρούλα τῆς κροφὰ δέκα χιλιάδες,
 χρυσὸ θροπὶ νὰ κάθεται, χρυσὸ μῆλο νὰ παίζη.
 Μάρθαν οἱ χρόνοι δίσεχτοι κι' οἱ μῆνες ὠρμισμένοι
 κι' ἔφαγε ὁ νιὸς τὰ πλοῦτη του κι' ἡ κόρη τὰ προικιά τῆς,
 ἡ πεθερὰ ξενόπλενε κι' ἡ νύφη ξαναλέθει,
 ὁ πεθερὸς ξενόσκαφτε κι' ὁ νιὸς ξενοδουλεύει.
 Μιὰ Κυριακὴ καὶ μιὰ λαμπρὴ, μιὰ πίσσημην ἡμέρα,
 τὴν πῆρε τὸ παράπονο, πίκρα πολὺ μεγάλη.
 — «Θέλω νὰ πάω στὴ μάνα μου, νὰ πάω στὰ γονικά μου».
 — «Ἐλένη, πλούσια σ' ἔφερα, φτωχὴ ποῦ νὰ σὲ πάω,
 ποῦ ντρέπομαι τ' ἀδέλφια σου, φοβᾶμαι τοὺς δικούς σου ;»
 Κι' ἐκείνη δὲν τὸ ἄκουσε, μονάχη τῆς κινάει.
 Παίρνει πουρνὸ στρατὶ στρατὶ καὶ τ' ὄριο μονοπάτι,
 στὴ στρατάν ὅπου πῆγαινε τὸν Θεὸν ἐπαρακάλει :
 «Χριστέ, νὰ βρῶ τίς δοῦλες μου στὴ βρούση νὰ λευκαίνουν !»
 Κι' ὁ Θεὸς τὴν ἐσυνάκουσε κι' ἡ χάρη τῆς Παρθένας,
 κι' ἤρε τίς δοῦλες τοῦ σπιτιοῦ στὴ βρούση ποῦ λευκαΐναν.
 — «Καλῶς τὴν τὴν ξενοῦλα μας ! τί θέλεις, τί γυρεύεις !»
 — Νὰ πῶ νερό, γιατί διψῶ κι' ἀπὲ σᾶς κουβεντιάζω
 νὰ πῆτε τῆς Κυρούλας μου δούλα τῆς νὰ μὲ πάρη».
 — «Ξένη μ', κοπέλες ἔχομε, κοπέλες καὶ κοπέλια,
 καὶ σένα τί σὲ θέλομε ; σὰν τί δουλιὰ νὰ κάνης ;»
 Σαράντα δοῦλες ἦτανε, σαράντα σικλιά^{4*} φέρνονν,
 φέρνονν καὶ τῆς καλῆς κυρᾶς τ' ὀλόχρυσο σικλάκι.*
 — «Δοῦλες, ποιὸς ἔπιε στὸ σικλί ; χνότα καλά μυρίζουν».
 — Κυρὰ, μιὰ ξένην ἤραμε στὴν βρούσην ἀποκάτου.
 μιὰ ξένη ποῦ μᾶς ἔλεγε δούλα σου νὰ τὴν πάρης».
 — Δοῦλες, δὲν τὴν ρωτούσατε μὴν ἦταν ἡ Ἐλένη ;
 — Ξωθιό, ξωθιό,* κυρούλα μου, πῶς θάναι τὸ παιδί σου ;»

- «Σύρτε, ρωτήσετέ τηνε, τὸ τί νᾶν ἢ δουλιὰ της».
- «Ἐένη, ἢ κυράτζα μας ρωτᾶ τί ξέρεις νὰ δουλέψης».
- «Ἐέρω νὰ φαίνω στὸ βλατιᾶ καὶ φαίνω στὸ βελουδο».
- «Σύρτε νὰ τήνε βάλετε στὸν ἀργαλειὸ τ'ς Ἑλένης».
- Ἐπῆγαν καὶ τήν ἔβαλαν στὸν ἀργαλειὸ τ'ς Ἑλένης,
κι' ἐκεῖνη φαίνοντας βλατί, βλατὶν ἐμοιρολόγα :
- «Γιᾶγιο μου, χρυσογιᾶγιο μου, πάλε χρυσό μου γιᾶγιο,
βλατί μου, ὅταν σ' ἀνάσαινα, μ' ἐπροξενολογοῦσαν,
μῆνες μοῦ τάζαν τὰ προικιά καὶ χρόνους τ' ἀντιπροίκια,
μοῦταξεν ὁ πατέρας μου κάτεργ' ἀρματωμένα,
μοῦταξαν καὶ τ' ἀδέρφια μου καράβια φορτωμένα,
μοῦ τάζει κι' ἡ μανούλα μου κρυφὰ δέκα χιλιάδες,
χρυσὸ θρονὶ νὰ κάθωμαι, χρυσὸ μῆλο νὰ παίζω.
Μᾶρθαν οἱ χρόνοι δίσεχτοι κι' οἱ μῆνες ὄρησιμένοι,
τρῶει ὁ ἄντρας μου τὴν προῖκα μου κι' ἐγὼ τὸ μερτικό του,
ἢ πεθερὰ ξενόπλενε κι' ἐγὼ ἔξεναλέθα,
ὁ πεθερὸς ξενόσκαφτε κι' ὁ νιδς ξενοκλαδεύει».
- Κι' ἡ μάνα παραμόνευε, στὸν κόρφο της τὴ βάνει.
- «Ἐσ' εἶσαι μάτια μου Λειῶ ; καλῶς το τὸ παιδί μου !»

ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

ΤΟ ΣΚΛΑΒΟΠΟΥΛΟ

Στ' ἀρχολίμανο τὸ χαμηλὸ εἶχε συντροῦξει τῆς χώρας τὸ γυναικομάνι* ἀνήσυχο. Τὸ καίτι πιά εἶχε ἀράξει, καὶ τὰ σκλαβόπουλα, πὸν γύριζαν ἀπὸ τὴν Ἀραπιά* ἔξαγορασμένα, τᾶχανε πάρει κι' ἔφυγαν πασίχαρες οἱ μάνες τους, χῆρες οἱ περισσό-
τερες.

Ἦταν πολλὲς ὅμως ἐκεῖ πὸν πρόσμεναν ἀκόμα. Καὶ τὸ πλεούμενο εἶχε ἀδειάσει τὸ ζωντανό του φόρωμα. Ἕνα παιδί μονάχα, πέντε ἔξι χρόνων ἀγόρι παχουλό, πὸν τὸ καλόθρεψε ἡ σκλαβιά, περίσσευε· κι' αὐτὸ τὸ σήκωσε στὴν ἀγκαλιά του ὁ καπετάνιος καὶ τ' ἀπίθωσε στὸ χῶμα.

Σὰν πεινασμένες καρακάξες τὸ τριγύριζαν οἱ ἄμοιρες γυναῖκες. Τὸ ψηλαφοῦσαν καὶ τὸ τάραζαν. Κουρέλι σὰ νᾶταν, τὸ τραβοῦσαν.

Τὸ πνίγανε μὲ τὰ ἐρωτήματά τους.

— Χάνετε τὸν κόπο σας, εἶπε ὁ καπετάνιος· μὴν τὸ πολυπειράζετε, γιατί εἶν' εὐκόλο στὰ κλάματα· θὰ τῶχε χαϊδεμένο ἡ κυρά του τὸ μπεγόπουλο. Ἐξέχασε καὶ τὴ γλῶσσα του· ἀράπικα μονάχα ἔξερει κάτι τί.

— Μὰ νᾶναι Μεσολογγιτάκι τάχα; ρώτησε ἓνας ἀπ' τοὺς ἄντρες πὸν παραστέκανε σ' αὐτὴ τὴ θλιβερῆ σκηνῆ.

— Αὐτὸ εἶναι βέβαιο. Ἔτσι μοῦ τὸ παραδώσανε στὴν Πάτρα, πὸν τὸ φέρανε μαζί μὲ τ' ἄλλα. Τὸ λένε Γιώργο μάλιστα.
Μ. Οἰκονόμου, Νεοελλ. Ἀναγνώσματα Α' τάξ. ἔκδ. 8η 1937

Στ' ἄκουσμα τὸ τελευταῖο μιὰ γυναίκα, πὺ καθισμένη παραπέρα ἀμέτοχη κοίταξε βλοσυρά, μὰ τίποτε δὲν καταλάβαινε, τινάχθηκε πρὸς τὸ γυναικίειο κύκλο. "Ἄνοιξε τόπο, κι' ἄρπαξε ἀπὸ τὰ δυὸ χέρια τὸ παιδάκι. Γονάτισε μπροστά του.

—Γιῶργο, Γιῶργο μου, φώναξε βραχνά... εἶναι ὁ Γιῶργος μου! εἶναι τὰ χρόνια του, τὰ μάτια του, ὅλα τὰ σημάδια εἶναι δικὰ του... Καρδιά μου, μίλα μου· ποῖο εἶναι τὸνομά σου;

—Γιῶργος εἶπα, φώναξε πάλι ὁ καπετάνιος. Κοτζάμ Γιῶργαρος ἔκει πέρα!

—Γιῶργος ἦτανε καὶ τὸ δικό μου τὸ παιδί! φώναξε μιὰ γυναίκα μέσ' ἀπὸ τὶς ἄλλες. Μπορεῖ νά'ναι καὶ τὸ δικό μου...

"Ἀρχισαν ὅλες νὰ μαλώνουν καὶ νὰ θορυβοῦνε.

—Μικρό μου, χάδι μου, ἔλεγε ἡ πρώτη πάντα γονατιστὴ καὶ παρακαλεστή, μίλα μου, ἄνοιξε τὸ στοματάκι σου... θυμήσου πὺ μ' ἔλεγες θειά, γιατί ἄκουγες τὸ μεγαλύτερο τὸ ξαδερφάκι σου, καὶ μάνα ἔλεγες τὴ θειά σου...

—Θειά... θειά, τὸ μικράκι ἄρχισε νὰ συλλαβίζει.

Καὶ ξέσπασε στὰ κλάματα.

—Εἶναι τὸ παιδί μου! Γνώρισε τὴ μάνα του!

Ἵρθη κι' ἄγρια τ' ἄρπαξε στὴν ἀγκαλιά της κι' ἔσκισε τὸν κόσμον κι' ἔφυγε μὲ τὸ λάφυρό της. Καὶ κανένας δὲν τόλμησε νὰ τῆς ἀντισταθῆ.

ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

ΠΕΤΕΙΝΑΡΙΑ

Οἱ δυὸ μικροὶ γειτόνοι, μὰ ὄχι καὶ παλιοὶ γνώριμοι, ὁ Γούλας κι' ὁ Γωγός, Ἀγωνιστῶν ἐγγόνια, δέσαν τὴν καινούργια τους ἀγάπη τόσο δυνατῆ, ποὺ κιντύνευε κάθε στιγμή νὰ σπάσῃ. Δυο-τρεῖς φορὲς τὴν κάθε μέρα τὴ βάζανε σὲ σκληρὴ δοκιμὴ, χτυπώντας τὴν ἀπάνου στοῦ παιδιάτικου θυμοῦ τ' ἀμόνι. Βλαστάρια μὲ τ' ἀγκάθια τους, τὰ τρυφερά, δὲ μοιάζαν καὶ πολύ, γιατί κρατοῦσαν ἀπὸ δυὸ ἀσυνταίριαστες γενιές, θαλασσινὴ τὴ μιὰ καὶ στεριανὴ τὴν ἄλλη. Ὁ παππούς τοῦ Γούλα ἦτανε στρατηγὸς τοῦ ἀγῶνα, καὶ τοῦ Γωγοῦ ναύαρχος. Ὁ Γούλας εἶχε στήσει τὸ λημέρι του μέσ' στὴν παλιὰν αὐλή, μὲ τὴ γέρικὴ τῆς ταταλιὰ* κι' ἀπὸ τὴν ταταλιὰ ἔκοβε ὁ παλικαρὸς σπαθιά, τουφέκια, κι' ἔκανε ἄλογα, καὶ κνηγοῦσε τὶς ψηλὲς τσουκνίδες τοῦ ἔρημου περιβολιοῦ, θαρρώντας τες γιὰ Τούρκους. Ὁ Γωγὸς πάλιν νιόφερτος στὴ γειτονιά, σκάρωνε γοργὰ τὴ ναυαρχίδα του ἀπάνου στὴν ταράτσα, μὲ τὴ μαίστρα* καὶ μὲ τὸ μεγάλο τῆς πανὶ — ὁ λόγος τῶκανε μεγάλο — μὲ τὰ ξάρτια καὶ μὲ τὴ σημαία κατάκορφα. Κι' ἀρμένιζε ὁ μικρὸς στὰ πέλαγα τῆς φαντασίας του, μὰ καὶ προκαλοῦσε τὸν ἄλλον τὸ μικρὸ νὰ βγοῦνε σ' ἀνοιχτὰ καὶ νὰ μετρηθοῦνε μὲ κανόνια καὶ πυρόκροτα κι' ὄχι μὲ ψιλὴ φωτιά, ποὺ ἐκεῖνος τὴν καταφρονοῦσε. Ὅμως ἡ παλικαριά μετριότανε μὲ τὸ σπαθί, σῶμα μὲ σῶμα, κι' ὄχι μὲ κανόνια, ὁ ἄλλος ἀπαντοῦσε:

Ἀφοῦ βραχνιάσανε τὶς πρώτες μέρες, μπήκανε σ' ἄλλον ἀγῶνα ὑστερα. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ παπποῦδες, ὁ ναύαρχος ἢ ὁ στρατηγός, ἦταν τὸ πιὸ παλικαρι;

— Ἐμέναν' ὁ παππούς μου ἔκαψε φρεγάδες . . .

— Μὲ τὰ χέρια του τὶς ἔκαψε;

— Μὲ τὰ πυροπολικά.

— Δώ' μου κι' ἐμένα ἓνα σπύρτο νὰ κάψω ὅλη τὴν Ἀθῆνα, μονοκοπανιά. Παλικαριά εἶν' αὐτή;

— Παλικαριά δὲν εἶναι νὰ σοῦ ρίχνουνε χιλιάδες κανονιές, καὶ νὰ τραβᾷς ἀπάνου, κ' ἴσα ἀπάνου;

— Φτάνει, μὴν πᾶς παραπάνου! Πόσες πληγὲς ἔχει ὁ παππούς σου;

— Πληγὲς . . . γιὰ νὰ κουτσαίνῃ, θά'χῃ πληγὲς . . .

— Ὁ δικός μου ἔχει ἑφτά πληγές . . .
 — Θὰ πῆ πὼς οἱ Τοῦρκοι τοῦ τις δώσανε.
 — Δὲν ξέρεις ἀπὸ πόλεμο τῆς στεριᾶς, καὶμμένε' σπαθιὲς στὰ κεφάλια, βόλια στὰ κορμιά, ὄχι κανονιὲς ἀπὸ μακριά.
 — Λοιπόν, καὶ τις ἔφαγε ὁ παππούς σου τις σπαθιὲς !
 — Καὶ τις γλύτωσε τις κανονιὲς ὁ δικός σου !
 — Καὶ τις δέχτηκε ὁ δικός σου τις πληγές !
 — Ἄφου δὲν ἔφευγε ; Ἄφου ἔβανε τὸ στήθος του μπροστά ;
 Δὲν τις πῆρε τις πληγές σὲ μιὰ μάχη, σὲ πολλὲς τις πῆρε πῆρε κι' ἔδωσε περισσότερες. Στὰ Πέντε Ὅρνια, στὴν Καλιακουδά, στὸ Κρεμμύδι . . .

— Τί μάχες εἶν' αὐτές ; Ὅρνια, Κρεμμύδια ; Τὸ καράβι τοῦ παπποῦ μου πολέμησε στὴ Χίτο, στὴν Τένεδο ! Ὅχι Κρεμμύδι . . .

— Τὸ βλέπεις αὐτὸ τὸ κρεμμύδι ; (κι' ἔδειξε τὴ γροθιά του).
 Σοῦ κάνω τὸ καράβι τοῦ παπποῦ σου νὰ μὴν ξεχωρίζη ἢ πλώρη ἀπὸ τὴν πρύμη . . .

Τὸ ξύλο καὶ τὰ κλάματα δὲν κρίνανε τὸ δίκιο, μὰ εἶχαν ἕνα τέλος πὸ καλὸ. Οἱ ἀντίπαλοι τιμῆσανε τὴν πατρογονικὴ παλικαριά δένοντας τὴν ἀγάπη τους στενωτέρα ἀπὸ πρῶτά. Ἡ ἀγάπη γέννησε ὕστερα τὸ σεβασμὸ στὶς γνώμες τους, ἕνας τοῦ ἄλλου.

Τέλος εἶπε ὁ στεριανός :

— Νὰ μὲ πάρης καμιὰ μέρα νὰ μὲ πᾶς στὸν παππού σου, νὰ μοῦ πῆ καμιὰ ναυμαχία.

— Αὐτὸς δὲ θέλει, εἶναι δύσκολος, μὰ ξέρω γὼ πὼς νὰ τὸν καταφέρω. Θὰ τοῦ πᾶω τὸ γάτο μας τὸν Κίτσο νὰ τόνε βιάω στὰ γόνατά του, κι' ἐκεῖ νὰ καθίση καὶ νὰ ρουθονιάη. Ὁ Κίτσος δὲν τοῦ ἀρέσει καὶ πολὺ, γιατί ὁ παππούς μυρίζει ταμπάκο. Ὅμως τόνε χαϊδεύει ὁ παππούς, καὶ κάθεται ἤσυχος. Τότε ἀρχίζει ὁ παππούς μιὰ νὰ χαϊδεύη, μιὰ νὰ λέη, μιὰ νὰ σιωπαίη.

Ἐμεῖς ὄλο καὶ θὰ τοῦ τὸ θυμᾶμε. «Παρακάτου, ὕστερα, παππού, τί γίνηκε ;» Κι' ὁ παππούς θὰ μᾶς ἰστορήσῃ τὴ ναυμαχία μὲ τὰ ὄλα της. Τότε θὰ καταλάβῃς πὼς γίνεται ὁ πόλεμος τῆς θάλασσας καὶ θὰ δῆς τὰ τούρκικα καράβια νὰ κόβουνε φενγιό, καὶ θὰ δῆς νὰ πετᾶνε στὸν ἀέρα, νὰ βουλιάωνε, φοῖντο . . .

Ὁ παππούς θὰ μιλήη σιγὰ σιγὰ, ἤσυχα-ἤσυχα, μὰ ἐστ' ἄκοῦς καὶ θ' ἀνατριχιάζης, θὰ πιστεῖς πὼς εἶσαι μέσα στὸ καράβι, καὶ πὼς πολεμᾶς κ' ἐσύ. Ὑστερα θὰ μὲ πᾶς κι' ἐμένα στὸ δικό σου τὸν παππού.

Ὁ δικός μου ὁ παππούς ὅλο βογγάει, δὲ θέλει σὲ κανένα νὰ μιλάῃ. Βαστάει στὸ χέρι του ἓνα μακρὸ τσιμπούκι, κι' ἄμα τοῦ φταίξω τίποτα, μοῦ τὴν τραβάει τὴν τσιμπουκιά. Γιὰ πολέμους δὲ θέλει πιά νὰ μοῦ μιλάῃ. Ἄμα θυμώνει, κάνει τὸ σπίτι νὰ τραντάξῃ ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Μιὰ φορὰ πού τὸν παρακαλοῦσα, ἦτανε σὲ διάθεση καὶ μοῦπε :—«Πῶς τοὺς ἔχεις ἐσὺ τοὺς Τούρκους μέσ' στὸ νοῦ σου, πῶς τοὺς φαντάζεσαι ;»—Αὐτοὶ φρόντανε μὴν τοὺς σκοτώσετε, κι' ἐσεῖς τοὺς κυνηγούσατε...». —«Λοιπὸν ἔμεῖς πολεμούσαμε μὲ φοβιτσιάρηδες ;» Μιὰ τσιμπουκιά, καὶ τ' αὐτὶ μου πῆγε νὰ ξεκολλήσῃ.

—Ἐμένα ξέρεις τί μούκανε ὁ δικός μου ; Ἦθελα νὰ μοῦ πῆ μιὰ ναυμαγία καὶ τοῦ πῆγα τὸ γάτο. Ἀρχίζει γιὰ ἓνα καράβι τούρκικο πού τὸ κυνηγούσανε πέντε δικὰ μας, καὶ τοῦ λέγανε νὰ παραδοθῆ καὶ δὲν παραδινόταν. Τοῦ κάμανε συντριμμια τὰ κατάρτια, κόσκινο τὸ κουφάρι του καὶ δὲν παραδινόταν. Τέλος ρίξανε τὸ καράβι στὴ στεριά, καὶ δὲν παραδοθήκανε. Θύμωσα, τοῦ ἄρπαξα τὸ γάτο ἀπὸ τὰ χέρια.— Ἄμὲ, τί λὲς τοῦ λόγου σου, δὲν πολεμοῦσαν οἱ ὀχτροὶ μας ;

—Ὁ παππούς σου εἶναι καλός, καὶ θέλω νὰ τότε γνωρίσω. Τὸ δικό μου θὰ σὲ πᾶω νὰ τότε δῆς ἀπὸ μακριά. Ἐχει στὸ πλάι μιὰ στενὴ κάμαρα, γιομάτη ἄρματα, στοὺς τοίχους ὅλα κρεμασμένα, ἄρματα ἀσημένια καὶ χρυσά, κι' ἓνα καντήλι ἐκεῖ νὰ καίῃ. Ἐκεῖ θὰ κρυφτοῦμε καὶ θὰ τότε δῆς.

—Ὅλα αὐτὰ τ' ἄρματα ὁ παππούς σου τὰ φοροῦσε ; Πῶς τὰ βαστοῦσε ἀπάνου του ;

—Παιδί μου, ἐσὺ δὲν ξέρεις ἀπὸ ἄρματα... ξέρεις ἀπὸ κανόνια !

Ὁ θαλασσινὸς τὸν ἀγριοκοίταξε, μὰ ἔλα πού ἦτανε φίλοι πιά ;

—Λοιπὸν πᾶμε στὸν παππού σου ; εἶπε ὁ στεριανός.

—Κίτσο, ψιψίκο !

ΣΤΟ ΓΚΡΕΜΝΟ

—Νὰ σᾶς τὰ πῶ λοιπόν, παιδιά μου, μιὰ καὶ καλὴ (ἄρχισε ὁ γέρος). Στὸν τόπο μας οἱ δικοὶ μας σηκώθηκαν καὶ δὲν σηκώθηκαν. Ἐκαμαν τὴ δουλιὰ τους μισή. Αὐτὲς οἱ μισὲς δουλιὲς ἦταν, ποὺ μᾶς ἀράνισαν τότες.

Ἦμωνα δέκα μηνῶν νοικοκύρης, κι ἡ Χριστίνα μου εἶχε στὴν ἀγκαλιά της τὸ πρῶτο της, ἄχ, καὶ τὸ στερνό της! Μῆτε χωράρι εἶχαμε, μῆτε ἀμπέλι. Σερμαγιὰ* μου ἦταν ἡ βαρκούλα μου καὶ τὰ δίχτια μου. Πρὶν ἀκόμα νὰ λευτερωθῆ ἡ Χριστίνα, πέρασαν κι ἄπ' τὸ χωριό μας καὶ μάζευαν ὅ,τι μπορούσαν. Ἔδινε ὁ καθένας ὅ,τι εἶχε. Ἐμεῖς δὲν εἶχαμε τίποτις ἄλλο νὰ δώσουμε, ἔδωσα λοιπόν τὴ βάρκα μου κι ἔμεινα μὲ τὰ δίχτια καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα, πὼς ἦρθε ἡ ὥρα μας καὶ θὰ δοῦμε κι ἔμεῖς ἄσπρη μέρα. Τὴ βλέπαμε τὴ βαρκούλα σὰν ἔφρευγε δεμένη πίσω ἀπὸ μιὰ γολέττα*, καὶ τῆς φωνάζαμε «στὸ καλό!» Ἔπιασαν τόπο οἱ γολέττες ἐκεῖνες, τὸ ξέρω. Μὰ τί κατάλαβες, ποὺ βρεθῆκαμε ἔρμοι καὶ μονάχοι σὰν πλάκωσε τὸ κακὸ ἀπ' τὴν Ἀνατολή; Τὰ ἴδια τῆς Χίος, μόνο κάτι μικρότερα.

Πήραμε ὅλοι μας τὰ βουνά. Ἦτανε νύχτα καὶ τρέχανε σὰ λυσσασμένοι κατόπι μας. Μὰ ἔμεῖς ξέριμα τὰ κατατόπια κι αὐτοὶ δὲν τὰ ξέραν. Κι ἔτσι γλύτωσαν πολλοί, ἂν καὶ τὸ χωριό μας ρημάχτηγε. Μὰ ἐγὼ τέτοια τύχη δὲν εἶχα. Ὅτι περάσαμε ἀπὸ κάτι σπαρτὰ σκύβοντας καὶ πήραμε τὸ βουνό, ἄρχισε νὰ κλαίῃ τὸ μωρὸ στὴν ἀγκαλιά τῆς Χριστίνας. Τί νὰ κάνουμε τώρα! Βύζαξέ το, τῆς φωνάζω. Τοῦ κάκου δὲν σόπαινε τὸ μωρὸ!— Φράξε τὸ στόμα του, σφίξ' το στὴν ἀγκαλιά σου, γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ χαθήκαμε! Πάλι τοῦ κάκου! Τὸ παιδί ὅλο τσίριζε.

—Αἶ, νὰ σοῦ πῶ, Χριστίνα, τῆς κάνω τότες, ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει. Ἦ αὐτὸ θὰ πάῃ ἡ ὅλοι μας. Κάμε τὸ σταυρὸ σου καὶ πέτα το στὸν γκρεμό! Γλήγορα, γιὰτι πλακώσανε. Νά, γέρισε νὰ τοὺς δῆς ἐκεῖ κάτω. Σφίξε τὰ δόντια σου, καὶ στὸν γκρεμό, πέτα το, σοῦ λέω, πέτα το στὸν γκρεμό, στὸ γκρεμό, γλήγορα καὶ ἔρχονται, νὰ τους!

Αὐτῆ, ποὺ ὡς τώρα μισογόγγιζε, καθὼς ἔτρεχε ἔξαφνα βγά-

ΑΡΙΣΤ. ΒΑΛΛΑΩΡΙΤΟΥ

Ο ΔΗΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΡΙΟΦΙΛΙ

Ἐγέρασα, μωρὲ παιδιά. Πενήντα χρόνια κλέφτης.
 Τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα, καὶ τῶρ' ἀποσταμένος
 θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Ἐστέρωψ' ἡ καρδιά μου,
 Βρῦση τὸ αἶμα τῶχουσα, σταλαματιὰ δὲν μένει.
 Θέλω νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ. Κόφτε κλαριὰπ' τὸν λόγγο,
 νᾶναι χλωρὸ καὶ δροσερό, νᾶναι ἀνθούς γεμάτο,
 καὶ στοῦστε τὸ κρεββάτι μου καὶ βάλτε με νὰ πέσω.
 Ποῖς ξέρει ἀπὸ τὸ μνήμα του τί δένδρο θὰ φτυρώσῃ!
 Κι' ἂν ξεφυτρώσῃ πλάτανος, στὸν ἴσχιο του ἀποκάτω
 θᾶρχονται τὰ κλεφτόπουλα τ' ἄρματα νὰ κρεμᾶνε,
 νὰ τραγουδοῦν τὰ νᾶτα μου καὶ τὴν παλικαριά μου.
 Κι' ἂν κυπαρίσσι ὁμορφο καὶ μαυροφορεμένο,
 θᾶρχονται τὰ κλεφτόπουλα τὰ μῆλα μου νὰ παίρουν,
 νὰ πλένουν τὶς λαβωματιές, τὸ Δῆμο νὰ σχωρῶνε.
 Ἐφαγ' ἡ φλόγα τ' ἄρματα, οἱ χρόνοι τὴν ἀνδρεία μου.
 Ἦλθε κι' ἐμένα ἡ ὥρα μου. Παιδιά μου, μὴ μὲ κλάψτε.
 Τ' ἀνδρειωμένον ὁ θάνατος δίνει ζωὴ στὴ νιότη.
 Σταθῆτ' ἐδῶ τριγύρω μου, σταθῆτ' ἐδῶ σιμά μου,
 τὰ μάτια νὰ μοῦ κλείσετε, νὰ πάρτε τὴν εὐχή μου.
 Κι' ἐν' ἀπὸ σᾶς, τὸ νιώτερο, ἄς ἀνεβῆ τὴ ράχη,
 ἄς πάρῃ τὸ ντουφέκι μου, τ' ἄξιό μου καριοφίλι,
 κι' ἄς μοῦ τὸ ρίξῃ τρεῖς φορὲς καὶ τρεῖς φορὲς ἄς σκούξῃ:
 « Ὁ γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ γέρο Δῆμος πάει!»
 Θ' ἀναστενάξ' ἡ λαγκαδιά, θὲ νὰ βογγήξ' ὁ βοῦχος.
 Θὰ βαρρομήσουν τὰ στοιχειά, οἱ βρῦσες θὰ θολώσουν,
 καὶ τ' ἀγεράκι τοῦ βουνοῦ, ὅπου περῶ δροσαῖτο,
 θὰ ξεφυχήσῃ, θὰ σβησιῇ, θὰ ρίξῃ τὰ φτερά του.
 Γιὰ νὰ μὴ πάρῃ τὴ βοή ἄθελα καὶ τὴ φέρῃ
 καὶ τήνε μάθῃ ὁ Ὀλυμπος καὶ τὴν ἀκούσῃ ὁ Πίνδος
 καὶ λιώσουνε τὰ χιόνια τους καὶ ξεραθοῦν οἱ λόγγοι.
 Τρέχα, παιδί μου γρήγορα, τρέχα ψηλὰ στὴ ράχη
 καὶ ρίξε τὸ ντουφέκι μου. Στὸν ὕπνο μου ἐπάνω
 θέλω γιὰ ὕστερη φορὰ ν' ἀκούσω τὴ βοή του.
 Ἐτρέξε τὸ κλεφτόπουλο, σὰ νᾶτανε ζαρκαδι

ψηλά στη ράχη τοῦ βουνοῦ καὶ τρεῖς φορές φωνάζει:
 «Ὁ γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ γέρο Δῆμος πάει!»
 Κι' ἐκεῖ π' ἀντιβούσανε οἱ βράχοι τὰ λαγκάδια,
 ρίχνει τὴν πρώτη ντουφεκιὰ κι' ἔπειτα δευτερώνει
 στὴν τρίτη καὶ στὴν ὕστερη τ' ἄξιο τὸ καριοφίλι
 βροντᾶ, μουγγρίζει σὰν θεριό, τὰ σωθικά του ἀνοίγει,
 φεύγει ἀπ' τὰ χέρια, σέρονται στὸ χῶμα λαβωμένο,
 πέφτει ἀπ' τοῦ βράχου τὸν γκρεμνὸ, χάνεται πάει, πάει.
 Ἄκουσ' ὁ Δῆμος τὴ βοή μεσ' στὸ βαθὺ τὸν ὕπνο·
 τ' ἀγρό του χεῖλι ἐγέλασε, ἐσταύρωσε τὰ χέρια...
 Ὁ γέρο Δῆμος πέθανε, ὁ γέρο Δῆμος πάει!
 Τ' ἀνδρειωμένον ἢ ψυχῆ, τοῦ φοβεροῦ τοῦ Κλέφτη,
 μὲ τὴ βοή τοῦ ντουφεκιοῦ στὰ σύγνεφ' ἀπαντιέται,
 ἀδελφικὰ ἀγκαλιάζονται, χάνονται, σβηθῶνται, πᾶνε.

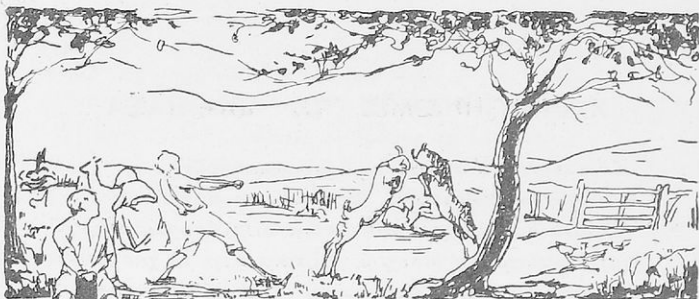

ΑΡ. ΒΑΛΛΑΩΡΙΤΟΥ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

Ἐπέσανε τὰ Γιάννια σιγὰ τὰ κοιμηθούνε,
 εσθήσανε τὰ φῶτα τους, ἐκλείσανε τὰ μάτια.
 Ἡ μάνα σφίγγει τὸ παιδί βαθιὰ στὴν ἀγκαλιά της,
 γιατί εἶναι χρόνοι δίσεχτοι καὶ τρέμει μὴ τὸ χάση.
 Τραγούδι δὲν ἀκούγεται, ψυχὴ δὲν ἀνασαίνει.
 Ὁ ὕπνος εἶναι θάνατος καὶ μνήμα τὸ κρεββάτι
 κι' ἡ χώρα κοιμητήριο κι' ἡ νύχτα ρημοκλήσι.
 Ἄγρυπνος ὁ Ἀλήπασας, ἀκόμη δὲ νυστάζει
 κι' εἰς ἓνα δέγμα λιονταριοῦ βρῖσκειται ξαπλωμένος.
 Τὸ μέτωπό του εἶναι βαρὺ, θολό, συγγραφιασμένο
 καὶ τῶβαλεν ἀντίστλο τὸ χέρι τοῦ, μὴν πέση.
 Χαϊδεύει μὲ τὰ δάχτυλα τὰ κάτασπρά του γένια,
 πὸν σέρονται σιοῦ λιονταριοῦ τὴ φοβερὴ τὴ χήτη.
 Ἀγκαλιασμένα τὰ θεριά, σοῦ φαίνονται, πὸς ἔχουν
 ἓνα κομὶ δικέφαλο· τὸ μάτι δὲν γνωρίζει,
 πὸ τὰ τάχα νάν' τὸ ζωντανὸ καὶ πὸ τὸ σκοτωμένο

ΥΣΙΣ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΑΪΟΣ

Ἦλθεν ὁ Μαΐος.

Μεγάλη ἐορτὴ εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κήπον. Ἄνθη εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τοὺς θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν γλῶνν, ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἑναρμονίως μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς μαργαρίτας, καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωϊνὴ δρόσος κατακοσμεῖ τὰ φύλλα καὶ τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς ὁποίους παίζουσι φαιδρῶς αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Εἰς τὴν καθαρὰν, τὴν γαλανὴν, τὴν εὐώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἔντομα καὶ πτηνὰ, βομβοῦντα, τερετίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία τῶν ἢ πανηγυρικῆ συμπληροῖ τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἐορτάσιμον· ἀντὶ τῶν ἀρώμων ἀνθῶν, τὰ ὁποῖα κοιτάζουσι μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν, ψάλλουσι τὰ πτηνὰ τὸν ὕμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῶ πετοῦν μὲ κελαδήματα, πλησιάζουσι τὰ ἄνθη, ὡς διὰ τὸ αἰσθανθῆναι αὐτὰ τὴν εὐωδίαν τῶν, ὡς διὰ τὸ ἀκούσθαι ἐκεῖνα τὸ ἄσμα τῶν.

Καὶ λέγουσι τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνὰ:

—Σᾶς ζηλεύομεν καὶ σᾶς μακαρίζομεν. Πόσον εἴσθε εὐτυχισμένα, ποῦ ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἠμπορεῖτε νὰ τονίζετε ἄσματα πρὸς τὸν Δημιουργόν σας. Ἡμεῖς εὐωδιάζομεν καὶ αἰσθανόμεθα· ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν ὅ,τι αἰσθανόμεθα μὲ ἄσματα.

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη :

— Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς προσευχόμεθα μὲ ἴσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ ! Ἄλλὰ σεῖς εἴσθε τὰ θυμιατήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανόν, μαζὶ μὲ τὴν προσευχὴν, ἡ εὐωδία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης !

Καὶ τὸ ἄγνὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔρχεται τὴν πρωΐνην ἐκείνην ὥραν, διὰ τὰ δρέψη τὰ ἄνθη τοῦ Μαΐου, ἀκούει, ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν, καὶ λέγει :

— Ναί, ὁ κῆπος αὐτὸς εἶναι ναός, εἰς τὸν ὁποῖον δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἑορτῶν. Ἐορτάζει ἡ φύσις : Τὰ πτηνὰ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνθέων ἐκπέμπουν πρὸς Αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

ΣΤΕΦ. ΓΡΑΝΙΤΣΑ

Ο ΚΟΥΚΟΣ

Ἴδου ἓνα προνομιούχον πλάσμα τοῦ Θεοῦ· κορφολογεῖ τὴν ἄνοιξιν τὸ τραγούδι, δίχως τὰ τὸν βαρύνει καμιὰ περὶ ὑποχρέωσις· ἀκόμη καὶ τ' αὐτὰ τοῦ ἄλλοι τὰ κλώθουν, τὰ ξεκλώθουν, βγάξουν τὰ πουλιά του, τὰ ταΐζουν, τὰ ποτίζουν. Διότι, ὡς γνωστὸν, ὁ κούκος πετᾷ τὰ αὐτὰ του εἰς τὰς φωλεὰς τῶν ἄλλων πουλιῶν, καὶ ἀφήνει εἰς αὐτὰ τὴν φροντίδα τῶν περαιτέρω.

Ἡ λαϊκὴ φαντασία, ἡ ὁποία ἀφορμὴν θέλει διὰ τὰ πλάση ἀτελειώτους ἱστορίας, ἐδημιούργησεν εἰς δόξαν τοῦ κούκου πλῆθος προνομίων. Πρῶτα-πρῶτα, ἀδύνατον νὰ πείσετε χωρικόν, ὅτι δὲν ταξιδεύει ἔφιππος. Τὸ ἄλογό του εἶναι ἓνα μεγάλο ἄσπρο πουλί, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι γνωστὸν μὲ ἄλλο ὄνομα, παρὰ ὡς «κουκάλωγο». Τὸν Μάρτιον ἔρχεται εἰς τὰ μέρη μας δλίγας ἡμέρας ἑνωρίτερον τοῦ κούκου, καὶ ἡ παράδοσις θέλει, ὅτι τὸ στέλλει ὁ ἀφέντης του ὁ κούκος διὰ τὰ ἐξετάσει, ἂν ἦλθεν ἡ ἄνοιξις στὰ βουνά. Τὸ «κουκάλωγο» περιπλανᾶται δλίγας ἡμέρας εἰς τὰ πλάγια καὶ ἔπειτα ἐπιστρέφει διὰ τὰ μεταφέρει τὸν καρβαλλάρη του.

Ποτὲ ὁ κοῦκος δὲν κάθεται ὅπου κι' ὅπου διὰ νὰ τραγουδήσῃ τὴν ἀνοιξιν· ἔχει ὠρισμένους λόφους καὶ ὠρισμένα δένδρα, ἀκόμη καὶ ὠρισμένους κλάδους, κατὰ τοὺς χωρικούς. Εἰς ἓνα λόφον ἀντικρυ ἀπὸ τὸ σπίτι μου ἦταν ἓνα γηραλέον πουρνάρι, εἰς τὸ ὁποῖον ἤρχιζε στερεοτύπως τὸ λάλημά του τὴν ἡμέραν τοῦ Ἐυαγγελισμοῦ. Κάποτε ὁ βρυιᾶς ἔσπασε τὸ πουρνάρι καὶ ἔκτοτε ὁ κοῦκος δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τὸν λόφον, μολονότι γύρω του εἶναι καὶ ἄλλα πουρνάρια.

Λέγουν ἀκόμη, ὅτι εἶναι τόσον ὑπερήφανος, ὥστε μίαν φορὰν νὰ τὸν ἀποδοκιμάσουν εἰς ἓνα μέρος, δὲν ξαναπατᾶ πλέον. Κάποιος γεωργὸς μοῦ ἔλεγεν, ὅτι δίπλα ἀπὸ τὸ καλύβι του ἤρχετο χρόνια καὶ χρόνια ἓνας κοῦκος καὶ τὸν «ἐχαιραίτιζε πρῶτῃ πρῶτῃ». Ἀλλὰ μίαν φορὰν τὸν ἐπυροβόλησε καὶ ἔκτοτε δὲν ἐνεφανίσθη πλέον.

— Γιατὶ τὸν ἐπυροβόλησες; τὸν ἠρώτησα.

— Μοῦ «κόμπωνε τὰ παιδιὰ μου».

Γενικὴ πρόβλησις ὑπάρχει, ὅτι ἅμα ἀκούσῃς τὸν κοῦκον πρῶτῃ πρῶτῃ νηστικός, θὰ κομπωθῆς, θὰ αἰσθανθῆς δηλαδὴ εἰς τὸν λαιμόν σου στενοχωρίαν, ἢ ὁποία θεωρεῖται ὡς «ἀναποδιά». Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ κυνηγοὶ τὴν ἀνοιξιν φροντίζουν νὰ μὴν ἀκούσουν τὸν κοῦκον νηστικοί.

Τόσον ἡ λαϊκὴ παράδοσις θεωρεῖ τὸν κοῦκον ὡς θεόθεν προνομιούχον, ὥστε νὰ παροδέχεται ἀκόμη, ὅτι ὁ Δημιουργὸς καὶ ἰδιαιτέραν τροφήν ἐδημιούργησε δι' αὐτόν. Ἐνα μικρὸν φυτόν, τὸ ὁποῖον φυτρώνει καὶ σταφυλιάζει τὸν Ἀπρίλιον, εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «σταφύλι τοῦ κοῦκου».

— Μὰ εἶδατε νὰ τρῶῃ ἀπὸ αὐτὸ τὸ σταφύλι ὁ κοῦκος; ἐρωτοῦσα κάποτε ἓνα τζομπάνην.

— Ἀκοῦς τὸν βλέπομε . . . Σάμπως τρῶει τίποτε ἄλλο;

Δύσκολον πρᾶγμα νὰ πείσῃς χωρικόν, ὅτι ὁ κοῦκος εἶναι ἀδικαιολόγητος χασομένης, ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν πουλιῶν, ὅπως ὁ κεφαλαιούχος, ὁ τρώγων τοὺς τόκους δίχως νὰ ἐργάζεται. Διὰ τὴν ἀτυχῆ τρυγόναν, μάλιστα αὕτη εἶναι «τεμπέλα» δὲν ἐπιμελεῖται τὴν γένναν της, ὅπως πρέπει, ἀλλὰ στρώνει λίγα ξυλάκια, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ φαλιά της.

— Μὰ αὕτη, ἐπὶ τέλους, ἔλεγα εἰς φιλόσοφον μυλωνὰν τοῦ χωριοῦ, ὁ ὁποῖος σχολιάζει τὰ κακῶς κείμενα εἰς τὸ βασιλεῖον

τῶν ζώων, μὰ αὐτὴ ἐπὶ τέλους κάνει μιὰ φωλιά, κλώθει μόνη της τὰ ἀγά της καὶ τραγουδάει τὴν ἀνοιξή.

— Δὲν σοῦ λέγω ὄχι... Κι' αὐτὴ καὶ τὸ ἀηδόνι τραγουδοῦν, ἀλλ' αὐτὰ πρέπει νὰ δουλεύουν κιόλα... .

— Κι' ὁ κοῦκος γιατί νὰ μὴ δουλεύη ;

— Γιατὶ αὐτὸς φέρνει τὴν ἀνοιξή... Τὸ πᾶν εἶναι ποιὸς θὰ κάμῃ τὴν ἀρχή... Νᾶξερὸς πῶς πηδάει ἢ καρδιά μας, ἅμα τὸν ἀκοῦμε, ἔμεις ἢ τσαπατουριά *... .

Ἄλήθεια, τί εὐαγγέλιον καλωσύνης καιροῦ, ἀληθινὴ σάλπιγξ Θεοῦ, εἶναι τὸ λάλημα τοῦ κούκου στὰ μέρη μας ! Ἄνθρωποι, βώδια, ἄλογα, ἀλέτρια χίνονται εἰς τὸν κάμπον καὶ ξεκλειδώνουν τὴν γῆν. Ἡ φωνὴ του ταράσσει τὴν σιωπηλὴν ἐρημίαν εἰς τὸ τέλος περιόπου τῆς παλαιᾶς συγκομιδῆς· εἶναι ἡ ἐπαγγελία τῆς νέας ἐσοδείας τῶν χωραφιῶν, ὁ μακρυνὸς ἦχος τῶν ἐρχομένων ἀπὸ τὰ χειμαδιὰ προβάτων μὲ τὰ γαλακτερά μαστάρια καὶ τὰ ἄφθονα μαλλιά.

ΑΛΕΞ. ΜΩΡΑΓΓΙΔΙΟΥ

ΑΛΩΝΑΡΗΣ

Αἱ θημωνίαι * τοῦ θερισμοῦ ὑψοῦνται ὀλόχρσοι γύρω γύρω ὡς πύργοι εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον, πύργοι πάγκαρποι σίτου καὶ κριθῆς, ἔτοιμοι πρὸς ἀλώνισμα, τὸν μῆνα τοῦτον τοῦ ἀλώνισματος, τὸν μῆνα τὸν Ἄλωνάρην, ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον ὅπου ὀλόκληρον, θαρρεῖς, μετώκησε τὸ χωρίον, κάθε χωρικός μὲ τὴν θημωνίαν του, παρὰ τὴν ὁποίαν ὄλον τὸν μῆνα τοῦτον διαιτᾶται, παρ' αὐτὴν δειπνῶν καὶ παρ' αὐτὴν καθεύδων.

Αἱ ἄλωνες * ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λάμπουσι, σαρωμένα, κυκλοτερεῖς, ἔτοιμοι νὰ ὑποδεχθῶσι τὰ δεμάτια τῶν σπαρτῶν, μὲ τὴν ἀγῆν, νὰ ἀρχίσῃ τὸ ἀλώνισμα.

Καὶ μιὰ παμμεγίστη πέραν ἐκεῖ εἰς τὴν ἐσχατιάν, πετράλωνον μέγα καὶ πλακόστρωτον, τοῦ γέρο Δήμου τοῦ πρωτογεωργοῦ καὶ πρωτοκτηματίου, μὲ τὴν ἀγῆν, πρωτὶ πρωτὶ, ἤρχισε τὸ

Μ. Οἰκονόμου, Νοελλ. Ἀναγνώσματα Α' τάξ. ἔκδ. 8η 1937 4

ἀλώνισμα πρώτη αὐτή, μὲ ἵππους τέσσαρας, τέσσαρας πυροξάνθους ἵππους, οἱ ὅποιοι πηδοῦν ἐπὶ τῶν δεμάτων, διαλύοντες καὶ συντριβόντες αὐτά, ἀλωνίζοντες.

Καὶ ὁ γέρο Δῆμος, κοντὸς καὶ παχύς, ὁ πρωτοκτηματίας καὶ πρωτογεωργός, μαστίζων ὀπισθεν, ὤθει τοὺς ἵππους εἰς τοὺς ἀτελευτήτους κύκλους των, μέσα εἰς τὸ μέγα ἐκεῖνο πετράλωνον, κινῶν τὸν φθόνον καὶ τὰ βλέμματα πάντων, πνευστιῶν, ἀσθμαίνων, ἀλωνίζων, ἐνῶ οἱ παραγοῖοί του παραστέκονται ὑπηρετοῦντες.

—³Α! ³Α!

³Η φωνὴ τοῦ γέρο Δήμου πρώτη—πρώτη ἀκούεται ὀπισθεν τῶν τεσσάρων ἵππων, ἐξεγείρουσα τοὺς γεωργοὺς ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον, κοιμωμένους ὅλους ἀκόμη παρὰ τὰς θημωνίας των. Ἡ κυρὰ Δήμαινα μ³ ἓνα φορκάλι, «σάρωθρον ἀγροτικὸν» ἀπὸ ἀκανθωτῆν στοιβήν, σαροῖ τὰ στάγια, τὰ διασκορπιζόμενα, οἰκονόμος εἰς τὰς ἐσοδείας, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἱματισμούς της πάντοτε. Σαροῖ καὶ συνάμα μὲ τὸ φορκάλι της τὸ ἀκανθωτὸν διώκει τὸ εἰσορμῶν κοπάδιον τῶν γηγῶν, αἵτινες μὲ τοὺς λαιμούς των τεντωμένους καὶ κινουμένους ὡς ὄφεις, μὲ τὰ ράμφη των ὡς πτύα, ὀλοκλήρους τοὺς διασκορπισμένους ἀστάχης καταπίνουσι λαίμαργα καὶ ἀκάθαρτα ζῶα.

Μετ³ ὀλίγον ὄλαι αἱ ἄλωνες ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν. Ὅλον τὸ ὄροπέδιον ἀντηγεῖ ἀπὸ τὰς ζωηρὰς τῶν γεωργῶν ἀνακραυγὰς, οἱ ὅποιοι μαστίζουσι τοὺς ἵππους των ἀλωνίζοντες τοὺς θερισμούςτων.

—³Α! ³Α!

³Ἀλλὰ πρῶτος εἰς ὅλα ὁ γέρο Δῆμος, ὁ πρωτογεωργός, πρῶτος εἰς τὸ ἀλώνισμα, πρῶτος καὶ εἰς τὴν φωνήν. Αὐτὸς ἐξέχει ἐπάνω εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο ὄροπέδιον.

Κοντὸς καὶ παχύς, μ³ ἓνα πλατύγυρον σκιαδίον, κατακόκκινος, μὲ τὸν γιῶνα τὸν γεράνιον, μὲ ἀνοικτὰ τὰ στήθη, λωμένους μέσα εἰς τὰ συντριβόμενα δέματα τῶν ἀσταχίων μέχρι τῶν γονάτων, παραπατῶν καὶ πίπτων καὶ ἐγειρόμενος, μόλις ἠμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς περωτοὺς τῶν τεσσάρων ἵππων τοὺς κύκλους, τοὺς ὁποίους ὅμως καταφθάνει, βαρεῖα καὶ μακρὰ μάλιστα, καὶ ἐρεθίζει αὐστηρὰ ἢ φωνὴ του.

—Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μ³!

³Ἀκούεται παρέξει φωνὴ τρέμουσα γραίας, ἥτις βοηθεῖ τὸν υἱὸν της τὸν Θανασόν, ὅπου μόνος μ³ ἓνα ἵππον, ἀλωνίσας τὴν

μικράν του θημωνίαν, καταπατών καὶ ὁ ἴδιος μὲ τοὺς βαρεῖς του πόδας τ' ἀστάχια, ὀπισθεν τοῦ ἵππου, ἤδη σωρεῖται τὸ ἄλώνισμα εἰς σωρὸν ὑψηλόν, ἀκόμη ὑψηλότερον φαινόμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γραιάς, ἣ ὁποία δνειρεύεται τὸν φρέσκον ἄρτον, πού θὰ φάγη μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἀπὸ φτεινὸν σιτάρι, ἄρτον μὲ τὸν ἰδρωῖτα τοῦ νιού της ποτισμένον, ἄρτον μὲ τὰς μητριακὰς της εὐλογίας ἐψημένον, τὸν ἄρτον ὁποῦ εἶπεν ὁ Θεός: «Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγεῖν τὸν ἄρτον σου».

—Τὰ ἐλέη τοῦ Θεοῦ, γιέ μ'!

Ἐψώθη ὁ ἥλιος ἕως δυὸ κοντάρια εἰς τὸν ὀρίζοντα τ' Ἀλωναριοῦ. Ἄλλ' ἰδοῦ, ἕξαφρα πῆρε τὸ φρέσκο, ὅπου τόσον ζωογονεῖ τὰς καρδίας τῶν γεωργῶν, ὅσον δροσίζει τὰ στήθη των... Αἱ κορυφαὶ τῆς πεύκης τῆς εὐόδου ἐσειέθησαν εἰς χαιρετισμόν, πρῶται - πρῶται.

*«Χαίρετε ὁ πεύκος χαίρεται
χαίρεται τὸν ἀέρα...»*

Ἐ ἥλιος ὑψοῦται εἰς τὸ κατακόρυφον.

Καὶ ὁ Ζέφυρος ὄλονεν δυναμούμενος διασκελίζει τὰ βουνὰ καὶ γλυκὴ ἀκούεται τῶν πεύκων τὸ μινύρισμα δροσίζων τὰς ψυχὰς τῶν γεωργῶν.

Ἐβράδιασεν.

Ἐ γέρο Δῆμος ἐξέξεψε τοὺς ἵππους του τοὺς τέσσαρας, οἵτινες ἐλεύθεροι, λυμένοι ξεζαλίζονται ἀπὸ τὸ κυκλικὸν ἄλώνισμα τρώγοντας ἠρέμα νεοπατημένην καλάμην, ἐνῶ ὁ γέρο Δῆμος ἐπανακοιμβήσας παρὰ τὴν ἀπομείνας ἀκόμη θημωνίαν του, ξεκουράζεται, ἵνα μετ' ὀλίγον φάγη τὸ δεῖπνον του, ὅπερ παρασκευάζει ἢ κυρὰ Δῆμαινα ἐκεῖ πλησίον.

Η ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Τοῦ Μαΐου ροδοφαίνεται ἡ μέρα
 πὸν ὠραιότερη ἢ φύση ξυπνάει
 καὶ τὴν γάνον λαμπρὴ καὶ γελᾷει
 πρασινάδες, ἀχτίνες, νερά.

Ἄνθη κι' ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
 παιδιὰ κι' ἄνδρες, γυναῖκες καὶ γέροι—
 ἀσπροεντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
 ἄλλοι οἱ δρόμοι γεμᾶτοι χαρά·
 ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνον τὴ νόστη,
 ἄνδρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ.

I. ΒΗΑΡΑ

Η ΑΝΟΙΞΗ

Ἡ γλυκνιάτη ἀνοιξη
 μὲ τ' ἄνθια στολισμένη,
 τὴ γῆ γλυκοτηράει.

Κι' ἡ γῆ τὴ χλόη ἐνιόνεται
 τὰ δάση τῆς ἰσκιώνουν·
 τὰ κροῦα χιόνια λιώνουν,
 ὁ οὐρανὸς γελᾷει.

Τὰ λουλουδάκια βάφονται
 τὰ πλάγια χρωματίζουν,
 κι' ἡδονικὲς φωτίζουν
 οἱ δροσερὲς αὐγές.

Στ' ἀγκαθερὸ τριαντάφυλλο
 γλυκολαλαίει τ' ἀηδόνι,
 τὸ ξένο χελιδόνι
 ταιριάζει τῇ φωλιά.

Στοὺς κάμπους πλούσια κι' ἄκοπα,
 σὲ πράσινα λειβάδια,
 τὰ ζωντανὰ κοπάδια
 βελάζουν καὶ πηδᾶν.

Κι' ὁ νιὸς βοσκὸς χαρούμενος
 φυσώντας τὴ φλογέρα,
 γιομίζει τὸν ἀγέρα
 μὲ τραγουδιῶν φωνές.

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Η. Ε. Λ. Ι. Α

Εἶμαι τοῦ ἥλιου ἢ θυγατέρα
 ἢ πιδὸ ἀπ' ὄλες διαλεχτή·
 ἢ τόση ἀγάπη τοῦ πατέρα
 τόσο σιτὸν κόσμον μὲ κρατεῖ,
 ποὺ ὅσο νὰ γείρω νεκρωμένη
 αὐτὸν τὸ μάτι μου ζητεῖ·
 —Εἶμαι ἢ ἐλιὰ ἢ τιμημένη!

Ὅπου κι' ἂν λάχω κατοικία,
 δὲν μοῦ ἀπολείπουν οἱ καρποί,
 ὡς τὰ βαθιὰ μου γηρατεῖα
 δὲν βροῖσκω σιτὴ δουλιὰ ντροπή!
 Μ' ἔχει ὁ Θεὸς εὐλογημένη
 κι' εἶμαι γεμάτη προκοπή!
 —Εἶμαι ἢ ἐλιὰ ἢ τιμημένη!

Φρόκη, ἐρημιὰ, νερὸ καὶ σκόπη
 τῇ γῆ ἐθάψαν μιὰ φορὰ,

πράσινη ἀργὴ μὲ φέρνει πρώτη
τοῦ Νῶε ἢ περιστερά.

“Ὀλῆς τῆς γῆς εἶχα γραμμένη
τὴν εὐμορφάδα καὶ χαρά.

—Εἶμαι ἢ ἐλιὰ ἢ τιμημένη!

Ἐδῶ σὶν ἴσχιό μου ἀποκάτω
ἦλθε ὁ Χριστὸς ν’ ἀναπανθῆ.

Κι’ ἀκουσθηκε ἡ γλυκιὰ λαλιά του
λίγο προτοῦ νὰ σταρωθῆ.

Τὸ δάκρυ του, δροσιὰ ἀγιασμένη
ἔχει σὴν οἶζα μου χυθῆ.

—Εἶμαι ἢ ἐλιὰ ἢ τιμημένη!

Καὶ φῶς πράταιο χαρίζω

ἐγὼ σὴν ἄγρια νυχτιά·

τὸν πλοῦτο πιά δὲν τὸν φωτίζω

σὺ μ’ ἐλλογεῖς, φτωχολογιά!

Κι’ ἄν ἀπ’ τὸν ἄνθρωπο διωγμένη,
μὰ φέγγω ἐμπρὸς σὴν Παναγιά.

—Εἶμαι ἢ ἐλιὰ ἢ τιμημένη!

Α. ΠΟΡΦΥΡΑ

ΤΟ ΤΕΛΟΣ

Φτωχά μου δένδρα, ἔσεῖς, πὸν μ' ἔνα πρόσχαρο
 σῆς πλημμυρίζει φῶς ἐτοῦτ' ἡ μέρα,
 ἀκόμα οὔτε στιγμή δὲ στοχαστήκατε
 τῆ σκοτεινῇ βροχῇ καὶ τὸν ἀγέρα.

Ἄκόμα τὰ κλωνάρια σας τ' ἀνάλαφρα
 μὲ μιὰ τρελλή φιλιοῦνται ἀνατριχίλα,
 κι' ὅμως, ἀπὸ τώρα ἐκρυφογλύστησαν
 στὰ βάρη σας τὰ κίτρινα φύλλα...

Κανένας δὲν τὰ βλέπει ἐκεῖ πὸν φώλιασαν,
 κάτω ἀπ' τὸ πράσινό σας σκεπασμένα,
 καὶ τὰ πουλιὰ σὰν πάντα ξελογιάζονται
 μέσ' στὴ γιορτῇ τοῦ ἥλιου εὐτυχισμένα.

Κανείς δὲν τᾶχει νοιώσει! Καὶ ὅμως κάποτε,
 σὰν παύουν τὰ πουλιὰ νὰ τραγουδᾶνε,
 κείνα τὰ φύλλα, δέντρα ἀγορσαλεύοντάς
 τὸ τέλος τῆς γιορτῆς συγοχτυπᾶνε.

ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΑΪΤΟ

Ἀπὸ μικρὸ κι' ἀπ' ἄφαντο πουλάκι, σταυραϊτέ μου,
 παίρνεις κορμὶ μὲ τὸν καιρὸ καὶ δύναμη κι' ἀγέρα,
 κι' ἀπλώνεις πῆγες τὰ φτερά καὶ πιθαμὲς τὰ νύχια
 καὶ μέσ' στὰ σύγγεφα πετῶς. μέσ' στὰ βουνὰ ἀνεμίζεις.
 Φωλιάζεις μέσ' στὰ κροάκουρα, συγχρομιλῶς μὲ τᾶστρα,
 μὲ τὴ βροντὴ ἐρωτεύεσαι κι' ἐπιδρομῶς καὶ παίζεις
 μὲ τ' ἄγρια ἀστροπέλεκα, καὶ βασιλιά σὲ κροάζουν
 τοῦ κάμπου τὰ πετούμενα καὶ τοῦ βουνοῦ οἱ πετρίτες.
 Ἔτσι γεννήθηκε μικρὸς κι' ὁ πόθος μου στὰ στήθη
 κι' ἀπ' ἄφαντο κι' ἀπ' ἄπλερο πουλάκι, σταυραϊτέ μου,
 μεγάλωσε, πῆρε φτερά. πῆρε κορμὶ καὶ νύχια
 καὶ μοῦ ματώνει τὴν καρδιά, τὰ σωθικά μοῦ σκίζει
 Κι' ἔγινε τώρα ὁ πόθος μου αἰτός, στοιχειὸ καὶ δράκος.
 κι' ἐφώλιασε βαθιὰ βαθιὰ μέσ' σ' ἄσαρκο κορμὶ μου
 καὶ τρώει κρυφὰ τὰ σπλάγχνα μου, κρυφοβοσκάει τὴ νιότη.
 Μπεξέρισα* νὰ περπατῶ στοῦ κάμπου τὰ λιοβόρια*.
 Θέλω τ' ἀψήλου ν' ἀνεβῶ, ν' ἀράξω θέλω, αἰτέ μου,
 μέσ' στὴν παλιά μου κατοικιά, στὴν πρώτη τὴ φωλιά μου,
 θέλω ν' ἀράξω στὰ βουνά, θέλω νὰ ζῶω μὲ σένα,
 θέλω τ' ἀνήμερο καπρὶ, τ' ἀρκούδι τὸ πλατόνι,
 καθημερινή μου κι' ἀκριβὴ νὰ τᾶχω συντροφία μου.
 Κάθε βραδοῦλα καθ' αἰγὴ, θέλω τὸ κροῦ ἀγέρι
 νᾶρχεται ἀπ' τὴ λαγκαδιά, σὰν μάνα, σὰν ἀδέλφι,
 νὰ μοῦ χαϊδεύη τὰ μαλλιά καὶ τ' ἀνοιχτά μου στήθη.
 Θέλω ἢ βρυσούλα, ἢ ρεματιά, παλιὲς γλυκὲς μου ἀγάπες,
 νὰ μοῦ προσφέρουν γιαιτρικὸ τ' ἀθάνατα νερά τους.
 Θέλω τοῦ λόγγου τὰ πουλιὰ μὲ τὸν κελαιδισμό τους
 νὰ μὲ κοιμίζουν τὸ βραδύ, νὰ μὲ κοιμοῦν τὸ τάχιν,
 καὶ θέλω νᾶχω στρώμα μου, νᾶχω καὶ σκέπασμά μου
 τὸ καλοκαίρι τὰ κλαδιά καὶ τὸ χειμῶν τὰ χιόνια.
 Κλωνάρια ἀπ' ἀγριοπρίναρα, φουρκάλες ἀπ' ἐλάτια,
 θέλω νὰ στρώνω στοιβανιὲς κι' ἀπάνω νὰ πλαγιάζω,
 ν' ἀκούω τὸν ἤχο τῆς βροχῆς καὶ νὰ γλυκοκοιμῆμαι.

Απ' ἡμερόδενδρον, αἰτέ, θέλω νὲ τροῶ βαλάνια,
 θέλω νὰ τροῶ τυρὶ ἀλαφιουῦ καὶ γάλα ἀπ' ἄγριο γίδι.
 θέλω ν' ἀκούω τριγύρω μου πεῦκα κι' ὄξιες νὰ σκούζουν,
 θέλω νὰ περπατῶ γκρεμνοῦς, ραϊδιά,* ψηλὰ στεφάνια,
 θέλω κρεμάμενα νερὰ δεξιά, ζερβὰ νὰ βλέπω.
 Θέλω ν' ἀκούω τὰ νύχια σου νὰ τὰ τροχῆς στὰ βράχια,
 ν' ἀκούω τὴν ἄγρια σου κραυγή, τὸν ἴσκιό σου νὰ βλέπω.
 Θέλω, μὰ δὲν ἔχω φτερά, δὲν ἔχω κλαπατάρια*
 καὶ τυραννιέμαι, καὶ πονῶ, καὶ σβηέμαι νύχτα μέρα.
 Παρακαλῶ σε, σταυραῖτέ, γὰ χαμηλώσου λίγο,
 καὶ δῶσ' μου τὶς φτεροῦγες σου καὶ πάρε με μαζί σου,
 πάρε με ἀπάνον στὰ βουνά, τι θὰ μὲ φάη ὁ κάμπος!

ΑΘ. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΦΕΥΓΕΙ

1. 'Η "Ανοιξη.

Νά, νὰ τ' ἀηδονάκι
 καὶ τὸ χελιδνάκι
 ἀρχίνισε νὰ ψάλλη
 τῆς "Ανοιξης τὰ κάλλη...
 Ὁ ἥλιος κατὰ τάξη
 μὲ τὸ λαμπρὸ ἀμάξι
 γυρίζει κάθε μέρα
 στὴ μέση τὸν αἰθέρα.
 Κι' ἡ γῆ γελᾷ ἔμπρός του
 καὶ χαίρεται τὸ φῶς του.
 καὶ πάντοτε προβάλλει
 τ' ἀμίμητά της κάλλη.

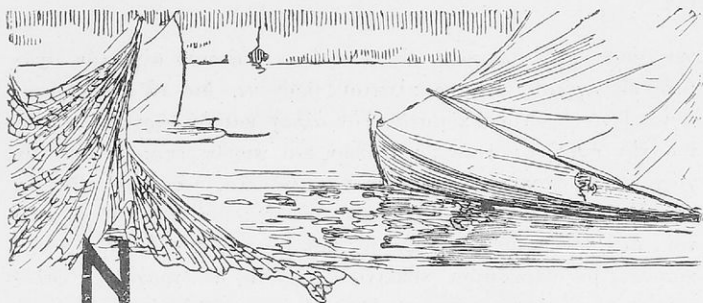
2. Ὁ Χειμώνας

Ἡ ἄνοιξη, εἶδες, πέρασε·
 Τὸ καλοκαίρι γέρασε!
 χειμώνιασε, καὶ πάει.
 Καὶ τῶρ' ἀπελπισμένα
 τὰ πρόωγ' ἀνθισμένα
 τὸ χιόνι τὰ χτυπάει.
 Τὰ χόρτα ἐξηράνθηκαν
 καὶ τ' ἄνθη ἐμαράθηκαν
 γυμνώθηκαν ἡ γῆ.
 Τὸ κάλλος τῆς ἐσβήσθη
 τὸ χάος ἐθυβίσθη
 σιὴν πρώτην τοῦ πηγῆ.

3. Συμπέρασμα

Ταλαίπωση νεότητα!
 Ἴδὲ τί ματαιότητα!
 Τὸ κάλλος ἀπαρνάει
 καὶ τ' ἄνθος τῆς καλῆς μας
 καὶ τροφειῆς ζωῆς μας
 μονόφορα γυρνάει.
 Ὡς πότε δὲ καρδιὰ κακῆ,
 καὶ πότε θὰ χαροῦμε;
 Ἡ ὥρα τρέχει καὶ περνᾷ
 κι' αἰώνια διαβαίνει,
 κι' ἡ νύκτα μας γυρνᾷ,
 καὶ μάταια πηγαίνει.
 Κι' ἂν τὸ ἄνθος τὸ παρὸν
 πανάθλια πατοῦμε,
 εἰς ἄλλον τάχα ποῖον καιρὸν
 ἐλπίζεις τὰ τὸ βροῦμε;

ΝΑΥΤΙΚΑ - ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Τ' ΑΓΝΑΝΤΕΜΑ

Ἐπάνω εἰς τὸν βράχον τῆς ἐρήμου ἀκτῆς ἀπὸ παλαιὸς λησμονημένους χρόνους εὐρίσκετο κτισμένον τὸ ἔξωκλήσι τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας. Ὅλον τὸν χειμῶνα παπὰς δὲν ἤρχετο νὰ λειτουργήσῃ. Ὁ βοριάς μαινεται καὶ βροντᾶται ἀνὰ τὸ πέλαγος τὸ ἀπλωμένον μαυρογάλανον καὶ βαθύ· τὸ κύμα λυσσᾷ καὶ ἀφρίζει ἐναντίον τοῦ βράχου. Κι' ὁ βράχος ὑψώνει τὴν πλάτην του, γίγας ἀκλόνητος, στοιχειὸ ριζωμένον βαθιὰ στὴν γῆν καὶ τὸ ἐρημοκλήσι λευκὸν καὶ γλαρόν, ὡς φωλεὰ θαλασσαιετοῦ, στεφανώνει τὴν κορυφὴν του.

Ὅλον τὸν χρόνον παπὰς δὲν ἐφαίνετο καὶ καλόγηρος δὲν ἤρχετο νὰ δοξολογήσῃ. Μόνον τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων κατέβαιναν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ βραχώδους βουνοῦ ἀπὸ τὸ λευκὸν μοναστηράκι τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος, σεβάσιμος μὲ φτερουγίζοντα κάτασπρα μαλλιά καὶ κυματίζοντα βαθιὰ γένηια, ἕνας γέρον ἱερεὺς, «ὡς νεοτὸς καλιᾶς τῶν Ἀγγέλων», διὰ νὰ λειτουργήσῃ τὸ παλαιὸν λησμονημένον ἐρημοκλήσι. Ἐκεῖ ἤρχοντο τρεῖς, τέσσαρες βοσκοὶ, βουνήσιοι, ἀλειτούργητοι, ἤρχοντο μὲ τις φαμίλιες τῶν τῆς ἀνεβγαλτες καὶ ἀπρακτες, μὲ τὰ βοσκοπούλα τῶν τ' ἀχτένιστα καὶ ἀνιφτα, ποῦ δὲν ἤξεραν νὰ κάνουν τὸ σταυρὸ τους, διὰ νὰ ἀγιασθοῦν καὶ νὰ λειτουργηθοῦν ἐκεῖ καὶ εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας ὁ γηραιὸς παπὰς μὲ τοὺς πτερουγίζοντας βοστρύχους εἰς τὸ φύσημα τοῦ βορρᾶ, καὶ τὴν βαθεῖαν κυμαινομένην

γενειάδα, κατέβαινε κάτω εις τὸν μέγαν ἀπλωτὸν αἰγιαλόν, ἀνάμεσα εις ἀγρίους θαλασσοπλήκτους βράχους, διὰ νὰ φωτίσῃ καὶ ἀγιάσῃ τὰ ἀφώτιστα κύματα. Τὸν ἄλλον καιρὸν ἤρχοντο συνήθως τὴν ἄνοιξιν γυναῖκες ναυτικῶν καὶ θυγατέρες κάτω ἀπὸ τὴν χώραν, μὲ σκοπὸν ν' ἀνάβουν τὰ κανδήλια, νὰ παρακαλέσουν τὴν Παναγίαν τὴν Κατευοδώτραν νὰ ὀδηγήσῃ καὶ κατευοδώσῃ τοὺς θαλασσοδαρμένους συζύγους καὶ τοὺς πατέρας των. Ὁραῖες κοπέλλες μὲ ὑποκάμισα κόκκινα μεταξωτά, μὲ τραχηλιῆς φιλοκεντημένες, ἤρχοντο νὰ ἱκετεύσουν διὰ τὰ ἀδελφάκια των, πὺν ἔθαλασσοπνίγοντο δι' αὐτάς, διὰ νὰ τὶς φέρουν προικιά ἀπὸ τὴν Πόλιν, στολίδια ἀπὸ τὴν Βενετίαν, κειμήλια ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. «Πάντα νᾶρχονται, πάντα νὰ φέρουν». Νεαραὶ γυναῖκες ρεμβάζουσαι καὶ μητέρες συλλογιζόμεναι ἤρχοντο διὰ νὰ καθίσουν κι' ἀγναντέφουν.

Ἄμα εἶχαν φωτισθῆ τὰ νερὰ ἢ ὀψιμότερα, ἀφοῦ εἶχαν περάσει καὶ αἱ Ἀπόκρεω, συνήθως περὶ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα τῶν Νηστειῶν, ἀφοῦ εἶχαν γενυθῆ πλέον ἀχινοὺς καὶ στρεΐδια ἀρκετά, οἱ ναυτικοὶ μας ἐπέβαιναν εἰς τὰ βρῆκια,* εἰς τὶς σκοῦνες* των, κι' ἐμίσειαν, ἐπήγαιναν νὰ ταξειδέψουν. Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καράβια καὶ γολέττες «ἔδενον», μεσοῦντος τοῦ φθινοπώρου. Οἱ θαλασσινοὶ μας ἀγαποῦσαν πολὺ τῆς ἐστίας τὴν θαλωρήν, τὸν καπνὸν τοῦ μελάθρου.

Καὶ ὅταν ἐπανήρχετο ἡ ἄνοιξις εἰς τὴν γῆν, τότε αὐτοὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐσπώνοντο στὰ πανιὰ τὰ αἰμοδιασμένα καὶ ναρχωμένα ἀπὸ τὴν μακρὰν ραστώνην σκάφη, ἀνὰ δύο ἢ τρία τὴν ἡμέραν, καὶ ἡ σκούνα ἔφερε βόλτες εἰς τὸν λιμένα, ἂν ἦτο ἐναντίος ἢ καὶ οὐριος ἐὰν ἦτο ὁ ἄνεμος. Ἡ βάρκα ἐπερίμενε διπλαρωμένη ἔξω εἰς τὴν προκυμαίαν. Ὁ Καπετάνιος δὲν ἐτελείωνε τοὺς ἀποχαιρετισμοὺς εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ὁ λοστρόμος* ἐμάκρυνε τὶς μπενετάδες* εἰς τὰ καπηλειά. Κι' ἡ βάρκα ἐπερίμενε, καὶ ὁ μοῦτσος* ἔχασκεν ἐπάνω εἰς τὸ κεφαλόσκαλον. Καὶ ὁ νεαρὸς ναῦτης, ὅστις εἶχεν ἔλθει μὲ τὸν μοῦτσον τώρα ἀπὸ τὴν σκούναν, πὺν ἦτο στὰ πανιὰ, ἐγένετο ἄφαντος. Δύο ἄλλοι σύντροφοι περασμένοι στὰ χαρτιά, ναυτολογημένοι, ἔλειπαν. Κανεὶς δὲν ἤξερε ποῦ ἦσαν. Καὶ μέσα εἰς τὸ πλοῖον, ὅπου ἔφερε βόλτες-βόλτες καὶ ἐστρέφετο ὡς δεμένον περὶ κέντρον ἀόρατον, τὸ κέντρον ἦτο μέσα εἰς

τὰς καρδίας καὶ εἰς τὰς ἐστίας τῶν ναυτικῶν, ἄλλος δὲν ἦτο εἰμὴ ὁ πηδαλιούχος, ὁ μάγειρος κ' ἕνας ἐπιβάτης, ξένος κ' ἔρημος, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχαν εἰπεῖ: «τώρα στὴ στιγμὴ, νὰ τώρα τώρα θὰ φύγωμε», κ' εἶχε μπαρκάρει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ δώδεκα ὥρες πρὶν!

Ὁ πλοίαρχος ἔπρεπε νὰ βάλῃ ἔμπρὸς τὴν καπετάνισσαν αὐτὴ ὄφειλε νὰ προπορευθῆ, ἐπειδὴ ἦταν τυχερή, βέβαια κ' ἔτσι ἀπεφάσισε νὰ μπαρκάρῃ. Τέλος ἐσυμμαζεύετο ὁ λοστρόμος, ἀνεκαλύπτοντο οἱ δυὸ ἀπόντες σύντροφοι, ἐξεκολλοῦσεν ὁ πλοίαρχος, ἔπεφταν τρομπόνια* ἀπὸ τὸ πλοῖον, τρομπόνια ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ τὸ σκάφος ἔβαζε πλώρη πρὸς βορρᾶν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔαρος караβάνια γυναικῶν, ἀσκέρια, φουσαῖτα γυναικῶν ἀνεῖρπον ἀνέβαινον, ἀνήρχοντο ἐπάνω εἰς τὴν ρεματιὰν, τὸ ρέμα-ρέμα, τὸν ἐλικοειδῆ δρομίσκον, ὅστις διαχαράσσεται ἀνὰ τοὺς λόφους τοὺς τερπνοὺς μὲ τὰς χιλιάδας τῶν ἐλαιοδένδρων, τὸν ἀληθῆ πρασινύφαιον στολισμὸν τῆς μεγάλης κοιλάδος μὲ τὰς ράχεις, μὲ τὰς κορυφάς, μὲ τὰς ἐσοχὰς καὶ ἔξοχὰς, ἀνετώτερον ἀπὸ τὴν κυματίζουσαν ποδιὰν τῆς βοσκοπούλας τοῦ βουνοῦ, πολυπτυχώτερον ἀπὸ τὴν χρυσοκέντητον ἐσθῆτα τῆς νύμφης.

Ἐπάνω εἰς τὸν βράχον τῆς ἐρήμου βορεινῆς ἀκτῆς, πλησίον εἰς τὸ λησιμονημένο παρεκκλήσι τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας, ἐκεῖ ἐγένετο τὸ μάζεμα τῶν γυναικῶν, ἡ σύναξις ἡ μεγάλη.

Τότε ἔλαμπον μὲ μεγάλες φωτιὲς τὰ κανδήλια τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας. Ἡ γραιία Μαλαμίτσα, ἡ κλησάρισσα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἔβαλε τὶς φωνές, ἔκανε τὸ κακό... ἐμάλλωνε μὲ ὄλες τὶς γυναῖκες. Αὐτὴ ἐπῆρε τὸ καλάθκι της, τὴν ρόκαν της, τ' ἀδράχτι της, καὶ ἦλθεν ἀπὸ τὸν Ἁγιον Νικόλαον, ἐπίτηδες, κατὰ παραγγελίαν τοῦ κυρ Ἀγγελῆ τοῦ ἐπιτρόπου... διὰ νὰ μιλώσῃ τὶς εὐλαβητικὰς (ἀλίμονον! ἡ εὐλάβειά μας εἶναι γιὰ τὸ συμφέρον, ἔλεγε σείουσα τὴν κεφαλὴν), νὰ μὴν τὸ παρακάνουν καὶ χύνουν λάδια πολλὰ καὶ λαδώνουν τὸ ἔδαφος τοῦ Ναοῦ, καὶ τὰ στασίδια καὶ τὸ ἀναλόγι, καὶ τὰ δύο γρία παμπάλαια βιβλία ποὺ ἦσαν ἐκεῖ, καὶ τὰ μανάλια καὶ τὸν τοῖχον καὶ τὸ τέμπλον καὶ τὶς ποδιὲς καὶ αὐτὰς τὰς ἁγίας εἰκόνας. Ἄλλ' αἱ γυναῖκες δὲν τὴν ἄκουαν. Τί χροιάζονται τόσες φωτιὲς, σὰν πυροφάνια; ἐφώναζεν ἡ γραιία Μαλαμίτσα. Αὐτὴ εἶχε μάθει ἀπὸ τὸν γέροντά της τὸν πατὰ Γεράσιμον, ὅτι οἱ φωτιὲς τῶν κανδυλιῶν πρέπει

νά είναι μικρές, τόσες δά, σάν λαμπυρίδες. Τοῦ κάκου. Κανείς δὲν τὴν ἤκουεν.

Οἱ ὄρμαθοὶ τῶν γυναικῶν, ὀμάδες-ὀμάδες, συγγενολόγι, διασπείροντο εἰς μικροὺς ὄχθους, εἰς πτυχὰς τοῦ βράχου, ἀνάμεσα εἰς θάμνους καὶ χαμόκλαδα, εἰς μέρη ὑψηλά καὶ εἰς μέρη ὑπὴνεμα, ἤρογοντο μὲ τὰ καλάθια τους καὶ μὲ τὰ μαχαιρίδια τους... διότι πολλὰ ἔξ αὐτῶν ἠσυχολοῦντο νὰ βγάλουν ἀγριολάχανα... μὲ τὰ προγεύματά τους, τὰ σαρακοστιανά, καὶ ἀφοῦ εἶχαν ἀνάψει τὰ κανδήλια τῆς Παναγίας, ἀφοῦ εἶχαν κάνει μετάνοιες πολλὰς στρωτὲς κι' εἶχαν κολλήσει ἀφιερώματα εἰς τὴν εἰκόνα καὶ εἶχαν χορτάσει τ' αὐτιά τους ἀπὸ τὰς νουθεσίας τῆς γριὰ-Μαλαμίτσας, ἐστρώνοντο ἐκεῖ εἰς τὴν δροσερὰν γλῶνν κι' ἀγνάντευαν κατὰ τὸ πέλαγος.

Τὰ βοσκοπούλα ἐκεῖνα τ' ἄγρια κι' ἀχτένιστα κι' ἀπλοϊκὰ ποὺ τίς ἔβλεπαν ἀπὸ μακρὰν σάν σκιασμένα ἀποροῦσαν κι' ἔλεγαν: —Κοίτα τις! στὰ μάτια ἔκαμαν.

Ὡς τόσο οἱ γυναῖκες τῶν θαλασσινῶν ἀγνάντευαν.

Ἴδου τὸ βρῖκι τοῦ Καπετὰν-Λιμπέρου τοῦ Λημνιοῦ! εἶχε σηκωθῆ στὰ πανιά ἀργὰ τὴν νύκτα μὲ τὸ ἀπόγειο τῆς νυκτὸς εἶρε τὸ ρέμα καὶ ἀπεμακρύνθη κι' ἐχώνεψε. Κατεῦδιο καλὸ!

Ἴδου τὸ καράβι τῶν Καπετὰν-Σταμάτη τοῦ Σύρραχου. Ὑπερήφανα, καμαρωμένα, ἀδελφωμένα τὰ δυό, αὐτὸ κι' ὁ πλοίαρχός του, πάνε νὰ μᾶς φέρουν καλά, νὰ μᾶς φέρουν στολίδια. Στὸ καλὸ, πουλί μου, στὸ καλὸ!

Ἴδου καὶ ἡ γολέττα* τοῦ Καπετὰν-Μανώλη τοῦ Χατζηχάνου... Ἡ ψυχὴ μου, ἡ πνοή μου νὰ εἶναι πάντα στὰ πανιά σου ὡσάν λαμπάδα τοῦ Ἐπιταφίου, νὰ διώχῃ τὰ μαῦρα, τὰ κατακόκκινα τελώνια πρὶν προφτάσουν νὰ κατακαθίσουν στὰ πανιά σου. Σύρε, πουλί μου στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα! Στὸ καλὸ.

Νὰ κι' ἡ σκοῦνα τοῦ Καπετὰν-Ἀποστόλη τοῦ Βιδελνῆ, καινούριο σκαρί, ἡ τετάρτη ἢ πέμπτη, τὴν ὁποῖαν κατορθώνει ἐντὸς δεκαετίας νὰ σκαρώσῃ μ' ὅλην τῆς τύχης τὴν καταδρομὴν. Ἐπεσε πολὺ γιαιλό, δὲν τὴν ἤρε καλὰ τὸ ἀπόγειο, κι' ἄργησε. Διακρίνεται τὸ πλήρωμα, οἱ ἄνθρωποι, ποὺ πηδοῦν ἐμπρὸς καὶ πίσω στὴν κουβέρτα. Δουλένά τα, καπετάνιε μου! Παναγιὰ μπροστά σας! Στὸ καλὸ...

Ὁ ἥλιος ἐχαμήλωσε κατὰ τὸ βουνό, τὰ πρῶτα πλοῖα εἶχαν γίνεи ἀφαντα πρὸ ὄρας, καὶ ἡ τελευταία γολέττα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐχώνευεν εἰς τὸ μέγα πέλαγος. Τὰ συγγενολόγια καὶ τὰ φουσαῖτα τῶν γυναικῶν, μὲ τὰ καλαθάρια καὶ τὰ μαχαιράκια τους διεσπάρησαν ἀνὰ τοὺς λόφους κι' ἔβγαζαν κανκαλίθρες* καὶ μυρώνια* κι' ἔκοφταν φτέρες καὶ ἀγριομάρουλα*. Σιγά-Σιγά κατέβη ὁ ἥλιος στὸ βουνὸν κι' αὐτοὶ κατήλθον εἰς τὴν πολίχνην.

Ἡ νυκτερινὴ αὐρα ἐσύριζε στὰ δένδρα καὶ οἱ λογισμοὶ τῶν γυναικῶν πετοῦσαν μαζί της, κι' ἔστελλαν πολλὰς εὐχὰς εἰς τὰ κατάρτια κι' εἰς τὰ πανιά καὶ εἰς τὰ ἔξάρτια τῶν καραβιῶν. Καὶ βαθιά, εἰς τὴν σιωπὴν τῆς νυκτός, τίποτε ἄλλο δὲν ἠκούσθη, εἰμὴ τὸ λάλημα τοῦ νυκτερινοῦ πουλιοῦ καὶ τὸ ἄσμα μιᾶς τελευταίας συντροφιᾶς ναυτικῶν μελλόντων ν' ἀναχωρήσουν αἴθριον. «Σύρε, πουλί μου, στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα!»

EM. ΛΥΚΟΥΔΗ

ΜΑΡΑΣΜΟΣ

Ἦταν σ' ἓνα λιμάνι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἀπάνω στὴ ρουμειώτικη ἀκτὴν, σὲ μιὰ σκάλα, ὅπου ἀνάγια καθρεφτίζονταν στὸ γυαλὸ σὲ μιὰ γραμμὴ τὰ σπίτια, κι' ἀγναντεύεις ἀντίκρου τὸ Μωριά, ποὺ στεφανώνουν ψηλὰ οἱ κορφές τῆς Ζίριας* θέλεις, πὲς πὼς ἦταν ἡ Βυτρινίτσα, θέλεις ἢ Ἰτιά.

Καμμιᾶν ἑκατοστὴ ὄργωνιες ἀνοιχτὰ ἦταν ἀραγμένη μιὰ μπρα-τῆρα ὁμορφη, καινούργιο καραβάκι, ποὺ ὅτι λὲς κι' εἶχε ξεγλυ-στορήσει ἀπὸ τὰ σκαριά τοῦ Γαλαξειδιοῦ.

Ἦταν ἔτοιμο νὰ πριμάρη.

Ἀξαφνα βλέπω νὰ λύνουν τὴ φελούκα* του ἀπὸ τὴν πρύμη καὶ νὰ τὴν στέλνουν ἔξω. Ἐνας μανάχα ναύτης ἦταν στὸ πρυμνιὸ κουπι μοναχό, στριφογυρίζοντάς το σὰν ἔλικα βαποριοῦ, καὶ στὴν κουπαστὴ* μπροστὰ ὀλόρθο ἓνα μαῦρο καραβόσκυλο, ποὺ οὐρλιαζε λυπητερά.

Ἀκοστάρει* ἢ βάρκα στὴν ἀμμουδιά, μπρὸς στὰ μαγαζιά τοῦ γυαλοῦ, καθ'αυτὸ μάλιστα μπροστὰ σὲ μιὰ σκιαῖδα, ποὺ εἶχαν

στημένα με πάλους άπάνου στη θάλασσα για να παίρνουν εκεί με το μπάτη τόν άργιλέ τους οί θεριακλήδες.

Κι' εκεί πού άκοστάρησε, βλέπω τó ναύτη ν' άρπάξη τó μαυρο τó σκυλί, έτσι σαν τραγι άπό τó σβέροχο και άπό τή ράχη και να τó πετάη με δύναμη στην ξηρά. Κι' ότι τó πέταξε λάμνοντας με δυνατές κουπιές, ανοίχτηκε άμέσως και τράβαγε με βία κατά την μπρατσέρα.

Μά τó σκυλί έρρίχτηκε στη θάλασσα, κνηγώντας τή βάρκα, ούρλιαζοντας λυπητερά έλαμνε ó ναύτης με τó μονάχο κουπί, μά τó σκυλί άπελπισμένο έκτύπαι, όσο μπορούσε με τά ποδάρια στό νερό και τ'όφτασε τó φελούκι.

Τότε ó ναύτης με άγριο θυμό σηκώνει τó κουπί και τó χτυπά τó άμοιρο στό κεφάλι.

Τότε ούρλιασε τó ξεημο πιό θλιβερά, θέλεις άπό πόνο, θέλεις άπό καυμό. Δέν έγύρευσε ν' ακολουθήση πιά τή βάρκα, αλλά χαγλιάκιζε* με τά ποδάρια τά νερά χωρίς σκοπό, χωρίς νόημα, μόνο μόνο όσο να μη βουλιάξη.

Είδα τότε τή φελούκα να άκοστάρη την μπρατσέρα' ó ναύτης την έδεσε στην πρύμη και έσαλιάρισε * άπάνω. Και ή μπρατσέρα όλο και σαλπάρει. Φυσοῦσε καλούτσικο μαϊστράλι* και στη στιγμή έπληραν τά πανιά' κι' έχύθηκε σα χέλι άπάνω στα νερά ή μπρατσέρα άφήνοντας άπό τή πρύμη χοχλάτο αυλάκι, και τραβώντας γοργά κατά τó Αΐγιο.

Τό σκυλί όλο και ούρλιαζε χτυπώντας με άπελπισία τή θάλασσα και τραβώντας κατά τó πέλαγος. Άλλά έμάκρυναι όλοένα γοργά ή μπρατσέρα και στό τέλος άπελπίστηκε. Έγύρισε τó κεφάλι κατά τή στεριά και με κόπο πολν και άγωνία έφτασε να βγη και να πέση σαν ψόφιο άπάνω στις τοῦφες άπό τά φύκια, όπου είχε σωριάσει ó μπάτης, άπό κάτω άπό τή σκιάδα, είδος έξέδρας, πού σ'ς είπα, ποῦχε στήσει με παλούκια άπάνω στό νερό ó καφετζής άκκουμπώντας την στό μουράγιο*.

Ότι έφτασε, έσηκώθηκε όλόρθο και τεντώνοντας τó λαιμό όλο και ούρλιαζε σπαραχτικά, άγναντεύοντας τά άσπρα λατίνια* τής μπρατσέρας, πού χώνευαν θολά στην καταχνιά του πελάγου κι' έφουσκωνε τή βαριά του τήν ανασανιά σα φυσερό ή κοιλιά του, και τουρτουρούζε παγωμένο, ένῶ έστράγγιζε άπό πάνω του τó άλυμρό νερό.

Τὸ ἔβλεπα ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρες καθισμένο πάντα στ' ἀκρογιάλι νὰ ἀγναντεύη τὸ πέλαγο. Δὲν ἐσάλευε ἀπὸ κεῖ.

Τοῦ πῆγαινα ἀπὸ κάτω ἀπὸ κείνη τὴν ἐξέδρα τοῦ γιालοῦ ψομί, κόκκαλα, μὰ τοῦ κάκου. Δὲν ἐννοοῦσε οὔτε νὰ μυρίση τροφή. Κι' ὄλο κι' ἐσούρωνε κι' ἐπερδουκλώνουνταν ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τὰ πόδια του, ὅταν ζητοῦσε νὰ κινηθῆ καὶ τὰ παγίδια του ἐμετριόντουσαν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ πετοῖ του.

Τὰ παιδιὰ τοῦ ἔκαναν μαρτύρια, γιατί δὲν εἶχε ἀφέντη ἦταν, ἔλεγαν, σκυλι τοῦ δρόμου' βροχὴ ἔπεφταν ἐπάνω του οἱ πέτρες· τὸ κούτσαιναν κιόλα γιὰ τὰ καλά. Ἄλλ' αὐτό, πρᾶγμα παράξενο, δὲν ἐννοοῦσε νὰ φύγη. Ἐκεῖ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὶς σανίδες τῆς σκιάδας, πάντα ἐκεῖ. Τί ξέρεις; τοῦ ἐφαίνονταν ἴσως, πὼς ἦταν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν κουπαστὴ τῆς μπρατσέρας του, τοῦ σπιτιοῦ του. Καὶ ὅμως τοῦ ἔκαναν τόσα τὰ παιδιὰ, ὅπου κι' ἐγὼ ἀποροῶ, πὼς δὲν τὸ εἶχαν τελειωμένο.

Μιὰ μέρα, ἀφοῦ τὸ χαίδεψα πολὺ, τοῦ ἔδεσα τὸ λαιμὸ μὲ ἓνα μαντήλι καὶ ἐξήτησα νὰ τὸ πάρω μαζί μου στὸ σπίτι, ποῦ εἶχα στὸ γιालὸ κοντά. Μὲ ἀκολούθησε χωρὶς ἀντίσταση κουνώντας τὴν οὐρά του. Ἄμα ἔφθασα στὸ σπίτι, τὸ ἔλυσα καὶ τὸ ἐχαίδεψα πολὺ. Μὲ τήραγε μὲ τὰ τίμια μάτια τοῦ σκυλιοῦ, ὄλο εὐγνωμοσύνη καὶ συμπάθεια, μάτια, ποῦ ἂν καὶ ζῶο ἐξωγραφίζονταν ἀπάνω τους ὄλος ὁ βαθὺς καὶ μὸς του, ποῦ τοῦ σπάραιζε τὴν ψυχὴ καὶ γλύφοντάς μου τὰ χέρια ἔφυγε ἀργά-ἀργά. Σὲ λίγο ἐγύρισε τὸ κεφάλι καὶ κουνώντας τὴν οὐρά μὲ ἐκοίταξε πάλι μὲ τὰ πονεμένα μάτια του καὶ ἐτροβήξε. Τὸ ἐννοιωσα τὸ δυστυχισμένο. Δὲν ἤθελε νὰ τὸ παρεξηγήσω. Ἄλαλο ἦταν τὸ στόμα του, ἀλλὰ ἐκεῖνὴ ἡ θλιβερὴ ματιά του μοῦ ἐφάνηκε πὼς μοῦ ἔλεγε: Μὴ μὲ πάρης, γιὰ ἀχάριστο· ἀλλὰ θέλω, ἐκεῖ ἀπὸ κάτω· ποῦ μοιάζει τόσο τὸ καράβι μου, νὰ ξεπυρξήσω ἐκεῖ, ἀγναντεύοντας τὸ πέλαγος καὶ ρουφώντας τὴν ἀριμύρα ποῦ φέρνει ὁ μπάτης.

Καὶ ὅμως τοῦ αὔξαινε τὰ μαρτύριά του αὐτὸς ὁ μπάτης! Ἐκεῖ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ μουράγιο ποῦχε κρυφτῆ, ὅταν ἦτανε οἶχη, μὲ τραβηγμένα τὰ νερά ἄφηνε δύο σπιθαμὲς τόπο, ἡ θάλασσα ἔφθανε τὸν τοῖχο τοῦ μουράγιου καὶ τὸ ἐσκέπαζε ὀρθὸ ὡς τὴν κοιλιά.

Ἄλλὰ ἐκεῖνο δὲν τὸ ἐκουνοῦσε ἀπὸ κεῖ κάτω. Μονάχα ὅταν ἄκουε τὴν ἀλυσίδα τοῦ ἀγκουρέτου* κανενὸς καϊκοῦ ποῦ ἄραζε,

ἔσηκωνόνταν ἔβγαине ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν σκοτεινὴ τρύπα του καὶ ἀγνάντευε τὴ θάλασσα μυρίζοντας τὸν ἀέρα· καὶ ὅταν ἀκοστάριζε στὸ γιालὸ κανένα βαρκι* καίκοι ἐσουφροννταν ὡς ἐκεῖ, κουνώντας τὴν οὐρά του στοὺς ναῦτες. Ἀλλὰ τὸ ἔδιωχναν μὲ πετριές, γιατί εἶχε ὅλα τὰ σημάδια τῆς λύσσας τὸ παλιόσκυλο· τὰ γουβιασμένα μάτια του ἐγνάλιζαν, χῶρια ποὺ εἶχε πάντα τὴν οὐρά του ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὰ σκέλια.

Στὸ τέλος, ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν τὰ μαγαζιά στὸ γιालό, ἀποφάσισαν νὰ τοῦ δέσουν μιὰ πέτρα νὰ τὸ φουντάρουν ἀπὸ τὴν ἀκρία τῆς ξυλένιας σκάλας τοῦ λιμανιοῦ, γιατί οὐρλιαζε πολὺ τὴ νύχτα καὶ θὰ ἔπαιρνε κανένα ὁ χάρος μὲ τὴ γρουσουζιά του. Εἶδα καὶ ἔπαθα νὰ τοὺς ἀλλάξω τὴ γνώμη μὲ πολλὰ παρακάλια· τοὺς ἔλεγα, πὼς ἔκλαιγε ἀπὸ τὸν καῦμό τῆς ἐρημιᾶς του, μὰ ποὺ ν' ἀκούσουν. Ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἠσύχασε ἦταν, ὅταν τοὺς εἶπα, πὼς αὐτὸ τὸ σκυλί δὲν τρώει τίποτα καὶ σὲ δυὸ μέρες τὸ πολὺ θὰ ψοφήσῃ μοναχό του.

Τὴν περασμένη εἶχε ἔρθει μιὰ γαλαξειδώτικη γολέττα* καὶ τὸ ξημέρωμα, κοντὰ τρεῖς ἀπ' τὰ μεσάνυχτα, ἔρορχνα μὲ τὴ βάρκα τῆς τὰ παραγάδια. Εἶχαμε ἀνοιχτὴ ἀσκετὰ μακριά· καὶ ὅμως, ἐκεῖ ποὺ ἐκναλάριζα, τὸ στεριανὸ τ' ἀγέρι ποὺ ἔβγαναν τὴν ὥρα ἐκείνη οἱ ξέρες μοῦ ἔφερνε ἀδύνατο, ξεφηνισμένο τοῦ σκύλου τὸ οὐρλισμα.

Σὲ λίγο. ἂν κι' ἐπέσαμε πολὺ πιὸ γιालό, δὲν τ' ἀκουγα πιά· θὰ ἦταν ἀπάνω κάτω ἡ ὥρα ποὺ ἐπρόβαλε ἐκεῖ ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Δεσφίνας ὁ αὐγερινός.

Δὲν τὸ θυμῆθηκα πιά τὸ σκυλί καὶ ψάρενα, ὅσο ποὺ βγῆκεν ὁ ἥλιος. Ὅταν στὸ τέλος ἐπήραμε ἀπάνω καὶ τὰ παραγάδια, ἐτραβήξαμε κατὰ τὸ γιालό.

Ἐκεῖ στὴν ἀμμουδιά, ἄκρη ἄκρη ἦταν ἔσπλωμένο τὸ σκυλί, σὰν καθιστό, ὅπως ζωγραφίζουν τῆς Σφίγγες μὲ τὰ πόδια ἐμπρός, μὲ τὸ λαιμὸ τεντωμένο ἀγναντεύοντας τὸ πέλαγος.

Ἀλλὰ ἦταν νεκρό. Σβυσμένα, γουρλωμένα, τὰ ὀρθάνοιχτα μάτια του, ξυλιασμένο τὸ κορμί του.

Τότε τὸ μικρὸ ναυτόπουλο ποὺ μοῦ κρατοῦσε τὰ κουπιά:

—Μπά, εἶπεν, ὁ κουτσαφτης. Τὸ κακόμοιρο τὸ σκυλί. Τὸ εἶπαν καὶ τῶκαμαν οἱ ἄπονοι.

Πολὺ βαθειὰ συμπάθεια γιὰ τὸ ναυτόπουλο μὲ ἔκαμαν

νά αισθανθῶ τὰ πονετικά του λόγια γιὰ τὸ δυστυχισμένο ζῶο.

— Τὸ γνωρίζεις, παιδί μου, αὐτὸ τὸ σκυλί;

— Ἄμ δὲν τὸ γνωρίζω; Εἶναι ὁ κουτσάφτης ἀπὸ πατριώτικο καράβι, ἀπ' τὴ μπρατσέρα τοῦ Νικολοῦ τοῦ Σταμπᾶ. Εἶχαν πεῖ, πὼς θὰ τὸ διώξουν καὶ τὸδιώξαν,

— Καὶ γιὰτὶ τὸδιώξαν, παιδί μου;

— Νά, δὲν ἦταν διόλου κακό. Ὅσα κι' ἂν τούκαναν, καὶ ξύλο καὶ δέσιμο σφιχτὸ γιὰ ν' ἀγριέψη, αὐτὸ τίποτα.

Ἔνα караβόσκυλο, ξέρεις, κύριε, πρέπει νὰ εἶναι ἄγριο, κακό, νὰ γανγίξη δυνατὰ καὶ νὰ δείξη πάντα τὰ δόντια. Αὐτὸ ἦταν γεννημένο ἤρεμο καὶ καλὸ ὅσοι κι' ἂν ἐξύγωναν στὸ καράβι τοὺς κουνούσε τὴν οὐρά του.

Δὲν ἐλόγιαζε κανέναν γιὰ κλέφτη, δὲν ἔβαζε μὲ τὸ νοῦ του κακὸν ἄνθρωπο.

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΕΙΛΥΛΛΙΟΝ

ΟΙ ΨΑΡΑΔΕΣ

(Μετάφρασις Γ. Δροσίνη)

Ἀνὸ γέροι ψαροκνηγοὶ μαζὶ ἦταν πλαγιασμένοι
 πάνω στὰ βοῦρολα τὰ στεγνά, μέσ' στὴν πλεκτὴ καλύβα.
 Τῆς ψαρικῆς τὰ σύνεργα εἶχαν ἐκεῖ κοντά τους·
 τὰ κοφινάκια τὰ ρηχὰ καὶ τὰ μακριὰ καλάμια,
 τ' ἀγκίστρια, τὰ δολώματα, τὶς πετονιές, τὰ δίχτια,
 τὰ βρόχια τους καὶ τὰ κοντιὰ καὶ τὴν παλιά τους βάρκα.
 Καὶ κάτω ἀπ' τὰ κεφάλια τους ἀντὶ γιὰ προσκεφάλι,
 ἓνα στενὸ κοντόψαθο καὶ ροῦχο καὶ στορωσίδι.
 Αὐτὰ εἶν' ὅλα σύνεργα καὶ πλούτη τῶν ψαράδων·
 Δὲν ἔχουν θύρα μὲ κλειδί καὶ φύλακά τους σκύλο,
 μηδὲ φοβοῦνται ἀπὸ κλεψιές, ἢ φτώχεια τοὺς φυλάει.
 Καὶ ἔπειτα δὰ καὶ γείτονα δὲν ἔχουνε κανέναν
 καὶ γύρω βρέχει ἡ θάλασσα τὴ χαμηλὴ καλύβα.
 Δὲν ἦτανε μεσουρανεὶς ἀκόμα τὸ φεγγάρι

κι' οί δυό ψαράδες ξύπνησαν ἀπ' τῆς δουλιᾶς τὴν ἔγνοια
 κι' ἐδιώξαν τὸν ὕπνο τους κι' ἀρχίσαν νὰ μιλοῦνε·
 —Ψέματα λένε, σύντροφε, πὼς τάχατες οἱ νύχτες
 τὸ καλοκαίρι εἶν' πιὸ μικρές, πὸν μεγαλῶν' ἡ μέρα.
 Ἐγὼ εἶδα τόσα ὄνειρα, κι' ἀκόμα πὸν νὰ φέξη!...
 Μὴν τύχη κι' ἐγελάστηκα, γιὰ μάκρυναν οἱ ὥρες;
 Ἄδικα βρίζεις, γέρο μου, τῷμορφο καλοκαίρι.
 Δὲν παρασιράτησ' ὁ καιρὸς ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο,
 μόνο οἱ ἔγνοιες σὲ ξυπνοῦν καὶ τὶς νυχτιὲς μακροαίνουν.
 —Μὴν ξέρεις ἀπ' ὄνειρα; γιὰτ' εἶδα ἀπόψε καίτι,
 καίτι καλὸ στὸν ὕπνο μου καὶ θέλω νὰ τὸ μάθης.
 Πρέπει καθὼς μοιράζομεν οἱ δυὸ τὴν ψαρική μας,
 παρόμοια νὰ μοιράζωμε καὶ τὰ ὄνειράτά μας.
 Θὰ τὸ ξηγήσης μὲ τὸν νοῦ καὶ δὲ θὰ μὲ λαθέψης·
 γιὰτ' ὁποῖος ἔχει δάσκαλο τὸ νοῦ σὲ κάθε κρίση,
 ἐκεῖνος εἶναι πάντοτε καλὸς ὄνειροκριτής.
 Ἐπειτα δὰ χωρὶς δουλιὰ καὶ τι κανεῖς θὰ κάνη
 πάνω στὰ φύκια ξαπλωτός, καντὰ στὸ περιγάλι; . . .
 —Ἐλα, γιὰ λέγε τ' ὄνειρο, κι' ἀφοῦ τὸ λὲς σ' ἐμένα,
 στὸ σύντροφό σου τὸν παλιό, καλὰ νὰ τὸ στορηῆσης.
 —Τὸ βράδυ σὰν πλαγιάσαμεν ἀπ' τὶς δουλιὲς κομμένοι
 (θυμᾶσαι πὸν δειπνήσαμε καὶ χιθὲς καθὼς καὶ πάντα
 καὶ δὲν παραφορτώσαμε καθόλου τὸ στομάχι)
 εἶδα πὼς τάχα καθιστὸς ἀπάνω σ' ἕνα βράχο
 τὰ ψάρι παραμόνευα μ' ἕνα μακρὸ καλάμι,
 Συντάραξα τὸ δόλωμα καὶ κάποιον τρυφεροῦδι
 γλυκάθηκε κι' ἐτίσπησε καὶ πιάστηκε στ' ἀγκίστρι.
 —Ὅποιος πεινᾷ στὸν ὕπνον του πάντα καρβέλια βλέπει.
 κι' ἐγὼ ὄλο βλέπω ψαρικές καὶ στ' ὄνειρό μου ἀκόμα—
 Λοιπὸν τὸ ψάρι ἐπιάστηκε καὶ μάτωσε τ' ἀγκίστρι,
 κι' ἐγὼ σφιχτὰ στὰ χέρια μου κρατοῦσα τὸ καλάμι,
 γιὰτὶ τὸ ψάρι ἐσπάραζε καὶ τὸ καλάμι ἐλύγα.
 Κι' εἶχα λαχτᾶρα στὴν καρδιά, ἐσάστιζεν ὁ νοῦς μου·
 πὼς μ' ἕνα ἀγκίστρι τόσο δὰ νὰ σύρω τέτοιο ψάρι;
 Ἐπειτα μιὰ τὸ τίναξα κι' ἀπόλυσα τ' ἀγκίστρι,
 γιὰ νὰ τὴ νοιώσῃ τὴν πληγὴν στὰ σπάραχρά του μέσα
 καὶ σὰν δὲν ἐσπαρτάριζεν, ἐπάνω τὰνασέρνω

καὶ βλέπω πλούσια πληρωμὴ στὸν τόσο μου τὸν κόπο :
 ψάρι μεγάλο δλόχουσο καὶ χουσοπλουμισμένο !
 Μ' ἀληθινὰ φοβήθηκα, γιὰ εἶπα μήπως εἶναι
 κανένα ψάρι ξωτικὸ καὶ ψάρι μαγεμένο.
 Προσεχτικὰ ξεκάρφωσα τ' ἀγκίστρι ἀπ' τὰ χεῖλη,
 μήπως τυχὸν τὸ σίδερο τοῦ ξύση τὸ χουσάφι·
 τῶριξα ἀπάνω στὴ στεριά κι' ἔκαμα τέτοιον ὄροκο :
 πῶς δὲ θὲ νὰ πατήσω πιά σιὸ πέλαγος τὸ πόδι,
 παρὰ θὰ ζήσω στὴ στεριά μὲ τὸ χουσάφι ποῦχω.
 Καὶ μέσ' στήν ὥρα ξύπνησα, Καὶ τώρα, σύντροφέ μου,
 πές μου καὶ σὺ τῇ γνώμῃ σου, γιὰ πολὺ φοβοῦμαι,
 μ' αὐτὸν τὸν ὄροκο πῶκανα, νὰ μὴν πέσω σ' ἁμαρτία.
 —Κ' ἐγὼ σοῦ λέω φίλε μου, καθόλου μὴ φοβᾶσαι,
 γιὰ μὴδ' ὄροκον ἔκανες καὶ μὴδὲ ψάρι βοῆκες·
 ἦτανε ψεύτικ' ὄνειρο, κι' ἂν θὲς νὰ βγῇ σιἀλήθεια,
 ψάρευε ψάρια ἀληθινὰ μὲ κόκκαλα καὶ κρέας,
 γιὰ μ' ὄνειράτα χουσαῖ τῆς πείνας θὰ πεθάνῃς.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ὁ ναύτης ὁ βαριόμοιρος, ὁ κακοπαθημένος,
 ἂν γιοματίση δὲ δειπνᾷ, κ' ἂν στρώση δὲν κοιμᾶται.
 Κρῆμα σιὸ τὸν τὸν ἄρρωστο σιουῦ καρβιοῦ τὴν πλώρη,
 μᾶνα δὲν ἔχει γὰ τὸν δῆ, κύρη* γὰ τὸν λυπᾶται,
 οὐδ' ἀδερφόν, οὐδ' ἀδερφή, κανένα μέσ' τὸν κόσμῳ
 μόνο τοῦ λέει ὁ ναύκληρος μὲ τὸν καρβοκύρη
 — Αἴ σήκω ἐπάνω, ναύτη μας καὶ καλογνωριστή μας,
 γὰ κομπασάρης τὸν καιρό, γὰ μποῦμε σὲ λιμάνι.
 — Ἐγὼ σᾶς λέγω «δὲν μποροῦ» καὶ σεῖς μοῦ λέτε «σήκω».
 Για πιάστε με γὰ σηκωθῶ βάλτε με γὰ καθίσω,
 σφίξετε τὸ κεφάλι μου μὲ δυό, μὲ τρία μαντίλια,
 καὶ φέρετε μου τὴ χάριτα μου τὴν παντεροημασμένη.
 Βλέπετε ἐκεῖνο τὸ βοννό τὸ πέρα καὶ τὸ δῶθε,
 πῶχει ἀνταρούσα* στὴν κορυφή καὶ καταχνιὰ στὴ ρίζα.
 Πάνει* ἐκεῖ ν' ἀράξετε· ἔχει βαθὺ λιμάνι.
 Πρὸς τὰ δεξιὰ τὰ σίδερα, ζερβιὰ τὰ παλαμάρια*
 καὶ τὴ μεγάλην ἄγκυρα ρίξτε πρὸς τὸ νότιο.
 Τὸ ναύκληρο παρακαλῶ καὶ τὸν καρβοκύρη,
 γὰ μὴ μὲ θάψουν σ' ἐκκλησιά, μηδὲ σὲ μοναστήρι,
 μόνο στὴν ἄκρη τοῦ γυαλοῦ, στὸν ἄμμον ἀποκάτω
 ἐκεῖ κι' οἱ ναῦτες νᾶρχωνται, γὰκούγω τὴ φωνή τους.
 Ἔχετε γειά, συντρόφοι μου, καὶ σὺ καρβοκύρη,
 καὶ σὺ ἔγεια λέσα μου γλυκό, γλυκότερο ἔγεια μόλα—
 Ἔλωσαν τὰ ματάκια του, ἔλωσαν καὶ δὲ βλέπει!

Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΥ

Ο ΕΛΛΗΝ ΝΑΥΤΗΣ

Τὰ νέφη ἀστράφτουν σὸ βουνό,
βροντοῦν καὶ μπουμπουνίζουν,
ἐσκέπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κῆμα φοβερίζουν.

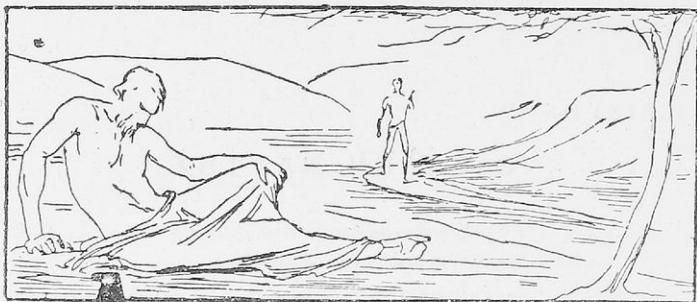
Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ τὸ πανί τον σιάζει :
— « Ἐγὼ εἰμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
τὸ νέφος δὲ μὲ σκιάζει ».

Ἄγέρας πέφτει στὰ πανιά,
τὰ σχίζει καὶ τ' ἀρπάζει,
καὶ σιβντινίζει* τὰ σχοινιά
καὶ τὸ κατάρτι σπάζει.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ,
παρὸν ὅπου προσιάζουν.
— « Ἐγὼ εἰμ' Ἑλληνικὸ παιδί
ἄνεμοι δὲ μὲ σκιάζουν ! ».

Ἡ θάλασσα λυσσομανᾷ
καὶ κυματεῖ κι' ἀφρίζει
τὸ πλοῖο του καταπονᾷ,
τὸ σπᾷ καὶ τὸ σκορπίζει.
Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ μιὰ σανίδα ἀρπάζει :
— « Ἐγὼ εἰμαι Ἑλληνικὸ παιδί,
φουρτούνα δὲ μὲ σκάζει ».

Τὸ ἔνα κῆμα τὸν πετᾷ
καὶ τ' ἄλλο τότε χάρφτει
κι' ἡ μάθη θάλασσα ζητᾷ
νὰ καταπιῇ τὸ ναῦτη.
Μὰ αὐτὸς ἀκόμα τραγουδεῖ
καὶ ζολυμβᾷ καὶ πάει :
— « Ἐγὼ εἰμ' Ἑλληνικὸ παιδί
κι' ὁ πλάστης μὲ φυλάει ! »

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ι. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ

ΝΑ ΗΜΟΥΝ ΠΛΟΥΣΙΟΣ

Τὸν εἶδα πρὸ 4-5 ἡμερῶν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ ἓνα ὑπόγειον. Ἦτο ὄχρὸς καὶ ἐφαίνετο συντετριμμένος. Ἐξεπλάγην νὰ ἴδω εἰς μέρος τοιοῦτον τὸν καθαρώτατον καὶ λεπτὸν πρεσβύτερον. Ἀπὸ τὴν εἴσοδον τοῦ ὑπογείου, ὁμοῦ μὲ ἓνα στεναγμὸν ἀρρώστου, μοῦ ἦλθε μιὰ πνοὴ ναυτιώδης καὶ ὑγρᾶ.

—Τὶ γυρεύατε σ' αὐτὸν τὸν κόσμον; τοῦ εἶπα, ὅταν ἐξῆλθεν εἰς τὸν δρόμον.

—Ἀληθινὸς Ἄδης, εἶπεν ἀναπνέων βαθέως. Μία φίλη μου κυρία μοῦ ἀνέφερε γιὰ ἓνα δυστυχῆ πὸν κατοικεῖ ἐδῶ καὶ ἦλθα νὰ τὸν ἴδω. Ἡ δυστυχία δὲ πὸν βοήκα ὑπερβαίνει καὶ τὴν τραγικὴν περιγραφὴν πὸν μοῦ ἔκαμεν ἡ κυρία. Ἐνας πατέρας ἄρρωστος στὸ κρεβάτι, μιὰ μητέρα φθισικὴ, φαίνεται, ἡ ὁποία μόλις σύρεται, καὶ τρία παιδιὰ ἀνήλικα, καχεκτικὰ καὶ ἄθλια. Καὶ δὲν ἔχουν οὔτε νὰ φᾶνε, οὔτε νὰ ζεσταθοῦν, οὔτε ν' ἀνάσσουν φῶς. Ἐχουν μόνο κατὶ κορυέλια ρυπαρά, τὰ ὁποία τοὺς χρησιμεύουν ὡς κλίνη. Αἶ, γιατί νὰ μὴν εἶμαι πλούσιος!

—Εἶναι πολλὴ δυστυχία.

—Μπορεῖ νὰ μετριασθῆ πολὺ, ἂν ἔκαναν ὅλοι οἱ δυνάμενοι τὸ καθήκον, πὸν ἔχουν πρὸς τοὺς ὁμοίους των.

Καθ' ὁδὸν εἰσῆλθεν εἰς φαναρτζίδικον καὶ παρήγγειλεν ἓνα ἐλαιόλυγον, ἔπειτα ἐχωρίσθημεν. Ὅταν δὲ τὸ βράδυ διέβαινα ἀπὸ τὴν ὁδόν, ὅπου τὸ πρῶτ' τὸν εἶχα συναντήσῃ, εἶδα φωτισμέ-

νον τὸ ὑπόγειον, διέκρινα δὲ καὶ φωτιάν, τῆς ὁποίας αἱ λάμψεις ἐσημαίεζαν φαιδρὸν χορὸν. Καὶ τρία παιδάκια καθήμενα πρὸ τῆς πυρᾶς ἐφαίνοντο γελαστὰ καὶ εὐχαριστημένα.

Ἐμάντευσα ποῖος ἐφώτισε τὸν Ἄδην ἐκεῖνον· ἀπὸ τὴν ὑπὲρ-
 ῥέτριαν δὲ τοῦ φίλου μου ἔμαθα τὰ καθέκαστα. Κατὰ τὸ δειλι-
 νὸν μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν του κρατῶν διάφορα δέματα.

— Ἐλένη, τῆς εἶπε κάπου ἔχομε ἓνα παλαιὸν μαγκάλι. Νὰ τὸ φέρῃς. Εἰς τὴν ὁδὸν τάδε, ἀριθμὸν τάδε, εἶναι ἓνα ὑπόγειον ὅπου κατοικεῖ μιὰ πολὺ δυστυχῆς οικογένεια. Θὰ πάρῃς ἓνα λοῦστρο νὰ κουβαλήσῃ τὸ μαγκάλι· καὶ ξύλα ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἔχο-
 μεν. Ἐγὼ φωτιά δὲν θέλω. Τὸ δωμάτιό μου εἶναι ζεστό, ἔχω καὶ ζεστὰ σκεπάσματα. Πάρε καὶ λάδι ἀπ' αὐτὸ ποὺ ἔχομε. Θὰ πᾶς νὰ τοὺς ἀνάψῃς φωτιά καὶ φῶς. Τοὺς ἔχω δῶ ἓνα λυχνάρι γιὰ λάδι. Ἐχω ἐδῶ λίγο ρίζι καὶ ὄσπρια γιὰ νὰ τοὺς κάμῃς μιὰ σούπα. Κι' αὔριο πάλι βλέπομε. Ἄ! μὴ λησιμονήσῃς νὰ τοὺς πῆς, ὅτι αὔριον θὰ τοὺς πᾶω γιατρό.

Ἡ ὑπὲρ-ῥέτρια ἐξετέλεσε πιστῶς τὴν παραγγελίαν καὶ ὁ Ἄδης μετεβλήθη εἰς παράδεισον, ὅπως τὸν εἶδα διερχόμενος.

Τὴν ἐπιούσαν, διερχόμενος, εἶδα τὰ τρία παιδάκια τοῦ ὑπο-
 γείου νὰ παίξουν εἰς τὸν δρόμον.

— Ἦλθε σήμερον ὁ καλὸς κύριος. εἶπα πρὸς τὸν μεγαλύτε-
 ρον. Μ' ἐνόησεν ἀμέσως.

— Ἦλθε, μοῦ εἶπε, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ ποῖος. Κι' ἔφερε καὶ τὸ γιατρό. Ὑστερα ἔστειλε καὶ γιατρικὰ γιὰ τὸν μπαμπά. Ἐδῶκε καὶ λεπτὰ τῆς μαμᾶς.

— Χθὲς τὸν συνήντησα εἰς τὴν ὁδὸν Κανάρη.

— Πῶς εἶναι οἱ προστατενόμενοί σου ;

— Καλύτερα ἀπὸ πρὶν. Ἐλπίζω γρήγορα νὰ γίνῃ καλὰ ὁ πατέρας γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐργασθῇ. Τοὺς βοηθῶ, ὅσον ἠμπορῶ. Δυστυχῶς αἱ δυνάμεις μου εἶναι μικραὶ. Ξέρεις ὅτι τὸ εἰσοδήμά μου μόλις μὲ ἀρκεῖ διὰ νὰ ζῶ. Διὰ νὰ βοηθῆσω ἄλλον, πρέπει νὰ ὑποβληθῶ εἰς στέρησιν. Ἀλλὰ τοιαύτην στέρησιν τὴν ὑπο-
 φέρω εὐκόλα, διότι ἡ μεγαλύτερα εὐχαρίστησις τῆς ζωῆς μου εἶναι, ὅταν ἠμπορῶ νὰ βοηθῆσω ἓνα πάσχοντα καὶ δυστυχῆ. Ἄλλ' εἶναι τόση ἡ δυστυχία! Γιατὶ νὰ μὴ εἶμαι πλούσιος ; Ποτὲ δὲν ἐπεθύμησα, ὅσον σήμερον νὰ ἦμουν πλούσιος.

— "Ὅστε ἤθελες νὰ εἶσαι πλούσιος ; Καὶ ὁμως ἐνῶ ἠδύνασο νὰ γίνης, δὲν τὸ ἐπεδίωξες.

— Διὰ τὸν ἑαυτὸν μου ὄχι, ἤθελα διὰ τοὺς ἄλλους. Ἐγὼ εἶμαι ὀλιγαρκῆς καὶ ὅσα ἔχω μὲ ἀρκοῦν. Ἐχω βιβλιοθήκην καὶ κῆπον, ὡς λέγει ὁ Κικέρων. Ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζα κατὰ βάθος τὰς ψυχικὰς μου διαθέσεις· ὅταν δὲ τὰς ἐγνώρισα ἦτο πλέον ἀργὰ διὰ νὰ προσπαθῆσω νὰ κάμω καὶ μεγάλην περιουσίαν. Εἶναι μεγάλη εὐτυχία, ἡ μεγίστη ἴσως, νὰ ἠμπορῇ κανεὶς νὰ πολεμῇ τὴν δυστυχίαν, νὰ ἐλαττώσῃ τὸν πόνον καὶ νὰ αὐξάνῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα. Ἀλλὰ . . .

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

Τ Ο Δ Ω Ρ Η Τ Η Ρ Ι Ο Ν

Σᾶς παρακαλῶ, μίαν ὑπογραφήν κύριε.

Κοντὰ εἰς τὸ τραπέζι τοῦ συμβολαιογράφου κάθονται τρία πρόσωπα : ἓνας γέρος χωρικός, ἡ γριά του καὶ ἓνα καλοδεμένον παλικάρι, χωρικός κι' αὐτός. Ὁ γέρος ἔχει μεγάλα γαλανὰ μάτια, γεμάτα ἀπὸ ἀγνοίαν ὅλων τῶν πραγμάτων ποὺ εὐρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ χωραφιοῦ. Ἡ γυναίκα του εἶναι συνηθισμένος τύπος γριάς χωρικῆς, ἠλιοκαμένη καὶ λιπόσαρκος.

Ὁ συμβολαιογράφος μὲ τὰ γυαλιὰ κατεβασμένα εἰς τὸ τελευταῖον σημεῖον τῆς μύτης του διαβάζει τὸ συμβόλαιον· ἐπρόκειτο περὶ δωρεᾶς τῆς γριάς πρὸς τὸ παιδί ἐνὸς σπιτιοῦ, ποὺ τὸ εἶχε ἀπὸ κληρονομία.

— Δὲ μᾶς λέτε, δά, νὰ ξέρωμε καὶ μεῖς γιὰ τοιαῦτα αἰτία χαρίζει ἡ κυρά σου στὸ παιδί τὸ σπίτι ;

— Καλύτερα νὰ σᾶς τὸ πῆ ἢ ἴδια ἡ κουμπάρα ἀπὸ ἐδῶ, ἀπαντᾷ ὁ συμβολαιογράφος μὲ ἐλαφρὸν χαμόγελο στὰ χεῖλῃ του. Πὲς του τα ἐσύ, κυρά κουμπάρα· καλὸν εἶναι νὰν τὰ ξέρη καὶ ὁ μάστρας ποὺ θὰ ὑπογράψῃ, τῆς λέγει.

Σηκώθηκε αὐτὴ τότε, πλησίασε περισσότερον στὸ τραπέζι, ἀκούμπησε καὶ μὲ τὰ δύο της τὰ χέρια ἐπάνω. Ξερόβηξε, ξεροκατάλιε, κοκκίνισε δπωσδήποτε, ἴδρωσε, σκουπίστηκε καὶ ἄρχισε :

—Τὸ παιδί αὐτὸ δὲν τῶχω γενιά· οὔτε συμπεθεριά δὲν ἔχομε.

—Ἔχει πατέρα;

—Καὶ πατέρα ἔχει καὶ μάνα.

—Ἔσεῖς δὲν ἔχετε παιδιά;

—Ἔχομε δύο· κορίτσι δὲν ἔχομε.

—Μά, τότε γιατί χαρίζεις στὸν ξένο τὸ σπίτι;

—Ἡ χωρική ἐστενοχωρήθη· κοίταξε τὸν ἄνδρα της, παρετήρησε γύρω της (ὁ συμβολαιογράφος ἔκανε πὼς ἐπρόσεχε ἄλλου) καὶ μὲ φωνὴν δυνατωτέραν τοῦ συνήθους, φωνὴν ποὺ μεταχειρίζεται ὁ χωρικός, ὅταν τὸν ἀναγκάζεις νὰ πῆ καὶ πού δὲν τὸ πολυθέλει καὶ τὸ ἀποφασίση σὰ τελευταία, ἄρχισε νὰ λέγη.

—Τὰ παιδιά μας τὰ καλοπαντρέψαμε. Καὶ πήρανε κι' ἠύρανε. Αὐτουνοῦ τοῦ κακομοίρη (καὶ ἔδειξε τὸ παιδί) ὁ πατέρας ἦτανε κι' αὐτὸς καλὸς νοικοκύρης· εἶχε σπίτια, εἶχε ἀμπέλια, εἶχε ζᾶ, εἶχε κάφορο... μὰ ἔπαθε ζημίες καὶ τοῦ τὰ πουλήσανε οὔλα.

Τώρα καθόντουνε μὲ νοίκι· ἀκοῦς; μὲ νοίκι.

Μοῦ λέει ὁ ἄντρας σὰν ξμαθε τὴ συμφορὰ ποὺ τοὺς βρῆκε: «γυναίκα, τί θ' ἀπογίνη ὁ γείτονας δίχως σπίτι, ποῖχει καὶ παιδί καὶ τρία κορίτσια τῆς παντριᾶς;» Ἦθελα νὰ τοῦ πῶ τὸ καλὸ ποὺ μοῦρθε στὸ νοῦ μου· ἤθελε νὰ μοῦ τὸ πῆ κι' αὐτὸς, μὰ φοβηθήκαμε μὴν ἀποπάρη ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

Ξεθαροεῦτηκα ἐγὼ καὶ τοῦ λέω: «Ἄντρα, σὰν πεθάνωμε, σὲ ποιὸν ἀπὸ τὰ παιδιά μας θ' ἀφήσωμε τὸ σπίτι ποῖζω κληρονομιά;» «Σ' ὅποιον ἀπ' τοὺς δυὸ τ' ἀφήσωμε θὰ βαρυνκομιά ὁ ἄλλος», λέγει ὁ γέρος μου. «Νὰν τ' ἀφήσωμε καὶ στοὺς δυὸ, θὰ μαλλώσουν», τοῦ λέω ἐγώ. «Νὰν τὸ πουλήσωμε, τί θὰ πιάσωμε, καὶ τί νὰν τὰ κάνωμε τὰ λεφτά; Δόξα νᾶχη ὁ Μεγαλοδύναμος, ἔχομε νὰ φάμε», μοῦ λέει αὐτός. «Ξέρεις τί συλλογίστηκα;» τοῦ λέω ἐγώ, «νὰν τὸ δώσωμε γιὰ τὴν ψυχὴ μας στὸ παιδί τοῦ γείτονα». «Καλὰ λὲς γυναίκα», μοῦ λέει. «Ἔτσι νὰ κάμωμε; θὰ μαζώξῃ τὴ φαμελιά του μέσα, θᾶχη κι' αὐτὸς μιὰ μέρα δικό του σπίτι καὶ θὰ μᾶς συχωρνᾷ». Αὐτὸ εἶναι, γχο... γχο... μὲ κάνετε καὶ τὸ εἶπα.

Ξεροκατάτιπε πάλι, σφούγγισε τὸν ἰδρωῶμα της καὶ ξανακάθισε στὴ θέση της.

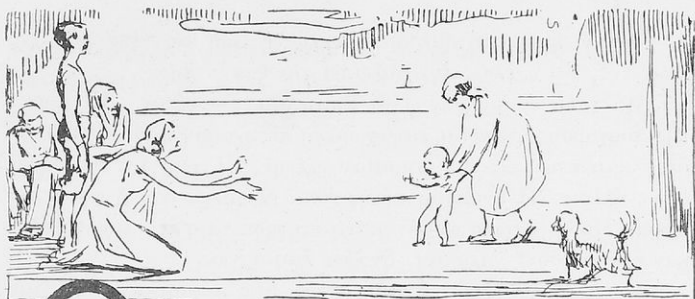
ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

(Πρώτη τοῦ ἔτους)

Αἴ σεῖς ὅπου σκορπίζετε τὰ πλούτη στὸν ἀέρα,
 Τὸ χέρι σας τὸ ἄσωτο καὶ σφαλιστὸ ἀπλώστε,
 καὶ δώστε καὶ στὸν ἄρρωστο καὶ στὴ φτωχὴ μητέρα...
 Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἐλεημοσύνη δώστε!
 Ποιὸς λέγει, ποιὸς πὼς ὅλα αὐτά, πὸν τώρα σεῖς πειᾶτε,
 εἶναι δικὰ σας ;... Δύστυχοι, αὐτὸ πὸν περισσεύει
 εἶναι τῆς χήρας, τ' ὄρφανῶν καὶ μὴ τὸ σπαταλᾶτε.
 Ὅποιος τὰ πλούτη του σκορπᾷ ἀπ' τοὺς φτωχοὺς τὰ
 [κλέβει!]

Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοί, ἀδελφία ἐλεημοσύνη
 λίγο ψωμί γιὰ τὸ φτωχὸ καὶ λίγη κωλωσύνη!
 Συλλογισθῆτε εἰς αὐτὴν τὴν ὥρα γυμνωμένα
 πόσα παιδάκια κρῶνουνε, πόσα μικρὰ πεινᾶνε
 πόσα δὲν ἔχουνε γιαιτρὸ καὶ γιαιτρικὸ κανένα!
 Ἀλίμονο εἰς τίς καρδιᾶς πὸν σήμερα γελᾶνε!
 Ἄχ! δώσει ἓνα φόρεμα στὸ γέροντα πὸν κρῶνει
 λίγο ψωμί μ' ἓνα γλυκὸ χομόγελο στὸν ξένο,
 ἓνα ραβδί εἰς τὸν τυφλὸ πὸν στὸ σκοτάδι λῶνει,
 καὶ ἓνα παιγνίδι στὸ παιδί τὸ παραπονεμένο!

Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἀδελφία ἐλεημοσύνη
 χαρὰ σ' ἐκείνη τὴν καρδιά πὸν τὸ ψωμάκι δίνει...
 Τὰ ἑλαφρὰ μεταξωτὰ καὶ τὸ μαργαριτάρι,
 ὅπου ὁ πλοῦτος σήμερα καὶ ἡ σπατάλη δίνει.
 δὲν ἔχουν τόσην ἐμορφιά δὲν ἔχουν τόση χάρη,
 δὲν εἶναι ὡραιότερα ἀπ' τὴν ἐλεημοσύνη.
 Πόσοι χαρίζουν σήμερα σ' ἀνθρώπους πὸν μισοῦνε
 γιὰ νὰ φαντάζων μοναχὰ καὶ νὰ φανοῦνε μόνο,
 καὶ τὰ φτωχὰ τ' ἀδελφιά τους ἀφήνουν νὰ χαθοῦνε ;
 Αὐτοὶ νὰ μὴ γελᾶσουνε εἰς τὸν καινούργιο χρόνον!
 Ἐλεημοσύνη, χριστιανοί, ἀδελφία ἐλεημοσύνη
 πολλὰ χαρίζει ὁ Θεὸς σ' ἐκεῖνον ὅπου δίνει!

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΜΗΤΣΑΚΗ

ΟΙΩΝΟΣ

Σήμερα, ανέλπιστως, εξύπνησεν ὀλίγον καλύτερα ἢ ἀσθενής. Εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα, μετὰ τριάκοντα ἄλλας δολικῆρους, καθ' ὧς ἡ νεαρὰ κόρη κατάκειται παλαιούσα πρὸς τὸν θάνατον. Ἀπὸ μηνὸς ἤδη ὁ πυρετὸς φλογίζει τὰς σάρκας τῆς καὶ κατατρύχει τὸ σῶμα τῆς. Ὀχρά, ἡμιπνέουσα, ἐξηντηλημένη, μόλις ἔχει τὴν δύναμιν νὰ δμιλῇ ἔτι. Διὰ τῶν φλεβῶν φαίνεται, κυανοῦν, μόλις ρέον τὸ ὀλίγον ὑπολειφθὲν αὐτῇ αἷμα, καὶ ἀνλακοῦντα τοὺς ἰσχνούς τῆς βραχίονας διακρίνονται ὑπὸ τὴν πάλλευκον ἐπιδερμίδα τὰ νεῦρα. Ἡ κόμη τῆς ἀπλοῦται ἀτημέλητος ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων καὶ τὸ ἀλγοῦν στήθος τῆς ὑπεγείρει συνεχῆς καὶ ἐπώδυνος στεναγμός. Ριγούσα, παρ' ὄλην τοῦ δωματίου τὴν θερμότητα καὶ τὸ πάχος τῶν ἐφαπλωμάτων, συνέχει ταῦτα σφιγκτὰ περὶ ἑαυτήν, καὶ ἔξω αὐτῶν προβάλλουσαν ἀφήνει μόνην τὴν ξανθὴν κεφαλὴν τῆς, ἧς ἐμάρανε τὴν ἀνθηρότητα καὶ ἐρρόφησε τὴν δρόσον ἢ μυστικὴ νόσος. Καὶ ἀπὸ μηνὸς ἤδη ἔρχεται καὶ ἀπέρχεται ὁ ἰατρός, περίσκεπτος καὶ σκυθρωπός, νὰ ἐννοήσῃ τοῦ λαθραίου κακοῦ τὸ αἷτιον, μὴ γνωρίζων πῶς νὰ πολεμήσῃ τὸν κρύφιον ἐχθρόν, μὴ ἀποκρινόμενος εἰς τῶν οἰκείων τ' ἀνήσυχα ἐρωτήματα.

Θὰ σωθῆ ; Δὲν θὰ σωθῆ ;

Κανεὶς δὲν ἠξέουει.

Μόνον, ἡμέρα τῆ ἡμέρα, προδήλως ἡ ζωὴ ἐκφεύγει τῶν χειλέων της, καὶ ἡ ἐλπίς ἐγκαταλείπει τὴν ψυχὴν της.

Διὰ τοῦτο ἡ σήμερον εἶναι ἑορτὴ διὰ τὸν οἶκον. Ἡ μορφὴ τῆς πασχούσης φαίνεται ἐμψυχωμένη πλειότερον παρὰ ποτε, ἀφ' ὅτου κατέπεσεν εἰς τὴν μοιραίαν κλίνην. Ἡ χεὶρ της δὲν καίει, ὅπως ἄλλοτε. Ἡ ἀναπνοὴ αὐτῆς εἶναι ἐλευθέρη καὶ ἡ φωνὴ καθαρὰ. Πρώτην τώρα φορὰν μόνη ἐζήτησε νὰ φάγῃ καὶ τῆ ἔδωκαν ἓνα κύαθον* γάλακτος, ὃν ἔπιε λαιμάργως.

Καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς, ἡ μήτηρ της, ἣτις παρίσταται ἀπὸ τριάκοντα ἡμερῶν συμπάσχουσα καὶ αὐτὴ, ἄγρυπνος ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὴν ἀγωνίαν της, καὶ δὲν ἀπομακρύνεται τῆς κλίνης, ἐφ' ἧς ταλαιπωρεῖται ἡ πτοχὴ ἄρρωστος, καὶ τὴν περιθάλλει καὶ προλαμβάνει πᾶσαν της θέλησιν καὶ τὴν φιλεῖ καὶ τὴν θωπεύει καὶ τὴν βρέχει διὰ τῶν δακρῦων της—ἡ μήτηρ της, ἣτις εἶδεν ἤδη ἐν ἄλλο της τέκνον, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁμοίως καὶ ἀπαραλλάκτως ἐκλιπὸν, τὴν παρατηρεῖ ἀτενῶς διὰ τῶν φλογερῶν της ὀμμάτων καὶ αἰσθάνεται τὴν καρδίαν της ἀνοιγομένην πάλιν εἰς τὴν ἐλπίδα καὶ ἀναμένει μετὰ παλμῶν τί θὰ εἴπῃ ἐπὶ τῆ μεταβολῇ ταύτῃ ὁ ἰατρός, καὶ κύπτει ἀπὸ τοῦ παραθύρου δ' ἀνὰ τὸν ἴδιον ἐρχόμενον...

Ἡ πρωΐα, ἀνέφελος ἀττικὴ πρωΐα, εἶναι φαιδρωτάτη. Ἀπὸ τοῦ Ὑμηττοῦ ὁ ἥλιος ἀνέρχεται κατὰ μικρὸν, βραδύς, λαμπρός, μεγαλοσπερτής, ὡς ἐν ἀποθεώσει δόξης καὶ θριάμβου. Ἡ διαφανὴς ομίχλη, ἡ περιβάλλουσα τὸ ὑπνωτικὸν ἄστυ, διαλύεται βαθμηδὸν — νυκτερινὸν κάλυμμα, ὅπερ ἀποτινάσσει ἐγειρομένη ἡ πόλις. Ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἀρχομένης ἡμέρας αἱ οἰκίαι διαγράφονται λευκαὶ καὶ χαρωπαί, ὄρθιαι ἐν μακρῷ παρατάξει, κατὰ στίχους, ἐκατέρωθεν τῶν δρόμων. Τὰ παράθυρα ἀνοίγονται, αἱ θύραι ἀναπετάννυνται, ἡ μακρὰ σιγὴ τῶν σκοτεινῶν ὥρων φρυγαδεύεται ὑπὸ τὰς λάμπεις τῆς αὐγῆς. Αἱ ὑψηρέτεραι ἐμφανίζονται εἰς τοὺς ἔξωστας, κρατοῦσαι τὰ σώωθρά των, μὲ ἀνασσευριμένας χεῖριδας καὶ βεβαρημένους ὑπὸ τοῦ ὕπνου ὀφθαλμούς. Εἰς τὸ κερνεῖον τῆς γειτονίας προσῆλθον ἤδη οἱ ἐωθινώτεροι τῶν πελατῶν καὶ κάθηνται ἀναγινώσκοντες τὴν ἐφημερίδα. Ὁ παντοπώλης χύνει ἀπὸ τοῦ οὐδοῦ* του ἄλλεπαλλήλους κἀδους ὕδατος ἐπὶ τῶν πλακῶν, καταβρέχων τὸ πρὸ τοῦ καταστήματός του πεζοδρόμιον. Εἰς τοῦ ὑποδηματοποιοῦ οἱ μαθητεύομενοι κόπτουν εἰς μτήματα

τὰ δέρματα καὶ προετοιμάζουν τὴν ἐργασίαν. Τὰ ἀετώματα τῶν οἰκιῶν χουσοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀνατέλλοντος φωτός. Μία ἀκτίς θραύεται εἰς μυρίους σπινθῆρας ἐντὸς τοῦ ρυπαροῦ παροδίου ρουακίου, ἐν ᾧ ῥίπτονται τὰ νερὰ ἀπὸ τῶν πέριξ αἰλῶν, ὅπερ ἀναλάμπει. Πλήμμυρα αἴγλης καὶ ζωῆς ἀντικαθιστᾷ τὴν βραδεῖαν τῆς νυκτὸς σκιάν.

Καὶ ἀπὸ τῆς ἐξεγειρομένης ὁδοῦ ἀναβαίνει θόρυβος σύμμικτος, βοή μυριόφωνος, ἀλαλαγμὸς καὶ πάταγος ποικίλος. Οἱ πρωῖνοὶ διαβάται περῶσι μεταβαίνοντες εἰς τὰς ὑποθέσεις των. Τὰ παιδιὰ τῶν σχολείων διέρχονται μὲ τὰ βιβλία ὑπὸ μάλης, πηδῶντα. Γηραιά τις οἰκοκυρά κάμπτει τὴν γωνίαν ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῆς θεραπαιίδος τῆς κρατούσης διὰ τῆς δεξιᾶς κάλαθον, μεταβαίνουσα βεβαίως εἰς τὴν ἀγοράν. Κάρρον φορτωμένον διὰ λίθων καὶ δοκῶν κυλίνεται μετὰ δυσκολίας πολλῆς καὶ κρότου περισσοτέρου ὡς μέθυρος, ἐπὶ τῶν ἐξηθρωμένων τροχῶν του. Καὶ βαθμηδόν, βαθμηδόν, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἡμέρα, ἀλληλοδιαδόχως διέρχεται κραυγᾶζων, ἐν ἔκκωφenoύσῃ συναυλία, ἐν ἧ ἄντιπροσωπεύονται πάντες τῆς μουσικῆς κλίμακος οἱ τόνοι, ὅλον τὸ ὄκληρότατον πλῆθος τῶν μικροπολιτῶν, τῶν μικροεμπόρων ἢ τῶν παραγγελιοδόχων, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ζωὴν τῶν ἀπομακρυσμένων συνοικιῶν. Διῆλθεν ἤδη ὁ γαλακτοπώλης, ὁ ὑψηλὸς καὶ ἄγριος λιθωρικιώτης, ὁ δι' ἀπαισίου ὑποκόφου μυκηθμοῦ διαλαλῶν τὰ ἐμπορεύματά του. Παρῆλθεν ἡ ἀντιπολιτευομένη αὐτὸν συνοδεία αἰγῶν, ἣν ἀμέλγει παρ' ἐκάστην θύραν, χάριν τῶν ἐπιθυμούντων νωπὸν γάλα παροίκων, ὁ ὄδηγός της, κροταλίζουσα τοὺς κωδωνίσκους της καὶ βληχνομένη*. Παρῆλθον δύο ἢ τρεῖς πωληταὶ βελονῶν καὶ καρφίδων καὶ δακτυλιθρῶν καὶ νημάτων. Ἦκούσθη τοῦ ἀρτοποιοῦ ἡ χονδρὴ φωνὴ καὶ ἡ μελιτώδης φλυαρία τῆς γραίας τῆς πωλούσης βότανα καὶ φύκη. Καὶ ἀκολοθοῦντες αὐτοὺς διέρχονται κατόπιν ἰχθυοπῶλαι πραγματευταί, λαχανοπῶλαι, ὄπωροπῶλαι, ὄσποπῶλαι, ὅλα τῶν ἐμπορευμάτων τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη, κύπτοντες τὸν αἰχένα ὑπὸ τὸ βάρος τῶν προμηθειῶν των ἢ ἐπιφορτίζοντες δι' αὐτῶν, τὴν ῥάξιν ψωραλέου ὄναριου.

* Ἀλλά, δεσπίζουσα τῶν λοιπῶν, παρὰδοξος κραυγὴ ἤχησε μακρόθεν :

— Τύχες, καλὲς τύχες ! . . .

Εἶναι εἰς τῶν γνωστῶν ἐκείνων πλανήτων πωλητῶν τυχῶν, οὓς συναντᾷ τις συχνότατα ἀνά τοὺς ἀποκέντρους δρομίσκους καὶ τὰς ἀπομεμακρυσμένας γειτονίας. Περίεργον εἶδος ἀλητῶν, περιεργον ἐπάγγελμα ἀσκαυντες, περιεργον ἐμπόρευμα προσφέροντες εἰς πώλησιν, —τὴν τύχην τοῦ ἀγοραστοῦ— ἐξ ἧς ζητοῦν νὰ κάμουν τὴν ἰδικὴν των. Φέρει ἐπὶ τοῦ ἐνὸς τῶν ὤμων του εἶδος τι τρίποδος καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου κλωβίον, ἐν ᾧ ἔγκλειστον πτηνόν, προχωρεῖ βραδέως διὰ τῆς ὁδοῦ, φωνῶν ἀδιακόπως, κηρύττων ὅτι γνωρίζει χάρις εἰς τὸ θαυμάσιον πτηνόν του, τὰ μυστήρια τῆς εἰμαρμένης, καὶ ἀνακοινοῖ ταῦτα εἰς τὸν βουλούμενον, πλανόδιος Πυθία, ἀπονέμουσα ἀντὶ δεκαλέπτου ἑκατομμύρια ἢ στέμματα, στεφάνους γάμων, δακτυλίους ἀρραβόνων, ἀνώτατα ἀξιώματα ἢ μακρὰ καὶ εὐδαίμονα ἔτη. Καὶ ἐξέρχονται ἐν σπουδῇ, ἀναμένουσαι τὴν διάβασίν του, εἰς τὰς θύρας ἢ τὰ παράθυρα νεάνιδες φλεγόμεναι νὰ μάθουν, ἂν θ' ἀναφθῶσι ταχέως δι' αὐτὰς τῆς ὑπανδρείας αἱ λαμπάδες, γραῖται ὀρεγόμεναι νὰ πληροφορηθοῦν πόσος ὑπολείπεται αὐταῖς μέχρι τοῦ πεπρωμένου τέρατος καιρός, νεανίσκοι ἢ παιδία περιεργα καὶ ἐπιθυμοῦντα νὰ γελάσουν. Καὶ ὁ πρόθυμος χρησιμοδότης καταβιβάζει ἀμέσως ἀπὸ τῶν ὤμων του τὸν τρίποδά του, ἀνοίγει τὸν κλωβὸν τοῦ πτηνοῦ καὶ παρουσιάζει αὐτῷ πολύχρωμά τινα ἔντυπα καὶ δεδιπλωμένα χαρτῖα, ἐσκορπισμένα ἐντὸς ἰδιαιτέρου σιδηροῦ δισκαρίου καὶ ἐκεῖνο ραμφίζει, ἐν, καὶ ὁ ὑποφήτης * τὸ παραλαμβάνει καὶ τὸ ἐγχειρίζει εἰς τὸν χρησιμοδοτούμενον. Καὶ ἡ πορεία του, οὕτω βαίνοντος, καθίσταται σχεδὸν θριαμβευτικὴ, καὶ ἀνὰ ἕκαστον σταθμὴν, ὃν κάμνει, πυκνοῦται γύρω του τὸ πλῆθος, καὶ οἱ ἀγίοπαιδες παρακολουθοῦν αὐτὸν ἐξόπισθεν κατὰ σμήνη ἀλαλάζοντες, καὶ οἱ ἐξῴσται πληροῦνται κεφαλῶν κατὰ τὴν διάβασίν του, καὶ τὰ παραπετάσματα ἀνασύρονται καὶ καταδοκοῦσι τὴν ἔλευσίν του ἀνυπόμονοι μορφαί. Καὶ ἐκεῖνος προβαίνει, ἀργά, σχεδὸν ὑπηρεφάνως, ὡς νὰ εὐρίσκητο πράγματι ἐν μέσῳ λαοῦ, τῶν τυχῶν τοῦ ὁποίου εἶναι κυριος.

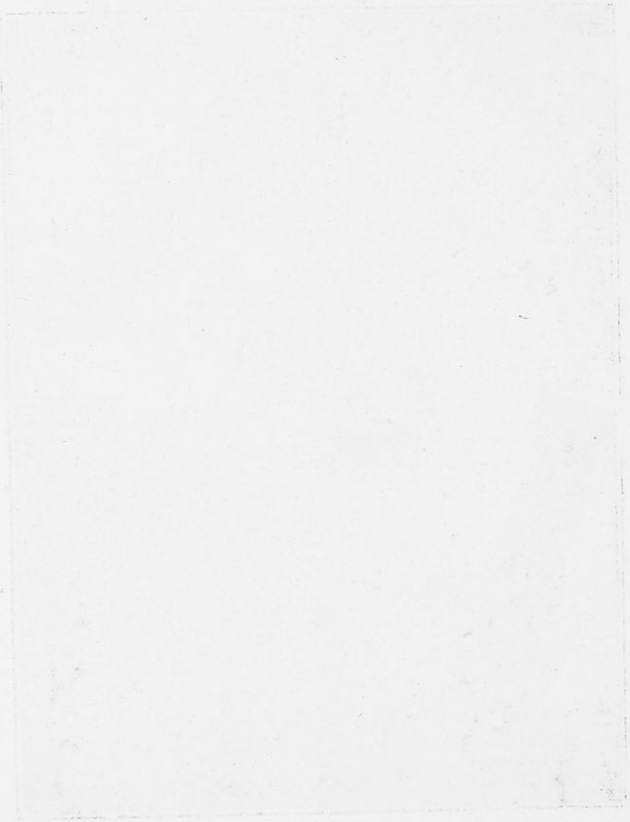
Ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐντείνεται, ὀξυτέρα, διανγεστέρα, ζωηροτέρα. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν προσεγγίζει, ἀκούεται ἐγγύτερος, ἀντηχεῖ σχεδὸν ὑπὸ τὸ παράθυρον τῆς ἀσθενοῦς.

Ἡ μήτηρ τῆς εἶναι ἀκόμη ἐκεῖ, ἀναμένουσα μὴ φανῇ ὁ ἰατρός.

Ἡ μητέρα πὸν τὰζει τὸ παιδάκι της

(Ἔργον τοῦ ζωγράφου Ἰακωβίδου)

Καὶ ὁ τυχοπώλης ὑψώνει τὴν ρινά του πρὸς τὸ ἀνοικτὸν παρᾶθυρον.

—Θέλεις νὰ ἴδῃς τὴν τύχη σου κυρά;...

Τὴν τύχην της!

Τῆς κόρης της τὴν τύχην θὰ ἐπεθύμει νὰ ἴδῃ, θὰ ἠύχετο νὰ ἤξευρεν! Ἐκείνης ἐκείνης κρέματαί καὶ ἡ ἰδική της. Ἄλλ' ἢμπορεῖ κανεὶς νὰ τῆς τὴν εἶπη; Τίς οἶδε; Γελῶσα καὶ ἡ ἰδία διὰ τὴν αἰφνιδίαν προληπτικὴν ἐπιθυμίαν, ἣτις τὴν κατέλαβε, δὲν ἀντέχει εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ ἴδῃ τί θὰ δυνηθῇ ἄρα γε νὰ τῆς προφητεύσῃ τὸ πτηνὸν αὐτό, τὸ σοφὸν πτηνὸν ὅπερ περιάγει ὁ ἀγύρτης. Ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἔλθῃ ὁ ἰατρὸς καὶ θὰ τῆς εἶπη τί πρέπει νὰ πιστεύῃ καὶ τί ὄχι, τί πρέπει νὰ ἐλπίζῃ καὶ τί μὴ. Ἔως τότε ἄς ἐρωτήσῃ καὶ τὸ ἀστεῖον αὐτὸ μαντεῖον τῆς ὁδοῦ χάριν περιεργείας...

Καὶ καλεῖ τὸν ἀλήτην καὶ τῷ λέγει νὰ τῆς δώσῃ μίαν τύχην διὰ τὴν κόρην της.

Ὁ πλάνης ἀποθέτει τὸν τρίποδά του κατὰ γῆς, στηρίζει ἐπ' αὐτοῦ τὸν κλωβὸν του, ἀνοίγει τὴν θύραν του καὶ ἐξάγει τὸ πτηνόν. Τὸ χειρόθες* πτερωτὸν δίπουν περιπατεῖ ἐπὶ μικρὸν ἐντὸς τοῦ ἔξωθεν σιδηροῦ δισκαρίου, παρατηρεῖ, ὡς ν' ἀναζητῇ τι, τὰ πρὸ αὐτοῦ ἠπλωμένα πολύχρωμα χαρτία, καὶ τυχαίως ραμφίζει ἐν κίτρινον, ὅπερ ἐκεῖνος ὀρπτεὶ πρὸς τὴν πελάτιδά του.

Ἐκεῖνὴ τὸ ἀρπάζει πετῶν καὶ τὸ ἐκδιπλώνει μὲ ἀκουσίως τρέμουναν κατὰ τὴν παραδόξως χεῖρα.

Εἶναι εἰς τῶν συνήθων τούτων χρησμῶν, ἀνόητος καὶ ἀσυνάρτητος προφητεία, γεγραμμένη εἰς σόλοικον καὶ ἰδιόρρυθμον γλώσσαν:

«Κυρία μου, εἶσαι κακὴ τύχη καὶ δὲν περνᾷς καλά. Θὰ ὑποφέρῃς πολὺ, καὶ θὰ κατοπεράσῃς ἀκόμη περισσότερον. Ἄλλὰ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ θὰ νικήσῃς τὰς περιπετείας καὶ θὰ προοδεύσῃς. Καὶ θὰ ὑπανδρευθῆς ἓνα πλούσιον καὶ θὰ κάμῃς παιδιὰ πολλὰ καὶ καλά, καὶ θὰ σοῦ ζήσουν ὅλα. Καὶ σὺ θὰ ζήσῃς ὄγδοῦντα χρόνια καὶ θὰ ἴδῃς ἔγγονα καὶ δισέγγονα...».

Καὶ ἡ ἐκ τοῦ προχείρου ἀποκάλυψις αὐτῆ τῶν μελλόντων ἐξακολουθεῖ ἀκόμη, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ διὰ τῶν αὐτῶν φράσεων. Ἡ μήτηρ ἀναγινώσκει βραδέως καὶ μεγαλοφώνως, μειδιῶσα κατ' ἀρχάς· ἀλλὰ βαθμηδὸν ἀόριστος συγκίνησις χαρᾶς

τὴν καταλαμβάνει καὶ τρέμει βιαιότερον ἤδη ἢ χεῖρ της καὶ πάλλι σφοδρῶς ἡ καρδιά της. Ἐπὶ τοῦ ἀψύχου καὶ κακοτυπωμένου χαρτίου νομίζει, ὅτι ἐξέρχεται φωνὴ μυστηριώδης, μάντως ἀληθοῦς, καὶ νομίζει ὅτι πράγματι κρατεῖ μεταξὺ τῶν δακτύλων της τῆς κόρης της τὴν τύχην. Καὶ ἐφ' ὅσον ἀκούονται ἐν τῇ σιγῇ τοῦ δωματίου τ' ἀνορθόγραμμα καὶ ἀσύντακτα καὶ συγκεχυμένα, ἀλλ' εὐάγγελα ἐν τούτοις ῥήματα, τοῦτο φαίνεται ὡς νὰ πληροῦται φωτός, καὶ καταγλαΐζεται τὸ πρόσωπον τῆς μητρὸς καὶ μειδιᾷ τὸ ὄχρανθὲν τῆς ἀσθενοῦς χεῖλος...

ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

ΜΙΚΡΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Ἡμαστε στὴν Κρήτη, κι' ἐγὼ ἤμουνα ἓνα μικρὸ κοριτσάκι, τόσο δά! Ἐνα πρωτὶ ἡ μάνα μου εἶχε δουλιὰ, μιὰ ὥρα μακριὰ ἀπ' τὸ χωριὸ μας, κι' ἔπρεπε νὰ φύγῃ ὅπως κι' ὅπως.

—Κοίταξε, μοῦ λέγει, ἐγὼ θὰ φύγω καὶ θὰ σ' ἀφήσω μοναχὴ σου στὸ σπίτι. Τὰ μάτια σου τέσσερα. Πρῶτα-πρῶτα νάχῃς τὸ νοῦ σου στὰ κλωσσόπουλα, μὴν κατεβῆ ὁ ἀετὸς καὶ μᾶς τ' ἀρπάξῃ· νὰ μὴν κουνήσῃς, κακομοίρα, καθόλου ἀπὸ σιμά τους. Κι' ἄλλο ἓνα πρόσεχε, νὰ μὴν ἀνεβῆς στὸ ντουλάπι καὶ φᾶς τὸ γλυκό, γιατί ἀλίμονό σου, συφοριασμένη! Ὁ πατέρας σου ἔχει βάλει μέσα ποντικοφάρμακο γιὰ νὰ ξεκάνῃ τὰ ποντίκια. Μιὰ κουταλιὰ νὰ φᾶς, χάθηκες κακομοίρα.

Αὐτὰ μοῦ εἶπε ἡ μάνα μου, μοῦρριξε καὶ μιὰ ἄγρια ματιὰ καὶ βγήκε ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἐγὼ τὰ χρειάστηκα. Πρῶτη φορὰ εἶχα βάλει τέτοια σκοτοῦρα στὸ κεφάλι μου. Κατέβηκα στὴν αὐλὴ, μάζεψα γύρω μου τὴν κλωσσα καὶ τὰ κλωσσόπουλα καὶ τὰ τάιζα μὲ ψίχουλα, κοιτάζοντας ποῦ καὶ ποῦ μὲ τρομάρα τὸν οὐρανό. Πολλὲς φορές εἶχε κατεβῆ ὁ ἀετὸς καὶ μᾶς ἄρπαξε στὰ νύχια του τίς κόττες καὶ κοττόπουλα.

Ἐκεῖ πού καθόμουνα καὶ λαχταροῦσα, νά σου δυὸ κορίτσια, φιλενάδες μου, μπουκάρανε στὴν ἀυλὴ.

—Ἐδῶ κάθεται, μορῆ; μοῦ λένε. Τώρα πού λείπει ἡ μάνα σου, πᾶμε νὰ κουνηθοῦμε πέρα στὸν πλάτανο.

Ὁ πλάτανος μὲ τὴν κούνια ἦτανε ἔξω ἀπὸ τὸν ἀυλόγυρο κι' ἐγὼ φοβόμουνα νὰ τὸ κουνήσω μακριὰ ἀπ' τὰ κλωσσόπουλα. Μὰ ὁ πειρασμὸς δὲν μ' ἄφηνε. Καλοσυλλογίσθηκα λίγη ὥρα, οἱ φιλενάδες μὲ τραβούσανε ἀπὸ τὸ φουστάνι, καὶ στὸ τέλος μιὰ ἰδέα μοῦ κατέβηκε στὸ ξερό μου. Παίρνω ἓνα σπάγγο, δένω ἓνα ἓνα τὰ κλωσσόπουλα ἀπὸ τὰ ποδαράκια τους καὶ ὕστερα, ὅλα μαζί τὰ δένω στὸ πόδι τῆς κλώσσας. Ἔτσι, εἶπα μέσα μου, δὲ θὰ μπορέση νὰ τὰ σηκώση ὁ αἰετός. Οἱ φιλενάδες μου σαστίσανε μὲ τὸ μυαλό μου καί, τραβώντας με μὲ γέλια καὶ χαρὸς πῆγαμε στὴν κούνια.

Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, ἐκεῖ πού κουνιόμουνα ἀκούω ἓνα φροῦ φροῦ στὸν ἄερα μὲ χίλιες δυὸ ψιλῆς τρομαγμένες φωνοῦλες. Καὶ τί βλέπω; Ἀνατριχιάζω πού τὸ συλλογίζομαι ἀκόμα.

Ὁ αἰετός ἀνέβαινε φτερουγίζοντας τὸν οὐρανὸ καὶ σέρονοντας στὰ νύχια του τὴν κλώσσα μὲ ὅλα τὰ κλωσσόπουλα μαζί, κρεμασμένα τὸ ἓνα κάτω ἀπ' τὸ ἄλλο.

Αὐτὰ ἀνεβαίνανε κι' ἐγὼ ἔπεφτα κάτω στὸ χῶμα λιγοθυμισμένη. Οἱ φιλενάδες μου τρομάζανε κι' ὅπου τὶς πιάσης.

Σὰν ἦρθα στὸν ἑαυτό μου, δὲν ἤθελα πιά τὴ ζωὴ μου. Γύρισα στὸ σπίτι, ἔπεσα ἐπάνω στὸ σοφὰ κι' ἄρχισα τὰ κλάματα καὶ τ' ἀναφιλητά. Ἐκλαιγα τὰ κλωσσόπουλα κι' ἔκλαιγα καὶ τὸν ἑαυτό μου.

Μέσα στὰ κλάματά μου, συλλογίσθηκα τὸ φαρμακωμένο γλυκό. Νὰ φάω μιὰ κουταλιά. εἶπα μέσα μου, νὰ πεθάνω, νὰρθη ἢ μάνα μου νὰ μὲ λυπηθῆ. Ἄλλο δὲν γίνεται. Μιὰ καὶ δυό, κατεβάζω τὸ βάζο ἀπ' τὸ ντουλάπι καὶ τρέμοντας ὀλάκαιρη, καταπίνω μιὰ κουταλιά. Σταύρωσα τὰ χέρια μου καὶ περιμένα τὸ θάνατο.

Πέρασε μισὴ ὥρα καὶ δὲν εἶχα πεθάνει. Θὰ ἦταν λίγο τὸ φαρμάκι, συλλογίσθηκα. Παίρνω καὶ δευτέρη κουταλιά, τίποτα. Καὶ τρίτη, τίποτα. Ἔτσι κι' ἔτσι ἀποφασισμένη εἶμαι, εἶπα μέσα μου. Πρέπει νὰ τελειώσω. Πῆρα τὴν ἀπόφαση κι' ἄδειασα ὅλο τὸ βάζο.

Πέρασε μιὰ ὥρα, δυὸ ὥρες, τρεῖς, τίποτε. Οὔτε κόψιμο δὲν μὲ πείραξε...

Ἄπάνω ποὺ περιμένα τὸ θάνατο, νὰ σου κι᾽ ἡ μάνα μου !
Μὲ βρίσκει μέσα στὰ κλάματα.

— Ποῦναι ἡ κλώσσα, μωρή, μὲ τὰ κλωσσόπουλα ;

Τσιμουδιά ἐγώ. Ἐκρουσα τὸ κεφάλι μου στὴν ποδιά μου
κι᾽ ἔκλαιγα ἀπαρηγόρητα.

Τὸ μάτι τῆς μάνας μου πέφτει στὸ βάζο τοῦ γλυκοῦ,

— Καὶ τὸ γλυκό, θεοσκοτωμένη ποὺ εἶναι ; Τώρα νὰ σοῦ
δείξω ἐγώ !

Καὶ μ᾽ ἀρπάζει ἀπὸ τὴν κοτσίδα.

Τότε πέφτω στὰ γόνατά της καὶ τῆς λέγω ὅλη τὴν ἱστορία
τῆς κλώσσας μὲ τὰ κλωσσόπουλα.

— Καὶ τὸ γλυκό, μωρή, μοῦ λέγει ἄγρια, γιατί τῶφαγες ;

— Τῶφαγα γιὰ νὰ φαρμακωθῶ, τῆς λέγω. Κι᾽ ἀκόμα δὲν
πέθανα. Γιατὶ βιάστηκες μανούλα, νὰ γυρίσης ;

Ἡ μάνα μου, καλή της ὥρα, ἠμέρεψε μονομιᾶς. Στὴν ἀρχὴ
ἐμπηξε τὰ γέλια. Ὑστερα μὲ πῆρε στὴν ἀγκαλιά της κι᾽ ἄρχισε
τὰ κλάματα. Κλάψαμε κι᾽ οἱ δυὸ μας σφιχταγκαλιασμένες ὥρα
πολλή, χωρὶς νὰ ξέρωμε τὸ γιατί.

ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΛΑ

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥΛΗ

Ἡ γιαγιά ἐτινάχθη ἐπάνω.

— Μπᾶ, τρομάρα μου ! . . .

Αἱ οὐτίδες, ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ πτερόγυια τῆς μύτης της
πρὸς τὸ σαγόνι, διεστάλησαν ἐκπληκτικῶς, εἰς τὰ βαθιά της γαλά-
ζια μάτια, πίσω ἀπὸ τὰ γυαλιὰ τῶν αὐτιῶν, ἔξωγραφίσθη ἀνησυ-
χία, ἡ πλάκα τὸ σαποῦνι τῆς ἔπεσε ἀπὸ τὰ τὰ χέρια, ἐπέταξε τὸ
ροῦχο ποὺ ἔτριβε στὴ σκάφη κι᾽ ἐβγήκε ὡς ἄνεμος ἀπὸ τὴν πόρτα.
Ὁ κόκορος τῆς αὐλῆς, μὲ τὸ λειρὶ πίπτον κουτσαβάκικα, ὡς φέσι

άσικη ευζώνου τῆς φρουρᾶς, καὶ ὄλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ Κροί-
σου εἰς τὴν οὐράν, ἐφαντάσθη, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αἰωνίου
ζητήματος τῶν ἀκαθαρσιῶν του κ' ἐτρόπη πάλιν εἰς φυγὴν, μὲ
κραυγὴν κινδύνου. Κότ - κότ - κότ - κότ! . . . Καθαρὰ παρεξήγησις.
Δὲν ἐπρόκειτο τώρα περὶ αὐτοῦ. Ἡ γιαιγιὰ εἶχε ρίξει πρῶτα τὴ
ματιὰ της εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἰσογείου κατοικίας, ὅπου φηγου-
ράρει ὁ παλαιὸς κομμὸς, ἡ λάμπα μὲ τὸ θαμβὸ ἀμπαζοῦρ, τὴ
φουρκέτα καὶ τὸ χάριτο τριαντάφυλλο (δὲν τὴν ἀνάβουν ποτέ,
εἶναι ὡς κάτι ἀπιστεύτως πολύτιμον, γιαιτὶ τὴν ἔχουν), ἐκοίταξε
κατόπιν τὴν θέσιν, ὅπου ἔπαιζεν ὁ μικρὸς πρὸ ὀλίγου, καὶ ὅταν
ἔβγαῖνεν ἀπὸ τὴν πόρταν τῆς μάνδρας, ἐφώνηξε :

— Τὸ παδί !

Τὰ πάντα ἦσαν πράγματι ἐν τάξει, κάτω ἀπὸ τὴ μικρὴ γαι-
ζία : τὰ περίεργα χωματένια κάστρα, τὰ παλαιὰ τενεκεδένια κου-
τιὰ σαρδελῶν, μιὰ κουβαρίστρα καὶ μάλιστα ἓνα μικρὸ στεφάνι
ἀπὸ βαρέλι. Ὁ Λάκης ὁμως, ὁ τοσοδούλης, ὁ μπόμπιρας, μὲ
τὴ μεγάλη ξανθὴ κεφάλαι, τὴν πλατσουδερὴ μύτη καὶ τὰ ἔξυπνα
μάτια εἶχεν ἔξαφανισθῆ.

Δὲν εἶναι ἡ πρῶτη φορὰ. Ὁ διαβολάκος αὐτός, ἀπὸ τὴν
ἡμέραν ποὺ ἤρχισε νὲ περπατῆ, κατελήφθη κατ' ἐπανάληψιν
ἀπὸ παραφροσύνην τῶν κάτω ἄκρων. Ἡ συνοικία στέλνει ὀπι-
σθέν του ὀλόκληρον καταδιωκτικὸν ἀπόσπασμα. Τῆς δὲ γιαιγιᾶς,
τῆς καυμένης, τῆς πηγαίνει τὸ στόμα ἐκάστοτε σὸ ἀυτί.

Διότι στὸν κόσμον δὲν ἔχει ἄλλον ἀπ' αὐτὸ τὸ παιδάκι. Ὁ
Λάκης ὁμοίως : δὲν ἔχει ἄλλον ἀπ' αὐτήν. Ἡ μητέρα του, κόρη
τῆς γοιᾶς, ἀπέθανε, ὁ πατέρας του ἔπεσεν εἰς τὴν μάχην. Καὶ
ὁ μικρὸς δὲν ἔχει ἄλλα χέρια νὰ τὸν χαϊδέψουν, ἀπ' αὐτὰ τ' ἀδύ-
νατα καὶ ὀστεώδη, τὰ ὁποῖα ὄλην τὴν ἡμέραν ξενοπλένουν γιὰ
νὰ τὸν θρέψουν. Ἡ γιαιγιὰ τοῦ χρησιμεύει ὡς πατέρας, ὄχι μόν-
νον ὑπ' αὐτήν τὴν ἔννοϊαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἄλλην : ὅτι τῆς
τραβᾷ τὰ μουστάκια (διότι ἔχει).

Μὲ μιὰν λέξιν τὸν λατρεύει, μὲ τὴν τρυφερότητα ἐκείνην τῆς
ζωῆς ποὺ σβήνει πρὸς τὴν ἄλλην ποὺ μόλις βλασταίνει. Ἄν ὁ
βίος της δὲν εἶναι μαῦρος ὡς κατράμι, τὸ χρεωστεῖ σ' αὐτόν.
Ἐνα χαμόγελο, ἓνα λογάκι δικό του, καὶ ξεγᾶ ὄλα τὰ πάθη της.
Τὴν κόρη ποὺ ἔχασε, τὸ γαμπρὸ της, τὸν ἄντρα της, τοὺς ἀφο-
ρήτους κόπους τοῦ καθημερινοῦ της ἀγῶνος. Τὸν πλένει, τὸν

κτενίζει, τὸν ταΐζει, τὸν ντύνει «σὰν πριγκιπόπουλο», τὸν χορεύει, τὸν τραγουδάει. Ὅλα γίνονται θωπεΐα πέριξ του.

Καὶ αὐτός, ὁ ἄθλιος φεύγει. Μὰ γιατί; Τί τὸν πιάνει Ξέρω κι' ἐγώ; Φαντασία: Πίσω ἀπὸ τὴν μάντρα, μὲ τὴ σκάφη καὶ τὶς αἰώνιες σαπουνάδες, εἶναι ὁ μέγας, ὁ ἀχανὴς κόσμος. Διατηρεῖτε τὰς ἀναμνήσεις τῶν παιδικῶν σας χρόνων; Ἐνθυμεῖσθε τί κολοσιαῖον πρᾶγμα σᾶς ἐφαίνετο τὸ τελευταῖον παλιοσοκάκι; Καὶ τί ἐκπλήξεις, τί θελκτικά, τί νέα καὶ ἄγνωστα πράγματα! . . .

Ἐκ τῆς ἡμέρας πού ὁ μικρὸς ἐπρόβαλε τὴν κεφαλα του ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐλόπορταν εἰς τὸν δρόμον, δὲν ἔχει μαζεμούς. Ἐννοεῖ νὰ μεταναστεύῃ. Ἐχει τὸ αἴσθημα δεσμώτου, καταδίκου, ὁ ὁποῖος ἄλλην σκέψιν δὲν ἔχει ἀπὸ αὐτὴν: νὰ διαφύγῃ ἢ νὰ προσοχὴν τῆς φρουρᾶς, γιὰ νὰ δραπετεύσῃ. Ἄρχεῖ νὰ λησμονηθῇ γιὰ μιὰ στιγμήν ἢ γιὰ μιὰ στιγμήν, ἐκεῖ πού ἀνεβοκατεβάζει ρυθμικῶς τοὺς ὤμους, ἐπάνω στὴ σκάφη, καὶ ν' ἀρχίσῃ νὰ συλλογίζεται τὰ περασμένα, τὸ μακαρίτη μὲ τὶς μπότες, τὸν ἀραμπὰ πού «τοὺς τὸν ἔκαναν κατάσκηση», τὸ σπιτάκι πού «ἀποθήκεψαν» κι' ὕστερα τὸ πούλησαν, γιὰ νὰ βρῇ ὁ Λάκης καιρὸ — φρούστ! . . . νὰ τὸ στρίψῃ.

Τὴ μιὰ φορὰ τὸν ἔπιασαν πέντε δρόμους παρακάτω, ἐν μέσῳ παρέας ἐκ μικροσκοπικῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν ἔκαναν ἄλογο.

Ἄλλ' ὁ φίλος ἐδευτέρωσεν. Αὐτὴ τὴ φορὰ εἶχεν ἀγυροβολήσει ἐνώπιον ἑνὸς ταβλᾶ μὲ παστέλι. Τὰ τρυφερά του μέλη ἐγνώρισαν τώρα τὰ κεντήματα τῆς καρφίτσας.

Ἄλλ' αὐτὴ του ἦ τελευταία, μοῦ φαίνεται ἀπόδρασις κάπως δικαιολογημένη. Μὰ ἦτο ζωὴ αὐτὴ; Ἐκεῖ κάτω στὸν ἄλλο δρόμο, στὸ χαροτωπολεῖο, τί πράγματα σᾶς παρακαλῶ! Μιὰ φούσκα τόσο μεγάλη, πιὸ μεγάλη, κι' ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ Λάκη, γυαλιστερὴ καὶ πράσινη, γεμάτη ποιοὺς ξέρεῖ μὲ τί, καραγκιοζάκια πού κάνουν τοῦμπες, ἀλογάκια, σιδηρόδρομοι, σάλπιγγες, τούμπανα, στρατιωτάκια κι' ἕνας φασουλῆς πού κλείνει τὰ χέρια του καὶ κτυπάει δυὸ τενεκεδάκια. Κι' αὐτὸν τὸν Λάκη, ὁ ὁποῖος τὰ εἶδε ἀντιπροχθὴς πού περᾶσαν μὲ τὴ γιαγιά, δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ κἀνῃ βῆμα! Δὲν τὸν ἀφήνουν οὔτε νὰ τὰ ἰδῇ! Τὸ σκᾶς ἢ δὲν τὸ σκᾶς;

Ὁ φουκαρὸς συνελήφθη, ἐνῶ ἐχάζενεν ἔμπρὸς εἰς αὐτὰ τὰ ἔξαισια πράγματα. Πρὶν βάλουν χέρι ἐπάνω του, ἤρρισε νὰ κλαίῃ

σπαρακτικώτατα. Ίκέτευε τῆ γιαιιά του νὰ τοῦ τ' ἀγοράσῃ ὄλα. Τὸν ἀπήγαγεν ἐν σιωπῇ, ἐνῶ αὐτὸς κλωτσοῦσε τὸν ἄερα. Τὰ μάγονλά του καὶ ἡ πλατσούδερέῃ του μυτίτσα ἐμούσκεναν στὰ δάκρυα. Ὁ προῦπολογισμὸς τῆς γριᾶς δὲν ἀντέχει δυστυχῶς εἰς τὰς πολυτελείας αὐτάς. Ἄλλωστε δὲν ἔχει ἀκόμη πληρωθῆ αὐτῆ τὴν τελευταία πλύση! Σᾶς παραναλῶ, ἂν συναντήσετε μεθαύριο στὸ χέρι της, αὐτὸν τὸν ὄρφανούλη, στὸ μεγάλο δρόμο μὲ τὰ παιγνίδια, πάρτε του ἕνα φασουλή—ἕνα μεγάλο φασουλή πὸν νὰ κλείνη τὰ χέρια. Γιατὶ φοβοῦμε παλύ, ὅτι θὰ δώση γι' αὐτὸν ἡ γριούλα τοὺς κόπους μιᾶς ὀλοκλήρου μαρτυρικῆς ἐβδομάδος.

ΓΕΡ. ΜΑΡΚΟΡΑ

Μ Α Ν Α

1

Μάνα! Δὲ βρίζεται
λέξη καμία
νάχι στὸν ἦχο της
τέτοια ἄρμονία.
Σὰν ποιὸς νὰ σ' ἄκουσε
μὲ στήθος κρόο,
ὄνομα θεῖο ;

2

Παῖδί, ἀπὸ σπάργαλα
ζωμένο ἀκόμα,
μὲ χάρη ἀνοίγοντας
γλυκὰ τὸ στόμα,
γυρνάει στὸν ἄγγελο
πὸν τ' ἀγκαλιάζει.
καὶ «Μάνα!» κρᾶζει.

3

Στὸν κόσμον τρέχοντας
ὁ νέος διαβάτης,
πέφτει σι' ἀγνώριστα
βρόχια τ'ς ἀπάτης
καί, ἀναστενάζοντας,
«Μάνα μου!» λέει,
«Μάνα!» καὶ κλαίει.

4

Τῆς νιότης φεύγουμε
τ' ἄνθια κι' ἡ χάρις
τοιγύρω σέρονται
μ' ἀργὸ ποδάρι,
ὡς ποὺ στήν κλίνη του
σὰ βαρεμένος
πέφτει, ὁ καϊμένος.

5

Καὶ πρὶν τὴν ὕστερον
πνοή του στείλει,
ἀργὰ ταράζονται
τὰ κοῦα του χεῖλη
καὶ μὲ τὸ «Μάνα μου!»
πρώτη φωνή του,
πειτᾶ ἡ ψυχὴ του.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Η ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ

Ἀνάθεμά τον πού θά εἶπῃ: «Τ' ἀδέρφια δὲν ποιοῦνται».
 Τ' ἀδέρφια σχίζουν τὰ βουνὰ καὶ δέντρα ξερριζώνουν.
 Τ' ἀδέρφια ἐκυνηγῆσανε κι' ἐνίκησαν τὸ Χάρο.
 Διὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή, σὸν κόσμον ξακουσμένη,
 Τὴ φθόναγεν ἢ γειτονιά, τὴ ζήλευεν ἢ χώρα,
 Τὴ ζήλευε κι' ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.
 Στὸ σπῖτι τρέχει καὶ βροντᾷ, σὰν νῆταν νοικοκύρης:
 —Ἄνοιξε, κόρη, γὰ νὰ μπῶ, τοιμάσου νὰ σὲ πάρω,
 Τί ἐγὼ εἶμ' ὁ γιὸς τῆς μαύρης γῆς, τ'ς ἀραχνιασμένης πέτρας.
 —Ἄσε με, Χάροντ' ἄσε με, σήμερα μὴ μὲ πάρῃς
 Ταχὶ Σαββάτο νὰ λουσιῶ, τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξω,
 Καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχὺ ἔρχομαι μοναχὴ μου.
 Ἀπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε κι' ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει.
 Νὰ καὶ τ' ἀδέλφια πῶφτασαν ψηλὰ ἀπ' τὸ κορφοβούνι,
 Τὸ Χάροντα κινήγησαν καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ο ΣΚΥΛΟΔΗΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΔΕΛΦΟΣ ΤΟΥ

Ὁ Σκυλοδημος ἔτρωγε σιὰ ἔλαι' ἀποκάτω
 κι' ἐκεῖ πρὸς τὰ χαράματα περνοῦσαν δυὸ διαβάτες.
 Εἶχαν τὰ γένια τους μακριά, τὸ πρόσωπό τους μαῦρο.
 Κοντὰ σταθήκανε κι' οἱ δυὸ καὶ τότε χαιρετοῦνε:
 —Καλὴ σου μέρα, Δῆμο μου.
 —Καλῶς τους τοὺς διαβάτες.
 Διαβάτες, πῶς τὸ ξέρετε πῶς εἶμαι ὁ Σκυλοδημος;

—Φέρνουμε χαιρετίσματα ἀπὸ τὸν ἀδερφό σου.

—Διαβάτες ποῦ τὸν εἶδατε ἐσεῖς τὸν ἀδερφό μου ;

—Στὰ Γιάννινα, στὴ φύλακὴ τὸν εἶδαμε κλεισμένον·
εἶχε στὰ χέρια σίδερα καὶ κλάπες στὰ ποδάρια.

Ἐκεῖνος δάκρυσε πευιέται γιὰ τὰ φύγη.

—Ποῦ πάγεις, Δῆμο μ' ἀδελφέ, ποῦ πάγεις καπετάνιε ;

—Τὸν βγάζω ἀπὸ τὰ σίδερα ἢ πάω κι' ἐγὼ μὲ δαῦτον !

—Ἐγὼ εἶμαι τ' ἀδερφάκι σου ! Ἔλα νὰ φιληθοῦμε !

Κι' ἐκεῖνος τὸν ἐγνώρισε, στὰ χέρια του τὸν πῆρε.

Γλυκὰ κι' οἱ δυὸ φιλήθησαν στὰ μάτια καὶ στὰ χεῖλια.

Κι' ὁ Δῆμος τὸν ἐρώτησε κι' ὁ Δῆμος τὸν ρωτᾷει :

—Κάθου, ἀδερφέ, κάθου, πιστέ, κι' ἔλα μολόγησέ μας,

πῶς ἔκαμες κι' ἐγλύτωσες ἀπὸ τοὺς Ἀρβανίτες ;

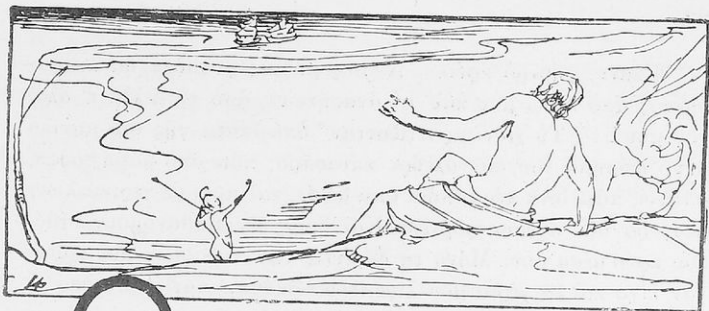
—Νύχτα τὰ χέρια μου ἔλυσα κι' ἐτσάκισα τὶς κλάπες,

κι' ἐσύντριψα τὴ σιδεριά κι' ἐροίχηκα στὸ βάλτο.

Ἔνα μονόξυλο ἤρρα ἐκεῖ κι' ἐπέρασα τὴ λίμνη.

Προφές τὰ Γιάννινα ἄφησα καὶ τὰ λαγκάδια πῆρα.

Ο ΧΩΡΙΣΜΟΣ

ΧΡ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Α'

Ξημέρωναν Χριστούγεννα στο χωριό.

Ή μέρα έδειχνε κλεισμένη, ή γή ήταν χιονοστρωμένη, ο ουρανός χιόνιζε και τó μάτι δέν μπορούσε να ιδή πιότερο από μιá ντουφεκιá τόπο. Φοβερό άγριοκαίρι, Χριστούγεννα καρδιά τού χειμόνα !

Καβάλλα άπάνω σ' ένα γερό, όμορφο και ψηλό άλογο, και κουκουλωμένος με μιá μεγάλη καπλότα, έμπαινα με μεγάλη χαρά στα πολυπόθητα σύνορα τού χωριού μου, ύστερα από νυχτοπερπάτημα δέκα πέντε ώρων, δρόμο δέκα πέντε μερών και ξενιτιá δέκα πέντε χρονών, μακριά, πολύ μακριά, σε ξένα σύνορα και σε ξένα βασίλεια.

Στο ποτάμι ποΐναι κάτω από τó χωριό μου, πότιστα διαβαΐνοντας, τó κατακορασμένο άλόγο μου. Μετά τó πότισμα τράβηξα τόν άνήφορό, πού βγαΐνει ίσα - ίσα στ' αγαπημένο μου χωριό, άνάμεσα από βράχους, από γκρεμούς, από μεγάλες πέτρες, από δέντρα κι' από λίγα άμπελοχώραφα.

Ήταν πολύ πρωΐ. Στιγμή, πού πολεμάει τó φώς τής ημέρας πόρχονταν με τó σκοτάδι τής νύχτας πόφευγε, και τ' άλογο άνέβαινε άργά - άργά και βαριά - βαριά τόν άνάποδο και κακοπάτηγο άνήφορο από τή μεγάλη του τήν κούραση και τή μεγάλη του τήν κομμάρα.

Ἐκανε φοβερό κρύο. Ἄγριος βοριάς φυσοῦσε σὰ λυσσα-
σμένους ἀπὸ πίσω μου καὶ μὲ ἀνασήκωνε ἀπὸ τὴ σέλλα τ' ἀλό-
γου μου . . . Τὸ χιόνι προντίζονταν * ἀπὸ κατὰ γῆς στὸ μανιω-
μένο φύσημά του, σὰν ἀλεύρι κάτασπρο, πότε ἀπὸ κάτω πρὸς τ'
ἄπάνω, πότε ἴσια πέρα, πότε ἴσια δῶθε, καὶ πότε μὲ περικύκλωνε
ὀλόγυρα σὰν ἀνεμοστρόβιλος. Καὶ ὅμως δὲν αἰσθανόμουν καθό-
λου κρύο μέσα μου. Μόνο τὰ δάχτυλα τῶν ποδαριῶν μου κρύω-
ναν λίγο καὶ τὰ χέρια μου λιγώτερο ἀκόμα, γιατί κρατοῦσα μὲ
τὸ δεξιὸ τὸ βοῦδοτσούλι καὶ μὲ τὸ ζερβὶ τὰ χαλινάρια τ' ἀλόγου.

Ἡ καρδιά μου κτυποῦσε τικ - τὰκ σὰν λιθοπάτημα ἀπὸ τὴ
συγκίνηση, ποὺ ἔβλεπα ὅτι βρισκόμουν καὶ περπατοῦσα στὸν
τόπο τῶν ὄνειρων μου, στὸν τόπο ποὺ γεννήθηκα.

Σὲ κάθε πατημασιά τ' ἀλόγου μου ξάνοιγα κι' ἓνα κομμάτι
ἀπὸ τὰ παιδιακίσια μου. Κομμάτι ζωῆς χαρωπῆς, γλυκιᾶς καὶ
πολυγαπημένης. Ἐβλεπα τὸ μεγάλο βράχο π' ἀνέβαινα ψηλά,
καὶ γλυστρώνοντας ἴσα κάτω, ἔφθανα ὡς στὸν πάτο, στὸ λάκκωμα,
εἶτε μὲ ξεγδάσματα εἶτε χωρὶς ξεγδάσματα στὸ τρυφερό μου τότε
κορμί. Ἐβλεπα τὸ μεγάλο πουρνάρι π' ἀνέβαινα τὸ καλοκαίρι
κι' ἔπιανα τὰ πουλιὰ μέσα στὶς φωλίτσες τους, πρὶν φτερουγίσουν
ἀκόμα, χωρὶς νὰ μὲ μέλη καὶ χωρὶς νὰ μὲ νοιάξῃ γιὰ τὰ τσιου-
ρίσματα τῶν μανάδων τους, ποὺ φτερούγιζαν ψηλά ἀπὸ τὸ κε-
φάλι μου, χωρὶς νάχουν οἱ καυμένες τὴ δύναμη νὰ μοῦ τὸ ἀρ-
πάξουν μέσα ἀπὸ τὰ χέρια μου, τὰ σκληρά. Ἐβλεπα τὸ χωροῦφι
μου, ποὺ πηδοῦσα σὰν τὸ ζαρκάδι, μὲ τὰ συνομήλικά μου, κι'
ἔπαιζα νὰ ἀγαπημένα μου παιγνίδια, ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ τὰ
χορτάσω ποτέ. Ἐβλεπα τ' ἀμπέλι μου μὲ τὴ μεγάλη βελανιδιά
στὴν κορφὴ του, ποὺ περνοῦσα τίς καλύτερες καὶ τίς πιὸ εὐτυ-
χισμένες ὥρες τῆς παιδιάτικης ζωῆς μου, τρώγοντας γλυκύτατα
σταφύλια, ὄριμώτατα σῦκα καὶ ζουμερώτατα ροδάκινα.

* Ἦταν ὅλα ὅπως τὰ εἶχα ἀφήσει ἐδῶ καὶ δέκα πέντε χρόνια.
Ὅλα στὸν τόπο τους καὶ στὴ θέση τους.

Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτη, Ὁ βοριάς ἐξακολουθοῦσε
ν' ἀγριοφυσάει. Τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρειεύεται καὶ τ'
ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνει τὸν ἀνήφορο ἀργὰ - ἀργὰ
«γκροῦπ γκροῦπ - γκροῦπ . . .».

Εἶχα σκαπετήσει * μιὰ μικρὴ ραγούλα καὶ δὲ μοῦ εἶχε μείνει,
παρὰ νὰ σκαπετήσω ἀκόμα μιὰ, γιὰ νὰ μπορέσω ν' ἀγναντέψω

τὸ χωριό μου, πὸν κάθε σπίτι του καπνίζει ἀδιάκοπα χειμώνα καλοκαίρι καὶ νὰ ἰδῶ τὸ σπίτι μου, μὲ τὸ πλατύχωρο αὐλόγυρό του καὶ μὲ τὸ μεγάλο δέντρο του στὴ μέση τῆς αὐλῆς του, πὸν χρησιμεύει τὸ καλοκαίρι κι' ὡς κατοικιό, κι' ὡς τραπεζαρία, κι' ὡς σάλλα, κι' ὡς τόπος ὕπνου, κι' ὡς χωροστάσι* πὸν μαζεύεται τὸ χωριό, γιὰ νὰ ζήνῃ τὶς διαφορὲς του καὶ τὰ χωριανὰ ζητήματά του, καθὼς τὸ θέλει ὁ προεστός, πὸν ἡ γνώμη του πάντα εἶναι σύμφωνη μὲ τὴ γνώμη τῶν πολλῶν.

Μόρχονταν στὸ νοῦ πόσες φορὲς ξαπόστασα καὶ ξεκουράστηκα κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο αὐτουνοῦ τ' ἀγαπημένου δένδρου, καὶ πόσες φορὲς μάλλωσα μὲ τὸ φτερωτὸ κοπάδι τῆς μάνας μου, τὶς κόττες, πὸν ἠθελαν νὰ μ' ἀρπάξουν ἀπὸ τὰ χέρια τὸ νόστιμο ψωμοτύρι μου.

Ἀμέτρητη χαρὰ πλημμυροῦσε τὴν καρδιά μου, ἐπειδὴ ξανάβλεπα τὴ γῆ τῶν παπούδων μου, τὴ γῆ πὸν εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ τὸ γλυκὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ κατάλαβα γιὰ πρώτη φορὰ τὸν ἑαυτό μου ὡς ἄνθρωπο. Μόρχονταν νὰ ξεκαβαλλικέψω καὶ κατεβαίνοντας νὰ φιλήσω καὶ ν' ἀγκαλιάσω ὅτι ἐβλεπα κι' εἴρισμα μπροστά μου χῶμα, πέτρες, χαμόκλαδα, δένδρα. Ἀλλὰ ὁ πόθος μου νὰ φτάσω ὅσο τὸ δυνατό γρηγορώτερα στὴ ράχη, πὸν ἦταν μπροστά μου, καὶ μ' ἐμπόδιζε νὰ ἰδῶ τὸ χωριό μου καὶ τὸ σπίτι μου δὲ μ' ἄφηνε νὰ κατεβῶ καὶ νὰ ἐκτελέσω τὸν ἅγιο μου σκοπό.

—Ἄ! ἔλεγα μέσα μου, πότε νὰ φτάσω ψηλὰ σ' ἐκείνη τὴ ράχη γιὰ νὰ ἰδῶ ἀπ' ἐκεῖ πὸν ὠνειρευόμουν δέκα πέντε χρόνια στὰ ξένα καὶ νὰ ρίξω τὸ ντουφέκι τοῦ ξενητεμένου, γιὰ νὰ μάθῃ τὸ χωριὸ τὸν ἐρχομό μου.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ χτυποῦσα τὸ κακόμοιρο τ' ὄλογο μὲ τοὺς φτεριστήρες μου, κι' αὐτὸ τὸ καὶμένο πηδοῦσε ἀγκομαχώντας καὶ μοῦ φαίνονταν, ὅτι πηδοῦσε στὰ σύννεφα, ἀλλὰ ὁ δρόμος δὲν τελείωνε!

Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτει. Ὁ βοριάς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσᾷ. Τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρεϊέεται καὶ τὸ ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνει τὸν ἀνήφορο ἀργὰ-ἀργὰ, «γκροῦπ - γκροῦπ - γκροῦπ».

Χίλια δυὸ πράματα γεμάτα γλυκὲς ἀνάμνησες τοῦ παιδιαζίσσιου μου καιροῦ, ἰσὰν ἀφροστεφανωμένες εἰκόνες, ζωγραφισμένες

μέ οὐράνια χρώματα, ἐμφανίζονταν μπροστά μου κι' ἄρχιζαν νὰ καταπραΰνουν τὴν ἀνυπομονησία μου. Ἐδῶ ἔβλεπα τὸν ἑαυτὸ μου μικρὸ παιδί, νὰ τρέχω ξυπόλυτος καὶ στὸ τρέξιμο νὰ μοῦ μπῆ στὸ ποδάρι ἓνα φοβερὸ παλιουρίσιο ἀγκάθι. Ἐκεῖ γιὰ πρώτη φορὰ ἔβλεπα νὰ σκοτώνω μιὰ πυκνόμαλλη καὶ μαυρονούρα ἀλεπού, πὸν κράταε ἀκόμα στὸ στόμα τῆς τὴν ὁμορφότερη καὶ βαρύτερη κόττα τοῦ χωριοῦ, ποῦσκουζε ἢ καὶμένη βραχνὰ - βραχνὰ κι' ἀδύνατα-ἀδύνατα «κράαα-κράαα . . .». Παρέκει, πίσω ἀπὸ μιὰ μεγάλη πέτρα, ἔβλεπα νὰ μὲ πιάνη ὁ δάσκαλός μου ἀπὸ τ' αὐτὶ σφιχτὰ-σφιχτὰ, γιατί μ' ἤθεε νὰ στιῶ πλάκες γιὰ νὰ τσακώσω κοτσύφια κι' ἄλλα στερόπουλα, πρᾶμα, πὸν μᾶς τὸ εἶχε ἀπαγορευμένο καὶ νὰ μὲ τραβάη γιὰ νὰ μὲ πᾶη μπροστὰ στ' ἄλλα μαθητούδια τοῦ χωριοῦ, πὸν κάναμε σχολεῖο χειμῶνα καλοκαίρι στὸ νάρθηκα τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ τὸ Ψαλτήρι ἦταν γιὰ μεγαλύτερο μάθημα ἀπ' ὅλα τὰ μαθήματα. Ἐβλεπα ν' ἀνεβοκατεβαίνω στὸ δρόμο τοῦ ποταμοῦ χιλιάδες φορές, πότε ἀπάνω στὶς πλάτες τῆς μάνας ἢ τῆς ἀδελφῆς μου, πότε περπατώντας καὶ πότε καβάλλα.

Ἐβλεπα σὲ μιὰ πλαγιά, ἐκεῖ πέρα, τὴν ἀδερφή μου νὰ βόσκη ζυγοῦρια* καὶ κατσίκια καὶ νὰ μοῦ λῆη τραγοῦδια, καὶ μοῦ φαίνονταν πῶς ἄκουα ἀκόμη τὴν ἀγγελικὴ τῆς φωνή.

Μ' ἓνα λόγο, ἔβλεπα τόσα πὸν δὲν μποροῦν νὰ μποῦνε σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ χαρτί. Νιᾶτα σπαρμένα κατὰ γῆς, σὰν λουλούδια ἀπριλιάτικα, σὰν ἄνθια μαγιατικά, σὰν τριαντάφυλλα μοσκομυρωδάτα.

Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτη. Ὁ βοριάς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσῆ, τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρεϊεύεται καὶ τ' ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνει ἀργὰ - ἀργὰ τὸν ἀνήφορο «γροῦπ - γροῦπ - γροῦπ . . .».

Λίγος δρόμος μοῦ εἶχε ἀπομείνει ἀκόμα, ὅσο ν' ἀνεβῶ στὴ ράχη, ἀλλὰ δὲν τελειῶνε ποτέ! Τὴν ὑπομονή μου δέχονταν ἀνυπομονησιὰ καὶ τὴν ἀνυπομονησιὰ μου ὑπομονή. Ἐκεῖ καταστενόχωριόμουν γιὰ τ' ἀργοβάδισμα τ' ἀλόγου μου, γιὰ τὴν ὀρμὴ τοῦ ἀνέμου, γιὰ τὶς τουλοῦπες τοῦ χιονιοῦ πῶδεραν τὸ πρόσωπό μου, γιὰ τὸ κρύο πᾶρχιζε νὰ μ' ἀνεβαίνει ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὴν καρδιά, καὶ νὰ μοῦ τρυπάη τὰ κόκκαλα, γιὰ τὸν ἀτέλειωτο δρόμο, κι' ἐκεῖ βρισκόμουν ἥσυχος - ἥσυχος στὴ ζεστὴ καὶ γλυκιὰ ἀγκαλιὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ στοχαζόμουν τὴ στιγμή πὸν θὰ ἔμπαινα στὸ σπίτι μου, τὶ χαρὰ θὰ ἔκανε ἢ μανούλα μου πὸν μῶγραφε

στο ύστερό της γραμμά, ότι τὰ συμφώνησε μὲ τὸ χάρο νὰ τὴν καρτεροῖσῃ νὰ μὲ δεχτῆ πρώτα ἀπὸ τὰ ξένα, κί' ὕστερα νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν ψυχὴ τῆς. Στοχαζόμεον τὸ πανηγύρι ποῦ θὰ ἔκανε ἡ ὄρφανὴ μοναχοθυγατέρα μου, ποῦ τὴν εἶχα ἀφήσει μικρὴ, πολὺ μικρὴ, βυζαντινικὴ, σαράντα μερῶν φώσινο, ὅταν κίνησα νὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα, νὰ προκόψω καὶ νὰ πλουτίσω τὸ σπίτι μου. Στοχαζόμεον τὸν ἀναγαλλισμὸ τῆς ἀδελφῆς μου, ποῦ τὴν εἶχα ἀφήσει μικρούλα καὶ θὰ τὴν εὗρισκα παντρεμένη μ' ἓνα δυὸ παιδάκια τριγύρω τῆς, καὶ τὴν εὐχαρίστηση ποῦ θὰ αἰσθανόνταν οἱ χωριανοί μου, ποῦ ἅμα θὰ μ' ἔβλεπαν νὰ μπαίνω στὸ ἀντρορημασμένο πατρικό μου, θὰ ἔτρεχαν νὰ μ' ἀγκαλιάσουν καὶ νὰ μὲ φιλήσουν ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες.

Ἄλλα αὐτὰ ἀνακατεύονταν μέσα στὸ μυαλό μου, τὸ ἓνα κατόπι τ' ἄλλουνοῦ, σὰν κῆμα, π' ἀκολουθαίει τὸ κῆμα, καὶ μάκραιναι ὡς χίλιες ὄργγιες τὴν ὑπομονή μου. Ἄλλ' ἅμα ἔρριχναι τὰ μάτια μου, πρὸς τὴ ράχη, ποῦ ἦταν πάντα μπροστά μου, μοῦ φαίνονταν, ὅτι ἔφευγε κί' αὐτὴ μὲ τὴν ἴδια γηγοράδα ποῦ κυνηγοῦσα νὰ τὴν φτάσω, μ' ἔπιανε ἡ στενοχώρια τῆς ἀνυπομονησιᾶς κί' ἔπιανα μὲ μανία νὰ κεντιάω τὰ πλευρὰ τοῦ κακομοιριασμένου ζώου, ποῦ εἶχα κάτωθι μου, κί' αὐτὸ τὸ δύστυχο γεμάτο ὑπακοὴ σκλάβου, καὶ ὑπομονὴ Ἰώβ, ἀφήνοντας μικρὸ βογγητὸ μέσα ἀπὸ τὰ στήθια του, τραβοῦσε μπροστά μ' ὅση ὀρμὴ μπορούσε νὰ βάλῃ χωρὶς νὰ δείξῃ τὸ παραμικρὸ κίκωμα, γιὰ τὰ σκληρὰ κί' ἀπάνθρωπα κεντρίσματα ποῦ τοῦ τραβοῦσα στὰ πλευρὰ μὲ τοὺς φτεριστῆρες μου.

Τὸ χιόνι ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτῃ. Ὁ βοριάς ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγριοφυσᾷ. Τὸ κρύο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀντρεϊεύεται, καὶ τ' ἄλογο ἐξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνει τὸν ἀνήφορο ἀργὰ - ἀργὰ γκροῦπ - γκροῦπ - γκροῦπ . . .».

Λίγες δρασκελιές μοῦ εἶχαν μείνει ἀκόμα ὅσο νὰ φτάσω στὴν κορφὴ τῆς ράχης ποῦ ἔκρυφτε τὸ πολυπόθητο χωριό μου, καὶ λίγες ἀκόμα στιγμές, ὅσο ποῦ νὰ ρίξω τὴ χαρμὸσυνη ντουφεκιὰ τοῦ ξενιτεμένου, ποῦ θὰ ἔκανε ὅλες τὶς καρδιές τοῦ χωριοῦ νὰ λαχταροῦσιν ἀπὸ χαρὰ καὶ λίγες θὰ ἦταν οἱ καλότυχες, ποῦ θὰ δελχόνταν ξενιτεμένο, ἀλλὰ ἡ ἀνυπομονησιὰ μου σήκωνε κεφάλι, μέσα στὰ στήθια μου πάλι, κακομοιούτσουνη καὶ φοβερὴ, καὶ μ'

ἔκανε νὰ νομίζω, ὅτι τὰ ποδάρια τ' ἀλόγου μου ἦταν καρφωμένα ψηλά στὴ γῆ, καὶ βρισκόμουν ἀπὸ πολλὴν ὥρα στὴν ἴδια μεριά. Τὸ χτύπησα τότε τ' ἄλογο γιὰ ὕστερη φορὰ, μ' ὅση δύναμη εἶχα ἀπάνω μου καὶ σὰ νὰ ἔκανε φτερά τὸ καυμένο τὸ ζῶο, βρεθήκαμε στὴν κορφὴ τῆς χιλιοπόθητης ράχης! Δόξα σοι ὁ Θεός!

B'

Ἐκεῖ τὸ κρῖν τοῦ βοριά καὶ τὸ χιόνι θὰ ἦταν δυνατώτερο, ἀλλὰ τὸ χωριό μου ποὺ ἔδειχνε τὸ συμπαθητικὸ πρόσωπό του ἀπὸ διὰ ντουφεκιᾶς τόπο μακριά, μ' ἔκαμε νὰ μὴν αἰσθάνωμαι τὴν ἀγριὰδα τους.

Ὅλο τὸ χωριὸ ἦταν συμμαζεμένο στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ, σὰν κοπάδι καλογραικισμένο. Κάθε σπίτι ἔμοιαζε μὲ πρόβατο καὶ κάθε παράσπιτο μὲ ἀρνί. Τὸ σπίτι τὸ δικό μου, μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα, φαίνονταν σὰν βαρυνκίδουνο γκεσέμι ποὺ μπορεῖ νὰ σύρη πίσω του χίλια κεφάλια πρόβατα.

Ἄμα τὸ ξεκάμπισα τὸ χωριό μου, ἔβριξα μιὰ βαρουγοιομάτη ντουφεκιά, γιὰ νὰ νοιώσουν οἱ χωριανοί, ὅτι «ξενιτεμένος ἔρχεται!» καὶ ἀπὸ τὸν πολὺν τὸ βρόντο τρεῖς φορὲς ἀχολόγησαν τὰ λακκώματα, οἱ ρεματιῆς καὶ τὰ βοννόπλαγα.

Καρφώνοντας τὰ μάτια μου στὸ ταπεινὸ καὶ συμπαθητικὸ χωριό μου, νόμιζα ὅτι οἱ σκεπές του ἐκείνες, ποὺ κάπνιζαν ἥσυχια-ἥσυχια, οἱ καλύβες του, τ' αὐλόδεντρά του, οἱ αὐλόγυροί του, οἱ φράχτες του, οἱ ριζιμιόπετρές* του, ποὺ στέκουν σκόρπια, ἐδῶ κι' ἐκεῖ σὰν ἀπολιθωμένοι γιγάντοι, οἱ δρόμοι του, οἱ κῆποι του, τὰ ὅλα του, ὅτι ζωντάνεψαν, ὅτι ἔτρεχαν χαμογελώντας καὶ χοροπηδώντας τὸ ἓνα κατόπι τ' ἄλλουνοῦ, καὶ προχωροῦσαν κατ' ἐπάνω μου, γιὰ νὰ μ' ἀποδεχτοῦν καὶ νὰ μοῦ ποῦνε τὸ γλυκὸ χαιρετισμό :

«Καλῶς ὤρισες ἀπὸ τὰ ξένα! Δόξα σοι ὁ Θεός, ποῦρθες γερὸς καὶ καλὰ!»

Ἀπέραντο πέλαγο χαρᾶς κι' ἀναγαλλισμοῦ εἶχε πλημμυρίσει τότε τὴν καρδιά μου. Ὅ,τι ἔβλεπα μπροστά μου ἦταν μαγευτικὸ καὶ μοῦ φαίνονταν, πὼς ἔπλεα μ' ὀλάνοιχτα πανιά σὲ πέλαγο δίχως ἄρη εὐτυχίας.

Τὸ χιόνι ἔπαψε νὰ πέφτει πιά καὶ μεταβάλληκε σὲ γλυκιὰ

ζεστασιά. Ὁ μανιωμένος βοριάς ἔπαψε νὰ βουίξει πιά καὶ μεταβάλλθηκε σὲ δροσόπνιχτο καὶ μοσχοβολᾶτο καλοκαιρινὸ ἀγεράκι, καὶ τ' ἄλλογό μου ἔπαψε ν' ἀνεβραίνει πιά τὸν ἀνήφορο ἀργὰ-ἀργά. καὶ βρέθηκε μέσα στὸν αὐλόγυρο τοῦ σπιτιοῦ μου!

Στὸ ἔμπα μου, ἔτρεξε πρῶτος-πρῶτος ὁ γέρικος σκύλος τοῦ σπιτιοῦ μου, ὁ Μούργκας, καὶ ρίχτηκε μὲ τὰ μπροστινά του ποδάρια ἐπάνω στὴ σέλα τοῦ ἀλόγου καὶ μὲ κάτι κουνήματα τοῦ κεφαλιοῦ του, καὶ μὲ κάτι φωνές, πού ἔβγαξε ἀπὸ τὸ στόμα του, ἤθελε ν' ἀποδείξει τὴ μεγάλη χαρὰ του γιὰ τὸν ἐρχομὸ τοῦ ξενιτεμένου ἀφέντη του. Στὰ μάτια του μέσα ἔλαμπε σὰν ἀνοιξιὰτικὴ δροσιά, ἀνάμεσα σὲ φύλλα τριανταφυλλιοῦ, ἕνα ἀναγάλισμα πού δὲν μπορεῖ νὰ γραφτῆ. Ἐκείνη τὴ στιγμή, πού ὁ Μούργκας εἶχε ορηγμένα τὰ ποδάρια ψηλὰ στὴ σέλλα, καὶ παραπονοῖταν μέσα του, γιὰτὶ νὰ μὴν ἔχη χαρίσει κι' αὐτουνοῦ ὁ Θεὸς λόγος, γιὰ νὰ καλωσορίσῃ τὸν ἀφέντη του ἀνθρωπινά, ὁ γάτος τοῦ σπιτιοῦ, ὁ Λιάρος, πήδησε πίσω ἀπὸ τὴ στέγη κι' ἔγινε καπνός!

Ὑστερα κατάφασε ἡ μάνα μου κουτσά - στραβὰ ἀπὸ τὰ γερατιά, ἔσκούφωτη ἀπὸ τὴ χαρὰ της, καὶ μὲ τὰ μάτια γεμάτα δάκρυα, ἅγια δάκρυα μητρικά. Τρίτη κατάφασε ἡ θυγατέρα μου, κορίτσι ὁμορφό, γερὸ κι' ἀσπροκόκκινο, μὲ δυὸ μεγάλα-μεγάλα καὶ μαύρα-μαύρα μάτια, πού βρῖσκονταν στὸ σύνορο τῆς ἡλικίας τοῦ παιδιοῦ τῆς νύφης. Τετάρτη κατάφασε ἡ ἀδελφή μου μὲ τὸν ἄνδρα της καὶ τὰ παιδιὰ της, πού ἔβλεπα γιὰ πρώτη φορὰ, καὶ σὰν νὰ ἤμουν ἄψυχο πρᾶγμα, μ' ἄρπαζαν στὴν ἀγκαλιά τους καὶ μ' ἔφεραν καὶ μ' ἀπόθεσαν μέσα στὸν καλὸ τὸν ὀντᾶ.

Ἐφερα γύρω τὰ μάτια μου στὸ σπίτι, καὶ εἶδα πὼς δὲν εἶχε ἀλλάξει τίποτε ἀπὸ μέσα. Νόμισα πὼς ἔλειπα ἀπὸ τὰ χτές. Ὅλα ἦταν στὴν ἴδια τους θέση. ὅπως τὰ εἶχα ἀφήσει, καὶ μοναχὰ οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἀλλάξει ὅλοι. Ἀπ' αὐτουνοὺς, ἄλλοι ἀπὸ παιδιὰ ἔγιναν νύφες, ἄλλοι ἀπὸ νιοὶ γερόντιοι, ἄλλοι ἀπὸ τὸ Τίποτε φύτρωσαν ἄνθρωποι, καὶ ἄλλοι—ἀλίμονο!—ἔλειψαν ὀλό-τελα! Ἡ μιὰ ἀδελφή μου, ὁ ἕνας θεῖος μου, ἡ γυναίκα μου κι' ὁ πατέρας μου, δὲν βρῖσκονταν πιά στὸ δευτέρι τῶν ζωντανῶν, ἀλλὰ εἶχαν ταξιδέψει γιὰ τ' ἀνεγύριστο ταξίδι τοῦ Κάτω-

Κόσμου, ἀπ' ὁποῦθε οὔτε γυρίζει κανεὶς ποτὲ οὔτε γράμματα ἢ χαιρετίσματα ἔρχονται.

Ἡ καρδιά μου ἐκείνη τὴ στιγμή εἶχε γίνει ἀπέραντο πέλαγο καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ πέλαγο πότε ἡ λύπη ἀομένιζε μ' ὀλόνοιχτα πανιά καὶ σηκώνονταν τὰ κύματα γύρω της ὡς τὸν οὐρανό, πότε ἡ χαρὰ ἔβγαινε στὴ μέση κι' ἔκανε τὸ νερόχτιστο κάμπο του ἴσχυο καὶ μαλακὸ σὰν πρόσωπο ἀπέραντο κρυσταλλένιο καθρέφτη.

Ἄν κι' ἀπὸ πολλὰ χρόνια εἶχα μάθει τοὺς σκληροὺς θανάτους, πῶχρον γίνει στὸ σπίτι μου, κι' ὁ Γιατρο-Καιρὸς ἔχυσε τὸ σωτήριο μπάλσαμό του στὶς ἀνοιγμένες πληγὲς τῆς καρδιάς μου, πάλι δὲν μποροῦσα νὰ μὴ αἰσθανθῶ ἄλλη μιὰ φορὰ τὴ λύπη ἀκέρια γιὰ τὸν παράκαιρο χαμὸ τῶν πολυαγαπημένων μου. Τὰ δάκρυνά μου πλημύριζαν σὰν ποτάμια καὶ πάσκιζαν νὰ μέ πνίξουν, ἀλλ' ἅμα ἔροιχνα τὰ μάτια μου εἰς τὴ μάνα μου, ποὺ τὰ γεράματά της κι' ἡ μητρικὴ της λαχτάρα μοῦ φουσοῦσαν ἅγιο σέβας, στὴ θυγατέρα μου, ποὺ ἡ ἀγάπη της κι' ἡ δροσερὴ της νιότη φύτευαν στὴ ματωμένη μου καρδιά τὴν πιὸ γλυκύτερη χαρὰ καὶ τὴν πιὸ μεγαλύτερη ἐλπίδα, καὶ στὴν ἀδελφή μου καὶ στὸ γαμπρό μου, ποὺ ἡ ἀγάπη τους καὶ ἡ εἰλικρινὴς τους ἔγνοια μ' ἔκαναν νὰ γεμίζω παρηγοριά, σταματοῦσαν τὰ δάκρυνά μου καὶ σκορποῦσε ὁ πόνος μου, σὰν πῶς σκορπίζονται τὰ σύννεφα στὸν οὐρανό, ὅταν φυσᾷ δυνατὸς βοριάς. Πάντα τὸ *Τώρα* νικάει τὸ *Πρίν*.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω κατάφθασαν κι' οἱ σιμώτεροι γειτόνοι νὰ μὲ καλωσορίσουν. Ὅστερα ἀπ' αὐτουνούς κι' οἱ μακρυνώτεροι, καὶ λίγο λίγο τὸ σπίτι μου δέχτηκε μέσα στοὺς κόρφους του, ὅλο τὸ χωριό, ἄνδρες γυναῖκες καὶ παιδιά, γιατί εἶναι χρεὸς ἅγιο νὰ τρέξη κανεὶς νὰ χαιρετᾷ ξενιτεμένο καὶ νὰ πανηγυρίσῃ τὸν ἐρχομὸ του.

Φιλήματα ἀπ' ἐδῶ, ἀγκαλιὰματα ἀπ' ἐκεῖ, ἀναγάλιασμα ἀπὸ τούτη τὴ μεριά, γέλια ἀπὸ κείνη, σταυρώνονται κάθε στιγμή σ' ἐκεῖνο τὸ χαρούμενο πανηγύρι, ποὺ ἐγὼ ἤμουν αἰτία καὶ κέντρο.

Στὴν τιμημένη μας καὶ ποθητὴ μας Πατρίδα ἡ Ξενιτιά τὰ συμπαθαίει ὅλα. Ζήλιες, διαφορές, μαλλώματα καὶ ὄχτριες*, τὰ λιώνει ὅλα ἡ Ξενιτιά, σὰν πῶς λιώνει ἡ νοτιὰ τὸ χιόνι. Ὁ Ξε-

νιτεμένος είναι ἅγιο πρᾶγμα, πού σέβρνει τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη τῶν χωριανῶν καὶ ὅλου τοῦ κόσμου πέρα. καὶ πέρα.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνῃ τὸ σπῆτι μου ἔμοιαζε κρινί* μελισσιῶν στὸν καιρὸ τοῦ καλοκαιριοῦ, πού μάζεύονται στὴ θύρα καὶ μπαινοβγαίνουν τὰ μελίσια.

Τέλος ἡ μάνα μου ἄνοιξε τὴ νυφικὴ τῆς κασέλα, πού εἶχε μέσα φυλαγμένα ἀπ' ὅλα τὰ πωρικὰ πού βγαίνουν στὸ χωριό μου καὶ ὅλα τὰ γλυκίσματα πού κάνουν ἐκεῖ: σῦκα, σταφίδες, μήλα, καρῦδια, ρόιδα, κωδώνια, μουστόπητες, σιουμπέκια* καὶ σικομαΐδες* καὶ ἄρχισε νὰ τὰ μοιράζῃ πολλὰ-πολλὰ στὰ λιανοπαῖδια, πού εἶχαν τρέξει ὅλα, ἅμα ἔμαθαν τὸν ἐρχομὸ μου, γνωρίζοντας ὅτι θὰ καλοπλερώνονταν ὁ κόσμος τους γι' αὐτό. Ἡ ἀδελφὴ μου ἄρχισε νὰ πλάθῃ πῆττα, ἡ θυγατέρα μου κερνοῦσε τοὺς μεγάλους ρακὶ μὲ τὸ μισοκάρικο τὸ παγούρι, ὁ γαμπρὸς μου κἀθονταν σιμά μου καταχαρούμενος, καὶ ἐγὼ μολογοῦσα σ' ἐκείνους πού μὲ ρωτοῦσαν πῶς πέρασα τὸν καιρὸ μου στὴν ξενιτιά, τί εἶδα, τί ἄκουσα, τί ἔμαθα, τί ἔκανα, ποῖον πατριώτῃ εἶδα καὶ ἀντάμωσα ἀπὸ ποιους καὶ σὲ ποιους ἔφερα γράμματα, πῶς εἶναι ὁ τάδε χωριανὸς μας, τί δουλιὰ κάνει ὁ τάδε πλησιοχωρῆτης μας, μ' ἔνα λόγο ἔδινα τακτικὴ ἀναφορὰ καὶ ταχτικὸ λογοριασμὸ τοῦ τί ἔκανα, τί ἄκουσα, τί εἶδα καὶ τί ἔμαθα σ' ὅλο τὸν καιρὸ τῶν δεκατέρι χρόνων, πού βρισκόμουν στὴν ξενιτιά.

Ὅστερα ἄρχισαν νὰ φεύγουν λίγοι-λίγοι ὅλοι οἱ χωριανοὶ μου καὶ ἔμεινα μόνος μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ μου. Καθίσταμεν ὅλοι σταυροπόδι γύρα στὴ στιὰ* πού ἔκαιε σὰν καμῖνι περιμένοντας νὰ ἐτοιμαστῇ τὸ γιόμα*, ἐνῶ μπροστά μας ἦταν ξαπλωμένος ὁ γάτος τοῦ σπιτιοῦ καὶ πίσω μας καθόνταν στὰ πισινὰ του ποδάρια ὁ σκύλος, ὁ Μούργκας, προσέχοντας στὶς κουβέντες μας, σὰν πῶς προσέχουν τὸ Βαγγέλιο, βλέποντάς μας κατάματα, ὅσους δὲν τοῦ εἶχαν γνωρισμένες τίς πλάτες καὶ πióτερο ἔμένα τὸ νοικοκύρη καὶ τόσο πολὺ πρόσεχε τ' αὐτί του καὶ τόσο πολὺ κάρφωνε τὰ μάτια του ψηλά μου, πού μ' ἔκανε σὲ λίγο νὰ πιστέψω, ὅτι θὰ ἀνακατώνονταν στὶς κουβέντες μας, μιλώντας μὲ ἀνθρώπινη γλῶσσα!

Γ'

Ἡ ζέστα, ἡ χαρὰ, τ' ἀναγῆλλιασμα, οἱ κόποι τοῦ δρόμου,

ἡ ἀϋπνία καὶ ἡ συγκίνηση, νάρκωναν τόσο πολὺ τὸ πνεῦμα μου καὶ τὸ κορμί μου, ὥστε καθὼς βρισκόμουν ἐκεῖ, γύρισα τὸ κεφάλι μου στὴ μοσκοβολημένη παρθενικὴ ἀγκυλιὰ τῆς θυγατρὸς μου, ἔκλεισα γλυκὰ-γλυκὰ τὰ μάτια μου, κι' ἀποκοιμήθηκα... κι' ὅταν ξύπνησα, κι' ἄνοιξα τὰ μάτια μου, δὲν εἶδα τίποτα μπροστά μου.

Μάνα, θυγατέρα, ἀδερφή, σπίτι, χωριό, πατριδα, ἦταν ὅλα φευγᾶτα! Βρισκόμουν καὶ βρίσκομαι ἀκόμα στὰ ξένημα τὰ ξένα, κι' ὅλα ὅσα εἶδα δὲν ἦταν ἄλλο παρὰ μιὰ γλυκιὰ ὑπνοφαντασία, ἓνα εὐτυχισμένο ὕνειρο, ποῦ μοῦ δώρησε ἡ ἀγάπη τῆς Πατριδας μου, ξημερώνοντας τῶν Χριστουγέννων.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ο ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Σ' ἀφήνω γειά, μαρούλα μου, σ' ἀφήνω γειά, πατέρα,
ἔχετε, γειά, ἀδελφάκια μου καὶ σεῖς ξαδερφοπούλες.

Θὰ φύγω, νὰ ξεριτευθῶ, θὰ πάω μακριὰ στὰ ξένα.

Θὰ φύγω, μάνα, καὶ θ' ἀρθῶ, νὰ μὴν πολυλυπῆσαι.

Ἀπὸ τὰ ξένα ποῦ βρεθῶ μηνύματα σοῦ στέλνω
μὲ τὴ δροσιά τῆς ἀνοιξῆς, τὴν πάχνη τοῦ χειμῶνα,
καὶ μὲ τ' ἀστέρια τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ρόδα τοῦ Μαΐου.

Θενὰ σοῦ στέλνω μάλαμα, θενὰ σου στέλνω ἀσῆμι,

Θενὰ σου στέλνω πράματα π' οὐδὲ τὰ συλλογιέσαι.

— Παιδί μου πύαινε στὸ καλὸ κι' ὅλοι οἱ ἅγιοι κοντά σου,
καὶ τῆς μαρούλας σου ἡ εὐχὴ νὰ εἶναι γὰ φυλακτὸ σου
νὰ μὴ σὲ πιάνη βάσκαμα καὶ τὸ κακὸ τὸ μάτι.

Θυμήσου με, παιδάκι μου, κι' ἐμὲ καὶ τὰ παιδιὰ μου,

μὴ σὲ πλανέση ἡ ξενιτιά καὶ μᾶς ἀλησημονήσης.

— Κάλλιο, μαρούλα μου γλυκιὰ, κάλλιο νὰ σκάσω πρωτα,
παρὰ νὰ μὴ σᾶς θυμηθῶ στὰ ξένημα τὰ ξένα!

Γ. BIZHYNOY

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Ἐφές ὁ ἥλιος ἔδυνε στήν ἅγια μου πατρίδα
 Κι' ἔνα τοῦ δῶκαν φίλημα σέ θλιβεροῦν ἀχτίδα
 Νά μοῦ τὸ φέρ' ἐμένα
 Θέλω νὰ ἰδῶ τὴ μάνα μου, τ' ἀδέροφια νὰ φιλήσω,
 Στὸν τάφο τοῦ πατέρα μου θέλω νὰ προσκυνήσω.
 Βαρέθηκα τὰ ξένα!

Μικρὸ-μικρὸ μ' ὀρφάνεψε ἡ ἀλύπητή μου μοῖρα,
 Μικρὸ μικρὸ τῆς ξενιτιάς τὸ μονοπάτι πῆρα
 Μὲ χεῖλη πικραμένα.
 Μὰ τώρα πιά τὰ χόρτασα τῆς ξενιτιάς τὰ κάλλη,
 Ἄν καὶ παράδεισος, θὰ τὴν ἀφήσω πάλι,
 Βαρέθηκα τὰ ξένα!

Μικρὸ χελιδνάκι μου, γιὰ μιὰ σταλίτσα στάσου,
 Γιὰ μιὰ σταλιά λυπήσου με καὶ δῶσ' μου τὰ φτερά σου,
 Τὰ λεφτοκαμωμένα!
 Θέλω στὸ δύστηνο κι' ἐγὼ στὸ σπίτι μας νὰ πάγω,
 Θέλω στῆς μάνας τὸ πλευρὸ λίγο ψωμί νὰ φάγω,
 Βαρέθηκα τὰ ξένα!

Ἀνδρειωμένα μου βουνά, γιὰ λίγο χαμηλώστε,
 Γιὰ λίγο, λίγο κλίνετε, λίγη βοήθεια δώστε
 Σὲ πόδια κουρασμένα!
 Πεθύμησα νὰ στολιστῶ μὲ γιορτερὸ στολίδι,
 Νὰ πάγω στήν πατρίδα μου, στ' ἀγαπητὸ ταξίδι,
 Βαρέθηκα τὰ ξένα!

Φύσα κοσμογυρίστρια, χαριτωμένη αὔρα,
 Κι' ἂν δῆς μιὰ μάν' αὐτοῦ ποῦ πᾶς, βαμμένη μέσ' τὰ μαῦρα
 Μὲ μάτια δακρυομένα,
 Μ' ἔνα κορυφὸ σου φίλημα ψιθύρισε σι' αὐτὴ της,
 Πηγαίνω πιά νὰ τὴν ἰδῶ, τ' ἀγαπητὸ παιδί της,
 Βαρέθηκα τὰ ξένα!

Καὶ σεῖς, ποῦ μεγαλώσατε στὸν κόρφο τῆς μητέρας,
 Ἐσεῖς, ποῦ δὲν σὰς ἔφαγε τῆς ξενιτιάς ἀγέρας,
 Καθὼς μὲ τρώγει ἐμένα,
 Μὴ μοῦ κακοκαρδίσετε σὰν κλαίγω τὸν καῦμό μου!
 Καὶ ψάλλω στήν πατρίδα σας σὲ κάθε στεναγμό μου:
 «Βαρέθηκα τὰ ξένα!»

Κ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΞΕΝΙΤΙΑΣ

Ἀνάθεμά σε, ξενιτιά, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις!
 Θὰ πάρω ἕναν ἀνήφορο νὰ βγῶ σὲ κορφοβούνη,
 νὰ βρῶ κλαράκι φουντωτὸ καὶ ριζιμιό* λιθάρι,
 νὰ βρῶ καὶ μιὰ κρονόβρωση νὰ ξαπλωθῶ στὸν ἴσκιο,
 νὰ πιῶ νερὸ νὰ δροσισιτῶ, νὰ πάρω λίγη ἀνάσα,
 ν' ἀρχίσω νὰ συλλογιστῶ τῆς ξενιτιάς τὰ πάθη,
 νὰ εἰπῶ τὰ μαῦρα ντέρτια μου καὶ τὰ παρόπονά μου.
 Ἄνοιξε θλιβερὴ καρδιά καὶ πικραμένο ἀχείλι,
 βγάλε κἄνα χαμόγελο καὶ πὲς κἄνα τραγούδι.
 —Τραγούδια ἂν ἔχ' ἢ μαύρη γῆ, κι' ὁ τάφος χαμογέλια,
 ἔχει καὶ τοῦ παιδιοῦ ἢ καρδιά, ποῦ περπατεῖ στὰ ξένα!
 Τὰ ξένα ἔχουν καῦμοὺς πολλοὺς καὶ καταφρόνια πλήθος!
 Στὰ ξένα δὲν ἀνθίζουνε τὴν ἀνοιξη τὰ δέντρα
 καὶ δὲ λαλοῦνε τὰ πουλιά, ζεστός δὲ λάμπει ὁ ἥλιος,
 δὲ φουλουριάζουν* τὰ βουνά, δὲν πρασινίζει ὁ κάμπος
 καὶ δὲ δροσιζει τὸ νερὸ, καὶ τὸ ψομί πικραίνει!...
 Στὰ ξένα ποῖος θὰ σὲ χαρῆ καὶ πὶός θὰ σοῦ γελάσῃ;
 Ποῦν' τῆς μαρούλας τὰ φιλιά, τὰ χάρδια τοῦ πατέρα;
 Ποῦναι τὰ γέλια τ' ἀδελφοῦ, κι' ἢ συντροφιά τοῦ φίλου;
 Ἄν ἀρρωστήσης ποῖος θάρθη σὴν ξενιτιά σιμὰ σου,
 νὰ σὲ ρωτᾷ τὸν πόνο σου, τὰ γιατρικὰ νὰ δίνῃ,
 σὶδ ἔρρο τὸ προσκέφαλο νὰ ξενυχτᾷ μαζί σου;
 Κι' ἂν ἔρθῃ μέρ' ἀγλύκαντη στὰ ξένα νὰ πεθάνῃς,

ποιὸς θὰ βρεθῆ σὶ τὸ πλάϊ σου τὰ μάτια νὰ σοῦ κλείσῃ ;
 Ποιὸς θὰ σοῦ λούσῃ τὸ κορμί ; Ποιὸς θὰ σὲ σαβανώσει ;
 Στὸ λείψανό σου ποιὸς θὰ ἄρθῃ λουλούδια νὰ σὲ ράνῃ ;
 Καὶ ποιὸς μὲ πόνο θὰ ριχτῆ σὶ τὸ νεκροκρέββατό σου
 γὰ νὰ σὲ κλάψῃ ; Ποιὸς θὰ εἰπῆ γὰ σένα μοιρολόγι ;

Ἄνάθεμά σε ξενιτιά, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις !

Ποῦ νὰ τὸν πῶ τὸν πόνο μου, ποῦ νὰ τὸν ἀπορρίξω ;
 Νὰ τὸν εἰπῶ στὰ τρίστρατα, τὸν παίρνουν οἱ διαβάτες,
 νὰ τὸν ἀφήσω στὰ κλαριά, τὸν παίρνουν τ' ἀγριοπούλια.
 Κι' ἂν κλάψω, τὰ φαρμακερὰ τὰ δάκρυα ποῦ νὰ πέσουν ;
 Ἄν πέσουνε στὴ μαύρη γῆ, χορτάρια δὲ φυτρώνει,
 ἂν πέσουνε σὶ τὸν ποταμό, ὁ ποταμὸς θὰ στύψῃ,
 ἂν πέσουνε στὴ θάλασσα, πνίγονται τὰ καράβια
 κι' ἂν τὰ βαστάξω στὴν καρδιά, μὲ καῖν, μὲ φαρμακώνουν
 Ἄνάθεμά σε, ξενιτιά, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις !

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

Η ΞΑΝΘΟΥΛΑ

3

Τὴν εἶδα τὴν Ξανθοῦλα
 τὴν εἶδα πρὸς ἄργα,
 ποὺ ἐμπῆκε στὴ βαρκούλα
 νὰ πάῃ στὴ ξενιτιά.

2

Ἐφούσκωνε τ' ἄεροι
 λευκότερα πανιά,
 ὡσὰν τὸ περιστέρι
 ποὺ ἀπλώνει τὰ φτερὰ

3

Ἐστέκονταν οἱ φίλοι
 μὲ λύπη μὲ χαρά,

κι' αὐτὴ μὲ τὸ μαντήλι
τοὺς ἀποχαιρετᾷ

4

Καὶ τὸ χαιρετισμὸς τῆς
ἐστάθηκα νὰ ἰδῶ,
ὧς πον ἢ πολλὴ μακρότης
μοῦ τὸ κρυψε κι' αὐτό.

5

Σ' ὀλίγο, σ' ὀλιγάκι
δὲν ἤξερα νὰ πῶ,
ἂν ἔβλεπα πανάκι
ἢ τοῦ πελάγον ἀφρό.

6

Κι' ἀφοῦ πανί, μαντήλι
ἐχάθη στὸ νερό,
ἐδάκρυσαν οἱ φίλοι
ἐδάκρυσαν κι' ἐγώ.

7

Δὲν κλαίγω τὴ βαρκούλα
μὲ τὰ λευκὰ πανιά,
μόν' κλαίγω τὴν Ξανθούλα,
ποὺ πάει σιτὴν ξενιτιά.

ΘΑΝΑΤΟΣ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠ ΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

. . . Είχεν ἀπολύσει ἡ λειτουργία μετὰ τὴν παννυχίδα εἰς τὸ παρεκκλήσι τοῦ Ἁγίου Ἐλισσαίου, καὶ τὴν ὄραν τοῦ ἀντιδώρου ἢ γυνὴ τοῦ Μπούκη, τοῦ φίλου μου, ἀκολουθουμένη ἀπὸ τὴν μικρὰν κόρην τῆς τὴν Ἀγγελικοῦλα, μ' ἐπλησίασεν εἰς τὸ στασίδι διὰ νὰ μοῦ ὑπομνήσῃ, ὡς συνήθως, ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάγω εἰς τὸ γεῦμα. Τότε ἡ μικρὰ τῆς παιδίσκη (ἦτο ὡς ἑννέα ἐτῶν, ροδίνη καὶ καστανή), μ' ἐχαιρέτησε καὶ μοῦ λέγει :

—Ἐσὺ μπάρμπ' Ἀλέξανδρε, ψέλνεις τὰ τραγούδια τοῦ Θεοῦ.

Τραγούδια τοῦ Θεοῦ! Ἐκτοτε ἡ μικρὰ μὲ ἤκουε νὰ ψάλλω συνεχῶς τὰ «τραγούδια τοῦ Θεοῦ» εἰς τὸν πενιχρὸν ναῖσκον, ὅπου ἐσύχναζε τακτικά μὲ τὴν μητέρα τῆς . . . Κι' ἡ μικρὰ κόρη τὰ ἠσθάνετο καὶ τὰ ἐπόθει καὶ τὰ ἐχαροκτήριζε μὲ ἀγγελικὸν αἶσθημα ὡς τραγούδια τοῦ Θεοῦ.

Ἐκτοτε ἀπουσίασα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἶχα ἐνθνημηθῆ τοὺς πτωχοὺς οἰκείους μένοντας εἰς τὴν μικρὰν πατρίδα μου, μακρὰν τῆς ὁποίας εἶχα ζήσει ἐκ μικρῶν διαλειμμάτων ὑπὲρ τὸ ἡμῖσιν τῆς ζωῆς μου. Ὅταν τέλος μὲ εἶχον βαρυνθῆ κι' ἐκεῖ, ἐτόλμησα μετὰ τρία ἔτη νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πρωτεύουσαν μὲ τὴν ἀμυδρὰν ἐλπίδα, ὅτι δὲν θὰ ἐγενόμην καὶ πάλιν βαρετὸς εἰς τοὺς φίλους μου.

Ἄφου ἐκρῦβην ἐπὶ ἐβδομάδα εἰς κοινόν τινα ξενῶνα, ἐπῆγα λάθρα μίαν πρωίαν νὰ ἀνταμώσω τὸν φίλον μου Νικόλαον τὸν Μπούνην. Φεῦ! τὶ ἔμαθα; Ἡ μικρὰ Κούλα ἥτις ἤγε τώρα τὸ ἐνδέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας της, ἦτο ἄρρωστη βασιὰ. Εἶχε δέκα ἡμέρας στὸ κρεβάτι, κι' ὁ ἰατρός εἶπεν, ὅτι ἦτο κακὸς πυρετός, ὥσως τυφοειδοῦς φύσεως.

— Ἐπῆγα κατ' εὐθείαν, ὅπως μὲ προέτρειπε ὁ Νικόλαος, διὰ νὰ βοηθήσω μὲ λόγια καὶ ἐνθαρρύνω τὴν μητέρα. Ἡ πτωχή, ἥτις τὴν ἠγάπα, μοῦ ἔδειξε τὴν κλίνην, καὶ ἡ μικρὰ Κούλα ἦ ο ἰσχνή, κάτωχος, πυρέσσουσα κι' ἔκειτο σχεδὸν ἀνάσθητος ἐπὶ τῆς κλίνης. Εἶπα εἰς τὴν μητέρα τὰ συνήθη λόγια τῆς παρηγορίας καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως· ἔμεινα δύο ὥρες ἐκεῖ. Εἶτα ἐπανήλθον πάλιν τὸ δειλινόν, καὶ τὴν νύκτα, καὶ τὴν ἄλλην πρωίαν. Ἡ Κούλα ἔβαινε χειρότερα. Εἶτα τὴν τρίτην ἡμέρα ἐφάνη νὰ εἶχε βελτιωθῆ ἁπλῶς ἡ υγεία της καὶ ἠσθάνετο. Ἡ μητέρα της μοῦ εἶπε νὰ πλησιάσω καὶ νὰ τῆς ὁμιλήσω.

— Περαιστικά, Κούλα. Δὲν ἔχεις τίποτα, κορίτσι μου.

— Ἄ! Μπάρομπ' Ἀλέξανδρε, ἐφέλλισεν ἀσθενῶς. Πότε θὰ μοῦ πῆς πάλι τὰ θεῖα . . . τραγούδια;

— Ὅποτε θέλεις, Κούλα μου. Ἄμα γίνῃ ἀγρυπνία εἰς τὸν ἅγιον Ἐλισσαῖον νὰ ἔλθῃς νὰ σοῦ τὰ πῶ.

— Νὰ μοῦ τὰ πῆς. Μὰ θὰ τ' ἀκούσω;

— Ἄμα προσέχης, θὰ τ' ἀκούσης . . .

— Ὡχ!

Ἐστέναξεν, ἔκλεισε τὰ ὄμματα καὶ δὲν μοῦ ὠμίλησεν πλέον.

Ἐφάνετο ὅτι εἶχε πολὺ κουρασθῆ (ἔφερον ἀσθενῶς τὴν ἰσχνὴν χεῖρα πρὸς τὸ οὖς, ἐνῶ ἐστέναξε. Φαίνεται ὅτι εἶχε πάθει βαρυνκοῖαν ἔνεκα τῆς νόσου). Τῆς ἔφεραν χορίσμα, ἔλαιον ἀπὸ τὴν κανδήλαν. Αὐτὴ ἀνέλαβε πρὸς στιγμὴν τὰς αἰσθήσεις της, κι' ἐψιθύρισε:

— Μοσχοβολᾷ ἡ ψυχὴ μου. Λάδι, γαλήνη, ἡρεμία. Θὰ πλέψω καλά.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὴν προεπέμπομεν εἰς τὸν τάφον. Οἱ ἐπαγγελματικοὶ ἱερεῖς κι' οἱ ψάλται ἔψαλλον τὰ κατὰ συνθήκην, ἀπὸ τὴν «Ἄρωμον ὁδὸν» ἕως τὸν «Τελευταῖον ἀσπασμόν». Μόνον ὁ παπα-Νικόλας ἀπ' τὸν Ἄι-Γιάννη τοῦ Ἄγρου, ὁ Να-

Ξιότης, ἐφαίνετο, ὅτι ἔπιανε χωροστὴν ἀκολουθίαν, ἐμουρομούριζε μέσα του καὶ τὰ ὄμματά του ἐφαίνοντο δακρυσιμένα.

—Τὶ μουρομούριζεις, παπά; τοῦ εἶπα ἀπὸ τὰ ὄπισθεν τοῦ στασιδίου, ὅπου εἶχεν ἀκουμβήσει.

—Λέγω τὴν ἀκολουθίαν τῶν νηπίων μέσα μου, εἶπεν ὁ παπᾶ - Νικόλας. Εἰς αὐτὸ τὸ ἄκακον ἀρμόζει ἡ κηδεία τῶν νηπίων.

Τρόντι, κί' ἐγὼ μὲ ὄλον τὸν πόνον καὶ τὰ δάκρυά μου εἶχα ἀναλογισθῆ ἑκείνην τὴν στιγμὴν τὴν ἀκολουθίαν τῶν νηπίων καὶ ἀκουσίως ἔλεγα μέσα μου τὰ «τραγοῦδια τοῦ Θεοῦ», τὰ ὁποῖα πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἶχε προφητεύσει ὅτι δὲν θὰ ἦδύνατο νὰ τ' ἀκούσῃ. Ἀλλὰ τὰ ἤκουε τάχα ἡ ἀγνὴ ψυχὴ, ἂν ὁ ἄγγελός της τῆς ἐπέτρεπε νὰ ἀκούσῃ ἐκεῖ γύρω;

ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΜΑΝΙΑΤΙΚΟ ΜΟΙΡΟΛΟΪ

Ὑψηλὸν ὀρθοῦται τὸ Ταίναρον, καὶ μακρὰν ταλαντεύεται ἡ σκιά του ἐν μέσῳ τῶν μαινομένων κυμάτων. Ἡ ζωὴν σκεπάζει τὰς ράχεις τοῦ βουνοῦ καὶ ἡ ἀνανάλασις αὐτῆς ἐν τῷ πελάγει συγγέεται μὲ τῶν κυμάτων τὸν ἀφρόν. Ἐν ἀγωνίᾳ παλαίει ὁ ναύτης ἐναντίον τοῦ ἀγρίου στοιχείου. Τὸ ἀκάτιόν* του κλυδωνίζεται καὶ προχωρεῖ βραδέως.

Ἡ νῆξ ἐπερχομένη ἐπιταχύνει τὰς προσπάθειάς του νὰ φθάσῃ ταχύτερον εἰς τὸ πάτριον χωρίον, ὅπου φαντάζεται ἑορταστίμως ἐνδεδυμένους καὶ ἀναμένοντας αὐτὸν τοὺς οἰκείους. Ἀλλὰ μάτην διακρίνει τὰ φῶτα τῶν οἰκίσκων καὶ ἀκούει τὸν κώδωνα τοῦ ἐκκλησιδίου, καλοῦντος τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν φαιδρὰν πανήγυριν τῶν Χριστουγέννων. Νομίζει ὅτι πλησιάζει καὶ εἶναι ἀκόμη μακρὰν, πάντοτε μακρὰν. Φθάνει μόνον τὴν ὑστεραίαν. Ἐχει παρῆλθει ἡ χαρομόσυνος ἑορτὴ.

Ἀλλ' εὐρίσκει τοὺς συγχωριανοὺς συνηθροισμένους. Εἶναι λυπηρὰ ἢ συνάθροισις. Εἶναι κατηρεῖς αἱ ὄψεις. Εἶναι περισ-

σότεραι ἐκεῖ γυναῖκες καὶ ὀλίγοι ἄνδρες, ἡλιοκαεῖς πρεσβύται, στηριζόμενοι εἰς τὰς ράβδους τῶν, ἄνδρες ἡλικιωμένοι, παιδία ἀνήλικα. Λεῖπουν οἱ νέοι.

Εἶναι λυπηρὰ εἰς τὰ Πασιάνικα, τὸ μικρὸν χωρίον του, ἡ συνάθροισις. Ἀνήμερα τῶν Χριστουγέννων, τὴν ἐσπέραν, ἦλθε μῆνυμα θλιβερὸν καὶ λυπητερὰ σημαίνει σήμερον ὁ κώδων τοῦ μικροῦ ναοῦ, καὶ ἀντιλαλοῦσι τοὺς θρηνώδεις του ἤχους οἱ βράχοι.

Ὁ Μῆτρος ὁ Λιβανάς, ὁποῦ τὸν ἐκαμάζωναν ὅλοι εἰς τὸ χωρίον, «ἐφρονεῦθη ἀπὸ μίαν ὀβίδα ἐπάνω εἰς τὸ Μπιζάνι», ἦλθε καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος τῶν κακῶν εἰδήσεων. Καὶ ἔπειτα προσέθηκε, κινῶν τὴν κεφαλὴν, «καὶ ὁ Γεῶργος ὁ Κουβαρὸς ἀπὸ τὴν Κοκκάλαν, ὁποῦ εἶχε λαβωθῆ εἰς τὸ Σαραντάπορον, ἐκλείσει τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ παντός».

Ἡ μήτηρ τοῦ Κουβαρῶ ἀρχίζει νὰ μοιρολογᾷ τὸν Λιβανᾶν, νὰ θρηνῆ τὸν ἴδιον υἱόν. Ἀλλὰ δὲν τοὺς κλαίει, τοὺς ψάλλει. Καί, ἀποτεينوμένη πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Λιβανᾶ, λέγει περὶ τοῦ ἰδίου ἑαυτῆς υἱοῦ:

*Ἔλα κοντά μου, Λιβανά,
Ἐσὺ τὸ γνώριζες καλά,
ὅτι τὸ χαῖδανάστησα
καὶ τὸ ἐσπούδασα γιατρὸ
γιὰ τὰ καλὰ γεράματα
κι' ἀπέι μού τὸ σκοτώσασι
ἐκεῖ στὸ Σαραντάπορο.
Χαλάλι τον ὁ θάνατος
γιατὶ ἔντερωσε λαό.*

Καὶ μὲ τρεμούσας τὰς χεῖρας, μὲ κλονιζόμενα γόνατα προσέρχεται ἡ μάμμη τοῦ ὑπὲρ πατριίδος πεσόντος Λιβανᾶ. Καὶ θέλει κι' ἐκεῖνη νὰ ψάλλῃ, ἀλλὰ κλαίει. Καὶ δικαιολογεῖ τὰ δάκρυά της λέγουσα:

Τὸ τί ναι πὸν εἶπεκες
ὅτι εἶναι νιτρός* καὶ κακὸ
νὰ κλαῖμε τὰ παιδιὰ μας;
Τὰ κλαῖσι τὰ παιδιὰ τους,
τὰ κλαῖσι κι' οἱ Σπαρτιάτισσες
κι' οἱ Μανρομιχαλιάνισσες.*

Ἄλλ' ἐκράτησε μίαν στιγμὴν τὰ δάκρυά της ἢ γηραιά μοιρολογίστρια καί, ρίπτουσα βλέμμα αὐστηρὸν πρὸς τοὺς παριστάμενους ἄνδρας, εἶπεν :

Ἄντρες, ὅπ' ἔχετε ἄρματα
γιὰ φεύγετε σιὰ Γιάννενα
βοηθᾶτε τὰ παιδιὰ μας
τοὺς Τούρκους νὰ νικήσουμε.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΤΟΥ ΛΕΒΕΝΤΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

Λεβέντης ἔρροβόλαγεν ἀπὸ τὰ κορφοβοῦνια
μὲ τὸ μαντήλι στὸ λαιμό, τὸ βαριοκεντημένο.
Εἶχε τὸ φέρι του στραβὰ καὶ τὰ μαλλιά κλωσμένα
κι' ἔστριφε τὸ μουστάκι του καὶ φιλοτραγουδοῦσε.

Κι' ὁ Χάρος τὸν ἀγνάντεψε ἀπὸ φιλὴ ραχοῦλα
καρτέρι πάει καὶ τοῦβαλε σ' ἓνα στενὸ σοκάκι.
—Γειά σου, χαρά σου Χάροντα.

—Καλῶς τον τὸν λεβέντη-
Λεβέντη, πόθεν ἔρχεσαι, λεβέντη, ποῦ πηγαίνεις ;
—Ἀπὸ τὴ μάντρα μου ἔρχομαι, στὸ σπῆτι μου πηγαίνω,
Πάω νὰ πάρω τὸ ψωμί καὶ πίσω νὰ γυρίσω.
—Λεβέντη, μ' ἔστειλε ὁ Θεὸς νὰ πάρω τὴν ψυχὴ σου·
—Χωρὶς ἀνάγκη κι' ἀρρωστιά, ψυχὴ δὲν παραδίνω
Μόν' ἔβγα νὰ παλέψουμε σὲ μαρμασένιο ἀλώνι.
κι' ἂν μὲ νικήσης χάροστα, νὰ πάρῃς τὴν ψυχὴ μου-
κι' ἂν σὲ νικήσω πάλι ἐγώ, πηγαινε στὸ καλὸ σου.

Πιαστήκαν καὶ παλεύανε ἀπ' τὸ πουρνὸ ὡς τὸ βράδυ,
κι' ἐκεῖ στὸ γύρισμα τοῦ ἡλιοῦ πὸν πάει νὰ βασιλέψῃ,
ἀκοῦν τὸ νιὸ πὸν βόγγιζε καὶ βαριαναστενάζει :

— Ἄσε με, Χάρε μου, ἄσε με, παρακαλῶ νὰ ζήσω.
 τί ἔχω πρόβατ' ἄκουρα καὶ τὸ τυρὶ στὸ ζύγι
 τί ἔχω γυναῖκα παρανιά καὶ χήρα δὲν τῆς πρόπει,
 τί ἔχω παιδί κι' εἶναι μικρὸ κι' ὀρφάνια δὲν τοῦ μοιάζει
 — Τὰ πρόβατα κουρεύονται καὶ τὸ τυρὶ ζυγιέται
 καὶ τ' ὀρφανὸ πορεύεται κι' ἡ χήρα κυβερνιέται.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΜΟΙΡΟΛΟΪ

Ἐσὺ παιδί μου, ἐκίνησες νὰ πᾶς στὸν Κάτω Κόσμο
 κι' ἀφήνεις τὴν μαρούλα σου πικρὴ, χαροκαμένη.
 Παιδάκι μου, τὸν πόνο σου ποῦ νὰ τὸν ἀπιθώσω;
 Ποῦ κι' ἂν τὸν ρίξω τρίστρατα, τὸν παίρνουνε οἱ διαβάτες,
 κι' ἂν τὸν ἀφήσω στὰ κλαριά, τὸν παίρνουνε πουλιάκια.
 Ποῦ νὰ βαλθοῦν τὰ δάκρυά μου γιὰ τὸν ξεχωρισμὸ σου;
 Ἄν πέσουνε στὴ μαύρη γῆς, χοστάρι δὲν φυτρώνει,
 ἂν πέσουνε στὴ θάλασσα πνίγονται τὰ καράβια.
 κι' ἂν τὸν σφαλίσω στὴν καρδιά, γογγύρα σ' ἀνταμώνω.

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

Η ΨΥΧΟΥΛΑ

1

Ὅσᾶν γλυκόπνοο
 Ἀροσᾶτ' ἀεράκι
 Μέσα σὲ ἀνθότοπο,
 Ἐκεῖ τὸ παιδάκι
 Τὴν ὕστερη ἔβγαλε
 Ἀναπνοή.

2

Καὶ ἡ ψυχούλα του
 Ἐἴς τὸν ἀέρα
 Γλήγορα ἀνέβαινε,
 Πρὸς τὸν αἰθέρα,
 Σὰν λιανοτρέμουλη
 Σπίθα μικρή,

3

Ὅλα τὴν ἔκραζαν,
 Ὅλα τ' ἀστέρια,
 Κι' ἐκείνη ἐξάπλωνε
 Δειλὴ τὰ χέρια,
 Γιατὶ δὲν ἤξευρε
 Σὲ ποῖο γὰ μπιή.

4

Ἀλλά, γὰ, τοῦδωσε
 Ἐνα ἀγγελάκι
 Τὸ φιλὶ ἀθάνατο
 Στὸ μαγουλάκι,
 Πὸν ἔξαφρα ἔλαμψε
 Σὰν τὴν ἀυγή.

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ

Τοῦ πατέρα σου, ὅταν ἔλθῃς,
δὲν θὰ ἰδῆς παρὰ τὸν τάφο·
εἶμαι ὀμπρός του καὶ σοῦ γράφω
μέρα πρώτη τοῦ Μαγιοῦ.

Θὰ σκορπίσουμε τὸ Μάη
πάνου στ' ἄκακα τὰ στήθη,
γιατὶ ἀπόψε ἀποκοιμήθη
εἰς τὸν ὕπνο τοῦ Χριστοῦ.

Ἦταν ἡσυχος καὶ ἀκίνητος
ὡς τὴν ἕσπερη τὴν ὥρα,
καθὼς φαίνεται καὶ τώρα
πὸ τὸν ἄφησε ἡ ψυχὴ.

Μόνο μὰ στιγμή πρὶν φύγη
τ' οὐρανοῦ κατὰ τὰ μέρη,
ἀργοκίνησε τὸ χέρι,
ἴσως γιὰ νὰ σ' εὐχηθῇ

Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ

Ο ΒΟΡΙΑΣ ΠΟΥ Τ' ΑΡΝΑΚΙΑ ΠΑΓΩΝΕΙ

Ἦταν νύχτα. Εἰς τὴν στέγη ἐβόγγουσε
ὁ βοριάς, καὶ ψηλὸ ἔπεφτε χιόνι.
Τὶ μεγάλο κακὸ νὰ ἐμηροῦσε
ὁ βοριάς πὸν τ' ἀρνάκια παγώνει;

Μέσ' στὸ σπίτι μιά χαροκαμένη,
μιά μητέρα ἀπὸ πόνους γριάτη,

στοῦ παιδιοῦ της τὴν κούρια σκυμμένη
δέκα νύχτες δὲν ἔκλειγε μάτι.

Εἶχε τρία παιδιά πεθαμένα.
Ἄγγελουδία, λευκά σὰν τὸν κρίνο.
Κι' ἓνα μόνο τῆς ἔμεινεν, ἓνα,
καὶ στὸν τάφο κοιτᾶ ἦταν κι' ἐκεῖνο.

Τὸ παιδί της μὲ κλάμα ἐβογγούσε,
ὡς νὰ ἐζήταε τὸ δόλιο βοήθεια
κι' ἡ μητέρα σιμά του ἐθρηνοῦσε,
μὲ λαχτάρα χτυπώντας τὰ στήθια.

Τὰ γογγύσματα ἐκεῖνα κι' οἱ θρηῆνοι
ἐπαγῶναν βαθιὰ τὴν ψυχὴ μου·
σύντροφός μου ἢ ταλαίπωρος ἐκείνη.
Ἄχ! καὶ τὸ ἄρρωστο ἦταν παιδί μου.

Στοῦ σπιτιοῦ μου τὴ στέγη ἐβογγούσε
ὁ βοριάς, καὶ ψιλὸ ἔπεφτε χιόνι.
Ἄχ! μεγάλο κακὸ μοῦ ἐμνηοῦσε
ὁ βοριάς πὸν τ' ἀρνάκια παγώνει!

Τὸ γιατρὸ καθὼς εἶδε, ἐσηκώθη
σὰν τρελλή! "Ὀλοι γύρω ἔσωπαῖναν"
φλογεροὶ τῆς ψυχῆς της οἱ πόθοι
μὲ τὰ λόγι' ἀπ' τὸ στόμα της βγαῖναν :

— «ὦ! κακὸ πὸν μ' εὗρηκε μεγάλο!
Τὸ παιδί μου, γιατρέ, τὸ παιδί μου...
Ἐνα τῶχω, δὲν μ' ἔμεινεν ἄλλο
σῶσε μοῦ το καὶ παρ' τὴν ψυχὴ μου.

Κι' ὁ γιατρὸς μὲ τὰ μάτια σκυμμένα
πολλὴν ὥραν δὲν ἄνοιξε στόμα.
Τέλος πάντων-ἄχ! λόγια χαμένα,
«Μὴ φοβάσαι, τῆς εἶπεν, ἀκόμα».

Κι' ἐκαμώθη πῶς θέλει νὰ σκύψη,
καὶ νὰ ἰδῆ τὸ σφυγμὸ του.
Ἔνα δάκρυ ἐπροσπάθει νὰ κρύψη,
πὺν κατέβη στὸ ὄχρὸ πρόσωπό του.

Στοῦ σπιτιοῦ μας τῆ στέγη ἐβογγοῦσε
ὁ βοριάς, καὶ ψιλὸ ἔπεφτε χιόνι.
Ἄχ! μεγάλο κακὸ μᾶς μηνόυσε
ὁ βοριάς πὺν τ' ἀρνάκια παγώνει.

Ἡ μητέρα ποτὲ δακρυσμένο
τοῦ γιαιτροῦ νὰ μὴ ριῶση τὸ μάτι,
ὅταν ἔχη βαριά ξαπλωμένο
τὸ παιδί της σὲ πόνου κρεββάτι!

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΟΥ

(Απόσπασμα από τὸν «Γάφον»)

Α'.

Ἄφκιαστο κι' ἀστόλιστο
 Τοῦ Χάρου δὲ σὲ δίνω.
 Στάσου μὲ τ' ἀνθόνερο
 Τὴν ὄψη σου νὰ πλύνω.

Τὸ στερνὸ τὸ χτένισμα
 Μὲ τὰ χρυσὰ τὰ χτένια
 Πάρτε ἀπ' τὴ μαρούλα σας
 Μαλλάκια μεταξένια.

Μήπως καὶ τοῦ Χάρουτα,
 Καθὼς θὰ σὲ κοιτάξῃ,
 Τοῦ φανῆς ἀχάϊδευτο
 Καὶ σὲ παραπετάξῃ!

Β'.

Στὸ ταξίδι πού σὲ πάει
 Ὁ μαῦρος καβαλλάρης,
 Κοίταξε ἀπ' τὸ χέρι του
 Τίποτα νὰ μὴν πάρῃς,

Κι ἂ διψᾷς, μὴν τὸ πιῆς
 Ἄπὸ τὸν κάτω κόσμον
 Τὸ νερὸ τῆς ἀργησιᾶς
 Φτωχὸ κομμένο δύσμον!

Μὴν τὸ πιῆς, κι δλότιελα
 Κι' αἰώνια μᾶς ξεχάσης,
 Βάλῃς τὰ σημάδια σου.
 Τὸ δρόμον νὰ μὴ χάσης.

Κι' ὅπως εἶσαι ἀνάλαφρο,
Μικρό, σὰ χελιδόνι,
Κι' ἄρματα δὲ σοῦ βροντᾶν
Παλικαριοῦ στῆ ζώνη.

Κοίταξε καὶ γέλασε
Τῆς νύχτας τὸ Σουλτάνο,
Γλύστρησε σιγά, κρυφά.
Καὶ πέταξ' ἐδῶ πάνω.

Καὶ στὸ σπῆτι τᾶραχνο
Γυρνώντας, ὦ ἀκριβέ μας,
Γίνε ἀεροφύσημα
Καὶ γλυκοφίλησέ μας!

Γ'.

Στὸ δροσᾶτο μνηῆμα σου,
Κι' ἀπάνω του καὶ γύρω,
Τίποτε ξεχωριστὸ
Λουλούδι δὲ θὰ σπείρω,

Τίποτε ξεχωριστὸ
Λουλούδι δὲ θ' ἀνθίσῃ
Κάτω ἀπ' τὶς φωλίτσας σου
Τὸ μαῦρο κυπαρίσσι.

Μοναχὰ τ' ἀγνώριστα
Χορτάρια, καὶ τὰ χίλια
Μέτρια χρυσολούλουδα,
Καὶ τ' ἄγρια χαμομήλια.

Ὅμως τὰ φτωχούλια αὐτὰ
Καὶ τὰ συνηθισμένα,
Πὸν μὲ δίχως φύτεμα
Καὶ πότισμα κανένα

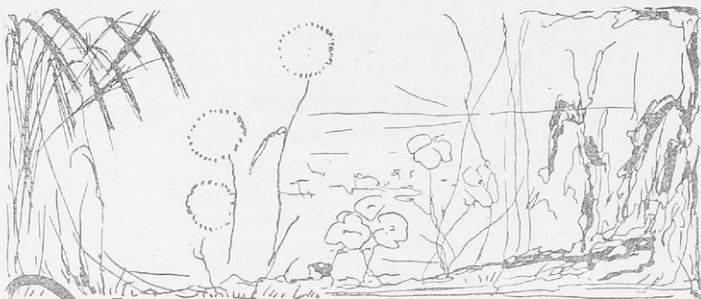
Ἔχουν μόνο φυτευτὴ
 Κι' ἔχουν περιβολάρη.
 Τῆς δροσιᾶς τὸ στάλαγμα
 Τοῦ ἡλιοῦ τὴ θεία χάρη.

Ὅμως τὰ φτωχούλια αὐτά,
 Στοῦ λάγκου σου τὴν ἄκρη
 Θὰ σκορποῦν κάποιων ματιῶν
 Τὸ φέγγος καὶ τὸ δάκρυ.

Θὰ σκορποῦν κάποιων μαλλιῶν
 Τ' ἀνέμισμα, καὶ θᾶναι
 Σὰν ψευδὰ παιδιάτικα
 Λογάκια, πὸν μεθᾶνε.

Θᾶχουνε τὸ σάλεμα
 Κάποιων χειρῶν, κι' ἀκόμα
 Θὰ μοιράζουνε φιλιὰ,
 Σὰν ἀπὸ κάποιου στόμα.

Χαρακτήρες καὶ τύποι

ΑΔΑΜ. ΚΟΡΑΗ

Ο ΚΑΛΟΣ ΙΕΡΕΥΣ ΤΗΣ ΒΟΛΙΣΣΟΥ

(Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς)

Ἡ συναναστροφὴ μου εἶναι μὲ τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου, ἄνδρα, ὅστις, παρὰ τὰ ἄλλα τὸν προτερήματα, καυχᾶται καὶ ὅτι εἰς ὅλην τὴν νῆσον δὲν εὐρίσκεται παπᾶς ν᾽ ἀναγνώσκη παρ' αὐτὸν ἐγοηγοώτερα τὰ καθίσματα τοῦ ψάλτηριον. Εἰς τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων τὸν ὄρθρον τὸν συνέβη νὰ περνοισθῆ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τόσον σφοδρά, ὥστε νὰ σβέσῃ τὴν λαμπάδα. Ὅταν τὴν ἀναφαν, συλλογιζόμενος πόσον ἔχασε καιρὸν εἰς τὴν μεταξὺ σκοτίαν, ἐπροτίμησε νὰ πηδήσῃ ψαλμὸν ὀλόκληρον, τὸν μακρότερον, παρὰ τὸ ὄνειδος νὰ μακρύνῃ τὸν καιρὸν τῆς ἀναγνώσεως ὑπὲρ τὸ σῆνηθες. Δὲν ἔξεύρω, ἂν διὰ τὴν ταχυτάτην ταύτην ἀνάγνωσιν ἢ διὰ τὴν φυσικὴν ἡμῶν τῶν Χίων κλίσιν εἰς τὰ σκωπτικὰ παρωνύμια, ὁ βολισσινὸς ἐφημέριος ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς πολίτας τῆς Χίου Παπα-Τρέχας, καὶ τὸ παρωνύμιον ἤρесе τόσον εἰς τὸν παρονομαζόμενον, ὥστε δὲν σ' ἀκούει πλέον, ἔαν τὸν καλέσῃ μὲ τὸ κυρίον του ὄνομα.

Καυχᾶται πρὸς τοῦτοις καὶ εἰς ἐξήκοντα τέσσαρα ταξίδια, καὶ φαντάζεται ἑαυτὸν ὡς ἄλλον Ὀδυσσεά, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τοῦτο μόνον διαφέρει, ὅτι τὰ ἔκαμεν εἰς αὐτὰ τῆς νήσου τὰ ἐξηκοντατέσσερα χωρία. χωρὶς κίνδυνον κανένα τῆς θαλάσσης.

Διὰ τὰ σὲ δώσω, φίλε, μικρὸν παράδειγμα τῆς ὁποίας ἀπέκτησεν ἀπὸ τὰ ταξίδια πολυπειρίας, ἐπέρασεν ἔδω πρὸ μηνῶν Ἕλληνας τὴν περιηγητὴν μὲ σκοπὸν ν' ἀνακαλύψῃ κανὲν ὑπόμνημα τῆς εἰς Βολισσὸν διατριβῆς τοῦ Ὁμήρου, εἶχε σιμὰ καὶ δύο του μικρὰ παιδάκια. Μόλις τὰ ἄκουσεν ὁ Παπα - Τρέχας νὰ συλλαβῶσι μὲ τὸν πατέρα των, καὶ μ' ἐρώτησεν ἐκστατικός :

— «Ποίαν γλῶσσαν λαλοῦσι ;» — «Τὴν ἀγγλικήν», τοῦ ἀπεκρίθη· καὶ ἡ ἐκστασις του ἔγινεν ἀπολίθωσις. Δὲν ἠμπόρει νὰ χωρήσῃ τοῦ βολισσινοῦ Ὀδυσσέως ἢ κεφαλή, πῶς τόσον νεαρὰ παιδάκια ἦτο δυνατόν νὰ λαλῶσι γλῶσσαν εἰς αὐτὸν ἄγνωστον. Δὲν ἔξεύρω πλέον ποίαν γλῶσσαν καὶ εἰς ποίαν ἡλικίαν κατ' αὐτόν, ἔπρεπε νὰ λαλῶσι τῶν Ἑλλήνων τὰ τέκνα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ γελᾷ τὴν ὄραν ταύτην διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ Παπα - Τρέχα. Ἄλλὰ τί ἤθελες κάμει, ἐὰν παρὸν παρόντος ἤκουες ἀντολεξεί ἀπὸ τὸ στόμα του τοὺς λόγους τούτους : «Τὰ διαβολόπουλα, τόσον μικρὰ νὰ μιλοῦν ἐγγλέζικα !»

Γέλα, φίλε, ὅσον θέλεις, ἀλλὰ πρόσεχε μὴ καταφρονήσῃς διὰ τοῦτο τὸν σεβάσιμον Παπα - Τρέχαν. Ναι, σεβάσιμος, ἀληθῶς εἶναι, ὡς σὲ τὸ λέγω. Μ' ὄλην ταύτην τὴν ἀπλότητα, δὲν ἠμπορεῖ νὰ στοχασθῆς πόσον εἶναι φιλόανθρωπος ὁ καλὸς οὗτος ἱερεὺς, πόσον φροντίζει διὰ τὴν χρηστοθήθειαν τοῦ μικροῦ του ποιμνίου, μὲ ποίαν ψυχῆς διάθεσιν παρηγορεῖ τοὺς ἐνορίτας εἰς τὰς δυστυχίας αὐτῶν καὶ τοὺς συμβουλεύει, ὅταν εὐτυχῶσι, νὰ ἔχωσι πρόνοιαν τῶν δυστυχούντων.

Ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν γέννημα παιδείας, ἐπειδὴ παιδείαν δὲν ἔλαβε· δὲν εἶναι καρπὸς τῆς ἀσκήσεως, ἐπειδὴ κανένα κόπον δὲν δοκιμάζει εἰς τὴν γύμνασιν αὐτῆς· ἀλλ' ἐφρυτεύθη οὐρανοκατέβητος εἰς τὴν ψυχὴν του.

Λυπεῖται πολλάκις διὰ τὴν στέρησιν τῆς παιδείας· καὶ διὰ ν' ἀναπληρώσῃ ὅτι ἕκαμον οἱ γονεῖς του εἰς αὐτόν, ἔπεμψε τὸν υἱόν του εἰς τὴν πόλιν νὰ μάθῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ν' ἀκούσῃ τὰ μαθήματα τοῦ διδασκάλου Τσελεπῆ.

Εἶναι ἀνεκδιήγητος τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασε χαράν, ὅταν ἔμαθεν, ὅτι ὁ Ὁμηρος ἐδιέτριψεν εἰς τὴν Βολισσὸν καὶ ὅτι ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον μὲ ἠρώτησεν, «ἂν ὁ Ὁμηρος ἦτο Χριστιανός» «Ἄδύνατον ἦτο», τὸν εἶπα, «ἐπειδὴ ἔζη χρόνους ἑνεακοσίους σχεδὸν πρὸ Χριστοῦ».

Τί μὲ ἀπεκρίθη εἰς τοῦτο ; — «Ὁ Θεὸς εἶναι καλὸς πατέρας, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα». Μὲ τὸ πρῶτον ἐνόει φανερὰ ὁ φιλόανθρωπος παππᾶς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει καταδικάσει τὸν Ὅμηρον, διότι ἐγεννήθη τόσον ἀρχύτερα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ δευτέρου προσμένω ἀπὸ τὴν ἀγγινοῖάν σου τὴν ἐξήγησιν. Ποῖαν, εἶπέ μοι, συγγένειαν ἔχει τοῦ Ὁμήρου ἢ ποίησις μὲ τὴν θαυμαζομένην ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ ποίησιν τοῦ κόσμου ; Εἰς πολλὰς τοιαύτας ἀπορίας μὲ βάλλει καθ' ἡμέραν προσαρμόζων ρητὰ εἰς πραγμάτων περιστάσεις, ὅπου ὁ ἰδικὸς μου νοῦς δὲν βλέπει καμμίαν προσαρμογὴν.

Μ' ἐρώτησε προχθές, ἂν τυπώνεται γρήγορα ὁ Ὅμηρος. Ἐφ' οὗ ἤκουσε τὰς δυσκολίας πρῶτον τῆς συντάξεως τῶν σχολίων, ἔπειτα καὶ τῆς δαπάνης τοῦ τύπου. «Λιὰ τὴν σύνταξιν», μὲ εἶπε, «δὲν εἶμαι καλὸς νὰ κρίνω, τῆς δαπάνης ὁμως τὸ πρᾶγμα μὲ φαίνεται εὐκολώτατον». — Πῶς, Δέσποτά μου ;» — «Ἐχομεν», ἀπεκρίθη, τόσους ἀρχιερεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν λείπει μήτε πλοῦτος, μήτε ζῆλος ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι ἂν γράψῃς περὶ τοῦ σκοποῦ πρὸς τὸν ἅγιον . . . τὸν ἅγιον . . . τὸν ἅγιον . . . (ἀπαριθμήσας ὀκτὼ ἢ δέκα ἀπὸ τοὺς ἐγκρίτους ἡμῶν ἀρχιερεῖς), θέλουν σὲ γνωρίσει χάριν ἐπειδὴ τοὺς δίδεις ἀφορμὴν νὰ δεῖξωσι πόσον ἡ παιδεία τοῦ γένους εἶναι πρᾶγμα ἱερὸν εἰς τὴν πανιερότητά των». — «Πολλούς», ἀπεκρίθη, «ἀπ' ὅσους ὀνόμασες, ἐγνώρισα προσωπικῶς ἀληθῶς ἄνδρας ἱεροὺς καὶ σεβασμίους, μηδ' ἀμφιβάλω περὶ τῆς εἰς τὰ καλὰ προθυμίας των, ἀλλ' ὁμως ἀποστρέφομαι νὰ κάμω τώρα ὅ,τι δὲν ἔκαμα τὴν περασμένην ὄλην μου ζωὴν ἢ θέλεις, Δέσποτά μου, διὰ δέκα πέντε μηνῶν εἰς τὴν Βολισσὸν διατριβὴν νὰ κατασταθῶ ψωμοζήτητης ;»

— «Ἄλλ' ἐὰν εἰς τοῦτο, μὲ λέγει, «ἀντιπαθῆς, δὲν θέλεις, ἐλπίζω, ἀποστραφῆν τὴν ἰδικὴν μου βοήθειαν». Εἰς τὰ ἀπροσδόκητα ταῦτα λόγια, φίλε, ὀλίγον ἔλειψε νὰ πάθω τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔπαθεν ἐκπλήξιν, ὅταν ἤκουσε τοῦ Ἄγγλου τὰ τέκνα λαλοῦντα τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν διότι εἰς τὴν πολυδάπανον ἐκδοσιν τοῦ Ὁμήρου ποῖαν ἀπὸ τῆς Βολισσοῦ τὸν ἐφημέριον ἔπρεπε νὰ ἐλίξῃ τις βοήθειαν ; Χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὴν ἐκπλήξιν μου, μὲ προβάλλει ὁ καλὸς οὗτος παππᾶς δύο γρόσια*. — «Ταῦτα», λέγει, «ἔλαβα σήμερον ἀπὸ στεφάνωμα ταῦτα μόνα

ἔχω, ταῦτα σὲ δίδω· πλειότερα ἂν εἶχα, πλειότερα μετὰ χαρᾶς ἤθελα σὲ δώσειν, διὰ νὰ τυπωθῇ τοῦ πατριώτου ἡμῶν Ὅμηρου ἡ ποίησις, τὸν ὁποῖον ἐπεθύμουν νὰ ἐξεύρω εἰς ποίαν κατάστασιν νὰ εὐρίσκεται εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Πλὴν ὁ Θεὸς εἶναι καλὸς πατέρας, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα».

Μαντιεῦ τώρα, φίλε, τὴν περιέργειάν σου νὰ μάθης πῶς ἐφέρθη εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην συνεισφορὰν τοῦ καλοῦ παπᾶ· τὴν ἔλαβα, ἀσπαζόμενος μὲ δακρυσιμένους ὀφθαλμοὺς τὴν πλουσίαν τοῦ πένητος ἱερέως χεῖρα, ὄχι μόνον διὰ νὰ μὴ λυπήσω μὲ τὴν ἄκαιρον παραίτησιν τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἀλλ' ὅτι καὶ μ' ἐφάνη νόστιμον νὰ ὀνομάσω τὴν ἐκδοσιν ταύτην τοῦ Ὅμηρου βολισισιὴν ἐκδοσιν, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν Βολισσὸν ὑπέμεινα τοὺς κόπους τῆς καὶ ἀπὸ τὴν πτωχὴν ταύτην Βολισσὸν ἔλαβα πρώτην βοήθειαν τῆς ἐκδόσεως.

Ἄκουσε ἄλλο θαυμαστότερον. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἶναι τόσον ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, ὥστε ἢ πολλὰ μικρά τῶν ἐκκλησίας ἤμπορεῖ νὰ χωρέσῃ τριπλασίους αὐτῶν. Μ' ὄλον τοῦτο τινὲς ἀπὸ τοὺς προεστώτας, οἱ πλουσιώτεροι, ἐπεθύμησαν νὰ πλατύνωσι τὴν οἰκοδομίην.

Ἐκοινωνήσαν τὴν γνώμην αὐτῶν εἰς τὸν ἐφημέριον, καὶ οὗτος τοὺς ἐσυμβούλευσε νὰ συναθροίσωσι πρῶτον τὴν χρειάζομένην δαπάνην, διὰ νὰ τελέσωσι κατ' αὐτὴν καὶ τὸ ἔργον.

Ἄφ' οὗ ἔμαθε συναγμένα τὰ ἀργῦρια ὁ σεβάσμιος οὗτος παπᾶς, μίαν τῶν Κυριακῶν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας τοῦς εἶπε : «Τέκνα μου, ὁ Θεὸς δὲν κατοικεῖ εἰς πέτρας καὶ ξύλα, ἀλλ' εἰς τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν Χριστιανῶν. Τῆς ἐκκλησίας τὸ μέγεθος, βλέπετε, ὅτι δὲν εἴμεθα ἀρχετοὶ νὰ τὸ γεμίσωμεν. Ἀπὸ σᾶς οἱ περισσότεροι δὲν ἐξεύρουν μῆτε νὰ ἀναγινώσκωσι, μῆτε νὰ γράφωσι· πρᾶγμα ἀσυγκρίτως ἀρεστότερον εἰς τὸν Θεὸν ἠθέλομεν πράξαι, βάλλοντες εἰς τόκον τὰ συναγμένα ἀργῦρια, διὰ νὰ πληρῶνεται ἀπ' αὐτὸν ἐτησίως διδάσκαλος γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως, καὶ τὸ περισσεῖον νὰ μοιράζεται εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς μας, ὅσων ἢ πτωχεία δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀγίας καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ ἐλευθερωθῶμεν καὶ ἀπὸ τὸ ὄνειδος, ὅτι μόνοι ἡμεῖς εἰς τὴν νῆσον ἀγαπῶμεν τὴν ψωμοζητίαν». Τί λέγει εἰς τοῦτο, φίλε ;

Ἄφήνω ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἱερέως

τούτου δείγματα, φοβούμενος τὸ ὑπέρομετρον μᾶκρος τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ἀροῦμαι εἰς ἕν ἀκόμη, τὸ ὁποῖον μὲ φαίνεται ἀσυγγώρητον νὰ σιωπήσω. Ἦκουσεν ὅτι ἱερεὺς τις, εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐπειρήχεται τὴν νῆσον, ζητῶν νὰ ἐμβῆ εἰς καμμίαν ἐκκλησίαν ἐφημέριος. Τί κάμνει ὁ καλὸς σου Παπα - Τρέχας; Τρέχει πρὸς αὐτὸν νὰ τὸν προβάλλῃ νὰ δεχθῆ ἂντ' αὐτοῦ τὴν ἐφημερίαν τῆς Βολισσοῦ.

Μόλις ἔμαθαν οἱ ταλαίπωροι Βολισσινοὶ τὸ ἀπροσδόκητον εἰς αὐτοὺς μέγα δυστύχημα τοῦτο, κι' ἔτρεξαν ἄνδρες καὶ γυναῖκες μὲ δάκρυα παρακαλοῦντες με νὰ τὸ ἐμποδίσω.

Ἀφήνω σε, φίλε, νὰ στοχασθῆς πόσῃ ἀπορίαν ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ τὸν μεσίτην τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ ἱερέως, καὶ μάλιστα ὅταν, ἐρωτήσας αὐτὸν διατί ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῆ τὴν ἐφημερίαν, ἔλαβα ταύτην τὴν ἀπόκρισιν: «Ἐγώ, τέκνον, εἶμαι ἀγράμματος· τὸν ὁποῖον ἐπιθυμῶ νὰ βάλω εἰς τόπον μου ἐφημέριον, εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἶναι ἐπιτηδειότερος παρ' ἐμὲ νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ κυβερνᾷ τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν μου τούτων χωρικῶν».

Εἰς τοιαύτην γενναίαν ἀπόκρισιν τί εἶχα ν' ἀνταποκριθῶ; Συνέκλυσσα κι' ἐγὼ μὲ τοὺς Βολισσινοὺς καὶ ἐπόσμενα μὲ λύπην τῆς ψυχῆς μου τὴν στέρησιν τοῦ καλοῦ τούτου ἱερέως, τὴν ὁποίαν καὶ ἠθέλαμεν πάθει, ἐὰν οἱ κάτοικοι τῶν Θωμιανῶν δὲν ἐπρόφθιναν νὰ λάβωσι τὸν λόγιον ἱερέα ὡς ἐφημέριον καὶ νὰ ἀφήσωσι πάλιν εἰς ἡμᾶς τὸν ἰδικόν μας.

Τοιοῦτος εἶναι, φίλε, ὡς σὲ τὸν περιγράφο, ὁ ἀπλούστατος καὶ φιλάνθρωπος ἐφημέριος τῆς Βολισσοῦ.

ΝΕΟΦ. ΒΑΜΒΑ

ΑΤΑΡΑΞΙΑ ΨΥΧΗΣ

Ἄν ὅλα τὰ συμβαίοντα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν ἔπρεπε νὰ ταράττωσι καὶ νὰ μᾶς ρίπτωσιν εἰς ἀνησυχίαν, ἢ ψυχὴ μας ἤθελε βασανίζεσθαι ἀκαταπαύστως καὶ ἡ εὐθραυστος αὐτὴ μηχανὴ τοῦ σώματος δὲν ἤθελεν ἠμπορεῖν νὰ ἀντέξῃ πολὺν καιρὸν εἰς τόσας ἀλλεπαλλήλους προσβολὰς τῆς τύχης, τὸ στάδιον τῆς ζωῆς μας ἤθελε τελειώσῃν δυστυχῶς καὶ παρὰ τοὺς ὄρισμένους ὅρους ἀπὸ τὴν φύσιν. Ὁ φρόνιμος λοιπὸν καὶ σοφὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ μὲ βλέμμα γενικὸν ὅλον τὸ σύστημα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς· νὰ προβλέπῃ τί ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ νὰ μὴ ταράττεται εἰς τὰ συμβαίοντα.

Ἡ διάθεσις αὐτὴ λέγεται Ἰσότης ψυχῆς καὶ Ἄταραξία, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ συµμεταβάλλεται μὲ τὴν ἄστατον τύχην, ἀλλὰ νὰ φυλάττῃ πάντοτε τὸν αὐτὸν χαρακτήρα. Δὲν εἶναι βέβαια ἄλλο δυστυχέστερον παρὰ τὸν ἄστατον καὶ εὐμετάβλητον ἄνθρωπον, ὅστις κλίνει ὅπου φυσᾷ ὁ ἄνεμος τῆς τύχης· ὅστις λαλεῖ καὶ πράττει σήμερον οὕτω καὶ αὔριον ἄλλῶς· ὅστις δὲν ἔχει καμμίαν σύστασιν οὔτ' εἰς τὸ πνεῦμα οὔτ' εἰς τὴν καρδίαν του. Ἐκ τούτων ψευδεῖς ὑποσχέσεις ἐκ τούτων προδοσίαι κρυφαί, ἐκ τούτων ἀπάται, κολακείαι, δολιότητες καὶ ἐπιβουλαί. Δὲν ἔξεύρει κανεὶς πῶς νὰ φερθῇ μὲ ἀνθρώπους τοιοῦτου πολυμόρφου εἴδους. Τὸ παραμικρότερον συμβεβηκὸς τοὺς μεταβάλλει· ἢ πλέον ἑλαφρὰ δυστυχία τοὺς ἀπελπίζει· ἢ παραμικροτέρα ἐναντιότης τοὺς ἀνατρέπει, ὡς νὰ ἀγνοοῦν τὴν ἀστασίαν τῶν ἐπιγείων πραγμάτων.

Ἄλλ' ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος καὶ σοφὸς πολὺ διαφέρει ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους· γνωρίζει τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἀληθινὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων καὶ ἔξεύρει νὰ τὴν μεταχειρίζεται πρεπόντως καὶ ὄχι νὰ ὑποδουλώνεται. Δὲν ἐκπλήττεται εἰς τὰ συμβαίοντα, διότι τὰ προβλέπει· εἰς ὅλα εἶναι ἔτοιμος.

Ἐξέρων καλῶς τὰ χρῆματά του, ἐκτελεῖ αὐτὰ εὐχαρίστως, εἶναι πιστὸς καὶ ἀσφαλὴς εἰς τὰ συναλλάγματά του, εὐλικρινὴς εἰς τὴν φιλίαν του, τίμιος καὶ σύμφωνος μὲ τὸν δοθὲν λόγον εἰς ὅλους τοὺς τρόπους του. Ὅ,τι εἶναι σήμερον, τοῦτο καὶ αὔριον

καὶ μετὰ τὴν αἴριον καὶ πάντοτε. Ἐξέροχεται καὶ εἰσέροχεται εἰς τὴν οἰκίαν του μὲ τὴν αὐτὴν ἰλαρότητα· τὰ πλέον παρόδοξα εἰς τοὺς ἄλλους φαινόμενα εἰς αὐτὸν δὲν προξενοῦν καμμίαν ἔκπληξιν, διότι ξεεύρει τὰς αἰτίας των· αἰσθητικώτερος εἰς τὰς δυστυχίας τῶν ἄλλων παρὰ τὰς ἰδικὰς του, ἀντὶ νὰ χύνη μάταια ἢ ὑποκριτικὰ δάκρυα, μεταχειρίζεται τὰ πλέον δραστήρια μέτρα διὰ νὰ παρηγορῇ τοὺς δυστυχεῖς.

ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΑ

Ο ΛΕΟΝΤΑΡΗΣ

Ἐσυνήθισαν νὰ παραβάλλουν τοὺς καλῶς ὀπλισμένους μὲ ἄστακόν. Ἡ πανοπλία ἐν τούτοις τοῦ ὄρεκτικοῦ τούτου ὀστρακοδέσμου εἶναι τίποτε, ἂν τὴν συγκρίνη κανεὶς μὲ τὴν πολεμικὴν ἑξάρτησιν ἑνὸς ἐκ τῶν συμπολεμιστῶν μου.

Διὰ λόγους, τοὺς ὁποίους ἀμελῶ ἐπίτηδες νὰ ἐξηγήσω, τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν, ὁ ὁποῖος ἀναμφιβόλως εἶναι λείψανον ἄλλων ἐνδόξων ἐποχῶν τῆς Πλάκας* καὶ τοῦ Μεταξουργείου*, ἡ ἀρμοδία ὑπηρεσία ἐπροίκισε μὲ ἓν γκρά, μίαν ξιφολόγην καὶ ποσότητα φυσιγγίων, ἄρεκτὴν διὰ τὴν ἀτομικὴν του ἄμυναν. Δὲν ἐπρόκειτο νὰ πολεμήσῃ αὐτὸς εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ πυρός. Ὁ γκράς, αὐτὸ τὸ θηρίον, τὸ ὁποῖον ξεσχίζει κρέατα καὶ σακατεύει ἀνθρώπους, τοῦ ἐφάνη ἀνεπαρκές. Ἐφρόντισε λοιπὸν νὰ καλέσῃ εἰς ἐπικουρίαν μίαν τεραστίαν μαυροβουνιώτικην καρπιστόλαν. Ἡ ξιφολόγη ἐπίσης φαίνεται, ὅτι δὲν τοῦ ἐνέπνεε καμμίαν ἀπολύτως ἐμπιστοσύνην, διότι μαζὶ μ' αὐτὴν ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιστρατεύσῃ ὑπερμεγέθη κρεμαστὴν κάμαν. Ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἐβλέπατε ὀπλισμένον. Ἦτο ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος ὄλων τῶν μικρῶν παιδιῶν εἰς τὰ χωριά τῆς Μακεδονίας, ὅπου ὁ στρατὸς εἰσῆρχετο νικηφόρος.

Ἐψηλὸς μὲ μουστάκες ὡς μακρὰ βοῖδοκέρατα, μὲ τὴν ὄψιν διαρκῶς ἀγριεμένην, ὡς νὰ τοῦ εἶχαν σκοτώσει πρὸ μικροῦ ὄλους τοὺς στενοὺς συγγενεῖς του, μὲ ἓνα γέισον πιλικίου τετρα-

γωνον ὡς ὑποστέγασμα καταστήματος, μὲ ἓνα πανταλόσι φουσκωμένον ὡς φουφούλα εἰς τὰ γόνατα καὶ σφιγμένον εἰς τὰ σφυρά, ὅπως αὐτὰ τῶν ποδηλατούντων, ἐβάδιζεν ἢ μᾶλλον μὲ τὸν ἓνα ὄμιον σταθερῶς ὑψωμένον ἐκολύμβη πλαγίως ὡς σαργός, ἔχων τὸν γκράν εἰς θέσιν «ἀναρτήσατε», τὰ φυσίγγια τοῦ γκρά χιαστί, ὅπως οἱ ἀντάρται, εἰς τὴν μέσην του ζωσμένην τὴν καραιπιστόλαν, ὑπὲρ τὴν καραιπιστόλαν τὰ φυσίγγια τῆς καραιπιστόλας καὶ τέλος παρὰ τὴν λόγχην κρεμασμένην τὴν τεραστίαν κάμαν.

Οὕτω πῶς μετημφισσένος παρουσιάσθη κατὰ τὰς παραμονὰς τοῦ πολέμου πρὸ τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ σώματος, εἰς τὸ ἔποιον προσεκλήθη, καὶ ὁ ὑπασπιστής, ὡσάν ἐμπαίζων τὴν πανοπλίαν του, τὸν διώρισε τί νομίζετε; Μάγειρον τοῦ Ἐπιτελείου! Πρὸς στιγμὴν ἐνόμισα, ὅτι θὰ γεμίση τὸ γκρά, θὰ βγάλη τὴν ξιφολόγχην, τὴν καραιπιστόλαν, τὴν κάμαν, ὅτι θὰ μεταβάλῃ τὸ ὑπασπιστήριον εἰς λίμνην αἵματος πρὸ τοιαύτης βαθυτάτης ὕβρεως. Ἄπεναντίας ὅμως, τὸ πρόσωπόν του ἐξέφραξε μίαν ἱκανοποίησιν, τὴν ὁποίαν ἀναλόγως τῆς πανοπλίας του θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκφράσῃ μόνον, ἔὰν τὸν διέτασσον νὰ κάμῃ αὐτὸς καὶ μόνος ἔφρον ἔναντίον τοῦ τουρκικοῦ τάγματος.

Ἐπιστεύσαμεν, ὅτι παραλαμβάνων τὰ μαγειρικὰ σκεύη τοῦ Ἐπιτελείου θὰ ἐλάμβανε καὶ τὴν πρόνοιαν νὰ ἐλαφρώσῃ κάπως τὸν ὄπλισμόν του. Ἄλλ' ἠπατήθημεν. Ὁ ἄθλιος ἔψηνε τὸν καφὲν τοῦ μεράρχου εἰς τὸ καμινέτο μὲ ὀλόκληρον τὸν βαρὸν ὄπλισμόν του, εἰς τὸν ὁποῖον μάλιστα καὶ προσέθεσε μίαν τουρκικὴν παλάσκην καὶ μίαν ἀκόμη ξιφολόγχην, τὴν ὁποίαν ἐσκύλευσεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς δόξης δύο ἡμέρας μετὰ τὴν μάχην εἰς τρόπον ὥστε κατήντησεν ἀληθὲς κινητὸν ὄπλοστάσιον.

Ἐν τούτοις δὲν ἐπιθυμῶ διόλου νὰ ἀδικήσω τὸν ἥρωά μου. Ἐδρασεν εἰς πολλὰς κρισίμους περιστάσεις. Εἰς τὴν ἐποποιῶν τῶν Γενιτσῶν ἔσφαξε δύο χῆνας, τὰς ὁποίας καὶ ἐμάδησε.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐλάμβανε μέρος εἰς ὅλας τὰς μάχας. Ὅταν δέ, ἐκεῖ πού παρηκολούθει τὸν κοχλασμόν τῆς χίτρας, ἤκουσεν ἀπὸ ἀποστάσεως μιᾶς καὶ ἡμίσειας ὥρας τὰς ἐχθρικὰς ὀβίδας νὰ ἐκρηγνύνται, ἀνέσπα τὴν κάμαν του, τὴν ἐκράδαινε εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐκραύγαζε στερεοτύπως;—Ἄχ! καὶ νὰ μὴ εἶμαι τώρα κεῖ πάνου, νὰ φάω αὐτιὰ καὶ μύτες!

Ἐβάζε κατόπιν τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην της καὶ ἀνεκά-

τενεν ἡσύχως τὸ φαγητὸν μὲ τὴν κουτάλαν. Ἦτο θρασὺς καὶ φορτικὸς πρὸς τοὺς συναδέλφους του, ἔγινε δὲ ἀκόμη ἀνθαδέστερος, ὅταν ἐνόησεν ὅτι ὁ μέραρχος εὗρισκε τῆς ἀρεσκείας του τὰ φαγητά. Ἦρχισε νὰ διατάσῃ ὅλον τὸν κόσμον, νὰ ἐπεμβαίη παντοῦ, εἰς τὴν ὑγειονομικὴν, τὴν οἰκονομικὴν, ἀκόμη καὶ τὴν μάχιμον ὑπηρεσίαν. Ἡ μόνη ἐκδίκησις ὅλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὑπέφεραν τὰς ἐνοχλήσεις του, ὑπῆρξεν ὅτι τὸν ἀπεκάλουν :

— Ὁ κύριος ὑπομέραρχος !

Πράγμα τὸ ὅποϊον, ἀντὶ νὰ τὸν δυσαρεστῇ, ἀπεναντίας τὸν ἔκαμνε νὰ λάμπη ἀπὸ ὑπερηφάνειαν.

— Καὶ μὲ ὅλα ταῦτα, φίλε μου, μοῦ ἔλεγε μίαν ἡμέραν κάποιος ἀξιωματικὸς, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς παρέσχεν ἀληθεῖς ὑπηρεσίας. Ἡ κακὴ ἢ καλὴ κατάστασις τοῦ στομάχου τοῦ Διοικητοῦ μιᾶς μεραρχίας δὲν εἶναι πρᾶγμα μικρὸν εἰς ἓνα πόλεμον. Τὸ νὰ κατορθώσῃ ἓνας ἄνθρωπος νὰ διατηρήσῃ αὐτὸν τὸν στόμαχον εἰς ἀμεμπτον κατάστασιν, εἶναι ὡς νὰ συνεισέφερον ὑπὲρ τῆς νίκης τὴν δρᾶσιν δύο τοῦλάχιστον ταγμάτων.

Λαυρική

Γ. ΣΟΥΡΗ

Η ΖΩΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ

Μπόι δύο πῆχες,
κόψη κακή,
γένια μὲ τρίχες
ἐδῶ κι' ἐκεῖ.

Κούτελο θεῖο,
λίγο πλατύ,
τραγὸ σημεῖο
τοῦ ποιητῆ.

Ἀνὸ μάτια μαῦρα
χωρὶς κακία,
γεμάτα λαύρα
μὰ καὶ βλακεία

Μακρὸν ρουθόυνη
πολὸν σχιστό,
κι' ἓνα πηγόυνη
σὰν τὸ Χριστό.

Πηγάδι στόμα
μαλλιά χυτά...
γεμίξεις στρώμα
μόνο μ' αἰτιά.

Μούση ἀγρία
καὶ ξαρωμένη,
χλωμὴ καὶ κοῦα,
σὰν πεθαμένη.

Κανένα χρωμα
δὲν τῆς ταιριάζει
καὶ τώρ' ἀκόμα
βαφὲς ἀλλάζει.

Δόντια φαφούτη,
ὄλο σχισμάδες
ὑψος τσιφούτη*
γὰ μαστραπάδες.*

ΝΑ ΗΜΟΥΝ ΠΑΠΠΟΥΣ

«*Α! ἔλεγ' ὁ Κοκκός :*
Παπποὺς νὰ ἤμουν τώρα,
Νὰ κάνω τὸ σοφό,
Νὰ βήχω, νὰ ρουφῶ
ταμπάκο κάθε ὥρα.

»*Νὰ ἔχω ἄσπρα γένια,*
Ποτὲ νὰ μὴ διαβάζω,
Σχολεῖό, νὰ μὴ πηγαίνω,
Στὸ σπίτι μου νὰ μένω
Καὶ ὄλο νὰ νυστάζω.

»*Νὰ παίζω ὅλη μέρα*
Μὲ ἓνα κομπολόγι,
Νὰ μὴ μοῦ λέν δουλιὰ,
Καὶ νὰ φορῶ γυαλιὰ,
Καὶ νᾶχω καὶ ρολόγι.

»*Νὰ λέω παραμύθια*
ἀπάνω ἀπὸ τὸ στρῶμα,
Καὶ ὄλοι στὴ μιλιὰ μου
Νὰ στέκουν ἐμπροστά μου
μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα.

»*Νὰ μοῦ φιλοῦν τὸ χέρι,*
Εὐχὲς πολλὲς νὰ δίνω,
Καὶ σ' ὄλους σεβαστός,
Νὰ τρώγω καὶ νὰ πίνω.

»*Νᾶχω καὶ μιὰ μαγούρα*
Νὰ κάνω τὸν κακό,
Κι' ἅμα θυμὸς μὲ πάρη,
Ν' ἀρχίζω στὸ στυλιάρι
Καὶ τὸν τρελλὸ—Κοκκός».

Ἀὐτὰ καὶ ἄλλα λέει
 Μὲ γνώση παιδική.
 Μὰ ὁ Κοκκὸς δὲν ξέρει,
 Πῶς θέλουν ὄλ' οἱ γέροι
 Νὰ γίνουτε Κοκκοί.

ΙΩ. ΒΗΛΑΡΑ

Ο ΨΕΜΑΤΑΡΗΣ

Τόσο ὁ Μυθούλης νὰ ψεματάνη
 ἀπὸ μικροῦθε τὸ συνηθάει,
 ὅπου ἢ γλῶσσα νὰ τοῦ λαθέψη
 δὲν εἶναι τρόπος καὶ ν' ἀληθέψη.
 Κι' ἂν κανένα ἀπ' ὅσα λέγει,
 τὸ δέχεται ἄλλος καὶ τοῦ τὸ στρέγει
 τὰ ψέμματά του διπλὰ ἀρμαθιάζει,*
 μὲ γληγοράδα τ' ἀπανωτιάζει,
 σὰ νὰ φοβοῦνταν, μὴν ὑποπέψουν
 ἀλήθειαν εἶπε καὶ τὸν πιστέψουν.
 Μεγάλη ἀνάγκη τὸν καταφέρει
 μὰ κάποια ἀλήθεια νὰ ἀναφέρει.
 Μόν' δὲν προφτάνει νὰ τὴν προβάλλη,
 κἀνεὶς δὲν μνήσκει* αὐτὴ νὰ βάλῃ
 καὶ τὸν ἀφήνουν, προτιοῦ ἀκόμα
 καλαρχινήσῃ ν' ἀνοιξῇ στόμα.
 Δοιπὸν ὠρκίσθη ἀπ' ὅ,τι ξέρει
 νὰ μὴν τραβήσῃ ποτέ του χέρι
 κι' ὡς νὰ πεθάνῃ, νὰ μὴ θελήσῃ
 ποτέ του ἀλήθεια τὰ ξεφωνήσῃ.
 Πολλοὶ παρτέχουν πὼς μᾶς γελάει
 τοῦ ψεύτη ὁ λόγος, λέν, δὲ φελάει*.
 Ἐγὼ σᾶς τάζω, πὼς τὸν κρατάει,
 αὐτὸν τὸν ὄρκο δὲν τὸν πατάει.

ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΑΛΛΗΓΟΡΙΑΙ ΜΥΘΟΙ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΤΥΧΙΑ

—Γιαγιά, ἀλήθεια ἀπόψε ἀνοίγει ὁ οὐρανός;

—Ναί, παιδάκι μου, γιατί ξεμερώνουν τ' ἅγια Θεοφάνεια. Καὶ ὅποιος ἀγρουπήσῃ καὶ προφθάσῃ σ' ἐκείνην τὴν ἀπόκριφην ὥρα...

—Τὸ ξέρω, γιαγιά μου, τὸ ξέρω! Μπορεῖ νὰ ζητήσῃ ὅ,τι θέλει ἀπ' τὸ Θεὸ καὶ τοῦ γίνεται.

—Ναί, μὰ φτάνει νὰ τοῦ ζητήσῃ ἓνα προῖμα μονάχα.

Τὸ παιδάκι ἀπεφάσισε ν' ἀγρουπήσῃ. Κοντὰ στὴν κάμαρά του ἀπάνω ψηλά, ἦταν ἡ πόρτα ποὺ ἔβγαине στὸ ἠλιακωτό*. Χωρὶς νὰ τὸ ἰδῆ κανεὶς, κονκουλώθηκε μὲ τὸ παπλωματάκι του, πῆρε τὸ προσκεφάλι του καὶ πῆγε νὰ ξαπλωθῆ ἐκεῖ ἔξω. Δὲν εἶχε φόβο κανένα· ὁ παπὰς εἶχε βγῆ ἐκείνη τὴν ἡμέρα μὲ τὴν ἁγιοστουάρα του καὶ εἶχε διώξει ὅλους τοὺς καλικαντζάρους ποὺ περπατοῦσαν στὴ χώρα κι' ἔπαιζαν τὰ παιδιά. Στὴ χειμωνιάτικη νύχτα τὸ ζέστανε τὸ πάπλωμα κι' ἡ ἐλπίδα.

*Ἦταν ἀργά..., Σκοτάδι καὶ σιωπὴ ἀπλωνότανε κάτω σ' ὅλη τὴν κοιμισμένη πόλη. Ἐδῶ κι' ἐκεῖ μονάχα ἐτροχιόκαιγε κανένα φανάρι σὰν μάτι γισταγμένο, καὶ τ' ἁγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα ἐλαμπύριζαν στὴ μυστικὴ ἀστροφεγγιά. Ἀπέσαντος θόλος σὰν ἀπὸ μαῦρο βελούδο, καρφομένο μὲ διαμαντένια καρφιά, τὸ σκέπαζε ὁ οὐρανός. Καὶ τὸν ἐκοίταζε μὲ ἀνήσυχτα μάτια τὸ παιδάκι κι' ἐπερίμενε ἤσυχτα ν' ἀνοίξῃ. Ὅ,τι ζητοῦσε τότε θὰ

γινόταν—μά φτάνει νὰ ζητοῦσε ἓνα μονάχα—καὶ τὸ παιδί εἶχε τὸ σκοπὸ του . . .

Οἱ ὥρες ἐπεροῦσαν ἔτσι κι' οἱ πετεινοί, ζωντανὰ ρολογία, τὶς ἔλεγαν μὲ τὴ βραχνή τους φωνή ὁ ἓνας στὸν ἄλλον.

Ἦλθε τέλος πάντων κι' ἡ ἀπόκρυφη ὥρα, ποὺ ἀνοίξεν ὁ οὐρανός. Μέσ' στὴν ἀστροσπαρμένη μανουίλα ἐπρόβαλε ἔξαφνα μιὰ λάμψη ζωηρή, ποὺ ἔσβησε ὅλα τ' ἀστερία. Ἐνα φῶς γλυκὸ χύθηκε τότε στὴν κτίση, καὶ τ' ἁγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα ἔλαμψαν σὰν ἀναμιμένα.

Στὸ θέαμα αὐτό, τὸ παιδάκι τὰ σάστισε. Τοῦ φάνηκε σὰν νὰ εἶδα ἀγγέλους νὰ πετοῦν ἐκεῖ ψηλὰ μέσ' στὸ φωτεινὸ ἀνοιγμα καὶ ἓναν ὀλόχρυσο ποταμὸ νὸ τρέχει, τὸν οὐράνιο, καθὼς λένε τὸν Ἰορδάνη . . . Στὸν τρόμο του, στὴ θάμπωσή του, στὴ σαστισμάρα του, λησιμόνησε τί εἶχε νὰ ζητήσῃ κι' ἔβλεπε βουβό . . .

Μονάχα τὴν τελευταία στιγμή ποὺ συνῆλθε λιγάκι, ἐπρόφθασε νὰ πῆ ἓνα λόγο. Καὶ σβηνόταν πιά ἡ θεία λάμψη, σὰν ἀκούσθηκε στὸν ἀέρα τῆς νύχτας ἡ ψιλλὴ φωνουίλα τοῦ παιδιοῦ :

— Πλοῦτο !

Ἐγύρισε τρέμοντας στὸ κρεββατάκι του. Σκεπάστηκε ἀπὸ τὸ κεφάλι κι' ἐπροσπάθησε νὰ κοιμηθῆ ! Μὰ τὸ ἄφησε γιὰ πολλὴ ὥρα ἀγρυπνο τὸ ἐκκληκτικὸ θέαμα ἀπ' τὸνα μέρος ποὺ ἐβασάνιζε ἀκόμα τὰ μάτια του καὶ μιὰ ἀνήσυχη σκέψη ἀπὸ τᾶλλο, ποὺ ἐβασάνιζε τὸ μυαλό του . . . Τί λαμπρὸ καὶ ἀπίστευτο θᾶμα ! Νὰ τὸν ἀκουσε τάχα ὁ Θεός ; Ἐπρόφθασε νὰ μιλήσῃ σὲ κατάλληλη στιγμή ; Ἄχ ! καὶ θ' ἀποκοτοῦσε τὸν πλοῦτο, τὸ ἓνα προᾶμα ποὺ ζήτησε μὲ τὴν καρδιά του τὸ φτωχὸ παιδάκι ;

Σὰν ἀποκοιμήθηκε κατὰ τὸ πρωὶ εἶδ' ἓνα παράξενο ὄνειρο· ἓνα ὄνειρο τόσο ζωηρὸ, ποὺ ἀκόμα καὶ τώρα δὲν ξέρει, ἐὰν ἐκοιμότανε πραγματικῶς ἢ ἂν ἀγρυπνοῦσε μὲ πυρετό.

Τοῦ φάνηκε πὼς μπιῆκε ἔξαφνα στὴν κάμαρά του ἓνας ἀνθρωπος. Ἦταν νέος, παιδί μάλιστα ἀμούστακο. Τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπ' τὴν ἐμορφιά, καὶ ἡ φορεσιά του ἀπ' τὴν πολυτέλεια. Ἀπὸ πάνω ὡς κάτω ἦταν πνιγμένος στὸ χρυσαφί, στὸ μετάξι, στὰ πετράδια. Ἐνα σύννεφο κἀτάσπερο ὑπόσθηξε τὰ πόδια του. Στὰ χεῖρα του κρατοῦσε ἓνα χρυσοῦ ραβδί. Εἶχε φτερόφυλλα χιονάτα καὶ χαμόγελο γλυκὸ.

— Νὰ με ! Τί θέλεις ; εἶπε μὲ τρομερὴ φωνή.

— Ἄγγελος . . . ἐψιθύρισε τὸ παιδάκι τρομαγμένο.

— Δὲν εἶμαι ἄγγελος, ἀποκρίθηκε ὁ νέος· εἶμαι ὁ Πλοῦτος, πού ζητήσες ἀπόψε. Ἐκείνος πού ὀδηγεῖ τὰ βήματά μου εἶδε τὴ φωτιά τῆς καρδιάς σου καὶ μ' ἔστειλε. Μιά στιγμή πρωτότερα ἂν πρόφτανες νὰ πῆς τὸνομά μου, θάρχομαι νὰ σὲ φορωθῶ ἀνερώτητα. Μὰ τώρα πού ἄργησες νὰ μιλήσης κι' ἔγινε ζήτημα ἂν ἔπρεπε νὰ σοῦ γίνῃ ἡ χάρη ἢ ὄχι, ἀποφασίστηκε νὰ ἔλθω μονάχα καὶ νὰ σὲ ξαναρωτήσω . . . καὶ ὅ,τι μοῦ πῆς, θὰ κάνω. Ἐπιμένεις ἀκόμα στὸ λόγο σου ; Ἐμένα ζητεῖς καὶ ἐπιθυμεῖς πραγματικῶς, ἀφοῦ ξέρεις, ὅτι μονάχα ἓνα πράγμα ἔχεις δικαίωμα νὰ ζητήσης ; Ἄν εἶν' ἔτσι, πές μου το νὰ μένω μαζί σου γιὰ πάντα.

Τὸ παιδάκι πῆρε θάρρος, βγήκε περισσότερο ἀπ' τὸ σκέπασμά του καὶ εἶπε :

— Σένα θέλω, Πλοῦτε μου. Σὲ θέλω νὰ μείνῃς πάντα μαζί μου. Εἶδα, ὅτι ὅλη ἡ εὐτυχία βρίσκεται πάντα μὲ σένα, καὶ ἀπὸ πολὺν καιρὸν σὺ εἶσαι τὸν εἰρή μου.

. . . — Βλέπω, ὅτι μ' ἀγαπᾷς πραγματικῶς καὶ ἤθελα νὰ μείνω μαζί σου . . . Ἀλήθεια ! Τί ἔμορφη ζωὴ πού θὰ περνοῦμε ! Παντοῦ ὁ κόσμος θὰ σκύφῃ στὸ διάβα μας σὰν θὰ βγαίνομε συντροφιασμένοι. Θὰ κατοικοῦμε σὲ παλάτια ὀλομάραμα, θὰ κοιμώμαστε σὲ ὀλόχρυσο κρεβάτι, θὰ σκεπαζώμαστε μὲ σεντόνια μεταξωτά. Τὸ γυαλιστερὸ ἀτλάζι καὶ τὸ χνουδωτὸ βελούδο θὰ μᾶς τριγυρίζουν παντοῦ, στὸ πάτωμα, στοὺς τοίχους, στὸ ταβάνι, στὰ καθίσματα, παντοῦ ὅπου θὰ ἀκουμπᾷ τὸ κορμί, ἢ θ' ἀναπαύεται τὸ βλέμμα. Θὰ φοροῦμε λαμπρὰ φορέματα καὶ στολίδια. Θᾶχομε δούλους καὶ δούλες καὶ γνώριμους πολλούς. Βαλσαμωμένος θὰ εἶναι ὁ ἀέρας πού θ' ἀναπνέομε, ἀπὸ τ' ἀνθη καὶ τὰ μυρωδικά. Τὸ τραπέζι μας θὰ λάμπῃ στὸ χρυσάφι καὶ στὸ κρύσταλλο. Θὰ βγαίνομε στὸν περίπατο μὲ ἀμάξια καταστόλιστα· θὰ πηγαίνομε στὰ θέατρα, στοὺς χωρούς, στὰ ἵπποδρόμια, πάντα στὴν καλύτερη θέση. Θὰ ταξιδεύομε μὲ κάθε ἄνεση τὸ καλοκαίρι ἢ τὸν χειμῶνα. Καὶ θὰ ἔχομε μέσα σὲ μιὰ κάμαρα, ζεστὴ σὰν φωλιά, ἓνα ντουλάπι λουστραρισμένο μὲ πολλὰ κλειδιά, γεμάτο χρυσᾶ φλουριά τόσα, ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ κάνομε καθ' ἐπιθυμία, πού ἤθελε μᾶς γεννηθῆ . . .

— Ἄ ! Τί καλὰ ! ἐφώναξε τὸ παιδάκι, καὶ τὸ γέλιο δὲν θὰ

λείπη από το χέλι μας και η χαρά απ' την καρδιά μας. Κάθισε Πλουτε. Θέλω να είμαι μαζί σου δοξασιμένος και ευτυχής!

—Ο νέος ἔχασε με μιὰς τὸ γέλιο του, ἀκούμπησε ἀπάνω στὸ ραβδί του καὶ μὲ περιλύπη φωνή:

—Αὐτὸ εἶναι ἴσα-ἴσα, πὺ θέλω νὰ σοῦ πῶ... Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ ἐγγυηθῶ, ὅτι δὲν θὰ λείπη ἀπὸ τὸ χέλι σου τὸ γέλιο κι' ἀπὸ τὴν καρδιά σου ἡ χαρά... Ἄ, ὄχι, ὄχι...

—Μὰ γιατί;

—Γιατί; Δὲν σὲ ἄφησε λοιπὸν ἡ ἀγάπη πὺ μου ἔχεις νὰ σκεφθῆς ποτέ;... Καὶ τί μπορῶ τάχα νὰ σοῦ κάμω ἐγὼ, ὅταν θὰ ἔρχεται ὁ πόνος καὶ ἡ θλίψη;... Ποιὸς ξέρει, ἂν δὲν θὰ μὲ θέλῃς, γιὰ νὰ πληρώνης πάντα γιαιτροὺς καὶ γιαιτρικά; Ποιὸς σοῦπε πὺς μαζί μου δὲν θὰ δοκιμάσης ποτὲ ἀγωνία βασάνου σὲ δικαστήριο;... Ποιὸς σοῦ εἶπε ὅτι δὲν θὰ σὲ πληγώσῃ ὁ θάνατος σ' ὅτι ἔχεις πειὸ ἀγαπημένο στὸν κόσμο καὶ πολύτιμο; Ποιὸς σοῦ εἶπε, ἂν μὲ μένα θὰ βρῆς τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη, τὴν ἀδελφικὴ φιλία ἐκεῖνη πὺ θέλεις, καὶ τί θὰ σοῦ χρησιμεύω, σὰν θὰ σὲ μαχαιρώνη ἡ ἀχαριστία, ἡ κακία, τὸ ψέμα, ὁ φθόνος, ἡ ἐπιβουλή; Ποιὸς σοῦ ὑποσχέθηκε, ὅτι μαζί μου θ' ἀπολαύσης τίς χάρες τῆς καλῆς καρδιάς, τοῦ φωτισμένου μυαλοῦ, τῆς καθαρῆς συνειδήσεως; Ποιὸς σ' ἐβεβαίωσε, ὅτι στὸ σπίτι σου θὰ βασιλεύῃ ἡ τιμὴ, ἡ ἀγάπη, ἡ χαρά, ἡ ἁρμονία;... Ἄ, πόσο ἐστάθηκες παιδάκι μου ἀπατημένος! Ἐγύρευες ἀπὸ μένα, ἐκεῖνο πὺ ἔπρεπε νὰ γυρέψῃς ἀπὸ τὴν Εὐτυχία.

—Ἀπὸ τὴν Εὐτυχία... ἐψιθύρισε τὸ παιδάκι μὲ ἀπελπισμένη φωνή.

—Μάλιστα, ἀπὸ τὴν Εὐτυχία. Καὶ πὺς; Δὲν τὴν ξέρεις; Εἶν' ἓνα χοριτσάκι μικρὸ αὐτὴ ἡ Εὐτυχία, ἔμορφο, γελαστό, μὲ κάτασπρη ἀπλὴ φορεσιά σὰν τὸ χιόνι. Φιλία σταθερὴ μαζί της δὲν ἔχομε, γιατί μ' ἀφήνει τίς περισσότερες φορές καὶ πηγαίνει μὲ τὴ Φτώχεια, ὅπως κι' ἐγὼ πηγαίνω καμιά φορὰ μὲ τὴ Δυστυχία. Τί τὰ θέλεις παιδί μου! Αὐτὴ εἶναι δῶρο ἀληθινὸ καὶ ἀπόλαυση! Τὴν ἀκολουθεῖ σὰν σωματοφυλακὴ, ἓνα πλῆθος παιδάκια μὲ γέλια καὶ φωνὲς πὺν γερμίζουν τὸν ἀέρα. Αὐτὴ μονάχη εἶναι ἱκανή, ὅταν σὲ πάρῃ καὶ σένα στὴν ἀκολουθία της, νὰ σὲ κάμῃ νὰ μὴ λείπη ἀπ' τὸ χέλι σου τὸ γέλιο κι' ἀπ' τὴν καρδιά

σου ή χαρά, αδιάφορο αν θά κατοικητε στην καλύβα ή στο παλάτι, αν θά φορητε χουσα ή κουρέλια.

—Πλούτε μου, καλέ μου φίλε, συγχώρησέ μου, δεν τό σκέφτηκα. Έκανα λάθος. Τήν Εύτυχία έπρεπε νά ζητήσω, τήν Εύτυχία ζητούσα. τήν Εύτυχία ζητώ. Ένα πράμα μονάχα, βλέπεις, μου είναι συγχωρεμένο νά έχω, και άλλο καλύτερο από τήν Εύτυχία δεν υπάρχει... άχ, ούτε σύ, καλέ μου Πλούτε! Τό βλέπω, τώρα τό έννοώ.

—Θέλεις λοιπόν τήν Εύτυχία. Καλά, φεύγω. Και φεύγω, άκουσε, όχι γιατί δεν με θέλεις, αλλά γιατί δεν έπροφθάσες νά με ζητήσης τήν κατάλληλην ώρα. Τί τυχερός πού στάθηκες! Άλλιώτικα δεν θά έφευγα από κοντά σου και θά ήταν περιττή κάθε σου μετάνοια...Χαίρε· είτε ό Πλούτος κι' εξαφανίστηκε.

Τό παιδάκι έδόξασε τό Θεό. Έτσι είχε καιρό πάλι τοῦ χρόνου, πιδ φωτισμένο και πιο ήσυχο, ν' άγρυπνήση τήν ίδια νύχτα και νά ζητήσει άπ' τόν ουρανό τήν Εύτυχία, μονάχα τήν Εύτυχία.

Ι. ΠΟΛΕΜΗ

ΔΥΟ ΛΑΜΠΑΔΕΣ

*Άπό τις ίδιες μέλισσες άνάλυσαν κερι
και δυό λαμπάδες έπλασαν με σκαλιστά στολίδια.
Δίδυμες κι' όμοιες αδελφές ό κόσμος τις θαρρεϊ,
μά αν ήταν ίδια ή όψη των, μοϊρα δεν είχαν ίδια.*

*Τή μιá άπ' τις δυό τήν άναφαν σε γάμους και χαρές,
κι' ή φλόγα της χρυσόφεγγε στην πυρρινή όρμη της
κι' όλόγυρά της σιάζοντια αναλυτές σειρές,
δάκρυα χαράς έστάλαζε σι' όχρόλευκο κορμί της.*

*Τήν άλλη, ώϊμέ! τήν άναφαν στο πλάι ένός νεκροῦ,
κι' ή φλόγα της παράδερνε, τή λάμψη της για ναῦρη
άκουγε λόγια θλιβερά παράπονου πικροῦ,
και δάκρυα λύπης σιάλαζε στη σκέπη της τή μαύρη,*

Τέλειωσ' ὁ γάμος· ἔθαψαν καὶ τὸ νεκρὸ στὴ γῆ...
 Κι' ὅταν τὴ μιὰ τὴν ἐσβῆσαν κι' ἐσβῆσαν καὶ τὴν ἄλλη,
 καμιὰ ἀλλαγὴ στὴν ὄψη των, καμιὰ, καμιὰ ἀλλαγὴ...
 Δίδυμες κι' ὅμοιες ἀδελφές ἐφαίνονταν καὶ πάλι...

Ἄνθρωπε, σὺ ποὺ χαίρεσαι καὶ ζῆς μέσ' στὴ χαρά,
 κι' ἄνθρωπε, σὺ ποὺ θλίβεσαι καὶ καρτερεῖς ἀκόμα,
 ὅταν θὰ σβῆσῃ τῆς ζωῆς ἡ λάμψη μιὰ φορὰ,
 δίδυμους κι' ὅμοιους ἀδελφούς θὰ σᾶς δεχθῆ τὸ χῶμα.

ΑΧ· ΠΑΡΑΣΧΟΥ

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ

A'

Μέσ' σὲ λαγκάδι σκιερὸ καὶ ἥσυχο μιὰ μέρα,
 ρυάκι κρυσταλλένιο,
 τὸ πράσινο διαμάντινε χορτάρι πέρα-πέρα,
 κι' ἄγρια κρίνα μὲ νερὸ ἐδροσίζε ἀσημένιο.
 Ἦταν ἡμέρα ὁμορφη κι' αὐγὴ πολὺ ἀκόμη,
 ὅταν ἐφάνησαν ἐκεῖ μαζὶ τρεῖς πεζοδρομοί.

B'

Συνομιλοῦσαν κι' ἔρχονταν σὰν φίλοι ἀγαπημένοι,
 κι' εἰς ρίζα δέντρου ἐκάθησαν ἀπάνω κουρασμένοι.
 Ὁ ἕνας ἄντρας ἦτανε θρασύς· μὲ φτερωμένα
 τὰ πόδια· μ' ἄταχτα μαλλιά καὶ γένεια μπερδεμένα.
 Τὸν ὀνομάζανε **Βοριά**. Οἱ σύντροφοί του πάλι
 γυναικες ἦτανε ἢ μιὰ, σὰν γίγαντας μεγάλη
 κάθε πνοή της ἔκαιγε, σπινθῆριζ' ἢ ματιὰ της...
 καὶ σὰν δυὸ φλόγες μοιάζανε τὰ δύο μάγουλά της,
 Ὁ κόσμος τὴ φοβότανε καὶ τὴν ἐπιθυμοῦσε
 καὶ τ' ὄνομά της ἔλεγαν **Φωτιά**, ὅπου περνοῦσε.
 Ἡ ἄλλη ἦταν δροσερή, γλυκιά, γαλανομάτα

καὶ ὁ Βοριάς καὶ ἡ Φωτιά μὲ σέβας τῆς μιλοῦσαν.
τὰ μάτια τῆς ἐντροπαλὰ καὶ ἀγγελισμὸ γεμῶτα
κάτω στῆ γῆ ἐβλέπανε **Τιμὴ** τὴν ἐκαλοῦσαν.

Γ'

Ἄφου ξεκουρασθήκανε, εἶπ' ὁ Βοριάς : « Φοβοῦμαι,
μήπως ἐκεῖ πού τρέχομε καμμιὰ φορὰ χαθοῦμε.
γιὰ πέστε, ποῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ βρῆ τὸν ἄλλο πάλι,
ἂν χωρισθοῦμε τρέχοντας σὲ μιὰ μεριά καὶ σ' ἄλλη ;
« Εὐκόλα, εἶπε ἡ Φωτιά, νὰ μ' εὔρετε μπορεῖτε :
Ὅπου κοιτάξετε καπνὸ, ἐκεῖ θενὰ μὲ ἰδῆτε . . . »
Κι' εἶπ' ὁ Βοριάς . « Σὲ κύματα ἐπάνω φουσκομένα
κι' ὅπου τὰ φύλλα σείνονται θὰ μ' εὔρετε κι' ἐμένα ! »
— « Ὅμως ἐσένα ποῦ, Τιμὴ, ἂν κάποτε χαθοῦμε,
μποροῦμε νὰ σὲ βροῦμε ; »
Κι' ἐκείνη ἀνεστέναξε : « Ἄν ἴσως μ' ἀραπάτε,
τοὺς ἀποκρίθηκε, ποτὲ νὰ μὴ μὲ παραιτᾶτε.
Ἄν φύγω, μήτε Ἄνεμος μήτε Φωτιά μὲ φθάνει
Κεῖνος πού χάνει τὴν τιμὴ, γιὰ πάντα τὴνε χάνει !

Δ· ΒΙΚΕΛΑ

ΤΙ ΛΕΓΕΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ

Ὅταν ἡ θάλασσα γλυκὰ
στὴν ἄμμο ψιθυρίζη.
σὰ νὰ τὴ νανορίζη,
τί τάχα λέγει μυστικά,
τί λέγει στ' ἀκρογιάλι ;
Τοῦ λέγει : — Ἀκρογιάλι,
μὴν ἀπ' τὸ φλοῖσβο γελασθῆς
καὶ σιῶν νερῶν μου κοιμηθῆς
τὴν ἡσυχὴ ἀγκάλη.
Μὴ σὴν γαλήνη πιστευθῆς·
θάρθῃ κι' ἀνεμοζάλη.

Κι' ὅταν ἡ θάλασσα μ' ὀργῇ
 κυλᾷ τὰ κύματά της,
 κι' ἀφορίζουν τὰ βουνά της
 καὶ φοβερὰ ἠχολογῇ,
 τί λέγει ἄραγε σιῆ γῆ
 μὲ τὰ μουγκρίσματά της
 ἢ ἄγριά της ἢ κραυγῆ;
 Λέγ' ἢ κραυγῆ ἐκείνη:
 —Τὸν κόσμο θὰ χαλάσω,
 ἀλλ' ὅμως θὰ περάσω,
 καὶ θᾶροθι καὶ γαλήνη.

Ι. ΒΗΛΑΡΑ

ΚΟΡΑΚΑΣ ΚΑΙ ΑΛΕΠΟΥ

1

Στὸ δέντρο ἀπάνω ὁ Κόρακας
 Ἐκάθισε ἀπειτώντας,
 Στὴ μύτη του βασιτώντας
 Μιὰ γροῦδα* ἀπὸ τρωί.

2

Ἡ ἀλεποῦ διαβαίνοντας
 Καταλλαχοῦ ἀπέκει,
 Τὸν βλέπει κοντοσιτέκει
 Ἡ παραπονηρή.

3

Καὶ μὲ τὸ νοῦ σοφίζεται
 Τὸ πῶς νὰ τὸν γελάση
 Καὶ τὴ χαψιὰ νὰ φτάση
 Ὅχ τὸ κλαροῖ ψηλά.

4

Κοντὰ σιῆ ρίζα ἐξύγωσε
 Καὶ μὲ ταπεινωσύνη,
 Πλαστὴν ἀγαθοσύνη,
 Τὰ μάτια χαμηλά.

5

«Κὺρ Κόρακα», τοῦ φώναξε,
 «Πειτούμενο ἀπτριωμένο,
 Μὲ χάρες στολισμένο,
 Ἐγὼ σὲ προσκυνῶ.

6

ᾠ! πόσο ὠραῖα καὶ ὄμορφα
 Ἀστράφειον τὰ λαμπρά σου
 Ἀμίμητα φτερά σου
 Σὲ χρῶμα ἔτσι σεμνό.

7

ᾠ! πόσο μέλη σύμμετρα.
 Ὁρέχτηκε ἡ φύση
 Ἐσένα νὰ χαρίση
 Μὲ τέχνη χωριστή.

8

Ἄμ' ἢ λαλιά σου τάχατε
 Σὰν τί γλυκάδες νᾶχη;
 Καλότυχος πὸν λάχη
 Νὰ τὴν ἀφηγραστή*».

9

Καὶ ἐκεῖνος, ὅμοιον ἔπαινο
 Ν' ἀκούση, δὲν κρατιέται,
 Σὲ τόπο δὲν χωριέται,
 Μήτ' ἔχει ὑπομονή.

10

Τὸ λιάραγκά του ἐτένωσε,
 Τὶς γραῖβρες* ἀρχινάει.
 Καὶ τὸ τριῖ ἀπολνάει,
 Νὰ δείξη τὴ φωνή.

11

Ἡ ἀλεπού ἀρπάζοντας
 Τῇ γρούδα, τὸν τηράει,
 Τὸν ἀποχαιρετάει,
 τοῦ λέγει: «Ὅλα καλά

12

Τὰ ἔχεις, φίλε, ἐξαιρετά
 Μόν' ἓνα γὰρ πασχίσης
 Ἀκόμα γ' ἀποκτήσης,
 Κὺρ Κόρακα: μὴ ἀλά!».

I. ΠΟΛΕΜΗ

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ ΚΑΙ ΜΥΡΜΗΓΚΙ

(Διάλογος)

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ἔχω πολλὰ παράπονα μυρμήγκι μου, μαζί σου.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Πολὺν λυποῦμαι τζίτζικα, κί' ἀμέσως ἐξηγήσου.
 Ποτέ δὲν ἔκανα κακὸ καὶ βλάβη σέ κανένα
 κί' ἔπειτα, τίποτε κοινὸ δὲν ἔχω ἐγὼ μὲ σένα.
 Δοιπὸν;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Μ' ἐκακολόγησες καὶ μὲ τὸ παραπάνω,
 κί' ἔτσι καὶ τὴν ὑπόληψη καὶ τὴν τιμὴ μου χάνω,
 κί' ἐγίνηκα παράδειγμα μωρίας στοὺς ἀνθρώπους.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Σ' ὀρκίζομαι στὸ σκύβαλο ποὺ κουβαλῶ μὲ κόπους,
 πῶς δὲν σέ νοιώθω τί μοῦ λές.

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ἀμέσως θὰ μὲ νοιώσης,
 ἂν θέλῃς λίγη προσοχὴ στὰ λόγια μου γὰρ δώσης.
 Καὶ πρῶτα-πρῶτα γνώριζε, πῶς πρὶν στὰ δέντρο' ἀνέβω,
 ἑκατοικοῦσα μέσ' στή γῆ κί' ἐγώ.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Δὲν σὲ πιστεύω.

Τότε, ποῦ βρῆκες τὰ φτερά ;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Μεγάλωσαν ἀγάλι,
ὅταν σὶὸ πρόσωπο τῆς γῆς ἐπρόβαλα καὶ πάλι,
γιατὶ προτοῦ χωθῶ στὴ γῆ, ἤμουν ψηλὰ σὶὸ χῶμα
μικρός, μικρός σὰν τὸν κόριδ καὶ πιὸ μικρὸς ἀκόμα,
κι' ἄνοιξα τρύπα καὶ βαθεῖα μέσα στὴν γῆ ἐμπῆκα
κι' ἔκανα τὸ σπιτάκι μου κι' ἐκεῖ τροφὴν ἐβρῆκα.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Καὶ δὲν ἀνέβαινες ποτὲ κι' ἀπάνω ἀπὸ τὴν τρύπα ;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ποτὲ μου δὲν ἀνέβαινα, γιατί, καθὼς σοῦ εἶπα,
δὲν μοῦλειπ' ἡ τροφή.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Λοιπὸν ;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Στῆς γῆς τὰ καταχθόνια
σιγὰ-σιγὰ μεγάλωνα κι' ἔμεινα δέκα χρόνια.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Πῶ ! Πῶ ! δὲν ἐβαρέθηκες ;

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Καὶ τ' ἤθελες νὰ κάνω ;
"Ἐταὶ τὸ πρόσταξ' ὁ Θεός. Κι' ἦρθα στὴ γῆν ἀπάνω
ἐφέτος μόλις ἄρχισε ζεστὸ τὸ καλοκαίρι
καὶ τὰ φτερά μου ἐστέγνωσεν ὁ ἥλιος καὶ τ' ἀγέρι,
καὶ στὴ σιγμοῦλα πέταξα στοῦ δένδρου τὰ κλαδιά
κι' ἄρχισα τὸ τραγούδι μου μὲ πρόσχαρη καρδιά.
Οἱ γεωργοὶ ποῦ σκάβουνε κι' ἐκεῖνοι ποῦ θερίζουν
μ' ἔχουν χουσὴ των συντροφιά καὶ χάρι μου γνωρίζουν.
Ἐσὸν μονάχα βρέθηκες νὰ μὲ κατηγορήσης.

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Ἐγὼ δὲν εἶπα τίποτα καὶ νὰ μὲ συγχωρήσης!
οὔτε καὶ ξέρω τί μοῦ λές, μὰ τὸ σπυρὶ τὸ στάρι!

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ὁ κόσμος τῶχει τούμπανο καὶ σὺ κρυφὸ καμάρι.
Ἐσὺ δὲν μ' εἶπες ἄεργο, δὲν μ' εἶπες ἀκαμάτη
κι' ἄμυαλο κι' ἀσυλλόγιστο;

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

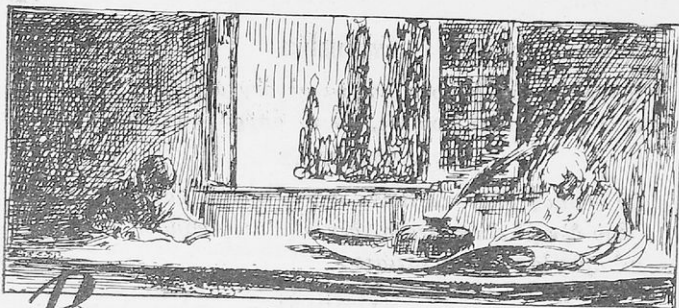
Γιὰ πρόσεχε κομμάτι!
Δὲν εἶμαι ἐγὼ κακόγλωσσος, κι' αὐτὸ δὲν εἶν' ἀλήθεια.

ΤΖΙΤΖΙΚΑΣ

Ναί, τᾶπες καὶ τὰ κήρυξες κι' ἐπλάσες παραμύθια,
πὼς τὸ χειμῶνα κάποτε μὲ χιόνια καὶ μὲ πάγο
ἐπέινασα κι' ὁ δυστυχῆς δὲν εἶχα τί νὰ φάγω
καὶ σὰν ζητιάνος ταπεινὸς ἦρθα, καθὼς ἐκεῖνοι,
μὲ κλάματα στὸ σπίτι σου ζητώντας λεημοσύνη.
Κι' ὅταν ἐσὺ μ' ἐρώτησες;—Σὰν ἦταν καλοκαίρι,
Τί ἔκανες, παρακαλῶ; σοῦ εἶπα—Ποιὸς δὲν ξέρει
πὼς τραγουδοῦσα ὀλημερίς χωρὶς καμμιὰ φροντίδα;
Καὶ τότε μ' ἀποκρίθηκες:— Αἴ! τότε χοροπήδα!
Πῶς ἦρθα τὸ χειμῶνα ἐγὼ τροφή νὰ σοῦ ζητήσω,
ἀφοῦ χειμῶνα μήτε ζῶ μήτε μπορῶ νὰ ζήσω;
Κι' ἔπειτα τί εἶν' αὐτὴ ἡ τροφή πὺν θὰ ζητοῦσα τάχα;
ἐνῶ ὁ καῦμένος τρέφομαι μὲ τὴ δροσιὰ μονάχα;

ΜΥΡΜΗΓΚΙ

Αὐτὸ τὸ ψέμα, τζίτζικα, ὁ κόσμος τῶχει βγάλει
τὸ ξέρω πὼς δὲν μοιάζομε, ἀλλ' ὅμως ξέρω πάλι,
πὼς ὁ Θεὸς πὺν ἔπλασεν ἐσέ, ὅπως καὶ μένα
ξεχωριστὸ προορισμὸν ἔδωκε στὸν καθένα.
Κι' εἴμαστε χρήσιμοι κι' οἱ δὺ φίλιτατε τζίτζικά μου,
ἐσὺ μὲ τὸ τραγούδι σου κι' ἐγὼ μὲ τὴ δουλιὰ μου.
Λοιπόν, ἄς λησμονήσωμε τὰ ψέμματα τοῦ κόσμου
κι' ἀγκάλιασέ με γρήγορα κι' ἓνα φιλάκι δός μου!
(Ἐγκαλιζόνται καὶ φιλοῦνται)

Βιογραφικαὶ σημειώσεις

Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα τὸ 1824. Κατὰ πρῶτον ἐξεπαιδύθη ἐν Κερκύρα, εἶτα δὲ ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ.

Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἠγάπησε τὴν ποίησιν εἰς τὴν ὁποίαν ἀφωσιώθη μέχρι τοῦ θανάτου του. Τοῦτο δὲν τὸν ἠμπόδισε ν' ἀναμιχθῆ εἰς τὴν πολιτικὴν, κινούμενος κυρίως ὑπὸ τῆς φλογεῶς

του φιλοπατρίας. Πρὸ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος διετέλεσε βουλευτὴς τοῦ Ἰονίου Κοινοβουλίου καὶ ἠγωνίσθη εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως. Ὅταν δὲ τέλος τὸ 1864 ἡ Ἑπτανήσος ἠνώθη μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐξελέγη μεταξὺ τῶν πρῶτων βουλευτῶν, οἵτινες, ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἐλευθέρως πλέον Ἑπτανήσου, εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν, διεκρίθη δὲ διὰ τὴν πατριωτικὴν εὐγλωττίαν του

καὶ τὰ φιλελεύθερα φρονήματά του. Μετὰ τινα ὅμως χρόνον ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς καὶ ἔμεινε σχεδὸν διαρκῶς εἰς τὸ κτήμα του Μαδουρή, εἰς τὴν Λευκάδα, συνεχίζων τὴν ποιητικὴν του παραγωγὴν καὶ καταγινόμενος ἐπίσης εἰς μελέτας ἱστορικὰς ἐπὶ διαφόρων ἐπεισοδίων τοῦ ἐλευθερωτικοῦ Ἑθνικοῦ ἀγῶνος.

Τὰ σπουδαιότερα ποιητικὰ ἔργα του εἶναι: 1) «Στιχογραμματα», συλλογὴ τῶν πρῶτων αὐτοῦ ποιημάτων. 2) «Μνημόσυνα», μὲ τὰ ὁποῖα ἤρχισε νὰ γίνεται πανελληνίως γνωστός. 3) «Κυρὰ Φροσύνη», μακρὸν ἐπικὸν ποίημα, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται

εις διάφορα τραγικά γεγονότα τῆς σκληρᾶς τυραννίας τοῦ Ἰακώβου Παασᾶ ἐν Ἡπείρῳ, 4) «Ἀθανάσιος Διάκος» ἐπιπολιτικὸν ποίημα, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει μὲ τὴν τόσον συγκινητικὴν προσευχὴν τοῦ Διακού. Εἰς τὸ ποίημα τοῦτο παρελαύνουν καὶ ἐξυμνοῦνται οἱ ἀγῶνες καὶ ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ ἥρωος τούτου, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν Ἀλαμάναν προτάξας τὰ στήθη του ἔσωσε τὴν Ἐπανάστασιν. 5) «Φωτεινός», ποίημα ἀναγόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐνετοκρατίας τῆς Ἐπιανήσου, τὸ ὁποῖον ἔμεινε ἀσυμπλήρωτον λόγῳ τοῦ ἐπελθόντος ἐν τῷ μεταξὺ θανάτου (1879).

Γνωστὰ εἰς ὅλους ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτου εἶναι ὁ «Δῆμος καὶ τὸ καριοφύλλι του», ἡ «Φυγὴ τοῦ Ἰακώβου Παασᾶ», ὁ «Βράχος καὶ τὸ κῆμα», ἡ προσφώνησις εἰς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε΄, ὁ «Κίττος καὶ τὸ Γεράκι» κλπ.

Τὰ «Ἀπαντα» τοῦ Ἰακώβου Βαλαωρίτου, ἔμμετρα καὶ πεζά, ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην Μαρσαλῆ εἰς τρεῖς τόμους.

Τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ τῆς ποιήσεώς του εἶναι ζωηροτάτη φαντασία, θαυμασία παραστατικότης καὶ ἀσυγκράτητος πατριωτισμός.

Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλους ὡς εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος μετὰ τὸν κορυφαῖον Διονύσιον Σολωμόν.

Βάμβας Νεόφυτος

Εἷς τῶν λογίων κληρικῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Χίον τὸ 1770. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1855. Ἡ πρώτη δρᾶσις αὐτοῦ ἤρχισεν εἰς Παρισίους, ὅπου συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ πρὸς ἔκδοσιν τῶν συγγραμμάτων του. Ἀργότερον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα καὶ διηύθυνε τὴν ἐκεῖ Σχολὴν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Μετὰ τὴν ἐκρηξίν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἔσπευσεν εἰς Ὑδραν, ὅπως διὰ τῶν λόγων του ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἀγωνιζομένους. Βραδύτερον διορίσθη καθηγητὴς τῆς ἐν Κερκίρῳ Ἰονίου Ἀκαδημίας καὶ τέλος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐξελέγη καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ρητορικῆς εἰς τὸ ἀριστύτερον τότε ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον.

Ἐγραψε πολλὰ ἔργα φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικὰ, ὡς «Στοιχεῖα Φιλοσοφικῆς ἠθικῆς». «Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς

γλώσσης», «Στοιχεῖα Φιλοσοφίας», Ἐγχειρίδιον ἠθικῆς» κ. ἄ.

Ὁ Νεόφυτος Βάμβας εἰς τὰ ἔργα του, ὅπως ὅλοι οἱ λόγιοι κληρικοί τῆς προγενεστέρας καὶ τῆς συγχρόνου του γενεᾶς, συνενώνει τὴν θρησκευτικὴν πίστιν μὲ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν κλασικὴν παιδείαν.

Βηλαράς Ἰωάννης

Ἐγεννήθη τὸ 1771 εἰς Ἰωάννινα. Τὸ 1789 μετέβη εἰς Πατάβιον τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννινα προσελήφθη ὡς ἱατρός εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Βελῆ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Μετὰ τὴν εἴσοδον εἰς Ἰωάννινα τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων ἢ οἰκία του κατεστράφη καὶ ὁ Βηλαράς κατέφυγεν εἰς Ζαγόριον ὅπου μετὰ δύο ἔτη ἀπέθανεν ἐν πενίᾳ (1823). Τὸ 1814 ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἔργον του «Ρομέικη Γλῶσσα», τὸ ὁποῖον περιέχει διαφόρους στίχους καὶ μετάφρασιν τοῦ Πλατωνικοῦ «Κρίτωνος». Ἡ γλῶσσα τοῦ ἔργου τούτου εἶναι δημοτικὴ μὲ τοπικοὺς ἰδιωτισμοὺς καὶ μὲ πλήρη κατάργησιν τῆς ἰσχυροῦς ἱστορικῆς ὀρθογραφίας. Τὸ 1827 ἐν Κερκύρᾳ ἐξεδόθησαν τὰ «ποιήματα καὶ Πεζὰ» μὲ μετάφρασιν τῆς «Βατραχομουμαχίας», τοῦ μικροῦ ἀρχαίου ἔπους, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ παρφιδίαν τῆς Ἰλιάδος. Τὰ περισσότερὰ ποιήματά του εἶναι ἔμμετροι ἀποδόσεις ἢ ἀπομιμήσεις τῶν αἰσωπειῶν μύθων καὶ τῶν «Χαρακτήρων» τοῦ Θεοφράστου.

Ὁ Βηλαράς ὑπῆρξεν ἐπιτυχῆς καὶ χαρίεις στιχουργός, προσέφερε δὲ μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν ποίησιν, διότι εἶναι ἀπὸ τοὺς πρῶτους, οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν τὰ ποιήματά των εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ διότι οἱ στίχοι του ὑπῆρξαν ὑποδείγματα εἰς τὸν σύγχρονόν του Σολωμὸν εἰς τρόπον, ὥστε ὁ Βηλαράς (ὅπως ἐπίσης ὁ σύγχρονός του Χριστόπουλος) θεωρεῖται ὁ πρόδρομος τοῦ μεγάλου μας Σολωμοῦ.

Βιζυηνὸς Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848. Ἦλθεν εἰς Ἀθήνας νέος καὶ ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἔπειτα δὲ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του εἰς Εὐρώπην παρακολουθήσας ἐκεῖ φιλοσοφικὰ μαθήματα.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας διετέλεσε καθηγητής. Μετὰ τινα ὄμως χρόνον παθὼν διανοητικὴν διατάραξιν ἀπέθανεν εἰς τὸ φρενοκομεῖον τὸ 1896.

Ὁ Βιζυητὸς ὑπῆρξε ποιητὴς καὶ διηγηματογράφος. Τὰ θέματα τοῦ ἐλάμβανεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς ἰδιαιτέρας τοῦ πατρίδος. Ἐγραψε ποιήματα, εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐκδοθέντα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀτθίδες Αὔραι» Λονδῖνον 1884, «Ποιήματα» Ἀθήναι 1886, ἐπίσης δὲ Πεζά: «Τὸ ἁμάρτημα τῆς μητρὸς μου καὶ ἄλλα διηγήματα». Πλὴν τούτων ἔγραψε πλῆθος ποιημάτων καὶ διηγημάτων δημοσιευθέντων εἰς πλεῖστα περιοδικά.

Τὰ ἔργα τοῦ Βιζυητοῦ εἶναι γραμμένα μὲ χάριν καὶ ἀπλότητα, κατορθώνουν δὲ πολλάκις νὰ κινήσουν τὴν βαθεῖαν συγκίνησιν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ ἀναγνώστου.

Βικέλας Δημήτριος

Ἐγεννήθη εἰς Ἐρμούπολιν τὸ 1835 καταγόμενος ἀπὸ πατρὸς μὲν ἐκ Βεροῦσας ἀπὸ μητρὸς δὲ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἔδειξε μεγάλην κλίσιν εἰς τὰ γράμματα. Τὸ 1852 μετέβη εἰς Λονδῖνον καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἀσχολούμενος μὲ τὸ ἐμπόριον ἐπὶ 24 ἔτη. Εἶτα ἐγκατεστάθη ἐπ' ἀρκετὸν εἰς Παρισίους καὶ τέλος τὸ 1900 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀνέπτυξε πρὸς τοῖς ἄλλοις μεγάλην κοινωνικὴν δρασιν. Ἰδρυσεν τὸν «Σύλλογον πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», τὸν Οἶκον τῶν Τυφλῶν, τὴν Σιβιτανίδειον Ἐπαγγελματικὴν Σχολὴν κλπ. Ἀπέθανεν τὸ 1908.

Ἔργα τοῦ εἶναι: «Στίχοι», ἧτοι συλλογὴ ποιημάτων, «Λουκῆς Λάρας», μακρὸν διήγημα μεταφρασθὲν καὶ εἰς ξένας γλώσσας, «Διηγήματα», «Σουηδία», «Γυναικεία ἀγωγή». Πλὴν τούτων ἔξεπρόνησεν ἐμμέτρους μεταφράσεις εἰς ἀπλὴν καὶ ὁμαλὴν γλώσσαν τμημάτων τῆς «Ὀδυσσεΐας» καὶ τῶν δραμάτων τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ δραματικοῦ Σαίξπηρ, ἐπίσης δὲ ἔγραψε καὶ τὰ ἀπομνημονεύματά του, τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν μετὰ θάνατον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ζωὴ μου».

Μ. Οἰκονόμου. Νεοελλ. Ἀναγνώσματα Α' τάξ. ἔκδ. 8η 1937

10

Ἔργα τοῦ Βικέλα καὶ ἰδίως τὰ διηγήματά του χαρακτηρίζονται διὰ τὰς ἠθικὰς ἰδέας των, τὴν λεπτότητα τοῦ αἰσθήματος καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς ἐκφράσεως.

Βλαχογιάννης Γιάννης

Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1868. Ἀπὸ νεαρῶς ἡλικίας κατέγινεν εἰς ἱστοριοδιφικὰς μελέτας. Κυρίως ἠσχολήθη καὶ ἠρεύνησε λεπτομερείας, ἔγγραφα, ἐπεισόδια καὶ ἀνέκδοτα τῶν προεπαναστατικῶν καὶ τῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 χρόνων. Τὰ προϊόντα δὲ τῶν ἐρευνῶν του ἐδημοσίευσεν εἰς ἐπιστημονικὰς ἱστοριοδιφικὰς μελέτας, ἀνέλαβε δὲ ὡς εἰδικός, τὴν διεύθυνσιν τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, εἰς τὴν ὁποίαν διατελεῖ μέχρι σήμερον. Πλὴν ὅμως τῶν καθαρῶν ἐπιστημονικῶν μελετῶν του ἔγραψεν ἔργα λογοτεχνικὰ ἐμπνευσμένα καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς ἐποχῆς, τὴν ὁποίαν ἠρεύνησε. Ἐξεδόθησαν ὑπ' αὐτοῦ : «Ἱστορίαι τοῦ Γιάννου Ἐπαχτίτη». «Ἐρμος κόσμος», διήγημα. «Τοῦ Χάρου ὁ χαλασμός» περὶ σάτυρα, καὶ τέλος τὰ ἐκλεκτότερα διηγήματά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Μεγάλα Χρόνια» εἰς πρώτην ἔκδοσιν τὸ 1913 καὶ εἰς δευτέραν συμπληρωμένην ἔκδοσιν τὸ 1930.

Εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον τόμον περιέχονται διηγήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σουλίου, τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Μεσολογγίου, εἶναι δὲ ὑποδείγματα ἕφους καὶ γλώσσης.

Γρανίτσας Στέφανος

Ἐγεννήθη τὸ 1880 εἰς Γρανίτσαν τῆς Εὐρυτανίας. Νέος ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, εἰς τὴν ὁποίαν διεκοίθη. Ἐπίτινα χρόνον ἐξελέγη βουλευτὴς Αἰτωλοακαρνανίας. Παράλλῃως πρὸς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν πολιτικὴν ἠσχολήθη ὡς φυσιολόγος μὲ ἐπιστημονικὰς μελέτας διὰ τὴν φύσιν, τὰ δάση της καὶ τὰ ζῶα της, ἐπίσης δὲ κατέγινε εἰς τὴν ἔρευναν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν ζητημάτων τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Ἐγραψε χρονογραφήματα, διηγήματα, ἀγροτικὰ ποιήματα, περιγραφὰς καὶ λαϊκὰς παραδόσεις διὰ τὰ ζῶα τῆς πατρίδος του, αἱ ὁποῖα

ἔξεδόθησαν μὲ τὸν τίτλον : «Τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου». Τὰ ἔργα του εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ βαθὺ αἴσθημα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φύσιν. Ἀπέθανε τὸ 1915.

Δάφνης Στέφανος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ κ. Θρασυβούλου Ζωϊοπούλου.

Ἐγεννήθη τὸ 1882 εἰς Ἄργος. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, διετέλεσε καθηγητῆς, εἶτα διωρίσθη τμηματάρχης εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην, εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην διατελεῖ μέχρι σήμερον. Ποιητῆς καὶ θεατρικὸς συγγραφεὺς ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι σήμερον εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐξέδωκεν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ποιητικὰς σειρὰς ὑπὸ τοὺς τίτλους : «Ἑλληνικοὶ Ἀγῶνες», «Ἀνθισμένοι Δρόμοι», «Φθινοπωρινὲς Ἄρπες», «Ρόδακες καὶ Ἀνθέμια», «Τὸ Ἄνοικτὸ Παράθυρον». Τὰ ποιήματά του, μὲ ἁρμονικοὺς στίχους, εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ ποικίλα θέματα, κυρίως ἀπὸ τοὺς ἑλληνικοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν. Ἐβραβεύθη δις εἰς διαγωνισμοὺς τῶν ποιημάτων τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν στρατιωτικῶν διηγημάτων. Ἀπὸ τὰ θεατρικὰ του ἔργα τὸ σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἐπίσης βραβευθὲν «Πατρικὸ σπίτι».

Δροσίνης Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1859 ἔκ γονέων Μεσολογγιτῶν. Νέος ἔτι ἐχρημάτισε συνδιευθυντῆς μετὰ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Ν. Γ. Πολίτη τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ τῆς «Ἐστίας». Ἐπειτα ἴδρυσεν καὶ διηύθυνεν τῆς πολιτικῆν ἑφημερίδα «Ἐστία». Ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰ περιοδικὰ «Μελέτη» καὶ «Ἐθνικὴ Ἀγωγή», βραδύτερον διετέλεσε τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τελευταίως διευθυντῆς τοῦ Μουσείου Χειροτεχνημάτων. Εἶναι δὲ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου πρὸς ἔκδοσιν τῶν Ὠφελίμων βιβλίων.

Εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐνὸς ἐτῶν ἐδημοσίευσεν τὰ πρῶτα ποιήματά του. Ἡ ποίησις ὑπῆρξε ἡ κυριώτερα ἀσχολία του. Εἶναι ὄμιος καὶ πεζογράφος μὲ πλουσίαν παραγωγὴν. Ἔργα του ποιητικὰ εἶναι : «Ἴστοι Ἀρχῆνης», «Σταλακτῖται», «Εἰδύλλια»

«Ἀμάραντα», «Γαλήνη», «Φωτερά Σκοτάδια», «Κλειστά Βλέφαρα», «Θά βραδιάξη». Πεζὰ δὲ εἶναι «Ἀγροτικαὶ ἐπιστολαί»,

«Διηγήματα καὶ ἀναμνήσεις», «Διηγήματα τῶν ἀγῶν καὶ τῆς πόλεως», «Ἀμαρυλλίς» καὶ ἄλλα. Ἐπίσης ἐξέδωκε καὶ εἰς τὴν σειράν τῆς βιβλιοθήκης τῶν «ᾠφελίμων Βιβλίων» τὰ ἑξῆς: «Αἱ μέλισσαι», «τὸ ψάρευμα», οἱ «Τυφλοί», «ὁ κυνηγός», κ. ἄ.

Τὰ ποιήματά του, εἰς στίχους πλαστικούς καὶ γλυκεῖς, μὲ διαφόρων εἰδῶν ρυθμούς, εἶναι ἐμπνευσμένα, ὅπως καὶ τὰ διηγήματά του, ἀπὸ ποικίλας πηγᾶς, κυρίως δὲ ἀπὸ τὸ γλυκὺ περιβάλλον τῆς ἑλληνικῆς φύσεως. Ἀπὸ τὰ ὀραιότερα διηγήματά του εἶναι ἡ «Ἀμαρυλλίς», ἡ ὁποία ἔχει μεταφρασθῆ εἰς ἑξ' εὐρωπαϊκᾶς γλώσσας.

Ἑφταλιώτης Ἀργύριος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ λογίου Κλεάνθους Μιχαηλίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μυτιλήνην τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924.

Συνειργάσθη εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐδημοσίευσεν διηγήματα εἰς τελείαν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἐπίσης δὲ καὶ ποιήματα. Τὰ ἔργα του, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του, ἀπὸ ἀναμνήσεις καὶ λαϊκὰς παραδόσεις φέρουν τοὺς τίτλους: «φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου», «Νησιώτικες ἱστορίαι», «Παλαιοὶ σκοποὶ», «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης» κ. ἄ.

Ζαλοκώστας Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συροάκον τῆς Ἠπείρου τὸ 1805. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1858. Νέος μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐσπούδασεν ἰατρικὴν. Ἐπολέμησεν εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἡρωικὴν ἔξοδον. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος διετέλεσεν ἀνώτερος ὑπάλληλος. Ὡς πατὴρ ὑπῆρξε πολὺν ἀτυχῆς, διότι ὁ θάνατος ἀφήρπασεν ἑνωρὶς τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο καὶ τὰ ἑπτὰ τέκνα του. Πολλὰ ποιήματα ἔχει γράψει

ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὰ ὀδυνηρὰ αὐτὰ πλήγματα. Ἐπίσης ἔγραψε πολλὰ ποιήματα πατριωτικά (λυρικά καὶ ἐπικολυρικά), διὰ τῶν ὁποίων ὕμνησε διάφορα κατορθώματα καὶ πρόσωπα τοῦ ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας.

Καμπούρογλους Δημήτριος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1852, Ποιητὴς εἰς τὴν νεότητά του ἐξείλιχθη βραδύτερον εἰς πεζογράφον καὶ ἱστοριοδίφην.

Ἠσχολήθη εἰς ἱστορικάς, λαογραφικὰς καὶ τοπογραφικὰς ἐρεῦνας τῆς ἱστορίας κυρίως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας. Τοιοῦτοτρόπως ἐμελέτησεν διαφόρους τοποθεσίας, ὀνόματα παραδόσεις καὶ θρύλους τῆς ἐποχῆς ταύτης, κατώρθωσε δὲ νὰ ἐκλαϊκῆσῃ τὰ προϊόντα τῶν μελετῶν του εἰς ἔργα πλήρη χάριτος καὶ ἀπλότητος.

Ἐδημοσίευσεν λαογραφικὰ ἔργα, ὡς τὴν «Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας», εἰς τρεῖς τόμους, τοὺς «Ἀρματολούς καὶ κλέφτες», τὸν «Ἀναδρομάρην» καὶ ἄλλα. Καθαρῶς λογοτεχνικὰ ἔργα του εἶναι: «Μῦθοι καὶ διάλογοι», «Θρύψαλα», «Περασμένα χρόνια», «Ἀθηναϊκὰ Διηγήματα», ἡ «Κυρὰ Τρισεύγενη» κ. ἄ.

Καρκαβίτσας Ἀνδρέας

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Λεχαινὰ τῆς Ἠλείας τὸ 1866 καὶ ἀπέθανεν

εἰς τὸ Ἀμαρούσιον τὸ 1922. Ἐσπούδασεν τὴν ἱατρικὴν καὶ κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἔπειτα δὲ ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός. Γνωστὸς ὅμως ἐγένετο ὡς λογοτέχνης καὶ κυρίως ὡς διηγηματογράφος. Τὰ διηγήματά του εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον παρέλαβε πλείστας παραδόσεις, καὶ τοῦ ὁποῖου τὴν ζωὴν περιέγραψεν, εἶναι δὲ

πλήρη ἀγάπης καὶ πίστεως πρὸς τὴν πατρίδα, Ἐδημοσίευσεν πλεί-

στα ἄρθρα καὶ διηγήματα εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικά, ἐξέδωκε δὲ εἰς χωριστοὺς τόμους τὰ ἐξῆς ἔργα του : « Διηγήματα », « Ἡ Λυγερή », « Ὁ Ζητιάνος », « Τὰ λόγια τῆς πλώρης », « ὁ Ἀρχαιολόγος » καὶ ἄλλα.

Ὁ Καρκαβίτσας κατέχει μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας θέσεις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν διηγηματογραφίαν.

Κονδυλάκης Ἰωάννης

Ἐγεννήθη ἐν Βιάνῳ τῆς Κρήτης τὸ 1862, ἀπέθανε τὸ 1920 ἐν Ἡρακλείῳ. Ἐλαβε μέρος εἰς τὰς Κρητικὰς ἐπαναστάσεις τοῦ

1877 καὶ 1896. Διετέλεσεν ἐπὶ τινὰ χρόνον διδάσκαλος εἰς τὴν Κρήτην, ἔπειτα δὲ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Διεκρίθη κυρίως ὡς χρονογράφος εἰς τὴν ἐφημερίδα « Ἐμπρός », εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραφε ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Διαβάτης. Ἀνήγαγε τὸ χρονογράφημα εἰς λογοτεχνικὸν εἶδος καὶ ἀνεπτύχθη δι' αὐτοῦ ἔξοχος φιλοσοφικὸς παρατηρητὴς τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ λεπτὸς σατυρικός, κατηγιαῖζων τὰ ἐλαττώματα τῶν συγχρόνων του. Ἐξ ἴσου ὅμως διεκρίθη καὶ ὡς διηγηματογράφος, ἀντλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ θέματα του ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς Κρήτης. Ἔργα του ἐκδοθέντα ἰδιαιτέρως εἶναι ὁ « Πατούχας », « Ὅταν ἦμουν δάσκαλος », « Ἐνώ διαβαίνα » (ἐκλογή ἀπὸ τὰ χρονογραφήματά του) καὶ ἄλλα.

Κοραῆς Ἀδαμάντιος

Ὁ διαπρεπέστερος ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας λογίους τοῦ 18ου αἰῶνος. Κατήγετο ἐκ Χίου ἀλλ' ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1748 Ἀπέθανεν εἰς Παρισίους τὸ 1833. Ἀπὸ μικρῆς ἡλικίας ἠγάπησε τὰ γράμματα. Εἰς τὴν Σμύρνην, ὅπου ἔλαβε τὴν πρώτην του μόρφωσιν, ἔμαθε τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ μὲ τὴν βοήθειαν καθολικοῦ ἱερέως. Ὁ πατὴρ του ὅμως, ἔμπορος ὑφασμάτων, προωρῖζεν αὐτὸν διὰ τὸ ἐμπόριον. Διὰ τοῦτο τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Ἀμστελόδαμον τῆς Ὀλλανδίας δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ὁ Κοραῆς ὅμως εἰς Ἀμστελόδαμον εὗρισκόμενος

ἠσχολήθη περισσότερο εἰς τὰ γράμματα παρὰ εἰς τὸ ἐμπόριον. Τέλος ὁ πατήρ του ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν κλίσιν του καὶ τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Μομπελιὲ τῆς Γαλλίας, ἵνα σπουδάσῃ τὴν ἰατρικὴν. Ὁ Κοραΐς ἀνεκλήθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς καὶ ἔπειτα ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπου κυρίως κατέγεινεν εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἐμελέτησε τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς καὶ ἐξέδωκεν αὐτοὺς μὲ περισπούδαστα σχόλια καὶ ἐρμηνείας πρὸς φωτισμὸν καὶ ἐκπαίδυσιν τῶν ὁμοειδῶν του. Τοιοῦτοτρόπως ἐξέδωκε :

1) Τὸν Ἰσοκράτην, μὲ πολλὰς σημειώσεις καὶ μακρὰ προλεγόμενα. 2) Τοὺς παραλήλους βίους τοῦ Πλουτάρχου. 3) Τὰ γεωγραφικὰ τοῦ Στράβωνος. 4) Τμῆμα τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὀμήρου. 5) Τὰ Πολιτικά καὶ ἠθικά Νικομάχεια τοῦ Ἀριστοτέλους. 6) Πλήρη Συλλογὴν τῶν Αἰσωπεῶν μύθων, συμπληρωθεῖσαν μὲ ἀρκετοὺς ἰδικούς του, καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἐν ὄλῳ 66 τόμοις. Ἀξιωμακτικόν ἔργον του εἶναι καὶ ἡ «Ἀδελφικὴ διδασκαλία», μὲ τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ φρονηματίσῃ τοὺς Ἑλληνας καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα. Ἐπίσης εἰς τὰ μετὰ θάνατον ἐκδοθέντα ἔργα του περιέχονται 3 τόμοι ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας ἔγραψεν εἰς διαφόρους περιστάσεις.

Ὁ Κοραΐς διὰ τὴν ἐργασίαν του ὑπὲρ τῆς μορφώσεως καὶ ἀφυπνίσεως τοῦ ἔθνους θεωρεῖται ὡς εἰς ἕκ τῶν κυριωτέρων προδρομῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Κατέχει ὁμως πολὺ σπουδαίαν θέσιν καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων διὰ τὴν σοβαρὰν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν ἠσκησεν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς νεολληνικῆς γλώσσης.

Κρυστάλλης Κώστας

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἠπείρου τὸ 1868. Ἀπὸ πολὺ νεαρᾶς ἡλικίας ἔδειξε τὸ ποιητικόν του ἄλγαντον. Τὸ πρῶτον ποίημά του ἐδημοσίευσεν, ἐνῶ ἦτο ἀκόμη μαθητὴς εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν Ἰωαννίνων, ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιαὶ τοῦ Ἄδου». εἰς τὸ ὁποῖον ἐξύμνει τοὺς ἀγῶνας τῶν ἡρώων τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἐνεκα τούτου κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ

καίφευγεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἔζησε βίον πλήρη στερήσεων. Εἰργάσθη ὡς στοιχειοθέτης τυπογραφείου καὶ ὡς ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν βιοπάλην ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς ἔργα : «Ὁ καλόγηρος τῆς Κλεισούρας τοῦ Μεσολογγίου», «Τ' ἀγροτικά», «Ὁ τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης», «Πεξογραφήματα».

Αἱ στερήσεις ὅμως, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβλήθη κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονὴν του, ἐκλόνισαν τὴν ὑγείαν του. Ἀναχωρήσας δὲ διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἀπέθανεν ἐν Ἀρτῇ τὸ 1894.

Εἰς τὰ ποιήματά του ὁ Κρυστάλλης ἐξύμνησε τὴν ἐλευθέραν ἀγροτικὴν καὶ ποιμενικὴν ζωὴν τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος ὅπως εἰς τὰ ποιήματα «Ἡλιοβασίλεμα», ὁ «τρύγος», ὁ «κοῦκος» κλπ. Ἡ νοσταλγία τῆς ζωῆς αὐτῆς τὸν ἐνέπνευσε νὰ γράψῃ τὰ τὰ ὑπέροχα ποιήματά του «Στὸ σταυραστὸ» καὶ τὸ «Τραγοῦδι τῆς ξενιτιάς». Οἱ στίχοι του ὁμοιάζουν πολὺ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, τὰ ὁποῖα ἐπιτυχῶς ἐμιμήθη.

Λάμπρος Σπυρίδων

Καταγόμενος ἐξ Ἡλείου ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1851. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1919. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἠσχολήθη μὲ ἱστορικὰς μελέτας. Ἀπὸ τοῦ 1890 διετέλεσε τακτικὸς καθηγητὴς τῆς γενικῆς ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον μέχρι τοῦ 1916, ὅτε ἐγένετο πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος δι' ὀλίγους μῆνας εἰς περίοδον ἀνώμαλον διὰ τὴν χώραν. Τὰ ἔργα του εἶναι πολυάριθμα καὶ περισπούδαστα. Μεταξὺ τούτων εἶναι ἡ *Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος* εἰς 6 τόμους. Ἐπίσης ἐδημοσίευσεν εἰς τόμους διαφόρους πανηγυρικὸν λόγον του καὶ διάφορα κατὰ καιροὺς γραφέντα ἄρθρα ὑπὸ τοὺς τίτλους «*Λόγοι καὶ ἄρθρα*» καὶ τὰ «*Ἐλευθέρια*».

Λυκούδης Ἐμμανουήλ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ 1849. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1924. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ὑπηρετήσεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν διατελέσας ἐφέτης καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Ἐξέπληρωσε πλεῖστα νομικὰ συγγράμματα. Παρολλήλως ὅμως ἀνεδείχθη ὡς λογοτέχνης δημοσιεύσας πλῆθος διηγημάτων μικρῶν καὶ ἐκτεταμένων εἰς ἡμερολόγια καὶ περιοδικὰ. Εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς : 1) Δύο συλλογὰς διηγημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Διηγήματα» καὶ «Γύρω εἰς τὸν τόπον μας», 2) δύο μυθιστορήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Κίμων Ἀνδρεάδης καὶ τὸ «Σπιτάκι τοῦ γιαιλοῦ». Ἐπίσης ἐντυπώσεις ὑπὸ τοὺς τίτλους «Σελίδες» καὶ «Ὀδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις» κ. ἄ. Εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Συλλόγου Ὁφελίμων βιβλίων ἐδημοσίευσεν τὰ «Καθήκοντα τοῦ πολίτου» καὶ τοὺς «Μετανάστas».

Μαβίλης Λαυρέντιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1858. Νέος ἐσπούδασεν εἰς τὸ Μόναχον ὅπου ἐσπούδασεν φιλολογίαν. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα παρέμεινεν εἰς τὴν Κέρκυραν ἀσχολούμενος περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν ποίησιν, εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίθη. Φλεγόμενος ὑπὸ φιλοπατρίας ἔλαβε μέρος εἰς τὰς τελευταίας ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης καὶ εἰς τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897. Τέλος κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912 κατετάχθη ὡς ἐθελοντῆς ἀξιωματικὸς εἰς τὸ σῶμα τῶν Γαριβαλδινῶν, μαχόμενος δὲ εἰς τὸν Δρίσκον τῆς Ἠλείρου ἐφονεύθη. Τὸ «Ἔργον» αὐτοῦ (κατὰ τὸ πλεῖστον πρωτότυπα ποιήματα καὶ μεταφράσεις) ἐξεδόθησαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸ 1915.

Μαρκοράς Γεράσιμος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κεφαλληνίαν τὸ 1826. Ἐσπούδασε κατὰ πρῶτον εἰς Κέρκυραν, τὸ δὲ 1849 μετέβη εἰς Ἰταλίαν ἵνα παρακολουθήσῃ τὰ νομικά, διακόψας ὅμως τὰς σπουδὰς του λόγῳ οἰκογενειακοῦ ἀτυχήματος καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ἀφωσιώθη ἔκτοτε εἰς τὴν ποίησιν.

Ἀπὸ τὰ ποιήματά του διακρίνεται τὸ ἐπικολυρικὸν ποίημα ὁ «Ὁρκος», τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν τῷ 1875, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν Κρητικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1866 καὶ εἰς τὴν γενομένην τότε ὀλοκαύτως τῆς μονῆς τοῦ Ἀρκαδίου. Ἄλλα ἐκδοθέντα ποιήματά του φέρουν τοὺς τίτλους «Ποιήσεις» καὶ «Μικρὰ Ταξίδια». Ὁ Μαρκοράς ἠμολούθησε πιστῶς τὸ ὑπόδειγμα τῆς ποιήσεως τοῦ Σολωμοῦ.

Μελᾶς Σπύρος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1883. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν διετέλεσε συντάκτης πολλῶν Ἀθηναϊκῶν ἑφημερίδων. Διεκρίθη δὲ ὡς χρονογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεὺς. Ἐδημοσίευσεν πλῆθος διηγημάτων, ἠθογραφιῶν, χρονογραφημάτων, ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων, ἱστορικῶν μελετῶν κλπ. Ἔργα του ἐξεδόθησαν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἑξῆς : 1) «Πολεμικαὶ Σελίδες» (ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1913), 2) «Ταξίδια» (ἐντυπώσεις ἀπὸ διάφορα ταξίδια εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον, τὴν ὁποίαν περιώδευσε ὡς ἀνταποκριτὴς ἑφημερίδων), 3) «Σφουρίγματα» (ἀπάνθισμα χρονογραφημάτων), 4) «Ὁ Γέρος τοῦ Μωριᾶ» εἰς δύο τόμους, ἥτοι ἱστορικὴ βιογραφία τοῦ μεγάλου ἥρωος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως Θ. Κολοκοτρώνη, γραμμὴν μὲ λογοτεχνικὴν χάριν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, 5) Δράματα : «Ὁ Γιὸς τοῦ Ἰσκιου», τὸ «Κόκκινον Πουκάμισο», τὸ «Χαλασμένον Σπίτι», τὸ «Ἀσπρο καὶ τὸ Μαῦρο».

Μητσάκης Μιχαήλ

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Μέγαρα τὸ 1868. Ἀπέθανε τὸ 1916 ἐν Ἀθήναις κατόπιν μακροτάτης φρενικῆς ἀσθενείας. Νεώτατο; ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἄρθρα, χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις καὶ διηγήματα εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ εἰς τὰς ἐφημερίδας. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθησαν τινὰ τῶν ἔργων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλολογικὰ Ἔργα» εἰς δύο τόμους. Ἄξια ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι αἱ «Ἀθηναϊκαὶ Σελίδες» καὶ τὸ «Φίλημα» τὸ ὁποῖον μετεφράσθη εἰς τὴν γερμανικὴν κλπ.

Μωραϊτίδης Ἀλέξανδρος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκιάθον τὸ 1850. Ὑπῆρξε σύγχρονος, συμμαθητῆς καὶ φίλος τοῦ ἐπίσης ἐξόχου διηγηματογράφου συμπατριώτου καὶ συνωνύμου του Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ὁποῖου ἠκολούθησε. Ἐσπούδασε φιλολογίαν. Κατὰ πρῶτον ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διατελέσας συντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος» τοῦ Κορομηλῆ. Ὑπηρέτησεν ἔπειτα ἐπὶ μακρὸν ὡς καθηγητῆς. Συνέγραψε δράματα, διηγήματα, χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας. Πάντοτε φιλόδοξος καὶ ἀφοσιωμένος εἰς τὰ θεῖα περιεβλήθη ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του (1929) τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Τὰ ἔργα του διαπνέονται ὅλα ἀπὸ τὸ φιλόδοξον πνεῦμα του καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰς παραδόσεις. Τὰ θέματα τῶν διηγημάτων ἀντλεῖ καὶ αὐτὸς, ὅπως ὁ Παπαδιαμάντης, ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του. Ἔργα του ἐκδοθέντα εἰς ἰδιαιτέρους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς: α') Δύο δράματα: ἡ «Καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν» καὶ ὁ «Βάρδας Καλλέργης». β') Διηγήματα ὑπὸ τοῖς τίτλοις «Δημήτριος ὁ Πολιορκητῆς» καὶ «Διηγήματα (εἰς πέντε τόμους)», γ') Ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις: «Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα» (τόμοι 6).

Νιρβάνας Παῦλος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ κ. Πέτρου Ἀποστολίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μαριανούπολιν τῆς Ρωσίας τὸ 1866. Ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ διέτλεσεν ἀρχίατρος τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. Διεκρίθη ὡς διηγηματογράφος καὶ ἰδίᾳ ὡς χρονογράφος. Ὅπως ὁ Κονδυλάκης (δρα βιογραφίαν του), τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Νιρβάνας ἀντλῶν τὰ θέματα του ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν ἔγραψε πλῆθος χρονογραφημάτων. Ἐτελειοποίησε δὲ τὸ λογοτεχνικὸν τοῦτο εἶδος τοῦ γραπτοῦ

λόγου τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φοράν ἐδημιούργησεν ὁ Λουκιανὸς καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἐνεφανίσθη καὶ ἠνθισεν εἰς τὰς στήλας τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων. Ὁ Νιρβάνας ἐξακολουθεῖ νὰ γράφῃ εἰς τὴν καθημερινὴν ἐφημερίδα «Ἐστία». Τελευταίως ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Λογοτεχνικὰ ἔργα ἐκδοθέντα εἰς διαφόρους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Διηγήματα εἰς 4 τόμους, 2) Ἀπανθίσματα χρονογραφημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν», «Ἡ ζωὴ τοῦ δρόμου», «Ἀθηναῖκοι περίπατοι», 3) «Γλωσσικὴ Αὐτοβιογραφία», 4) «Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀσόφου», 5) Δράματα: «Τὸ χελιδόνι», «Μαρία Πενταγιώτισσα», ὁ «Ἀρχιτέκτων Μάρθας» κλπ.

Ξενόπουλος Γρηγόριος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1867 ἐκ πατρὸς Ζακυνθίου. Ἀνετράφη καὶ ἔλαβε γυμνασιακὴν μόρφωσιν εἰς Ζάκυνθον, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε καὶ πολλὰ ὡς ἐξύμνησεν ἀργότερον εἰς τὰ ἔργα του. Ἐσπούδασε μαθηματικὰ καὶ φιλολογοίαν Ἀπὸ ἡλικίας εἴκοσιν ἔτων ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐκαλλιέργησε πάντα τὰ εἶδη τοῦ γραπτοῦ λόγου. Εἶναι εἷς τῶν πολυγραφοτέρων συγγραφέων. Ἐγραψε μυθιστορήματα, διηγήματα, κριτικὰς καὶ αἰσθητικὰς μελέτας, χρονογραφήματα καὶ θεατρικὰ ἔργα. Τὰ θέματα πολλῶν θεατρικῶν ἔργων του ἔλαβεν ἀπὸ τὰ διηγήματα καὶ μυθιστορήματά του,

μετὰ τέχνης διασκευάζων ταῦτα εἰς δράματα. Ἔργα του εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐκδοθέντα εἶναι : 1) Εἵκοσι περίπου τόμοι διηγημάτων καὶ πλεῖστα θεατρικὰ ἔργα, 2) «Θέαρρον», εἰς τρεῖς τόμους μὲ πλεῖστα θεατρικὰ ἔργα, 3) «Παιδικὸν Θέατρον» μὲ δράματα, κωμωδίας καὶ διαλόγους διὰ τοὺς μαθητάς, 4) Διάφοροι αἰσθηματικαὶ καὶ κριτικαὶ μελέται, ὅπως «Οἱ Παράσχοι» κ.λ.π.

Παλαμᾶς Κωστής

Ὁ ὀνομαστότερος καὶ ἐνδοξότερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν μας. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας τὸ 1859 ἀπὸ οἰκογένειαν καταγομένην ἐκ Μεσολογγίου. Ἀφοῦ ἔλαβε τὴν πρώτην μόρφωσιν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα σπουδάσῃ νομικά. Ἀλλὰ ἐγκαταλείψας τὴν νομικὴν, ἣ ὁποία ἦτο ξένη πρὸς τὸν χαρακτῆρά του, ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ποίησιν, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε μετὰ πάθους. Τὸ 1897 διωρίσθη γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην παρέμεινεν ἐπὶ 32 ἔτη, ἦτοι μέχρι τοῦ 1929, ὅτε παρῆτήθη. Ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδη-

μίας Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας διετέλεσε καὶ Πρόεδρος. Γόνιμος καὶ πολυγράφος, ἔχει μέχρι τοῦδε ἐκδώσει τὰ ἑξῆς : 1) Ποιήματα λυρικά : 14 συλλογὰς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὀνομαστότερα εἶναι ὁ «Ὑμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν», «Γὰ μᾶτια τῆς ψυχῆς ἡμῶν», «Ὁ Τάφος» (ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ τέκνου του), ἢ «Ἀσάλευτη ζωή», «Οἱ Βωμοί», «Τὰ Παράκαιρα» κλπ.

2) Δύο ἐπικολυρικά ποιήματα : «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου» καὶ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ».

3) Πεζά : «Ὁ Θάνατος τοῦ παλικαριοῦ», «Διηγήματα», «Τὰ πρῶτα κριτικά», «Γράμματα» (δύο τόμοι) καὶ κριτικὰς μελέτας διὰ τὸν Βιζυηνόν, Κρυστάλλην, Τυπάλδον, Σολωμόν καὶ Βαλαωρίτην.

4) Δράματα : «Ἡ Τρισεύγενη» καὶ μετάφρασιν τῆς «Ἑλένης τῆς Σπάρτης» τοῦ Βεράρεν.

Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος

Ἐἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων νεοελλήνων, διηγηματογράφων. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκίαθον τὸ 1851. Ἀπέθανε τὸ 1911.

Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἀσχοληθεὶς ἰδίᾳ εἰς τὸ διήγημα. Τὰ θέματά του ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν ζωὴν, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος του καὶ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις, ὅπως ὁ συμπατριώτης του Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης (ὄρα βιογραφίαν του). Ὁ Παπαδιαμάντης ἔζησε ζωὴν ἡσυχον καὶ φημίζεται διὰ τὴν εὐσέβειάν του, τὴν προσηλιότητα καὶ τὴν εἰρηνικότητα τοῦ χαρακτήρος

του, ὁ ὁποῖος φαίνεται καὶ εἰς τὰ διηγήματά του. Ἐργαζόμενος εἰς διαφόρους ἐφημερίδας ἐδημοσίευσε πολλὰ διηγήματα, τὰ ὅποια ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Χριστουγεννιάτικα», «Πρωτοχρονιάτικα», καὶ «Πασχαλινὰ» διηγήματα. Ἄλλα ἔργα του εἶναι ἡ «Γυφτοπούλα», οἱ «Ἐμποροὶ τῶν Ἐθνῶν», ἡ «Φόνισσα» κλπ.

Παράσχος Ἀχιλλεὺς

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ 1838. Ἀπέθανε εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1895. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἠσχολήθη εἰς τὴν ποίησιν, διακριθεὶς καὶ γενόμενος εἷς ἐκ τῶν γνωστοτέρων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς του. Τὰ πρῶτα του ποιήματα εἶναι ὁ «Ἰπλότης», ὁ «Ἄγνωστος ποιητὴς» καὶ ἡ «Λυδία», δημοσιευθέντα εἰς περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς. Ταῦτα ἐπηκολούθησε γόνιμος παραγωγή ποιημάτων ἐκδοθέντων εἰς τρεῖς τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Ποιήματα». Μετὰ τὸν θάνατόν του συνελέγησαν πολλὰ ἀδημοσίευτα ποιήματά του καὶ ἐξεδόθησαν εἰς δύο τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνέκδοτα Ποιήματα».

Πολέμης Ἰωάννης

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1920. Ὑπηρετήσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὡς γραμματεὺς τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας, ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν, ἐνωρίτατα γινόμενος πανελληνίως γνωστὸς διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν διαύγειαν τῶν ποιημάτων του. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων, ἐξ ὧν σπουδαιότερα εἶναι : «Χειμώνανθοι», τὸ «Παλιὸ Βιολί», «Σπασμένα μάρμαρα» κλπ. Ἐξέδωκεν εἰδικὰς συλλογὰς ποιημάτων διὰ παιδιὰ, ὡς «Τὰ πρῶτα βήματα» καὶ τὴν «Παιδικὴν λύραν». Ἐγραψε καὶ ποιητικὰ δράματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν εἰς ἰδιαίτους τόμους τὰς ἐξῆς : Ὁ «Τραγουδιστής», ὁ «Βασιλιάς ἀνήλιαγος», ἡ «Γυναῖκα» κλπ. Ἐπίσης μετέφρασεν ἐμμέτρως τὰ «Εἰδύλλια» τοῦ Θεοκρίτου.

Πολίτης Νικόλαος

Ἐγεννήθη εἰς Καλάμας τὸ 1752. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἠσχολήθη εἰς τὴν ἔρευναν τῶν ἠθῶν, τῶν ἔθιμων καὶ τῶν παραδόσεων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δημιουργήσας αὐτὸς ἐν Ἑλλάδι τὴν λαογραφικὴν ἐπιστήμην, εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίθη. Ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ θανάτου του (1920) διετέλεσε καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Ἀκαταπονήτως ἐργαζόμενος ἔγραψε πλῆθος μελετῶν καὶ μεγάλων ἔργων περὶ τῶν «Παροιμιῶν» (εἰς 4 τόμους) καὶ περὶ τῶν «Παραδόσεων» (εἰς δύο τόμους). Ἐπίσης ἔδημοσίευσεν «Ἐκλογὰς ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ» καὶ ἄλλα πολλὰ.

Πορφύρας Λάμπρος

Ἡ φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι Δημήτριος Σύψωμος. Ἐγεννήθη εἰς Χίον τὸ 1879, ἐνωρίτατα ἤρchiσε δημοσιεύων εἰς διάφορα περιοδικὰ ποιήματά του. Ἡ γλυκύτης καὶ ἡ χάρις τῶν στίχων του ἀνέδειξαν τὸν Πορφύραν ἓνα τῶν συμπαθεστέρων νεοελλήνων ποιητῶν

τῆς τελευταίας γενεᾶς. Τὰ ἐκλεκτότερα τῶν ποιημάτων του περιλαμβάνονται εἰς τὴν συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιές».

Προβελέγγιος Ἀριστομένης

Ἐγεννήθη ἐν Σίφῳ τὸ 1850. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ νεώτατος ἠσχολήθη μὲ τὰ γράμματα. Ἐπί τινα χρόνον ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκλογεῖς βουλευτῆς τῆς ἰδιαίτερας αὐτοῦ πατρίδος. Ἔργα του ἐκδοθέντα εἰς ἰδίους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς :

1) Ποιητικά δράματα ὡς ὁ «Ρήγας», ὁ «Νικηφόρος Φωκάς», ἡ «Φαίδρα» κ. ἄ. 2) Ποιητικαὶ συλλογαὶ ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα». «Ποιήματα κλπ. 3) Μετάφρασις ξένων ἔργων ἐκ τοῦ Ἀμλέτου τοῦ Σαίξπηρ καὶ ἄλλα.

Σολωμὸς Διονύσιος

Ἡ μεγαλυτέρα δόξα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὁ κορυφαῖος τῶν νεοελλήνων ποιητῶν. Ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798. Οἱ πρόγονοὶ του εἶχον ἔλθει ἐκ Κρήτης. Εἰς ἡλικίαν 9 ἐτῶν ἔμεινε ὀρφανὸς πατρός, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐκληρονόμησε πλουσίαν περιουσίαν. Οἱ πρῶτοι διδάσκαλοί του ἦσαν Ἴταλοί, ἔτρεφε δὲ πρὸς αὐτοὺς μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην. Εἰς ἡλικίαν 10 ἐτῶν ὠδηγήθη εἰς τὴν Ἴταλίαν, ὅπου ἤρχισε μελετῶν τὴν ἰταλικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν. Δεκαπενταετῆς ἦλθεν εἰς τὴν Πάδοβαν καὶ ἐσπούδασε τὴν νομικὴν εἰς τὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιον. Ἐκ φύσεως ὅμως ἔκλινε πρὸς τὴν ποίησιν, πρὸς τὴν ὁποίαν «μικρόθεν αἰσθάνθηκε σφοδρὰ τὰ πρῶτα ὀρμήματα τῆς ψυχῆς του» ὅπως γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ φίλος του καὶ μαθητῆς του εἰς τὴν τέχνην Ἰάκωβος Πολυλάς. Τὰ πρῶτα ποιήματά του ὁ Σολωμὸς ἔγραψεν εἰς τὴν ἰταλικὴν. Ἐπιστρέψας ἐξ Ἰταλίας καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς Κέρκυραν διέμεινε ἐκεῖ διαρκῶς σχεδὸν μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐν Κερκύρᾳ ἐπεδόθη εἰς συστηματικὴν μελέτην τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὴν

ὁποῖαν ἠγάπησε καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν ἤρχισε γράφων τὰ ποιήματά του. Ὄταν δὲ βραδύτερον ἐξεργάη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις, ἐξεδηλώθη τὸ ποιητικόν του τάλαντον ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ δυνάμει, ὡς συνέπεια τοῦ πατριωτικοῦ του ἐνθουσιασμοῦ. Ἐκδηλῶν τὸν θαυμασμόν του πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἀνεξαρτησίας ἔγραψε τὸν «Ὑμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν», ὁ ὁποῖος βραδύτερον τονισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου ὠρίσθη ὡς ἔθνικὸς ὕμνος. Ἐπίσης συνέθεσε τὴν «Ῥῆν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Μπάυρον» καὶ τοὺς «Ἐλευθέρους Πολιορκημένους». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ποίημα, τοῦ ὁποῖου, δυστυχῶς, δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ ἀποσπάσματα, ἀποτελεῖ ὕμνον πρὸς τὸν ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν ἠρωϊκὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου. Πλὴν τούτων ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὸν «Κρητικόν», τὸν «Λάμπρον», τὴν Ξανθοῦλαν», τὴν «Φαρμακευμένην» κλπ. Ταχύτατα ἔγινε γνωστὸς εἰς τὸν λαόν, πολλὰ δὲ ποιήματά του κατέστησαν κοινὸν λαϊκὸν κτῆμα. Διὰ τοῦτο ὁ θάνατος τοῦ ποιητοῦ (9 Νοεμβρίου 1857) ἐβύθισε τὸν λαὸν τῆς Κερκύρας εἰς βαθυτάτην λύπην. Ἡ Ἑπτανησιακὴ Βουλὴ ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου του διέκοψε τὴν συνεδριάσιν της καὶ ἐκήρυξε δημόσιον πένθος. Βραδύτερον δὲ δλόκληρος ἡ Ἑλλὰς ἐτίμησε τὸν Σολωμὸν ἀνακηρύξασα αὐτὴν ἔθνικὸν ποιητήν. Δυστυχῶς πολλὰ τῶν ἔργων του ἀπωλέσθησαν, μὴ εὐρεθέντα μετὰ θάνατον, τινὼς δὲ δὲν διεσώθησαν παρὰ ἀποσπάσματα. Τὰ «Ἀπαντα» τῶν διασωθέντων ἔργων του ἐτακτοποιήθησαν καὶ ἐξεδόθησαν μετὰ προλόγου τοῦ Ἰακώβου Πολυλά ἐν Κερκύρᾳ τὸ 1859.

Σουρής Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σύρον τὸ 1853, Χίος τὴν καταγωγὴν. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1919. Ἐπεδόθη εἰς τὴν σατυρικὴν ποίησιν, τὴν ὁποίαν ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐκαλλιέργησε. Ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ θανάτου του ἐξέδιδε τὴν σατυρικὴν ἔμμετρον ἐβδομαδιαίαν ἐφημερίδα «Ὁ Ρωμηός», ἡ ὁποία ἀφῆκεν ἐποχὴν. Τὰ ποιήματά του ἐξεδόθησαν εἰς ἕξ τόμους, ἐκ τῶν ὁποίων δύο τόμοι φέρουν τὸν τίτλον «Φασουλῆς Φιλόσοφος». Ἐπίσης ἔγραψεν ἔμμετρος ζωμωφίας καὶ μετέφρασε τὰς Νεφέλας τοῦ Ἀριστοφάνους.

Τσουντας Χρῖστος

Ἐγεννήθη εἰς Στενήμαχον τῆς Θοράκης τὸ 1857. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1934. Ἐσπούδασεν ἀρχαιολογίαν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ὑπηρέτησε τὸ πρῶτον ἔφορος ἀρχαιοτήτων, ἀπὸ τοῦ 1904 διετέλεσε καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιγραφικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, βραδύτερον δὲ ἐξελέγη καθηγητὴς τοῦ νεοσυστάτου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἐγράψε πλείστας περισπουδάστους ἐπιστημονικὰς μελέτας ἀναφερομένας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν τέχνην. Ἐξεδόθησαν δὲ ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἑξῆς: 1) Μυκῆναι καὶ μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς. 2) Αἱ Ἀκροπόλεις τοῦ Δομνίου καὶ Σέσκλου, 3) Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν (εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ὠφελίμων βιβλίων). 4) Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης κ.ἄ.

Χριστόπουλος Ἀθανάσιος

Ἐγεννήθη εἰς Καστορίαν τῆς Μακεδονίας τὸ 1772. Εἰς παιδικὴν ἡλικίαν μετέβη εἰς Βουκουρέστιον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Εἶτα μετέβη εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ νομικὴν. Μετὰ τοῦτο ἐπανελθὼν εἰς Βουκουρέστιον προσελήφθη ὡς οἰκοδιδάσκαλος τοῦ ἡγεμονεύοντος τότε Μουρούζη, βραδύτερον δὲ προσελήφθη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἡγεμόνος Καρατζᾶ, τιμηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ μὲ διάφορα ἀξιώματα. Εἶναι ἐκ

τῶν πρώτων οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν μετὰ τέχνης στίχους εἰς τὴν γλώσσαν τοῦ λαοῦ. Τὰ «Λυρικά» του ποιήματα ἔξυμνοῦν τὰς διαφόρους χαρὰς τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως. Ἐπέθανεν εἰς Βλαχίαν τὸ 1847.

Χριστοβασίλης Χρῖστος

Ἐγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὸ Σοῦλι Χριστοβασίλη τῆς Ἡπείρου ἐκ γονέων Σουλιωτῶν. Μὴ δυνάμενος νὰ ζήσῃ εἰς τὴν ὑπόδουλον τότε πατρίδα του ἤλθε νέος εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἠσχολήθη καὶ διεκρίθη εἰς τὰ γράμματα. Διηύθυνεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰ γραφεῖα τῆς εταιρείας τοῦ «Ἑλληνισμοῦ». Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἡπείρου ἐγκατεστάθη εἰς Ἰωάννινα. Ἐγραψε πολλὰ ἱστορικά ἔργα. Ἐκ τῶν λογοτεχνημάτων αὐτοῦ ἐξεδόθησαν 1) Διηγήματα ὑπὸ τοῦς τίτλους «Τῆς Στάνης», «Τῆς Ξενιτιᾶς», «Θεσσαλικά», «Ἡπειρωτικὰ Παραμύθια» καὶ ἄλλα. 2) Δράματα ἔμμετρα: οἱ «Ἀγῶνες τοῦ Σουλίου», «Γιὰ τὴν Τιμὴ». 3) Ποιήματα «Ὁ Μαρμαρένιος Βασιλιάς» κ. ἄ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

A

- ἀγκουρέτο (τὸ)=μικρὰ ἄγκυρα (ὑποκοριστικὸν τοῦ ἄγκουρα=
ἄγκυρα).
- ἀγριομάρουλα=εἶδος ἀγρίων χόρτων, τὰ ὅποια φύονται συνή-
θως εἰς ὄρεινά μέρη.
- Αἴας=ὁ ἀρχαῖος ἦρωσ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ὁ ὕμνηθεις ὑπὸ
τοῦ Ὀμήρου ὡς ἀήτητος, μεγαλόψυχος καὶ πελώριος κατὰ
τὸ σῶμα.
- ἀγάτιον (τὸ)=μικρὰ λέμβος.
- ἀκοστάρω (καὶ κοστάρω)=πλησιάζω πρὸς τὴν ξηρὰν, κυρίως
ρίπτω λέμβον πρὸς τὴν ξηρὰν (λέξεις ναυτικῆ).
- ἄλωνες (αἱ)=τὰ ἄλώνια.
- ἀναδεύομαι=κινεῖμαι, σείομαι, σαλεύομαι.
- ἀνειμένως=ἐλευθέρως, κατὰ τρόπον ἐλευθερον (ἐκ τοῦ ρήματος
ἀνίεμαι=ἀφήνομαι ἐλεύθερος).
- ἀνταρούσα=ὀμίγη, καταχυιά.
- ἀπανωτιάζω (καὶ ἐπανωτιάζω)=ἐπαναλαμβάνω.
- ἀπὲ καὶ ἀπέϊ (ἀπ' ἐκεῖ)=ἔπειτα, μετὰ τοῦτο.
- ἀποσπεροῦ=κατὰ τὸ ἐσπέρας.
- ἀποταχὴν (τὸ)=πρωΐ.
- Ἄραπιά (ἡ)=ἡ Αἴγυπτος.
- ἄραγο=γεμάτο ἀράγνης λόγω ἐγκαταλείψεως καὶ ἐρημώσεως,
δυστυχισμένο, πένθιμο (ἀραγιασμένη πέτρα=ὁ τάφος).
- ἀρμαθιάζω (ἐκ τοῦ ὄρμαθός=ἀρμάθια)=συναθροίζω, σωρεύω.
- ἀχνός=ὠχνός, λεπτός (ἄχνὸ ψιθύρισμα=ἀδύνατο ψιθύρισμα,
μόλις ἀκούομενον).
- ἀφηγκράζομαι (καὶ ἀφοκράζομαι)=ἀκροάζομαι με προσοχὴν.

B

Βάσκο-Δέ—Γάμας = ὁ μέγας Πορτογάλλος θαλασσοπόρος, ὅστις πρῶτος ἔφθασεν εἰς τὰς Ἰνδίας διὰ τοῦ περιήλου τῆς Ἀφρικῆς (1498).

βαλβίς (ἦ)—ἡ περιφέρεια, σιδηρᾷ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ ὁποία διαγράφει τὰ ὄρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἰστάμενος ὁ ἀγωνιστὴς ρίπτει τὸν δίσκον ἢ τὴν σφαῖραν.

βαρῶμισμένοις—στενοχωρημένοις, λυπημένοις.

βαρζὶ (τὸ)—ἡ βαρκούλα (μικρὰ λέμβος).

Βάτικα (τὰ)—ἡ Νεάπολις, πόλις πλησίον τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Πάργωνος.

βατήρας (ὁ)—βατήρ, ἡ θέσις ἀπὸ τῆς ὁποίας ἔξεκινοῦν οἱ ἀγωνισταὶ διὰ τὸ ἀγώνισμα τοῦ ἄλματος.

Βίσμαρκ—Πρωθυπουργὸς τῆς Πρωσσίας καὶ πρῶτος Καγκελάριος τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, διάσημος πολιτικὸς ἀνὴρ (1815—1895).

βαλι—εἶδος πολυτίμου ὑφάσματος.

βοντάκα (ἦ)—λέγεται καὶ βαντάκα=δέμα (κυρίως ἐπὶ ρούχων).

βρῖκι (τὸ)—ἐμπορικὸν πλοῖον μὲ δύο ἴστους φέροντας κεραῖας λέγεται καὶ μπρῖκι).

Γ

γύμα (τὸ)—γεῦμα, καὶ ἔπειτα=ἡ ὥρα τοῦ γεύματος, τὸ μεσημέρι.

γζράβρα (ἦ) κρουγή.

γολέττα (ἦ)—ἐλαφρὸν πλοῖον μὲ δύο ἴστους (=ἡμιολία),

Γουλιέλμος: Πρόκειται περὶ τοῦ Γουλιέλμου Β' (γνωστοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ Κάιζερ), τέως Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον (1918) ἔξεθρονίσθη.

γρόσι (τὸ)—Τουρκικὸν νόμισμα (23 λεπτὰ περίπου).

γρούδα (ἦ) τεμάχιον.

γυναικομάχι (τὸ)—μέγα πλῆθος γυναικῶν.

Δ

Δωδεκάδα (ἦ)—συμβούλιον τοῦ βασιλέως ἀποτελούμενον ἐκ δώδεκα γερόντων (εἶδος Γερουσίας).

Ε

εἵπεκα=εἶπα.

ἐπιτάφιος=Ἐλέγοντο ἐπιτάφιοι οἱ λόγοι, οἱ ὁποῖοι πρὸς τιμὴν τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων ἔξεφωνοῦντο εἰς τὸν Κεραμεικόν. Τοιοῦτους λόγους εἶχον ἐκφωνήσει ὁ Δημοσθένης, ὁ Λυσίας καὶ ἄλλοι ρήτορες. Σπουδαιότατος ὅμως ὄλων θεωρεῖται ὁ ἐπιτάφιος λόγος, τὸν ὁποῖον ἔξεφωνήσεν ὁ Περικλῆς εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (εἶδε τὴν λέξιν Κεραμεικός).

Ζ

Ζίρια (ἦ)=τὸ ὄρος Κυλλήνη (εἰς τὰ βόρεια τῆς Πελοποννήσου).

ζυγούρι (τὸ διετὲς ἄρνιον).

Η

ἡλιακῶτὸ (τὸ) καὶ τὸ λιακῶτὸ=ταράτσα, προέκτασις τῆς οἰκίας, ἀκάλυπτος καὶ ἐκτεθειμένη εἰς τὸν ἥλιον.

Ἡλύσια (πεδιά)=τὸ μέρος τοῦ Ἄδου, ὅπου οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι εὐρίσκεται ὁ Παράδεισος, ὁ τόπος ὅπου διέμενον αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων (ἐνῶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀδίκων διέμενον εἰς τὸν Τάρταρον).

Θ

Θουκυδίδης=ὁ μεγαλύτερος ἱστορικός συγγραφεὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος συνέγραψε τὴν ἱστορίαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Ἐγεννήθη τὸ 470 π. Χ. Ἀπέθανε τὸ 379. *θημωνία* (ἦ). Λέγεται καὶ *θημωνιά* καὶ *ἀθημωνιά*=σωρὸς ἀπὸ δέμα σιτηρῶν σχηματιζόμενος πλησίον τοῦ ἄλωνιου.

Ι

Ἰερεμίας=ὁ μέγας Προφήτης τῶν Ἰουδαίων, ζήσας τὸν ἕκτον π. Χ. αἰῶνα, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς συγγραφεὺς συγκινητικῶν θρηνῶν ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων Ναβουχοδονόσορος. Ἐκ τούτου ἐπεκράτησεν ἡ ἔκφρασις Ἰερεμιάδες (=θρηνηδία).

Κ

κάτεργο (τὸ)=βασιλικὸν πλοῖον κινούμενον μὲ κουτιά.

κανκαλίθρα (ἡ). Λέγεται καὶ *κανκαλίδα* (ἀρχ. *κανκαλῖς*)=γένος φυτῶν ἐκ τῶν λεγομένων σκιαδοφόρων. Πιστεύεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ὅτι ἔχει φαρμακευτικὴν ιδιότητα.

καύκαλο=τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ κρανίου, ἔπειτα δὲ ἡ *κεφαλή* καὶ μεταφορικῶς ὁ ἐγκέφαλος, ὁ νοῦς.

Κεραμεικός—δῆμος τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων Β. Δ. τῆς πόλεως. Κατοικεῖτο ὑπὸ κεραμέων καὶ εἶχε πολλὰ κεραμοουργεῖα. Διὰ μέσου τοῦ Κεραμεικοῦ διήρχοντο τὰ τεῖχη τῆς πόλεως τὰ ὁποῖα οὕτως ἐχώριζον αὐτὸν εἰς δύο τμήματα, εἰς τὸν ἔσω (τῶν τευχῶν) Κεραμεικὸν καὶ εἰς τὸν ἔξω Κεραμεικόν, ἔνθα καὶ τὸ ἀρχαῖον νεκροταφεῖον. Τοῦτο ἐχωρίζετο εἰς τρία μέρη, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σπουδαιότερον ἐξετείνετο ἀπὸ τὸ λεγόμενον Δίπυλον μέχρι τῆς Ἀκαδημίας. Εἰς αὐτὸ δὲ ἐθάπτοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ οἱ ἐν πολέμῳ πεσόντες.

κλάπα (ἡ)=πέδη, σιδηρᾶ δεσμὰ τῶν ποδιῶν.

κλαπατάρια (τὰ)=μεγάλα πτερά.

κόμαρος (ἡ)=ἡ κουμαριά.

κόμπος λόγων. Λέγεται καὶ *κομπορημοσύνη*=ἡ προσπάθεια νὰ ἐπιδείξῃ τις διὰ λόγων ἀξίαν, τὴν ὁποίαν συνήθως δὲν ἔχει.

κορεύω=ἐγκαθίσταμαι κάπου προσωρινῶς, καταλύω, «κάνω κονάκι»,

κουπαστή (ἡ)=τὸ ἀνώτατον χεῖλος καὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ πλοίου ἢ τῆς λέμβου.

κράκουρα (τὰ)=βράχοι ἀπότομοι.

κρινί (τὸ)=κυψέλη.

κύαθον (τὸ)—φλυτζάνι, τὸ κύπελλον.

κύρης (ὁ)=ὁ πατέρας.

Λ

λατίνι (τὸ)=τριγωνικὸν ἴστιον καραβιοῦ.

λιοβόρι (τὸ)=ὁ πολὺ καυστικὸς ἄνεμος (προερχόμενος ἐκ Β.Α.).

λισγάρι (τὸ)—ἐκ τῆς ἀρχαίας λέξεως *λίσγος*=ἐργαλεῖον καλλιεργείας τοῦ ἐδάφους, ἀποτελούμενον ἀπὸ καρπερὸν τραπε-

ζοειδές τεμάχιον σιδήρου ὀλίγον κυρωμένον καὶ ἀπὸ ξυ-
λίην λαβήν.

λοσιτρόμος = ναυτόπουλο.

Μ

μαῖστορα (ἦ) = ἡ μεγίστη σταυρωτὴ κεραία τοῦ ἱστιοφόρου καὶ
τὸ μέγιστον αὐτοῦ ἱστίον.

μαῖστράλα (ἦ) = ἔλαφρός Β.Δ. ἄνεμος.

μαστράπας = πῆλινον δοχεῖον ὕδατος ἢ οἴνου (ἐπὶ τῶν πλευρῶν
τοῦ ὁποῖον ὑπάρχουν πολλάκις ἐγγρωμοὶ κομικαὶ παρα-
στάσεις).

Μεταξοργεῖον (τὸ) — συνοικία τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως καὶ ἡ Πλάκα.
Αὗται ἐφημίζοντο παλαιότερον, διότι ἀπὸ αὐτὰς προήρ-
χοντο ὄρισμένοι τύποι ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἠρέσκοντο νὰ
ἐπιδεικνύουν παλικάρισμόν.

Μίλων Κροτωνιάτης. Ὁ ἐκ Κρότωνος τῆς Κάτω Ἰταλίας ὀνο-
μαστὸς ἀθλητῆς, ὁ ὁποῖος ἐκέρδισεν ἐν ὄλῳ 32 νικητήριους
στεφάνους εἰς διαφόρους ἀγῶνας. Λέγεται περὶ αὐτοῦ ὅτι
κατὰ τὴν τέλει τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων διέτρεξε τὸ στάδιον
κρατῶν εἰς χεῖρας του τετραετῆ ταῦρον, τὸν ὁποῖον κατέ-
φαγεν ὀλόκληρον εἰς διάστημα μιᾶς μόνον ἡμέρας.

μνήσκω = μένω, ἀπομένω.

μουράγια (τά) = τὸ τεῖχος τῆς πόλεως καὶ κάθε περιτείχισμα.

μῶντσος (ὸ) = μικρὸ ναυτόπουλο.

μπεξερίζω (καὶ μπεξερώ) = κουράζομαι, ἀπανδῶ, δὲν ἀντέχω
πλέον.

μπενετάδα (ἦ) = τὸ κέρασμα, τὸ ὁποῖον προσφέρουν εἰς τοὺς
φίλους των διὰ νὰ τοὺς ἀποχαιρηθῶν, ὅσοι πρόκειται νὰ
ξενιτευθοῦν.

μυρόνι (τὸ) = εἶδος θαμνοειδοῦς φυτοῦ (ἐκ τῶν λεγομένων
σκανδίκων).

Ν

νιρέπος (τὸ) — ἡ ἐντροπή.

ντουιὰς (ὸ) = ὁ κόσμος, ἡ κοινωνία.

Ξ

ξεκαμπίζω = ἐξέρχομαι ἀπὸ τὰ κοιλώματα τοῦ ὄρους καὶ ἀντι-
κρύζω τὸν κάμπον.

Ξωθιό (τὸ)=τὸ ἔξωτικόν, ἢ *Νεραΐδα*. Συνήθως συναντᾶται εἰς πληθυντικὸν οἱ *Ξωθιές*=*Νεραΐδες*. *Ξωθιό*—*Ξωθιό* ἐπιφώνησις λεγομένη, ἵνα ἀπομακρυνθοῦν τὰ ἔξωτικά, δηλαδή τὰ κακὰ πνεύματα.

Ο

οὐδός (ὁ)=τὸ κατώφλιον.

ὄχτρια (ἡ). (Λέγεται καὶ *ὄχτριχα*)=ἐχθρότης (ἐκ τοῦ *ὄχτρος*=ἐχθρός).

Π

παγκράτιον=διπλοῦν ἀγώνισμα πάλης καὶ πυγμῆς συγχρόνως.
παλαμάρι=χονδρὸν καραβόσκοινον.

παλιουρίσιο=καμωμένο ἀπὸ ἀγκαθωτὰ χαμόκλαδα (*παλιούρια*).
πάρωρα=ἀργά.

πένταθλον—ἀγώνισμα πενταπλοῦν, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τὸν δρόμον, τὸ ἄλμα, τὸν δίσκον, τὸ ἀκόντιον καὶ τὴν πάλην συγχρόνως.

πιχάω=(ἐπιχέω)=χύνω ἐπάνω.

Πλάκα (ἡ)=συνοικία τῶν Ἀθηνῶν (ἴδε τὴν λέξιν *Μεταξουργεῖον*).

Πόλος Μάρκος = Ἰταλὸς περιηγητὴς καὶ ἐξερευνητὴς τῆς Ἀσίας (1254—1323).

πολυκάτοχος=ὁ πολλὰ κατέχων, ἐκείνος ποῦ γνωρίζει πολλά.

πούσι(τὸ)=διμίχλη.

προτιζομαι=σκορπίζομαι, ξετινάζομαι.

πύκτης=πυγμαχός

Ρ

ραϊδιό (τὸ)=ἀπότομος κατωφέρεια ὄρους.

ριζιμὸ λιθάρι ἢ ριζιμιόπετρα=μεγάλῃ πέτρα, ἢ ὁποία ἔχει ριζώσει εἰς τὸ ἔδαφος.

Σ

σαλτάρω=πηδῶ.

σβιντινίζω=κινῶ βιαίως.

σεῖτρα (τὰ)=μουσικὸν ὄργανον τῶν Ἑρχαίων Αἰγυπτίων συνιστάμενον ἐκ μεταλλίνων ράβδων, αἱ ὁποῖαι σειόμεναι ἀνέιδον ἤχους.

σειρμαγιά=περιουσία, κεφάλαιον.

σικλί (τὸ)=ὁ κουβάς (σικλάκι=ὁ μικρὸς κουβάς).

σκαπειάω=ξεπερνῶ.

σιουμπέκι=εἶδος γλυκίσματος.

σίλλλον=εἶδος θάμνου.

σούνα=εἶδος ἱστιοφόρον μὲ δύο ἰστούς.

σιτιά (ἦ)=ἐκ τοῦ ἐστία)=φωτιά.

συγκιρῶμαι=ἀναμιγνύομαι.

συκομαῖδα (ἦ)=γλύκισμα κατασκευαζόμενον ἀπὸ ξηρὰ σῦκα καὶ καρύδια.

σχεδία (ἦ)=μικρὴ λέμβος.

T

Τάρταρα (τὰ)=(ὁ *Τάρταρος*)=σκοτεινὸς καὶ φοβερὸς τόπος εἰς τὸν Ἄδην, ὅπου διέμενον αἱ ψυχαὶ τῶν ἀδίκων (ἴδε λέξιν Ἑλύσια).

ταταλιά=ἡ χουρμαδιά.

Τρικούπης (Χαρούλαος, 1832-1885). Εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων πολιτικῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, διατελέσας πρωθυπουργὸς ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

τρομπόνι (τὸ)=ὄπλον ἐμπροσθογεμὲς μὲ μέγαν στόμιον.

τσαπουριά (ἦ)=περικτικὴ ὄνομασία τῶν ἐξαζομένων μὲ τσαπί, δηλ. οἱ ἀγρότες.

τσιφούτης (ὁ)=ιδιότροπος, σφιχτοχέρης, στενόκαρδος.

Υ

ὑπέρεικον=εἶδος χόρτου.

ὑποφήτης (ὁ)=ὁ προφήτης, ὁ ὑπαγορεύων εἰς τινα τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν.

Φ

φελούκα (ἦ)=ἐλαφρὰ λέμβος χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τοῦ πλοίου.

φριαίνω=δλιγοστεύω, μικραίνω.

φουσατό(τὸ)=ὁ στρατὸς καὶ γενικῶς τὸ πλῆθος.

Φρειδερίκος. Πρόκειται περὶ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ μεγάλου βασιλέως τῆς Πρωσσίας, ὁ ὁποῖος ἔζησε κατὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος.

φουλλουριάζω=βγάζω πολλὰ φύλλα.

X

χαράμι=ἄδίκως, ματαίως.

χαχλακίζω=χτυπῶ τὸ νερὸ μὲ τὰς χεῖρας ἢ τοὺς πόδας, ὥστε νὰ ἀφρίση.

χειρόηθες=τὸ ζῶον, τὸ ὁποῖον δύναται κανεὶς νὰ χρησιμοποιῆ ὅπως θέλει.

χωροστάσι=ἡ θέσις (μεγάλη αἰλὴ ἢ πλατεῖα), εἰς τὴν ὁποίαν συγκεντρώνονται οἱ χωρικοί, ὡσάκις παρίσταται ἀνάγκη νὰ συζητήσουν ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων τοῦ χωριοῦ.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης :	Σελ.
Ὁ Ἄημος καὶ τὸ καριοφίλι του (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	43
Χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	45
2. Βάμβας Νεόφυτος :	
Ἀταραξία ψυχῆς (χαρακτηρισμὸς)	123
3. Βηλαρᾶς Ἰωάννης :	
Ἡ ἄνοιξη (λυρικὸν ποίημα)	52
Ὁ Ψεματάρης (μῦθος)	129
Κόρακας καὶ ἄλεποῦ (μῦθος)	137
4. Βιζυηνὸς Γεώργιος :	
Ὁ Ἕλλην ναύτης (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	71
Νοσταλγία (λυρικὸν ποίημα)	101
5. Βικέλας Δημήτριος :	
Τί λέγει ἡ θάλασσα (συμβολικὸν ποίημα)	136
6. Βλαχογιάννης Γιάννης :	
Τὸ σκλαβόπουλο (διήγημα)	33
Πτεινάρια (διήγημα)	35
7. Γρανίτσας Στέφανος :	
Ὁ κοῦκος (περιγραφή)	47
8. Δάφνης Στέφανος :	
Ὁ Θρίαμβος τοῦ Διαγόρα (ἐπικὸν ποίημα)	16
9. Δροσίνης Γεώργιος :	
Ἡ πατρις μας (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	40
Οἱ ψαράδες (Θεοκοίτου Εἰδύλλιον—Μετὰφρασις Γ. Δροσίνῃ)	67

10. Ἐφταλιώτης Ἀργύρης :	Σελ.
Στὸ γκρεμὸν (διήγημα)	38
11. Ζαλοκώστας Γεώργιος :	
Ὁ Βοριάς πὸν τ' ἀρνάκια παρώνει (ἐπικολυρικὸν ποίημα) 112	
12. Καμπούρογλους Δημήτριος :	
Δύο μυγδαλιές (διήγημα)	28
Τὸ δωρητήριον (διήγημα)	71
13. Καρκαβίτσας Ἀνδρέας :	
Ὁ χαλασμός (διήγημα)	23
14. Κονδυλάκης Ἰωάννης :	
Νὰ ἦμουν πλούσιος (διήγημα)	72
15. Κοραῆς Ἀδαμάντιος :	
Ὁ καλὸς ἱερεὺς τῆς Βολισσοῦ (χαρακτηρισμός)	118
16. Κρυστάλλης Κώστας :	
Στὸ σταναῖτὸ (λυρικὸν ποίημα)	56
Τραγούδι τῆς ξεμπιῆς (λυρικὸν ποίημα)	102
17. Λάμπρος Σπυρίδων :	
Σύγχρονο Μανιάτικο μοιρολόϊ (ἠθογραφία)	107
18. Λυκούδης Ἐμμανουήλ :	
Μαρασμός (διήγημα)	63
19. Μαβίλης Λαυρέντιος :	
Ἡ πιὸ μεγάλη δόξα (λυρικὸν ποίημα)	41
20. Μαρκορὰς Γεράσιμος :	
Μάνα (λυρικὸν ποίημα)	87
21. Μελάς Σπύρος :	
Τὸ δροῦμα τοῦ Μικρούλη (χρονογράφημα)	84
Λεονταρῆς (χαρακτηρισμός)	124
22. Μητσάκης Μηχαήλ :	
Ὀϊωνός (διήγημα)	77

33. Σολωμός Διονύσιος :	Σελ.
Ἡ Πρωτομαγιά (λυρικὸν ποίημα)	52
Ἡ Ξανθοῦλα (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	103
Ἡ Ψυχούλα (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	111
*Ὁ Τάφος τοῦ Πατέρα (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	112
34. Σουρῆς Γεώργιος :	
Ἡ ζωγραφιά μου (σατυρικὸν ποίημα)	127
Νὰ ἤμουν παππὸς (σατυρικὸν ποίημα)	128
35. Τσουντας Χρῆστος :	
Ἡ Πομπή τῶν Παναθηναίων (περιγραφή)	7
36. Χριστοβασίλης Χρῆστος :	
Τὸ δνειρον τῶν Χριστουγέννων (διήγημα)	91
37. Χριστόπουλος Ἀθανάσιος :	
Ὁ χρόνος φεύγει: ἀνοιξη, φθινόπωρο, συμπεράσματα (λυρικὸν ποίημα)	57
38. Δημοτικὰ τραγούδια :	
Τοῦ γιοφρυιοῦ τῆς Ἀρτας (ἐπικόν)	29
Ἡ Ξενοῦλα (ἐπικόν)	31
Ὁ θάνατος τοῦ ναῦτη (ἐπικολυρικόν)	70
Ἀδελφικὴ ἀγάπη (ἐπικολυρικόν)	89
Ὁ Σκυλοδῆμος καὶ ὁ ἀδελφός του (ἐπικόν)	89
Ὁ ἀποχαιρετισμὸς ἐπικολυρικόν)	100
Τοῦ Λεβέντη καὶ τοῦ χάρου (ἐπικόν)	109
Μοιρολόϊ μάνας (λυρικόν)	109
Βιογραφικαὶ σημειώσεις	142
Δεξιλόγιον	164

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3438

Τιμάται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου καὶ φόρου δρχ. 63.70

Βιβλιόσημον καὶ Φόρος Ἀναγκ. Δανείου δραχ. 21.80.

Ἀριθ. ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 34941

Ἀριθ. ἀδείας κυκλοφορίας 94580/8—11—37

ΕΚΔΟΣΙΣ ΟΓΔΟΗ

ΑΝΕΥ ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟΥ
ΔΙΑ ΣΧΟΛΙΑΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ

Ἀριθ. Πρ. Υπ. Παιδείας 8785

28-2-33

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.
42 Ὁδὸς Σταδίου 42

1937

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 Ἰουλίου 1931

Ἀριθ. πρωτ. 34941

Π ρ ο ς

τὸν κ. *Μιχαὴλ Οἰκονόμου*

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας ταυταρίθμου πράξεως ἐκδοθείσης τὴν 10 Ἰουλίου ε. ε. καὶ δημοσιευθείσης τὴν 16ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 89 φύλλον τοῦ τ. Β' τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη, συμφώνως πρὸς τὸν νόμον 3438 τὸ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθὲν πρὸς κρίσιν βιβλίον σας ὑπὸ τὸν τίτλον **Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα** διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Α' τάξεως τῶν γυμνασίων καὶ ἡμιγυμνασίων, *διὰ μίαν πενταετίαν* ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικῶν ἔτος 1931—1932 ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτίπωσιν ληφθοῦν ὑπ' ὄψει καὶ ἐκτελεσθοῦν αἱ τροποποιήσεις αἱ ὁποιαὶ ὑπεδείχθησαν ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς διὰ τῆς αἰτιολογικῆς τῆς ἐκδόσεως.

Ὁ Ὑπουργὸς
Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Ὁ Τμηματάρχης
Κ. ΚΑΜΠΕΡΗΣ

Ἄρθρον Βον τοῦ Π. Διατάγματος

*«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμώσεως τῶν ἐγκεκριμένων
διδασκτικῶν βιβλίων».*

Τὰ διδασκτικὰ βιβλία τὰ πολούμενα μαζρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πολῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15% τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἄνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης σκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

σουσι τὴν θεάν τὰ κατάφυτα εἰς πεύκας ὄρη τῆς Τριφυλίας, τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας, ὑφούμενα ἀποτόμως ὑπεράνω τῆς χθαμαλῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, στενήν δὲ μόνον καταλείποντα λωρίδα γῆς ἀροσίμου. Βλάβησις πλουσία διὰ τὴν εὐνδρίαν τοῦ τόπου καλύπτει τὰ πέριξ ὑψώματα καὶ τὴν κοιλάδα. Συστάδες πευκῶν φύονται ἀπανταχοῦ, ἀπὸ τῶν γλοερῶν γηλόφων κατεχομένων μέχρις αὐτῆς τῆς Ἄλτεως. Μὲ τὸ βαθὺ δὲ πράσινον χρῶμα τῶν βελονοειδῶν φύλλον τῶν συγκρινοῦνται * τὸ πρασινοφαιον τῶν ἀγριελαιῶν καὶ τὸ ὑτόχλωρον τῶν ἀραιῶς ἐγκατεσπαρμένων πλατάνων. Πρῖνοι καὶ κόμαροι * καὶ ἄλλα θαμνοειδῆ δενδρόλια καὶ θάμνοι πληροῦσι διὰ τοῦ πυκνοῦ φυλλώματος τῶν τὸ μεταξὺ τῶν ἀγρίων δένδρων διάστημα. Πολλαχοῦ καλλιεργεῖται ἡ ἡμερος ἐλαία καὶ ἡ ἄμπελος, καὶ παρὰ τοὺς ἀμπελῶνας χλοάζουσι κριθοφόροι καὶ ἀραβοσιτοφόροι ἀγροί. Ἡ δὲ χέρσος ἄδενδρος γῆ πληροῦται ὑπὸ σκίνων, σκιλλῶν*, ἀσφοδέλων, ὑπερείκων*, καὶ παντοειδῶν βοτανῶν καὶ ἀγρίων ἀνθέων. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ποικιλωτέρα ἦτο ἡ βλάβησις καὶ θερπτοτέρα τῆς κοιλάδος ἡ ὄψις.

Ἄλση ἀνθοτρόφα ἐκόσμου αὐτὴν καὶ δένδρα ἐκλιπόντα νῦν ἐφύοντο ἐν τῇ Ἄλτει· ἐν μὲν τῷ ἡρώφῳ τοῦ Πέλοπος λεῦκαι παρέρχουσαι τὰ εἰς τὰς θυσίας ἀναγκαιοῦντα ξύλα, ἀλλαγῶν δὲ που φοίνικες, ὧν οἱ κλάδοι ἐδίδοντο εἰς τοὺς νικῶντας ἀθλητάς, εἰς σημεῖον τῆς νίκης τῶν. Πρὸ πάντων ὁμως κατηγλαΐζον τὸν χώρον τὰ ἔργα τῆς ἀνθρωπίνης χειρὸς, τὰ ἀναθήματα, ἅπερ ἐκ πάτης τῆς Ἑλλάδος ἀνετίθεντο, τὰ ἱερά, ὅσα ἡ εὐσέβεια τῶν ἀγωνοθετῶν ἴδρυσε, τὰ λοιπὰ οἰκοδομήματα, ὅσα εἶχον ἐγενηθῆ ἐκτὸς τῆς Ἄλτεως καὶ ἐντὸς αὐτῆς, ἄλλα μὲν χάριν τῶν ἀγόνων, ἄλλα πρὸς ὑποδοχὴν καὶ ἀναμνησὴν τῶν θεωρῶν καὶ ἄλλα πρὸς ἐνοίκησιν τῶν ἱερέων. Ναοὶ καὶ βωμοί, γυμνάσια καὶ στάδια, στοαὶ καὶ ξενῶνες, θησαυροί, ἀγάλματα καὶ εἰκόνες παντοειδεῖς ἀπετέλουν περίτεχρον καὶ μεγαλοπρεπέστατον χουσοῦ, χαλκοῦ, μαρμάρου καὶ πολυχρῶμων κεράμων σύμπλεγμα, οὗ τὸ θέλημα ἔξῃρον ὁ περιβάλλον αὐτὸ φυσικὸς πλοῦτος.

Τῆς ἀροσίτου ταύτης λαμπρότητος οὐδὲ μικρὸν ἔγνος ἐφαίνετο πρὸ εἰκοσαετίας περίπου. Καὶ αὐτὸ τῆς Ὀλυμπίας τὸ ὄνομα εἶχεν ἐξαλειφθῆ ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν περιόικων. Ἐρημος ἔξετέλετο ἡ πεδιάς, κεκαλυμμένον δ' ὑπὸ βαθῆ στρωῶμα γῆς ἐκρύπτετο

πάν ὅτι ἀφῆκεν ἀλώβητον ὁ χρόνος ἐκ τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας. Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ὅμως τῆς Γερμανικῆς κυβερνήσεως ἀπεκαλύφθησαν ὀλόκληρος μὲν ὁ χώρος τῆς Ἀλτεως, τὸ μέγιστον δὲ μέρος τῶν ἐκτὸς αὐτῆς οἰκοδομημάτων. Καὶ νῦν πρόκειται πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν στυγνὴ ἢ εἰκὼν τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου. Οὐδὲν ἀπέμεινεν ὄρθιον, ἄμορφος δ' ἐρειπίων σωρὸς καλύπτει τὸ ἔδαφος· τῶν πλείστων μὲν κτιρίων μόνα τὰ θεμέλια ἐσώθησαν, τινῶν ὑποῦνται οἱ τοῖχοι μικρὸν ὑπὲρ τὴν γῆν, τῶν δ' ἐξηρθρωμένων κίωνων ἀπλοῦνται κατὰ μῆκος οἱ σπόνδυλοι. Ὀλίγιστα δὲ κολοβὰ καὶ περικεκομμένα περιεσώθησαν λείψανα τῶν ἀνδριάντων τῶν ἀθλητῶν καὶ τῶν ἀναριθμητῶν ἀναθημάτων. Καὶ μόνον δύο τούτων ἀγαθὴ τις μοῖρα διετήρησεν ἄστια σχεδόν, δύο ἀθάνατα μνημεῖα τῆς τέχνης, τὴν Νίκην καὶ τὸν Ἑρμῆν.

Ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς, ἡ ἀμάθεια, ἡ ἀπληστία καὶ ἀπειροκαλία τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶχον τὴν δύναμιν ν' ἀπεργασθῶσι τηλικαύτην καταστροφὴν· ἔπρεπε νὰ συνεπικουρήσωσι καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ ἀληθῶς σεισμοὶ καὶ ποταμῶν ὑπερχεῖ- λισεῖς συνετέλεσαν τὸ ἔργον τῆς ἐρημώσεως.

Τὰ περισωθέντα ἐκ τῆς καταστροφῆς λείψανα, ὅσα ἀπεκάλυψαν αἱ ἀνασκαφαί, καταδεικνύουσι μὲν, ὅτι ἀνεπανόρθωτος εἶναι ἡ ἀπώλεια τοσούτων ἀριστουργημάτων, εἶναι δ' ὅμως καὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ διὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν πολυτιμότετα, πολλὰ διδάσκοντα καὶ καθοδηγοῦντα ἡμᾶς εἰς τὴν ἔρευναν οὐ μόνον τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος καθόλου.

Καθίσταται δ' οὕτως ἡμῖν δυνατόν ἐπὶ τῇ βάσει ἀσφαλῶν δεδομένων ν' ἀναζωγραφίσωμεν διὰ τῆς φαντασίας πλήρη καὶ πιστὴν εἰκόνα τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας. Καθίσταται ἡμῖν δυνατόν ἐκ τῶν χύδην καταβεβλημένων ἀρχιτεκτονικῶν ἄρθρων, ν' ἀνοικοδομήσωμεν ἐν τῇ πρώτῃ θέσει αὐτῶν τὰ μεγαλοπρεπῆ ἱερὰ καὶ τ' ἄλλα τῆς Ὀλυμπίας κτίρια, νὰ καταγλαίσωμεν ταῦτα διὰ τοῦ παλαιοῦ πλαστικοῦ καὶ γραφικοῦ κόσμου αὐτῶν, ν' ἀναστηλώσωμεν ἐπὶ τῶν βάθρων, ὧν πλεῖστα σώζονται, τὰ ἐξαφανισθέντα γαλκᾶ καὶ μομάρινα ἀναθήματα, νὰ ἐξωραίσωμεν δι' ἀνθέων καὶ δένδρων τὸν ἱερὸν χώρον. Δυνάμεθα ἐπὶ πλέον νὰ λάβωμεν σαφῆ καὶ ἀκριβῆ ἰδέαν τῶν γενομένων ἐν Ὀλυμπίᾳ κατὰ τοὺς ἀγῶνας, ἂν φαντασθῶμεν πληροῦν αὐτὴν τὸ θροοῦν πλήθος